DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

Türk Romanından

Bir Demet İstanbul

A BUNCH OF İSTANBUL FROM THE TURKISH NOVEL

KÜLTÜR A.Ş.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Türk Romanından

Bir Demet İstanbul

A BUNCH OF İSTANBUL FROM THE TURKISH NOVEL

KÜLTÜR A.Ş.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR A.Ş. YAYINLARI
ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY CULTURE CO. PUBLICATIONS

Maltepe Mahallesi Topkapı Kültür Parkı Osmanlı Evleri Topkapı-Zeytinburnu/İstanbul
Tel: 0212 467 07 00 Faks: 0212 467 07 99 kultursanat@kultursanat.org - www.kultursanat.org

TÜRK ROMANINDAN BİR DEMET İSTANBUL
A BUNCH OF İSTANBUL FROM THE TURKISH NOVEL

Yayın Koordinatörü / Publication Coordinator
Hasan IŞIK

Editör / Editor
Ekrem KAFTAN

Yayın Danışmanı / Publication Consultant
Prof. Dr. İskender PALA

Tercüme / Translation
Sevcan TIKNAZ

Görsel Materyal / Visual Material
Kültür Bakanlığı Arşivi / Archive of Ministry of Culture

Grafik Tasarım / Graphic Design
Mehmet KAMAN

Proje Yapım / Project Realization
Eylül Ajans Tur. San. Tic. Ltd. Şti.

Baskı-Cilt / Printing-Binding
Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.

Haziran / June 2011 İstanbul
ISBN 978-605-5592-87-5
Copyright© Kültür A.Ş.

İçindekiler / Contents

- SUNUŞ / PREFACE 7
- GİRİŞ / INTRODUCTION 9
- İNTİBAH 13
- TURFANDA MI TURFA MI? 19
- SERGÜZEŞT 27
- ZEHRA 33
- MAİ VE SİYAH 41
- KIRIK HAYATLAR 47
- EYLÜL 53
- ARABA SEVDASI 59
- KİRALIK KONAK 67
- DAĞLAR KRALI 73
- CÂNÂN 79
- ŞİMŞEK 85
- MATMAZEL NORALİYA'NIN KOLTUĞU 93
- SÖZDE KIZLAR 97
- MAHŞER 105
- BİZİM MAHALLE 123
- ŞIPSEVDİ 139
- SİNEKLİ BAKKAL 145
- İSTANBUL'UN BİR YÜZÜ 155
- MAHUR BESTE 169
- HUZUR 177
- SAHNENİN DIŞINDAKİLER 203
- MİSKİNLER TEKKESİ 219
- SON MENZİL 225
- İNSAN VE ŞEYTAN 231
- BATMAYAN GÜN 239

Sunuş
Preface

İstanbul şehri sayısız efsaneye konu olmuştur. Son yıllarda İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz arkeolojik kazılar, efsane ile tarih arasında bir paralellik bulunduğunu ortaya çıkarmıştır.

Olağanüstü kişiliklerin kahramanlarını oluşturduğu efsane ve destanların karşısında modern bir edebi tür olarak roman, tiplemelerini gökyüzünden yeryüzüne indirmiş, aramızdan biri haline getirmiştir. Bu sayede de kitleleri yakalamayı başarmış, edebiyat sahnesinde ortaya çıktığı andan itibaren geniş bir okuyucu kesiminin ilgisini üzerinde toplamıştır.

Türk edebiyatı Batılı bir biçim olan roman alanında son derece başarılı örnekler vermiştir. Söz konusu romanlar edebi değerlerinin yanında, İstanbul sosyolojisini yansıtmaları ve şehrin mekânlarını ustaca tasvir etmeleri ile de dikkat çekmiştir.

Sizlere takdim ettiğimiz Türk Romanından Bir Demet İstanbul adlı çalışmada yer alan metinler, edebiyatımızın önde gelen romanlarından derlenmiştir. Kitaptaki alıntılar adeta sözcüklerden yapılmış birer resim niteliğindedir. Okuyucu bu seçki ile bir zamanların İstanbul'unu zihninde canlandırabilir, insan ilişkilerini yeniden tasavvur edebilir.

Sözlerime son verirken İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olarak Türk edebiyatının büyük romancılarına vefa borcunu ödeme amacıyla yayına hazırlanan bu eserde emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkürü borç bilirim.

Istanbul has been a subject of many legends. The archeological excavations of the last years have revealed a parallelism between legends and history.

Contrary to legends formed by extraordinary characters, the novel as a modern literary style has taken its characters down from Heaven to Earth, rendering them ordinary people from among us. This way, the novel could be able to target the public successfully, attracting attention of many readers since its advent to the theater of literature.

Turkish literature gave many successful examples of novels, originally forms of a Western literary style. Besides their value in literature, many Turkish novels also were acclaimed for their reflection of the Istanbulite social life, as well as for their skillful description of the Istanbul city localities.

The texts, we present you in "A Bunch of Istanbul from Turkish Novels", are taken from prominent Turkish novel literature. You will find pictures made of words in these quoted parts. By this collection, the reader will be capable of imagining Istanbul once upon a time, along with her people and their relations.

Finishing my words, I, as Mayor of Istanbul, want to express my gratitude to my colleagues for their endeavor to publish this book, a tribute paid for prominent writers of the Turkish literature.

Kadir TOPBAŞ
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı
Mayor of İstanbul

Giriş
Introduction

En eski edebi türlerden biri olan şiir dalında İstanbul konulu eserlerin geçmişi Bizanslı şairler sayesinde antik çağa uzanmaktadır. Roman ise modern bir türdür. Batı'daki geçmişi Cervantes'e kadar gitmektedir fakat Türk Edebiyatı'na geç bir tarihte girmiştir. Buna rağmen İstanbul, ilk Türk romanı sayılan, Şemsettin Sami'ye ait *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'tan başlayarak edebiyatımızın bu alandaki en gözde eserlerinde sahne görevi üstlenmiştir.

İstanbul Türk romanına kimi zaman Boğaz manzaraları, kimi zaman sosyal ilişkileri, kimi zaman da mimarisi ile girmiştir. Abdülhak Şinasi Hisar İstanbul'un Boğaziçi medeniyetini, Sermet Muhtar Alus kabadayılarını, Ahmet Hamdi Tanpınar klasik estetik zevklerini, Peyami Safa ise modernleşme sancılarını sayfalara taşımıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'da bu sancılar "alafrangalık" olarak yer almıştır. Yine de İstanbul'daki alafranga yaşam tarzının tipik romanı, Recaizade Mahmud Ekrem'in *Araba Sevdası*'dır.

Namık Kemal'in *İntibah*'ı Çamlıca tasvirleri ile döneminin eğlence anlayışını, artık tarihe karışmış mesire gezilerini yansıtır.

Ahmed Mithat Efendi romanlarında bir taraftan gözlemlerini kaleme almış, diğer taraftan da İstanbul'da giderek yaygınlık kazanan yeni Batılı yaşam tarzına ait görgü kuralları konusunda okurlarını bilgilendirmek istemiştir. Halide Edip Adıvar'ın *Sinekli Bakkal*'ında ise Doğu ile Batı'nın karşılaşması bir çatışmaya dönüşür. Roman kahramanlarından Rabia ve müzik hocası Peregrini'nin kişiliklerinde iki medeniyetin alegorisi sunulur. Ancak romanın sonunda bu çatışma iki kahramanın evlenmesi, yani Doğu ile Batı'nın sentezi ile sona erer.

The history of the works with Istanbul topics in the poetry, which is one of the oldest literature genres, goes back to ancient ages thanks to Byzantine poets. Novel is a modern genre. Its history in the West goes back to Cervantes, however it got in Turkish literature in a late period. Despite of that, Istanbul has began to used as the scene of the most favorite works of our literature by Şemsettin Sami's *"Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat" (Love of Talat and Fitnat)* which regarded as the first Turkish novel.

Istanbul entered into Turkish novel sometimes with the landscapes of Bosphorus, sometimes with its social relationships and sometimes with its architecture. Abdülhak Şinasi Hisar brought the Bosphorus civilization of Istanbul onto the pages so Sermet Muhtar Alus did its hoodlums, Ahmet Hamdi Tanpınar did the classical aesthetic tastes and Peyami Safa did the pains of modernization. In Hüseyin Rahmi Gürpınar's books, those pains took place as "Europeanism". Nontheless, the typical novel of the European life style in Istanbul is Recaizade Mahmud Ekrem's *Araba Sevdası (Car Passion)*.

Namık Kemal s *İntibah (Awakening)*, with the depictions of Çamlıca, reflects the entertainment mentality and the promenade excursions that has become a thing of the past now.

Ahmed Mithat Efendi, in his novels, has penned his observations on the one hand, and has wanted to inform his readers about the proprieties belonging to the new Western life style that has been widely spread in Istanbul on the other hand. And in Halide Edip Adıvar's *Sinekli Bakkal* the confrontation of the East and the West turns into a conflict. Among the characters of protagonists Rabia and the music teacher Peregrine, the allegories of two civilizations are presented. However, in the conclusion of the novel, this conflict ends with the marriage of these two protagonists, in other words with the synthesis of the East and the West.

İstanbul sosyolojisinde "yozlaşma" olarak nitelendirebileceğimiz eğilimi en iyi yansıtan roman, Halid Ziya Uşaklıgil'in *Aşk-ı Memnu*'sudur. Mehmed Rauf'un Boğaziçi'nde geçen ve İstanbul'un üst tabakasındaki bu yozlaşmayı konu alan *Eylül*'ü ilk psikolojik romanımızdır. Bunların dışında, Kafkasya'dan gelen Dilber adlı genç kızın İstanbul'daki esaretini konu eden Sami Paşazade Sezai'nin *Sergüzeşt*'i sıra dışı içeriği ile farklı bir yerde durmaktadır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Kiralık Konak*'ı ve Peyami Safa'nın *Fatih-Harbiye*'si, geleneksel yaşam tarzını sürdüren bir kuşak ile Batılı zevkleri tercih eden genç nesil arasındaki çatışmayı işler. Sahne yine İstanbul'dur.

İstanbul, Osmanlı'nın son yüzyılında siyasi çalkantılara da tanıklık etmiştir. Bu dönemi yansıtan en önemli romanlardan biri, Mithat Cemal Kuntay'ın *Üç İstanbul*'udur. Nahit Sırrı Örik'in *Sultan Hamid Düşerken*'i de 31 Mart ayaklanmasını içermesi ile bu bağlamda değerlendirilebilir.

"Roman ve İstanbul" dendiğinde akla gelen başyapıt, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* adlı eseridir. Tanpınar bu romanda Türk estetiğinin en seçkin zevklerini paylaşan bireylerin ilişkilerini yansıtır. Romanın kahramanları olan Mümtaz ve Nuran'ı birbirine bağlayan, İstanbul'un güzellikleridir. Sevgililer sürekli bu şehirde gezmek için buluşmaktadırlar.

İstanbul tutkusu geçmişte kalmamış, çağdaş romancılara kadar gelmiştir. İhsan Oktay Anar, Evliya Çelebi'nin İstanbul'unu yapıtlarında Melling gravürlerinin özeni ile adeta yeniden inşa etmiştir. Buna karşılık Oğuz Atay, çağının İstanbul'u ile ilgilenmiş, gecekondu sosyolojisini hatta daha çok psikolojisini işlemiştir.

Türk Romanından Bir Demet İstanbul adlı çalışmamız İstanbul'u konu eden seçkin romanlardan alıntılanan tasvirlerden meydana gelmektedir. Tabii ki bu seçki öznel tercihlerin ürünüdür. Bununla birlikte kitabın bölümlerini içerdiği romanların edebi değeri konusunda okuyucunun bizimle hemfikir olacağını düşünüyoruz.

The novel that reflects the tendency, which we can describe as "corruption" in İstanbul sociology, the best is *Aşk-ı Memnu (The Forbidden Love)* of Halid Ziya Uşaklıgil. Mehmed Rauf's *Eylül (September)*, which takes place in Bosporus and relating this corruption in upper strata of Istanbul, is our first psychological novel. Other than these, Sami Paşazade Sezai's Sergüzeşt relating the slavery of the young girl named Dilber in Istanbul, who came from Caucasus, stands in a different place with its extraordinary theme.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu's *Kiralık Konak* and Peyami Safa's *Fatih-Harbiye* handle the conflict between a generation continuing the traditional life style and the young generation preferring the Western tastes. The scene is Istanbul again.

Istanbul witnessed the political disturbances, as well, in the last century of Ottoman. One of the most important novels reflecting this period is Mithat Cemal Kuntay's *Üç Istanbul*. Nahit Sırrı Örik's *Sultan Hamid Düşerken* can be evaluated in this context as it relates the 31 March Incident.

Ahmed Hamdi Tanpınar's *Huzur* comes to mind, when "Novel and Istanbul" is told. In this novel, Tanpınar reflects the relations of the individuals who share the most eminent tastes of Turkish aesthetics. The thing connecting the characters of the novel, Mümtaz and Nuran, with each other is the beauties of Istanbul. The lovers meet constantly to go around in this city.

The passion for Istanbul does not stay in the past, but comes until the contemporary novelists. İhsan Oktay Anar almost rebuilt Istanbul of Evliya Çelebi in his works, with the attention of the engravings of Melling. On the other hand, Oğuz Atay interests in Istanbul of his age and handles the sociology and even more the psychology of shanty towns.

Our work, named *A Bunch of İstanbul from the Turkish Novel*, consists of the depictions, which are quoted from the eminent novels relating Istanbul. Of course, this selection is a product of subjective preferences. Nevertheless, we think that the reader will be unanimous with us about the literary value of the novels, which the chapters of the book contain.

İNTİBAH

Namık Kemal

İNTİBAH

Namık Kemal. *İntibah,* Parıltı Yayınları, 2004.

Yayına Hazırlayan: Emre Erdoğan

İntibah, yayınevi tarafından sadeleştirilerek yayınlanmıştır. Eserin başında "Namık Kemal I, Yaşamı" başlığı altında, yazarın geçmişi anlatılmaktadır.

"II. Sanat Yaşamı" başlığı altında, yazarın gelişiminin üçlü bir etki sonucu olduğu, bunların Fransızca öğrenmesi ve Fransız edebiyatını okuması, Şinasi ile tanışması ve Avrupa'da üç yıl yaşaması olduğu belirtilmektedir.

Yazar, eserine baharın güzelliği üzerine uzunca bir tahlil ile girmekte ve sonra Çamlıca ve İstanbul'u tasvir etmektedir.

Namık Kemal. *İntibah (Awakening),* Parıltı Publishing, 2004.

Editor: Emre Erdoğan

İntibah (Awakening) was published by the publishing house in simplified form. In the beginning of the book, under the title "Namık Kemal I, Yaşamı (Namık Kemal I, His Life)", the writer's biography is given.

And under the title "II. Sanat Yaşamı (II. His Artistic Life)", it is stated that the writer's development is the result of a triple effects, which are his learning French and reading French literature; meeting with Şinasi and spending three years in Europe.

The writer begins the novel with a long analysis on the beauty of spring, and then continues with depictions of Çamlıca and Istanbul.

"İstanbul'u görenler bilir ki, Çamlıca köşkü neşe vermekte, ruhu aydınlatmada ilkbahardan aşağı kalır bir güzellik âlemi değildir. Binası bir tarafa dursun, yalnız bulunduğu mevki İstanbul'un en müstesna bir noktası olduğu gibi, İstanbul bir güzellik denizinin sahibidir ki, yalnız hüzünle sahillerine yüz sürerek önünden akıp giden denizin güzelliği, bulunduğu yerin bütün cihan içinde eşsizliğini ispat etmek için yeterlidir.

İstanbul denen güzellikler denizinin sahip olduğu her türlü nadir şeyleri bir bakışta gösterecek bir nokta ise Çamlıca'dır. Boğaziçi'nde bir büyük orman veya bir küçük körfez yoktur ki, Çamlıca'nın görüş alanına girmesin.

Payitahtımızın Beyoğlu gibi, Galata gibi, Bâb-ı Âli civarları gibi, Sultan Bayezid gibi hangi yerleri vardır ki Çamlıca'nın bakışlarından kendisini saklayabilsin. İstanbul'da eski kuruluşlar ve görünen binalardan hiçbiri var mıdır ki Çamlıca tasvirini almak mümkün olmasın.

Çamlıca'nın o ibret görüntüsüdür ki baharın içinde insan, çeşmesinin yanına çıkar da başını kaldırır etrafına bakınırsa gözünü önünde tabii, yapma nice yüz bin güzellikten kurulmuş bir başka dünya görür. Bayağı bahçe, o güzellikler dünyasının, olağanüstü bir maharetle bir noktaya sığdırılmış haritasına döner, bir de gözünü aşağı çevirmek isteyince gözün ışığı cihanın her türlü ışığını toplayan ve çiçek bahçesine düşmüş arı gibi, dakikada bir çiçeğe işleyerek, saniyede bir meyveyle oyalanarak yavaş yavaş deniz kıyısına gidinceye kadar güç ve kuvvetten kesilir.

Çamlıca'ya cennet bahçelerinin yere inmiş bir parçası denilse yeridir. Eğer Allah dünyada ölümsüzlük suyu bulunmasını dilemiş olsaydı, o güzelliği Çamlıca suyuna verirdi.

Bundan yaklaşık sekiz sene önce orada bir gün doğuşu seyretmiştim. Gökten yere nur yerine ruh yağıyor diye düşündüm.

Seyir yerleri pek bana göre değildi. Tatil günleri her türlü müjdeden uzak, bir kuru unvan için boyanmış cellat kemendi denilebilecek bir sıkı boyun bağı, tarak ve

"Those, who saw Istanbul, know that Çamlıca Köşkü (Çamlıca Mansion) has nothing less than spring in providing joy and enlightening the soul. Let the buildings aside, not only its location is the most exceptional point, but also Istanbul owns such a sea of beauty that the sea streaming by touching the shores sadly alone is enough to prove its location's matchlessness within the whole world.

And a point to reveal with a glance, any kind of rare things that the sea of beauties called Istanbul owns is Çamlıca. There is neither a wide forest nor a small gulf not getting within Çamlıca's sight.

Our capital city has no places as Beyoğlu, Galata, Bâb-ı Âli neighborhood and Sultan Bayezid to hide itself from Çamlıca's gazes. Are there any old institutions and visible buildings not providing Çamlıca depiction?

It is Çamlıca's exemplary view that if one climbs up to its fountain during spring and raise his head to look around, he sees another world made of hundred thousands of natural and manmade beauties. Simple garden turns into the map of such world of beauties fitted into a single spot with an extraordinary skill, and once one intend to look down, the eye, like a bee fallen into a flower garden, collecting any kind of light of the earth, stops by a flower every minute, potters about a fruit every second, and runs to seed until gradually arriving at the sea shore.

It would be proper to call Çamlıca as an earthly part of heavenly gardens. If the God wished presence of Adam's ale on the earth, He would provide that beauty to water of Çamlıca.

About eight years ago, I watched a sunrise there. I thought it is raining soul, instead of light from the sky.

Excursion spots were not for me. I do not find it enjoyable to sit in a cart away from any kind of good news, wearing a tight tie like hangman rope in color for the sake of a meaningless title and in a pair of small boots that can be described as ornamented timber, to collect immorality and hopelessness during the day, and to

süslü tomruk anlatımına uygun, bir çift dar potin giyerek, sabahtan akşama kadar araba arkasında dönerek ahlâksızlık ve ümitsizlik toplamak ve akşamdan sabaha kadar boğmaca ve nasır eziyetiyle yatakta inlemek gibi şeylerde bir keyif göremem. Hele cuma ve pazar günleri Unkapanı'ndan bir piyade tutup da yolda seksen kayığa çatarak doksan tehlikeli girdaplardan geçerek o güzel Kâğıthâne deresine girerek tozdan dumandan yapma bir insan resmi veya benzetmenin daha doğrusu istenirse *"Hazer, hazer ki ecel nâreside medfûnum"* mısraına uygun olmayı gerektirmiş gibi mezarını omzuna almış bir cadı şekline girmek, sonra da bu halin adını eğlence koyma hiç aklımın erdiği şeylerden değildir.

Fakat ne yalan söyleyelim? Cumanın pazarın açık veya kapalı havalarında, Boğaziçi seyirlerinin hemen hepsini ve özellikle baharda Çamlıca'yı severim.

İnsan modern dünyanın zevklerine ne kadar alışsa yine arada sırada eski hali olan kırda oturma temayülünü tamamen unutamıyor! Şimdi bu gurub zamanı bir su başında, bir çimenlik içinde, bir ağaç altında oturup da, tabiatın o ulvi mahzunluğunu seyretmek, şehirlerin, evlerin hangi eğlencesine tercih edilmez. Ara sıra beldelerin o pis havasından, o monoton manzarasından kaçar, sabah yelinin çiçeklerinin gözeneklerinden henüz kurtulmuş parçaları ile teneffüs etmeyi hangi gönül istemez ki? Kırların birbirine benzemez nice yüz bin renk ve şekillerine dalmayı kim istemez ki?" (s. 31- 33)

groaning bitterly with the pain of whoopcough and callus during the night. And especially hiring a infantry from Unkapanı on Fridays and Sundays, turning into an artificial human in dust, more precisely a witch shouldering his grave as if to conform to the verse *"Hazer, hazer ki ecel nâreside medfûnum" ("I am buried powerless like casting leaf")* after taking swipes at various boats and having several dangerous challenges on the way to that beautiful Kağıthane river, and then calling this state amusement is beyond my ken.

But no need to lie. I like almost all Bosporus views on fridays and sundays under good and bad weather conditions and particularly Çamlıca in spring.

No matter how one gets used to pleasures of the modern world, he cannot completely forget his old state of sitting in the moors! Now during sunset sitting by the water, within a lawn, under a tree and watching that divine forlornness of the nature is incomparable with all amusement within the cities and the houses. Whose heart does not long for getting rid of that dirty air and that monotonous view and breathing with the pieces of morning breeze that have just left flower pores? Who does not want to lose himself in hundred thousands of unique colors and forms within the moors?" (p. 31- 33)

TURFANDA MI TURFA MI?

Mizancı Mehmed Murad

TURFANDA MI TURFA MI?

Mizancı Mehmed Murad. *Turfanda mı Turfa mı?*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul: 1980.

Sadeleştiren: Doç. Dr. Birol Emil

Eser, dönemin Kültür Bakanı imzalı bir sunuş ve Doç. Dr. Birol Emil'in eser hakkındaki yazısıyla yayınlanmıştır.

Mizancı Mehmed Murad. *Turfanda mı Turfa mı? (New or Rare?)*, Ministry of Culture Publishings, İstanbul: 1980.

Simplified by: Ass. Prof. Birol Emil

The work was published with the foreword undersigned by the Minister of Culture of the period and a text by Ass. Prof. Dr. Birol Emil on the work.

"(...) Boğaziçi'nin tabiat güzelliklerinden en az zevk duyanları bile hayran eden o güzel yalıları, dağları, ilkbahar zümrüdüyle bezenmiş, türlü türlü göz alıcı renkleri ve bilhassa erguvan çiçekleriyle minelenmiş bulunan cennet gibi bayırları vapur yolcularını çıldırasıya heyecanlandırıyordu." (s. 5)

***

"(...) Kavaklar, Büyükdere, Beykoz, bütün Boğaziçi gözünde ne kadar güzel ve gönlünde aziz olsa, yine "İstanbul" değildir. Yabancı memleketlerden gelen Mansur Bey gibiler için vatanın tezek kokusu bile bir amber gibi gelir. Lakin şimdi onların sırası değildi. İstanbul yakında!... Gözlerini, vücudunu ileriye çeken elektrik kuvveti, işte o "İstanbul" denen cazibe kuvveti idi.

Bununla beraber yolculardan biri,

- İşte Rumeli Hisarı!

deyince Mansur Bey, uykudan uyanır gibi bir tavırla " " şeklinde bulunduğu iddia olunan dört yüz senelik kaleye bakmaktan kendini alamadı. Dikkatli olarak bir hayli baktı. Yüzünde bir gülümseme göründü.

- Ey kahraman Gazi! İşte senin Bizans anahtarın! Tarihin bunca kahramanlarının hayat ve iktidarlarını uğrunda harcadıkları halde açtıramadıkları o demir kapıları, müminlerin merkezi, cihan padişahının payitahtı olmak üzere, sen bu mübarek anahtarınla fethettin ve açtın.

Zihnî hitabı, yüzü gülümsediği esnada yorgun beynini canlandırmıştı.

Ani bir şimşek sür'atiyle sola doğru dönerek Yıldırım Beyazıt Han'ın eserlerinden olan Anadolu Hisarı'na baktı ve yine bir müddet daldıktan sonra güya geniş alnından, avucuyla ter siliyormuş gibi elini geçirdi ve konuşur gibi dudaklarını oynattı. Fakat yalnız, tekrarlanan "Timur, Timur" sözünden başka bir şey işitilmedi.

Bunun arkasından yine sağa döndü, tekrar Rumeli Hisarı'na gözlerini dikti.

Osmanlı vatanseverleri için değerli bir ziyaret yeri olması lazım gelen bu eski ve heybetli esere hâkim bir tepede, yeni tarzda inşa olunmuş büyücek bir bina gözüne ilişti.

"(...) Bosporus' beautiful waterside houses, hills, various eye catching colors ornamented with spring emerald and particularly heavenly slopes enameled with redbuds that impressing even those, who derive the least pleasure from natural beauties, excited ferry passengers and drove them crazy." (p. 5)

***

"(...) no matter how precious Kavaklar, Büyükdere, Beykoz and whole Bosporus for him, it is not "Istanbul". For those, who came from foreign countries, as Mansur Bey, even the cowpat smell in the country is like perfume. But it is not their turn now. Istanbul is close!... That electric power pushing his eyes and body forward was that power of attraction called "Istanbul".

Nevertheless, when one of the passengers shouted:

- Here is Rumeli Hisarı!

as if waking up, Mansur Bey could not help looking at the four-hundred year castle claimed to be in " " form. He carefully looked at it for a long while. Than a smile appeared on his face.

- You heroic veteran! Here is your key to Byzantium! You are the one, who opened and conquered those iron doors, which could not be opened by many historical heroes, although they spent their lives and powers, with this sacred key of yours to make it the center of Muslims and the capital of world's sultan.

His inner words had his tired brain alive as his face was smiling.

As rapidly as a sudden thunder, he turned left to look at Anadolu Hisarı, which is one of Beyazıt Han's works, and after a while of gazing again, he put his hand on his forehead as if to clean the sweat and moved his lips as if talking. However, nothing heard, but repeated "Timor, Timor" words.

Then, he turned right again and gazed at Rumeli Hisarı.

On a hill seeing this old and solemn monument that is supposed to be a precious visiting place for Ottoman patriots, he

Fatih hazretlerinin ulu namını takdis için inşa olunmuş bir milli şükran eseri olduğuna hükmetmekte tereddüt göstermedi.

Hemen bu sıradaydı ki, dikkati çekici eserleri anlatan bir fesli ile onu dinleyen bir İngiliz turisti Mansur Bey'in yanı başına geldiler. Fesli:

- Şu kulenin üzerinde görünen yüksek bine Amerikalı misyonerlerin tesis ve inşa ettikleri (Robert Kolej) mektebidir, dedi.

İngiliz: Misyoner mektebi mi dediniz?

İngiliz şaşkınlığını gizleyemedi.

Mansur Bey önce kulağına inanamadı. Sonra milletin şükranına vesile olsun diye yapılmış hayret eserlerden biri olduğuna hükmettiği binaya doğru İngiliz'in parmağını uzatılmış görünce, gözleri garip bir surette parladı, rengi değişti.

Fesli, bilgiçlik taslamağa devam etti.

-Daha yüksekteki Bektaşi Tekkesi'dir.

Mansur Bey'de bunu işitecek hal kalmamıştı. Çünkü yüreğinde bir ıztırap, zihninde sersemlik hissediyordu.

- İşte Göksu Kasr-ı Humayun'u.

- İşte Kandilli

- Sahildeki şu güzel bina Mısırlı Mustafa Paşa'nındır.

- Şu tepedeki bina Sultan Sarayı'dır.

Mansur Bey bir müddetten beri adı geçen saraya bakmaktaydı. Amerikan mektebinin karşısında, onu kulübe derecesine indiren o büyük ve heybetli binanın ne olduğunu öğrenmek için şiddetli bir arzu duymuşken beklemediği bir cevap almaktan korkarak kimseye soramıyordu.

"Saray" dedikleri vakit geniş bir nefes aldı. Belki "Allah'ın kelamını yaymağa memur vaizleri yetiştirmek üzere inşa edilmiş bir milli mekteptir" demiş olsalar, ancak bu kadar teselli bulacaktı.

Fesli İngiliz'e anlatmağa devamla:

- Sadrazam Ali Paşa'nın yalısı, işte şudur

caught a glimpse of a big building constructed in the new style. He did not hesitate to decide that it is a monument of national gratitude constructed in order to bless supreme name of Mehmed II highness.

It was exactly when a man in tarboosh explaining remarkable monuments and an English tourist listening to him carefully came by Mansur Bey.

Main in tarboosh- This high building seen on this tower is (Robert College) school founded and constructed by American missioners. English man:

- Did you say missioner school? English could not hide his astonishment.

Mansur Bey could not believe his ears at first. Then, when he saw English man pointing his finger at the building by reckoning that it is one of the buildings constructed for the nation's gratitude, Mansur Bey's eyes lighted up weirdly and his color changed.

The man in tarboosh went on being a smart aleck.

- The one located higher is Bektashi lodge.

Mansur Bey could not in a state to hear those words. Because he felt a deep pain in his heart and a dizziness in his mind.

- Here is Göksu Imperial Pavillion.

- Here is Kandilli.

- This beautiful building by the shore belongs to Mısırlı Mustafa Pasha (Mustapha Pasha of Egypt).

- Building on that hill is Sultan's Palace.

Mansur Bey was looking at the mentioned palace for a while. As he was feeling a strong desire to learn what this big and solemn building across the American school, degrading it to the level of hutch is, he could not ask it to anyone, since he was afraid of receiving an unexpected reply.

When they said "Palace", he took a deep breath. He might find the same solace in hearing only "It is a national school founded to raise preachers to explain words of Allah."

- Yanıbaşındaki büyük yalı, Mısırlı Kamil Paşa'nın yalısıdır.

- Şu büyük kâgir bina, Hanım Sultanlar Hazretlerinindir, diyerek yalıları saymakta ve anlatmaktaydı.

Vapur Kandilli burnunu dolaşarak sür'atle inmekteydi. Yolcular Kuleli ve bilhassa Beylerbeyi Sarayı'nı seyretmekle meşguldüler. Ancak Ortaköy'den Kabataş iskelesine kadar uzanan sahili dünyanın en süslü bir mevkii haline getiren padişah sarayları ile civarlarındaki daireler ve onlarla aynı hizada denizin ortasına dizilmiş zırhlılar kadar hiçbir şey dikkatlerini çekemedi. Gün cuma olduğu için Dolmabahçe rıhtımıyla açığında hazırlıklar görülüyordu. Saltanat kayıklarının süslerine vuran güneş ışıklarının akisleri göz kamaştırıyordu.

Mansur Bey, gönlündeki üzüntülerden dolayı yüzü değişmiş olduğu halde bütün yönlerin kendisine yöneldiği tarafa döndü ve limana girinceye kadar gözlerini ayıramadı. Güya o sırada kalbinden gelen şu;

"İşte Halife-i ruy-i zemin (yeryüzünün halifesinin) sultanlar sultanı padişah hazretlerinin ihtişamla oturdukları mukaddes daireler. İşte ümmetin ikinci "kıble-gâh"ı. Bunca vakitten beri hasret ateşiyle yanıyordun. İşte göz önünde duruyor. Bak bak da ateşini söndür" hitabıyla Mansur Bey'in zaten pek güzel olan şekil ve kıyafeti daha cazip bir güzellik ve letafet kazandı.

"İşte Sarayburnu'na geldik" sesi Mansur Bey'i o yöne dönmeğe mecbur etti.

Osmanlı tarihinin büyük bir kısmını ihtişamla dolduran ve dünyanın en seçkin noktalarından biri sayılan Sarayburnu, Mansur Bey'i yeniden sevgi dolu düşünceler âlemine daldırdı.

Herkesin ağzında dolaşan "Ayasofya", "Sultanahmet", "Süleymaniye" sözleri Mansur Bey'i herkesle beraber o taraflara bakmağa mecbur etti. Fakat birbiriyle yarışırcasına gözlerini zapt eden güzel manzaralar ile gönlünü dolduran tatlı hatıralara vücudunun tahammülü kalmadı. Sarhoşluk derecesinde duygulanmıştı, zira hakikat rüyanın yerine geçmişti.

The man in tarboosh kept on explaining to English man:

- Grand Vizier Ali Pasha's waterbank house is this one.

- The big waterside house next to it belongs to Mısırlı Mustafa Pasha (Mustapha Pasha of Egypt).

- This big building made of stone and brick belongs to Her Majesty, Sultans' Wives. That was how he listed and explained the waterside houses.

The ferry was cruising fast through Kandilli cape. Passengers were busy with watching Kuleli and especially Beylerbeyi Palace. However, nothing attracted their attention, but the sultan's palaces that make the shore from Ortaköy to Karaköy pier the most pompous location on the earth and the buildings around them as well as the battleships aligned in the middle of the sea. Since it was Friday, the preparations around Dolmabahçe dock were seen. Reflections of sunrays on the ornaments of barges were bedazzling.

In a different facial expression dıe to the sadness in his heart, Mansur Bey turned towards the side, where all directions headed to him, and could not take his eyes off it. Then, hearing from his heart the voice saying "Here are the sacred residences, where the caliph, the sultan of sultans, live. Here is the secondary "kiblah" of Muslim community. You were longing for it for a long time. Here it is, right across you. Look and fulfill your longing", Mansur Bey's already beautiful form and wearing became even more beautiful and elegant.

"Here we arrived at Sarayburnu" voice forced Mansur Bey to turn around again.

Occupying a notable part of Ottoman history with magnificence and considered as one of the most prominent spots on the earth, Sarayburnu had Mansur Bey lost in word of thoughts, full of love.

The words "Hagia Sophia", "Sultanahmet" and "Süleymaniye" hear from everyone forced Mansur Bey to direct his gazes towards that direction. Yet his body lost his tolerance for seizing his eyes competitively

Dinin ve iman kuvvetinin timsali gibi heybetle semaya doğru yükselmiş sayısız minareler ve kubbelerle taçlanmış bulunan İstanbul'un eşsiz manzarası bile, sanki Mansur Bey üzerinde, görünüşte, yanındakiler kadar bir tesir uyandıramadı.

Bir müddet sonra zırhlılar tarafından hava boşluğunu sarsacak derecede şa'şaalı bir şekilde selamlanarak, saltanat kayıkları ve her zamanki gibi onlara refakat eden başka kayık ve küçük vapurlar Dolmabahçe'den açıldı. Yaklaşmağa başladılar. Topların dumanı içinden yalnız minare gibi yukarı doğru sivrilmiş olan zırhlı armaları, Osmanlılar tarafından her zaman can ve gönülden söylenen ve tekrar olunan "padişahım çok yaşa!"

Duasıyla (Armstrong) toplarının gürültüsünü de bastıran deniz askeriyle donandı. Saltanat kayığı vapur hizasına geldi. Mansur Bey'in yüreği göğsüne sığamaz oldu. Frenk turistleri bile şapkalarını çıkarıp sallayarak hep bir ağızdan (Vive Le Sultan-Yaşasın Sultan) diye haykırdılar.

Mansur sesle onlara iştirak etmeğe cesaret edemedi. Çünkü duygularında dindarca bir hürmet ve vecd hali ağır basıyordu.

Saltanat kayıkları Sarayburnu'na geçince kendinden geçmiş bir halde olduğu yerde kaldı. Ağzından bir ses çıkmadı." (s. 7-12)

***

"(...) Her şey göz önündeydi. İşte üç taraftan billur çerçeve ile çevrilmiş İstanbul üçgeni! Bulutlara doğru alemlerini kaldırmış olan minarelerinden dolayı bin direkli muhteşem bir gemi şeklinde azametle duruyordu.

İşte binlerce deniz taşıtını arkasına yüklenmiş ve iki büyük çemberle kuşanmış "Altın Boynuz"- yani İstanbul Haliç'i!

İşte servilere bürünmüş hazin Üsküdar, Çamlıca, Kadıköy!

İşte tatlı bir duman için keyif süren Adalar. Daha arkada Yalova, Mudanya tepeleri.

İşte bulutların bile üstüne çıkmış şöhretli 'Ayda' tepesi: Saçı sakalı bembeyaz olmuş olan başını gururla semaya doğru kaldırmış! Gururlanmaya hakkı vardır. Çünkü onun kadar çok görmüş, büyük vak'aları seyret-

and sweet memories filling his heart. He was moved like drunk, because the truth was replaced by the dream.

Even the unexcelled Istanbul view crowned with indefinite minarets and domes erected towards the sky like the symbol of religion and power of belief did apparently not impress Mansur Bey as much as those nearby.

After a while, by being greeted violently by battleships to shake the air, barges and other rowboats and small boats accompanying them as usual sailed from Dolmabahçe. They began approaching. Battleship rigs erected towards the sky like minarets among the smoke of cannons, with the Armstrong "Long live Sultan!" as said and repeated always from the bottom of hearts,

Marine soldiers embellished the environment, and the sound of the Armstrong made the noise of cannons unaudible. The barge came the boat level. Mansur Bey's body then became unable to contain his heart. Even French tourists took off their hats, shook them and with one voice, shouted (Vive Le Sultan-Long Live Sultan).

Mansur could not dare to participate. Because a religious respect and ecstasy were dominant in her feelings.

When barges passed to Sarayburnu, he stood still overwhelmed. Nothing came out of his mouth." (p. 7-12)

***

"(...) Everything was in sight. Here it is, triangle of Istanbul surrounded by a crystal frame from all three sides! Due to their minarets erected towards the clouds, it was there loftily in the form of a great boat with one thousand masts.

Here it is "Golden Horn" -namely Istanbul's Haliç- shouldering thousands of vessels and girded on two big circles!

Here are sorrowful Üsküdar, Çamlıca, Kadıköy, wrapped with cypresses!

Here are Princes' Islands leading a life of pleasure within a sweet smoke. And Yalova, Mudanya hills behind.

miş bir başka şahit yeryüzünde güç bulunur. (Homeros)'dan şimdiye kadar kudretli sanatkârlardan hürmet göregelmiştir. Başka sermayesi olmasa bile, eteğine sığınmış dörtyüz çadır halkının bir-iki asırda cihanı şan ve şerefle doldurarak titrettiğini görüp iftihar etmesi yeter de artar. 'Osmanlı kudret ve büyüklüğünün yanıldığı kaynak benim' diyebildiği için başını o kadar dikmiş, göğsünü o kadar germiş bir halde mağrur ve muktedir yükseliyor.

Elektrik cereyanı gibi bir iç cereyanının başından ayağına kadar geçmesinden âdeta vücudu bir kere sarsıldı. Hemen kalkıp odayı iki-üç kere dolaştı.

O sarsılma birden zihninde canlanan o muazzam Osmanlı Devleti'ne, kudret ve büyüklüğüne hayran olmasından, sadakat, şükran, iftihar gibi müteessir duyguların birden kalbine hücum etmesinden doğmuştu." (s. 18-19)

Here is famous 'Ayda' hill over the clouds: Proudly, raised his head with white hair and beard. He has the right to be proud. Because it is hard to find another witness that saw as much as him and watched important incidents. He has been honored by powerful artists since (Homer). Although he has no other capital, it is more than enough for him to be proud of four hundred tent residents sheltered in his skirts shook the world after filling it with their glory and reputation. Since it can say 'I am the source where Ottoman power failed', he rises in such pride and competence as his head raised and swollen with pride.

His body was simply shook by inner recoil from his head to the feet as an electricity current. He immediately got up and went around the room a couple of times.

That recoil was stemming from his admiration to that magnifical Ottoman State, to its power and greatness, which he felt in his mind; and from the influential feelings such as loyalty, gratitude and pride, which all of a sudden invaded his heart." (p. 18-19)

SERGÜZEŞT

Sami Paşazade Sezai

(1860-1893)

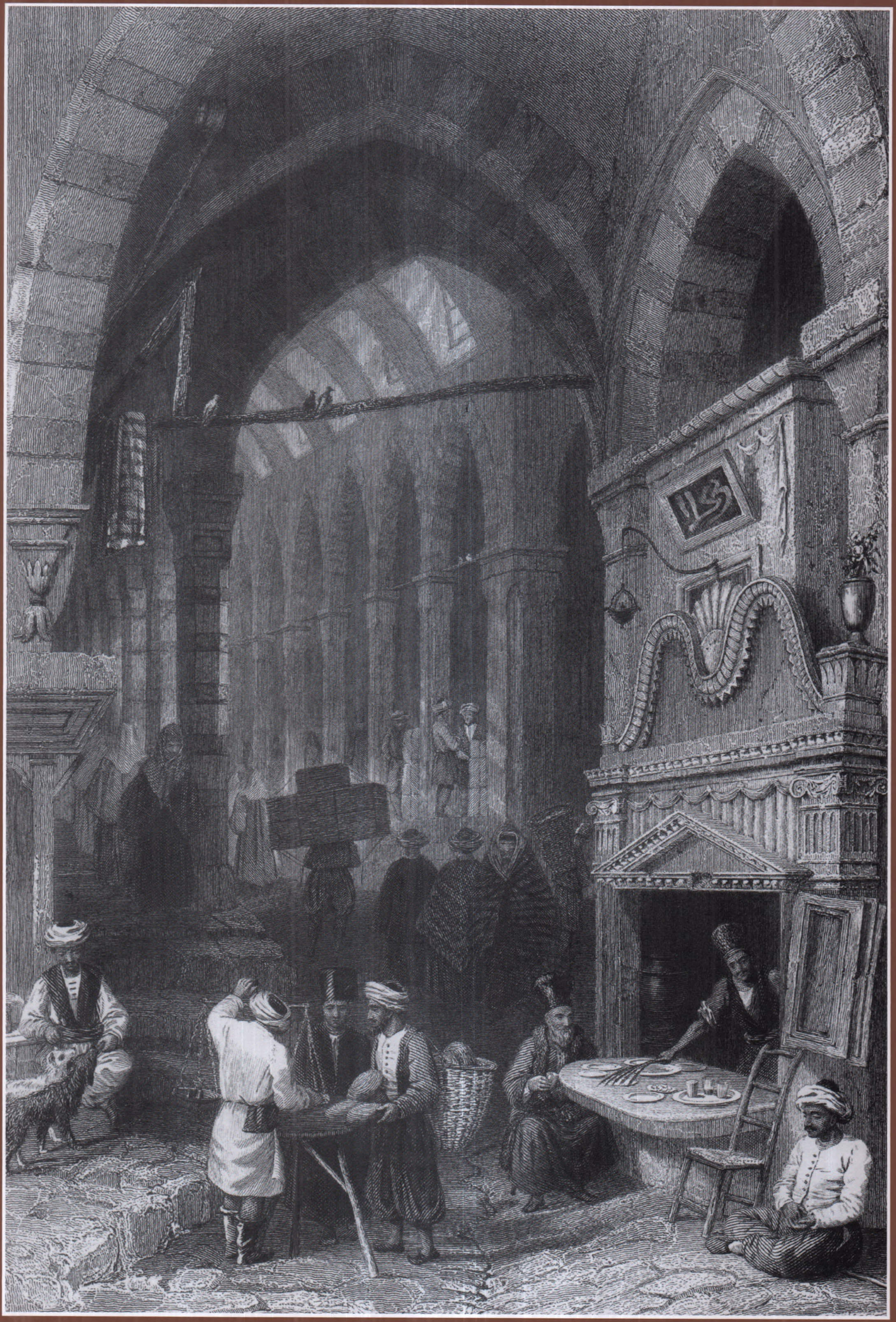

SERGÜZEŞT

Sami Paşazade Sezai. *Sergüzeşt,* İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul: 1963.

Bugün Konuşulan Türkçe'ye Çeviren: Fazıl Yenisey

Sergüzeşt, Ali Canib Yöntem'in "Sergüzeşt ve Sezayi Bey" başlıklı bir giriş yazısıyla yayımlanmıştır.

Devam eden sayfalarda Samipaşazade Sezayi imzasıyla "İkinci Tabındaki Önsöz" başlığı altında eser hakkında bilgi vardır. Yazının tarihi 4 Mart 1924'tür.

Sami Paşazade Sezai. *Sergüzeşt (Adventure),* İnkılap and Aka Publishing Houses, İstanbul: 1963.

Translated into Today's Turkish by: Fazıl Yenisey

Sergüzeşt was published with the foreword by Ali Canib Yöntem entitled "Sergüzeşt ve Sezai Bey".

In the following pages, information on the novel is available under the title "Preface for the Second Edition" by Samipaşazade Sezai. This text is dated 4 March 1924.

"(...) Hele şükürler olsun, Beyazıt'a gelmişlerdi. Tramvay durağının yanındaki sıra kahvelerden birine oturdular. Yorgunluktan artık takatı kalmayan çocuğa, o hasır iskemle, bir kraliçenin saltanat tahtına çıkışı kadar huzur ve safa veriyordu. Esirci bir simitle biraz peynir aldı. Çocuk bunları yedikten ve çay yerine bir bardak da su içtikten sonra tramvaya binerek Aksaray'a gittiler. Orada bir yere uğradıktan sonra başka bir tramvaya atlayarak Karaköy'e geçtiler. Oradan da Yüksekkaldırım'a çıktılar.

Esirci, küçük ve dar bir sokakta, tenha bir mahallenin içinde bir evin kapısını çaldı.

Vakit tam öğle üzeriydi. Güneş olanca parlaklığına rağmen, karşılıklı iki sıra evleri birbirinin üstüne abanmış gibi bu dar, bu rutubetli ve tenha sokağı güçlükle aydınlatabiliyordu. Kapısını çaldıkları evin içine doğru yayıldıkça âdeta söner gibi görünüyordu." (s. 13-14)

***

"(...) Edirnekapısı civarında seksen sene evvelki Osmanlı mimarisi tarzında yapılmış ve en bayındır memleketleri, en yüksek medeniyetleri bile toprak altlarında bırakan zamanın amansız etkisiyle bazı köşeleri yere doğru eğilircesine çökmeye başlamış, heybetli, gamlı, büyük bir konak vardır. Bu konağın sağ tarafına rastlayan büyücek bir odasını döşeme olarak kıtıkları çıkmış bir uzun minderle yüzleri çürümeye başlamış birkaç yastık süslemektedir. Odanın pencerelerinden dışarıya bakıldığı zaman, kimbilir hangi dehşetli yangının, üstünde ne bulduysa silip süpürdüğü, geniş bir harabe göze çarpar. Günün hiçbir saatinde bu eve güneş ışınları giremez. Çünkü gerilmiş iki siyah kanada benziyen saçakları buna mani olur. Bundan dolayı evin içi Ağustos ortalarında bile rutubetlidir. Her tarafına giderilmesi imkânsız keskin bir küf kokusu sinmiş ve yine rutubetin tesiriyle sıvaları yer yer dökülmeye başlamıştır. En güneşli günlerde bile karanlık denebilecek kadar loş sofasından bakıldığı zaman büyük bir bostan ve bostanın nihayetinde ortaçağdan kalma bir zindan yıkıntısı görünür. Bir büyük şairimizin deyimiyle "Köhne Bizans"ın bu tenha ve ıssız köşesinde hemen hemen

" (...) Thank God, they arrived at Beyazıt. They sat at one of the cafes aligned next to the tram stop. Sitting on that chair made of straw was as comfortable and peaceful as a queen's accession to throne for the exhausted child. The slave trader bought a bagel and a little cheese. After eating those and drinking a glass of water, instead of tea, they got on the tram and went to Aksaray. After passing by somewhere there, they took another tram and went to Karaköy. From there, they went up to Yüksekkaldırım.

Slave trader knocked on a house's door in a small and narrow street, within an uninhabited district.

It was afternoon. Despite its utmost brightness, the sun could hardly illuminate this narrow, humid and uninhabited street, where as if the houses aligned opposite to each other came together. As the rays spread within the house they knocked on, they were seemingly fading." (p. 13-14)

***

"(...) Around Edirnekapısı, there is a tremendous, mopish, big mansion built in Ottoman architectural style of eighty hundred years ago, of which some parts began collapsing, bending down with the ruthless effect of time that put even the most developed countries, the most advanced civilizations underground. A rather big room of this mansion occupying its right side is decorated by a tattered long cushion and a few pillows with exulcerated slips. When one looks from the room windows at the outside, a wide ruin destroyed completely by an unknown, macabre fire strikes eyes. At no time during the day this house lets sunrays in. Because its eaves looking like two wings spread do not allow them in. Therefore, house's interior space is humid even during mid-August. A sharp mold smell permeated all around it and again with the effect of the humidity, its plaster began peeled of. From its shady sofa, which is almost dark even during the sunniest days, a big truck garden and a dungeon ruin from Middle Age at the end thereof are seen. Wild birds as owl, as hawk nested in the eaves of the rooms surrounded by big vegetable gardens and

tek başına duran ve çökeceği günü tevekkülle bekliyen bu konağın, büyük sebze bahçeleriyle çevrili ve o bahçelerin içinden uzaktan uzağa eski Bizans yıkıntılarına bakan kısmındaki odalarının saçaklarında baykuş gibi, atmaca gibi vahşi kuşlar yuva yapmışlardır. Güneş batıp da etrafa alaca bir karanlık çökmeye başladığı zaman bu konak daha da kasvetli görünür. Artık o vahşi kuşların kulak tırmalıyan ve insanın içine ürküntü veren devamlı ötüşlerinden başka hiçbir ses duyulmaz.. Koca semt sanki derin bir ölüm uykusuna dalmıştır..

İşte bu konağın yüz yıl önceki mimarlığa göre açılmış tepe pencerelerinden giren gamlı ay ışınları, içine bir iki sahan konmuş bir tepsi ile merdivenlerden çıkan Dilber'in uçuk çehresini gösteriyordu." (s. 31)

looking at old Byzantium ruins far away, within this mansion located in this desolated and deserted side of "Fusty Byzantium" as expressed by one of our great poets, almost all alone and with trust in God waiting for the day it will collapse. After the sunset while it is getting dark, this mansion looks even drearier. Then nothing is heard but jarring and terrifying sings of these wild birds... The whole district is as if in a deadly sleep...

Mopish moonlight entering in through roof windows of this mansion opened in accordance with the architecture of the previous century was making visible the pale face of Dilber, who was climbing the stairs carrying a tray with a few plates." (p. 31)

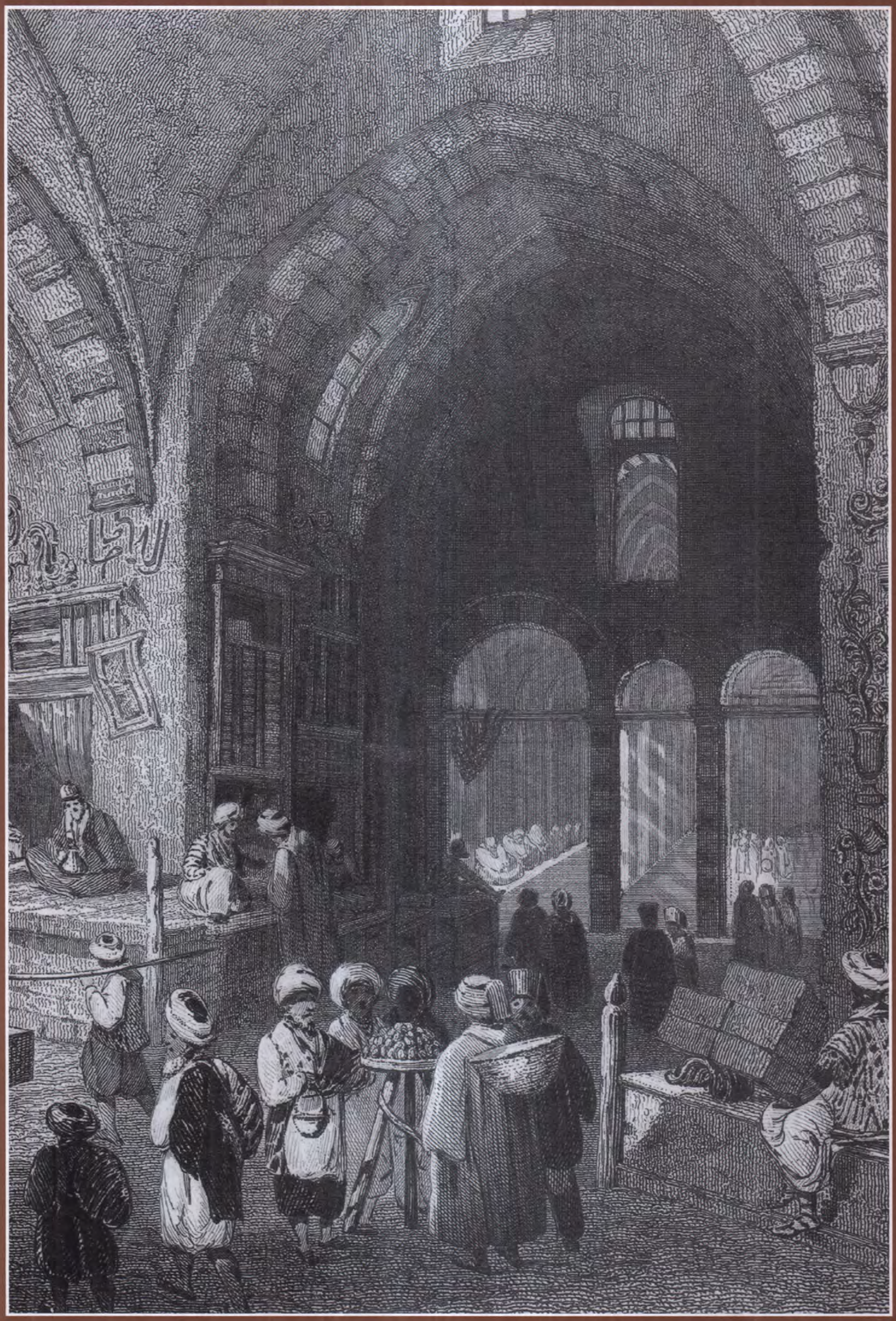

ZEHRA

Nabizade Nazım

ZEHRA

Nabizade Nazım. *Zehra*, Şule Yayınları, Ağustos 2009.

"Nabizade Nazım ve Zehra Üzerine" başlıklı imzasız giriş yazısında, Nabizade Nazım'ın Tanszimat ile Servet-i Fünun arasındaki "ara nesil"den olduğu ve 29 yıl yaşadığı belirtilmektedir.

Nabizade Nazım'ın ülkemizde Realizm ve Natüralizm akımlarını benimsetmeye çalışan bir yazar olduğu ve *Zehra*'nın bu akımın bir ürünü olarak yayımlandığı ifade edilmektedir.

Romanın üslup itibariyle Namık Kemal'e yakın olduğu ve zamanın diline göre sade sayılabileceği ileri sürülmektedir.

Nabizade Nazım. *Zehra*, Şule Publishing, August 2009.

In the anonymous foreword entitled "Nabizade Nazım ve Zehra", it is stated that Nabizade Nazım is a member of the "inter-generation" between Tanzimat and Servet-i Fünun, and that he lived for 29 years.

It is explained that Nabizade Nazım was a writer, who worked for adoption of Realism and Naturalism in our country and that *Zehra* was published as a product of concerned movement.

It is put forward that the novel is close to Namık Kemal in terms of style and can be considered to be simple, when compared to the language of the period.

"1300 senesi içinde haziran ve temmuz ayları pek güzel geçmişti.

Hava hilaf-âdet olarak mart içinde tam ilkbahar letafetinde geçmiş iken nisan ve hatta mayıs ayları hemen kış hükmünü göstermişti.

İstanbul'da haziran ve hele temmuz, sair seneler "yaz aylarından" ma'dud iken bu sene güya "mevsim-i bahar" bu iki aya rastlamıştı.

Havadaki cidayet ve küşayiş hiçbir mevsime mukayyes olamayacak derecede olup bahusus bu mevsimde Boğaziçi'nin letafetine kanmak mümkün olamamakta idi...

Tekmil Rumeli ve Anadolu sahilhaneleri boydan boya dolmuş, pek çok erbab-ı rağbet vaktiyle dayanamayıp yalı veya hiç olmazsa bir evcik bulamadıklarından dolayı bi-hakkın müteessif olmuşlardı. Gündüzleri güneş tulûdan guruba kadar fevka'l-ufuk hemen hiçbir sehap-pareye tesadüf etmeksizin İstanbul üzerinden mutedil hararetli bir ziya saçmakta, geceleri zaman "leyl-i mükevkeb" vasfına şâyan olarak geçmekte ve hele gurub ile tulûa yakın zamanlarda Göksu deresi gibi, Beykoz, Büyükdere limanları gibi, Baltalimanı, Küçüksu, Kefeliköy, Beykoz, Sultaniye çayırları gibi, Sarıyer'in suları Kavaklar'ın Sütlüce'yle, Otuzbir suyu gibi yerleri ve baştan başa tekmil Boğaziçi o derece ruh okşayıcı, his uyandırıcı, şiir gıcıklayıcı levhalar, manzaralar göstermekte idi ki, şehr-i şehrimizin bedayi-i tabiyesinden haberdar olabilmek için bu levhaları, bu manzaraları göğüs geçire geçire temaşa etmek lazım gelir.

Kimbilir kaç bin senelik bir cereyan tesiriyle aşınmış olduğu zannolunmakta bulunan bu yılankavi Boğaz'ın dört cesim havzasından her birisi letafet-i tabiyeden madud ne kadar "bedayi" tasavvuru mümkünse, kâffesini cami'dir. İrtifaları Boğaz'ın tûl ve arzıyla tamamen mütenasip olan, bu iki sıra tepeler o kadar nazar-rüba münhaniler resmekte ve bu münhanilerin yek-diğerine ittisalatı o derece sanatkarane bulunmaktadır ki işte asıl enzar-ı hayret ve pesendi celbeden tenasüp ve şekl-i latif sırf bundan ibarettir.

Boğaz'ın şu şekl-i bedii jeoloji ve topografyasını munzam olan diğer bir hasse-i dil-

"In the year 1300, june and july were very nice.

Contrary to the ordinary conditions, during march the weather posed spring charm, but during april and even may, winter showed its face.

While in Istanbul, June and especially July were considered as "summer months" for many years, this year "spring season" coincided with these two months.

Freshness in the air was incomparable with any other season, and particularly during this season, it was impossible to get enough of Bosporus charm.

All waterside residences in European and Anatolian sides were full, and many masters of pleasure were really regretful that they did not find a waterside residence or even a small house for themselves. During the day from sunrise to sunset prodigious horizon spreads warm rays over Istanbul without coming across any clouds, during the night the time passes fitting with its quality of "nocturnal starred" and around sunrise and sunset whole Bosporus with some districts as Göksu river, as Beykoz and Büyükdere ports, as Küçüksu, Kefeliköy, Beykoz and Sultaniye meadows, as waters of Sarıyer, Kavaklar, Sütlüce and Otuzbir was displaying so charming, exciting, poetic landscapes and pictures that in order to be informed on the aesthetical order of our city, one needs to watch these landscapes by drawing sighs.

Each of four big basins of this serpentine strait, which is supposed to worn out with the effect of a circulation for thousands years hosts all visions of "aesthetical qualities" considered as natural beauty. These two lines of hills of which climaxes are completely in conformity with the strain's length and width display so spectacular curves and their distance to each other is so artistic that, the true surprising and amazing proportion and beautiful form consist in them.

Another charming quality added to Bosporus' such aesthetically formed geology and topography are woods and forests shading and hiding these beautiful

firib ise bu latif tepeleri şurada burada setreden tab-fersa gölgeler ormancıklar, korular ve bâ-husus sahil boyunca uzayıp, bazı koycuklar, vadicikler içine doğru serpilivermiş olan binalardır.

Boğaz, her noktasında letafet-i tabiyesini muhafaza etmiştir. Sahilhanelerle köylerin vaziyet ve usul-i inşaları bile hep tabiîdir.

Büyükdere, Tarabya ve bir dereceye kadar Yeniköy biraz tabilikten çıkar gibi olmuşsa da sanatın şu gayreti mehasin-i tabiiyeye galebe edememiştir.

İstanbul'u henüz ilk defa görmeye gelen bir temaşagir-i mütehassis tasavvur ediniz. Meftuni mehasin-i tabiat olması lazım gelen bu ziyaretçi fenerler hizasından Boğaz dahiline girmeye başladığı zaman, enzar-ı temaşası önünde öyle bir saha-yı Dilaraı tecelli ediverir ki, bu sahanın iki tarafını vakıa imtidadı epeyce çıplaklık tahdid ederse de tam cephede enzarı hayretine zarif zarif yalılarla müzeyyen olan etekleri bir deryayı latifin emvac-ı zemzeme pîrasıyla ıslanmakta bulunan iv'icaclı yeşil tepeler tesadüf eder. Bu saha-i dil-rübanın zeminin teşkil eden derya-ı latifin gümüş renkli suyuna semanın şurasında burasında serseriyane dolaşmakta olan kardan beyaz bulut kümecikleri aksedince ve bu in'ikası deryayı gökyüzüne, gökyüzünü deniz sathına benzetince o temaşagir-i mütehassisin hissiyatını tasvire imkân tasavvur olunamaz.

Büyükdere hizalarını yaklaşmakta İncirküpü'ne doğru sahile müvazı harekete başlayınca evvelce meftun olduğu levha büsbütün değişir. Sağlı sollu iki keçe tepeler arasından akıntı boyunca akıp gittiği sırada ne tarafa bakmak, ne tarafa daha ziyade hayran olmak lazım geleceğini bir türlü tayin edemez. Zaten onun için olduğu yerde kalmak da mümkün olmaz ki.

Her noktası 'mecma-ı enva'-ı bedayi' bir panorama tavsifine şayan olan bu iki sahil üzerinde tesadüf ettiği bunca menazır fevka'l beşerin maneviyetinde husule getirdiği helecan-ı şaikane sevkiyle güya kanatlanıp uçacakmış veya havalanıp bulutlara kadar çıkacakmış gibi çırpına çırpına oradan oraya koşmaktan kendisini alması mümkün değildir.

hills and buildings spread within some bays and small valleys and especially through the seashore.

The strain has preserved its original beauty in all locations. Situation of and even construction style in waterside residences and villages are always natural.

Although Büyükdere, Tarabya and to a certain degree, Yeniköy lost their naturalness a bit, art's such attempt to create beauties could not defeat the nature.

Imagine an expert observer, who came to see Istanbul for the first time. When this visitor, who is supposed to be a beauty passionate, begins entering in the strait from Fenerler level, such a relaxing and relieving area appears in front of him that although both sides of this area are limited, at the very end its skirts ornamented with classy waterside residences coincide with green hills getting wet with the sound of a beautiful sea's waves. When snow white clouds that roguishly wander about in the sky reflect on the iron colored waters of the beautiful sea forming the basis of this seducing area and when this sea reflection looks like the sky and the sky like the sea, it is unimaginable to describe feelings of this expert observer.

When he begins moving parallel to the shore towards İncirküpü around Büyükdere level, the landscapes that captivated him before completely changes. When he streams along with the flow between two sides of felt hills, he cannot decide where to look at and where to admire more. Yet for him, it is impossible to stay where he is.

It is not possible for him to be able to desist from flutteringly running around as if he was taking wings and flying or reaching the clouds with the drive of the zestful excitement arose in the human soul, caused by such extraordinary landscapes that he saw on these two shores, of which every single spot deserves to be described as a landscape 'focus of aesthetical qualities'.

Even by saying Bosporus is as cute as a "naturally beautiful woman", we will not be describing and explaining its charm.

Boğaçici bir "dilber-i tabii" kadar sevimlidir demiş olsak letafetini tasvir ve icmal etmiş olamayız. Uzun uzadıya tasvire çalışmaktan da, vaktin adem-i müsadesine mebnî bir fayda yoktur. Bu cihetle o gibi "Mesai-yi bî netice"yi başka bir fırsata ta'lîk edeceğiz.

Bir kere bu kadar "camiül-bedayi" olan Boğaziçi'nin haber verdiğimiz mevsimdeki letafetini tasavvur etmeli; bir de bu letafete bir kuvvetli mehtabın katacağı revnakı düşünmeli. "Letafet-i ender-letafet" tavsifine şayeste olan bu revnak kimde sabır ve tahammül bırakır ki Boğaziçi ahalisi "derya-ı neverd-i safa" vasfına layık görülecek surette denize dökülmüş olmasın.

Evet, hem tekmil Boğaziçi bu gece "kayıklanmış" veya "sandallanmış" idi.

Miktarı belki üç yüze varan irili ufaklı sandal, kayık, istimbot yek-diğerine merbut gibi bir cesim sal teşkil etmişti ki sırf akıntı sevkiyle Mirgun'dan Bebek Koyu'na doğru akıp gitmekte idi.

Ama bu akıştan ihtimal hiç kimse haberdar değildi.

Beş on ateş kayığında gayet mürettep ahenk takımları raks-aver besteler, şevk-efza şarkılar, "tahammül-ü çâk" taksimlerle bütün mehtabiyunun şevk u neşesini germ-a-germ... eylemekte idi.

Bu sandalda bir sada-ı muhrik, titrek bir nağme ile bir beste okuyor; öteki kayıkta şirin sesli bir keman lahitî bir taksim yapıyor, şu tarafta bir "takım" nihavend peşrevi geçiyor, bir tarafta sermestane muhabbetten birisi mütehassirane ahlar çekiyor; ötede bazı "hasret-keşan-ı vuslat" ise şevk-i ümid ile kürek çekiyor.

Bu terane ile Boğaziçi'nin leyle-i "mehtab-abad"ındaki revnak ve halaveti tasvirde acizdir.

Eşvak-ı vicdaniyenin resmi alınmak mümkün olamadığı gibi Boğaziçi'nin şuletafeti de kaimen tasvir olunabilmekte bâlâdır.

Bu babda da it'ab-ı kaleme çalışmayacağız. Şu kadar diyeceğiz ki güzel bir çehreye parlak bir tebessüm ne kadar yakışırsa Boğaziçi'ne de mehtab o derece yakışmaktadır.

Trying to depict in details has no use. In this aspect, we will realize such "useless work" in somewhere else.

First of all, one should imagine the beauty of Bosporus, where "aesthetical beauties concentrate", in this season, and further think of the brilliance added to this beauty by a full moon. This brilliance worthy being described as "the charm of the rare charm" has everyone such impatient and intolerant that Bosporus residents disembogue and deserve the quality of "happily sea wanderers".

Yes, whole Bosporus inhabitants were on "rowboats".

Almost three hundred rowboats and steamboats small and big formed such a body as if they were connected to each other that merely with the stream, they were flowing from Mirgun to Bebek Bay.

But no one was aware of such flow.

In five or ten fire boats, groups were enjoying the cheer of full moon with moving compositions, songs to increase the excitement, "impatient" pieces.

In one rowboat a sentimental voice was singing a song with a trembling melody, in the other rowboat a violin with a pretty voice was playing a deadly partition, in the other side a "group" was playing a nihavend A sort of a tune in classical Turkish music. Prelude, and in another side someone from an ecstatic conversation was having sighs with longing, and in somewhere else a "someone yearning for reunion" was rowing hopefully.

With such repeating melody, brilliance and sweetness in the endless Bosphorus night was indescribable.

Not only it is impossible to picture enthusiasm of the conscience, but also it is difficult to depict such beauty of Bosporus.

We will not try to describe it here. We will only tell that full moon fits well with Bosphorus like a brilliant smile with a beautiful face.

In a moment when people are "enjoying the sea".. A few people were sitting close

Halkın "derya-yı bezir-i neşat" olduğu bir anda... Köyünde yalıların birisinde iki kişi "zanu-ber zanu" oturmuşlar gözleri önünde akıp giden "nehr-i mera gibi" temaşa etmekte kulakları dibinden geçen "aheng-i mücessemi" dinlemekte idiler.

Mehtabın kuvveti sun'î ziyaya ihtiyaç bırakmadığı gibi tekmil canları kafesleri kaldırmış olan bu iki "sevda pervere" enzar-ı ağyardan nihan kalmış olmak için oda içinde mum filan yakmamak mecburiyeti de vardı.

Bunlar zanu berzanu bulundukları halde bile denizin şu manzara-ı garibesine dalmış gitmiş olduklarından yekdiğerinden âdeta haberdar değillerdi bile. (s. 7-12)

together in one of the waterside residences, watching the river streaming in front of them "like a meadow", and were listening to the "incarnated melody".

Not only the power of the full moon renders artificial illuminating useless, but also candles should not be burnt within the room to keep these "love raising" people hidden from the stranger gazes.

Even while they were so close to each other, since they were engrossed in such amazing landscape, they were as if unaware of each other. (p. 7-12)

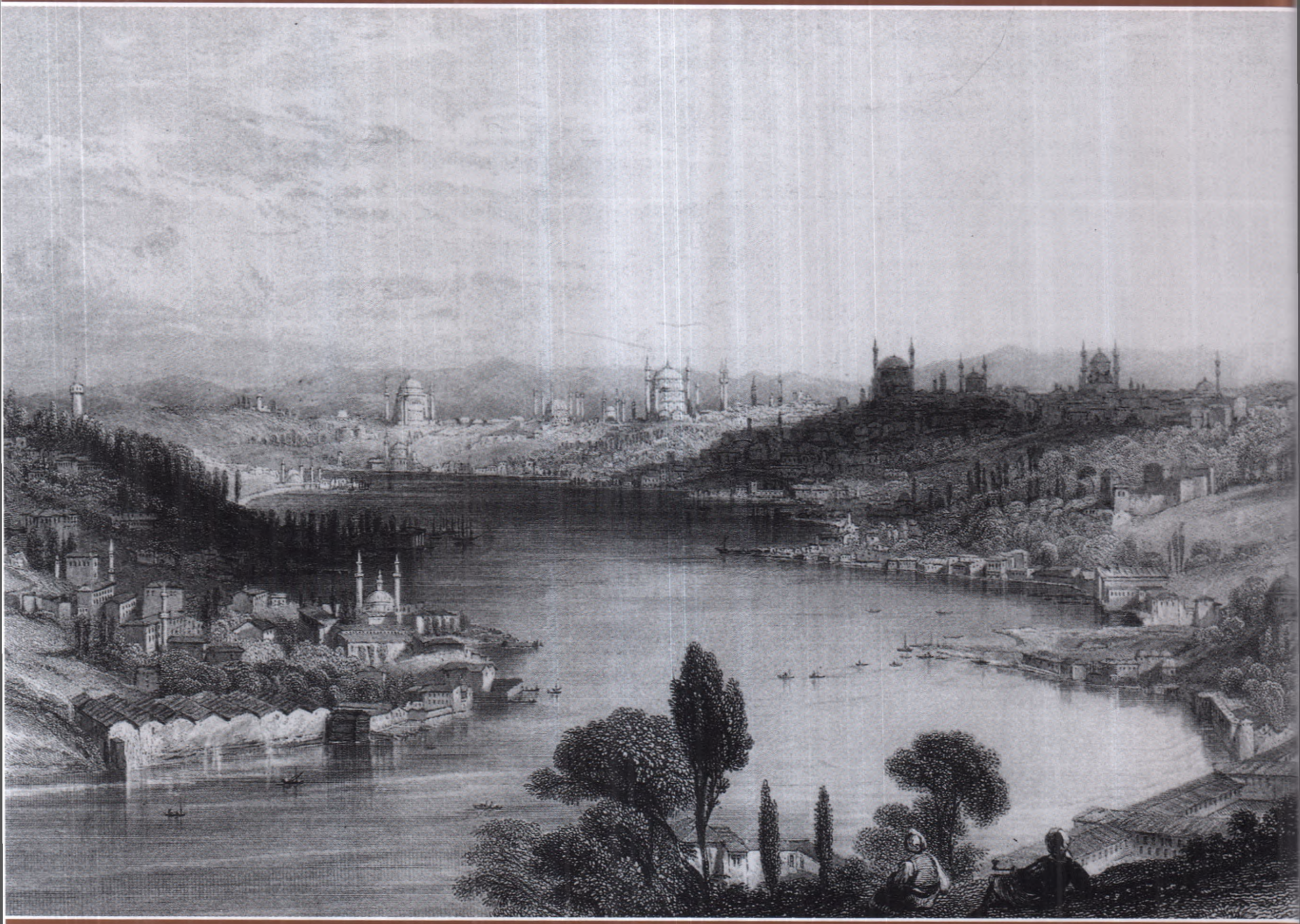

MAİ VE SİYAH

Halid Ziya Uşaklıgil

MAİ VE SİYAH

Halid Ziya Uşaklıgil. *Mai ve Siyah*, Özgür Yayınları, Ekim 2004

Yayına Hazırlayan: Enfel Doğan.

Halid Ziya Uşaklıgil'in *Mai ve Siyah* isimli romanı, yazarın sağlığında kendisi tarafından sadeleştirilerek yayınladığı nüsha esas alınmak suretiyle yayınlanmıştır.

Romanda yayın yönetmeninin imzasıyla bir sunuş yazısı, Enfel Doğan imzasıyla bir önsöz yer almaktadır.

Halid Ziya Uşaklıgil. *Mai ve Siyah (Blue and Black)*, Özgür Publishing, October 2004.

Prepared by: Enfel Doğan.

This edition of the novel entitled *Mai ve Siyah (Blue and Black)* by Halid Ziya Uşaklıgil is based on the version simplified and published by the writer, while he was living.

The novel includes an Introduction written by the editor and a preface written by Enfel Doğan.

"(...) O vakit ne kadar mesut idiler! Her akşam yemekten sonra saatlerce beraber otururlar, babası yazısını yazar, düsturları karıştırır, Ahmet Cemil bir köşeye büzülür, dersine çalışır, valdesi oğluna bir gömlek, yahut kızına esvap dikmekle meşguldür; İkbal -kız çocuklarına daima validelerin eteklerine sevk eden bir hisle- annesinin yanında mesela babasının eskimiş para kesesine kaim olmak üzere yeni bir kese örer, arasıra bu dört kişiden birinin ağzından çıkıvermiş bir serseri kelime musahabeye vesile olur, Ahmet Cemil başını kaldırır, İkbal güler, babası bir hikaye söyler. Bazen iştigalin nevi tebdil olunur. Babası yazılarını bitirmiştir. Ahmet Cemil dersini yapmıştır, daha yatağa gitmek için bir hayli zaman vardır. O vakit ortaya başka bir iş çıkar. Babasının Mesnevî'ye pek merakı vardır; gelişi güzel bir yeri açılır, her yeri cazip olan bu kitabın bir hikayesi okunur. Ahmet Cemil'in küçük yaşından beri tahsil zemininde bütün adımlarına rehber olan bu baba o vakit oğluna ders verir: bir nükteyi anlatmak, bir manzumu tefsir etmek için saatlerce yorulur; bu genç dimağı bir gonca gibi nazik parmakla açmaya çalışır." (s. 45)

***

"(...) Bugün Ahmet Cemil Taksim Bahçesi'nde bu şiirini değil asıl gençliğinin şiirini -yalnız onu- okudu. Bahçe tenha idi. Henüz yapraklanmış bir ağacın altında mai şemsiyesini açmış, alçak ökçeli potinlerini önüne çektiği bir iskemlenin kenarına dayamış gözlüklü ihtiyar bir İngiliz mürebbiyesi; biraz beride ellerinde küçücük küreklerle bahçeden kum toplayarak mini mini kovalara doldurmak mühim işiyle etrafı görmeye vakitleri olmayan iki çocuk, saçları rüzgârlara savrularak, başlarından kaymış hasır şapkaları arkalarında çırpınarak, uzun konçlu düğmeli potinleri kumlara temas etmiyormuşcasına bir çeviklikle koşarak çemberlerini çeviren bir örnek esvaplı iki kız, hayatının uzun yorgunluklarını bir gazetenin tefrikasında dinlendiren bir ihtiyar, ötede beride tek tük zümreler, koşuşan, bağrışan çocuklar, daha sonra Ahmet Cemil'in gözleri, bunlardan ayrılarak, bayırın üstünde uçuyor, mütebessim elvanıyla

"(...) How happy they were then! Every night after the dinner they sat together for hours, his writer wrote his text, leaf through the laws, Ahment Cemil sat somewhere studying, his mother was busy with sewing a shirt for her son or a dress for her daughter; İkbal -with a motive driving daughters to their mothers' skirts- sat by her mother, knitted a new purse for his father, and sometimes a word told by one of these four people triggered a conversation, Ahment Cemil raised his head, İkbal laughed and their father told a story. Sometimes they were occupied with different things. His father has completed his text. Ahmet Cemil has completed his homework, there was plenty of time before going to bed. Then appeared another occupation. His father was interested in Mesnevi; a page was selected randomly and a story from this book, which is completely interesting, was read. The father, who guided Ahmet Cemil's education since his early age, gave a lesson to his son: he took pains for hours to explain an epigram and to interpret a poem; he tried to open this young mind like a rosebud gently." (p. 45)

***

"(...) Today in Taksim Garden Ahmet Cemil read the actual poem of his youth –only it- rather than this one. Garden was not crowded. Under a tree that just came into leaf, an old spectacled English governess who opened her blue umbrella and put her low heeled shoes on a chair in front her; somewhere aside two children that were too busy with collecting sand from the garden with small scoops and filling it in tiny buckets that they cannot see around, two girls in uniform dresses turning circles by running as if their high legged boots do not contact with the ground, with their hair flying with the wind and their straws moving heaven and earth, an old man having long tiredness of his life rested in the feuilleton of a newspaper, a few groups of people around, children running and screaming around, then Ahmet Cemil's eyes left the place and flew over the hillsides, and

manzaralarının ivicaçlarıyla yeşil tepelere doğru tırmanmış, yahut mai sulara doğru akıvermiş gibi duran binalarıyla Boğaz'ın sakin levhasına dikiliyordu. Bazen bu levha gözlerinin içinde bulanıyor, tepeler, sular, yalılar, bütün güzel şekiller, manzaralar bir fırça darbesinden kopma renkler imiş de yekdiğerine karışarak bir hamur haline geliyormuş gibi oluyordu." (s. 205)

***

"(...) Uzaklaştıkça karşısında Cihangir tepesinden denize doğru inen bayır küçük mülevven taş parçalarından üzerine bir levha işlenmiş uzun, yüksek bir duvar şeklinde yükseliyor, öteden parça parça kaçarak saklanıyor gibi görünen Beyoğlu sırtı ile Galata yokuşlarının üzerinden kalkmış mütecessis bir baş gibi yangın kulesi iri gözleriyle bakıyor, öte tarafta İstanbul tepelerinin üzerinde camilerin birer gümüş miğfer ile örtülü cesîm başlarıyla yükseliyor, minarelerin semalara fışkırmak isteyen birer beyaz fevvare şeklinde uzanan ince boyları yer yer akşamın esmer havası içinde güya ihtizaz ediyor, beride güneşin son ziyaları ile tutuşmuş camlarıyla İhsaniye, Üsküdar, daha yüksekte yeşil tepelerin üzerine eteklerini sererek Marmara'ya bakan Çamlıca, biraz daha ileride topraklardan ayrılarak, kendisini denize salıvermek istiyormuş zannedilen Fener, Moda, nihayet vapur hareket ettikçe vaziyetlerini değiştiren -yerlerinden oynuyor-larmış bazen yekdiğerine sokularak, bazen birbirinden kaçışarak dalgaların içinde yüzüyorlarmış vehmini veren- Adalar... Şimdi vapur biraz daha serbest ilerliyor, artık bu manzaralar evvelkinden çabuk uzaklaşıyor, ufkun sislerine boğuluyordu.." (s. 395-396)

directed at the calm picture of Bosporus with buildings as if climbing to green hills with its smiling color or flowing to the blue waters. Sometimes this picture got blurred within his eyes, and hills, waters, waterside residences, all beautiful forms, landscapes as if form a dough by being mixed with each other like they were colors from a brush stroke." (p. 205)

***

"(...) Getting away, across him the slope from Chinagir hill towards the sea was erecting in shape of a high wall ornamented by a small colorful stones, the fire tower like a curious head raised over Beyoğlu crest and Galata slopes as if hiding was looking at with his big eyes, on the other side İstanbul was raising with enormous tops of mosques covered with a silver helmet, thin bodies of minarets like sprinklers wishing to reach the sky were trembling in the darkness of the night, aside İhsaniye and Üsküdar with glasses burnt with the last rays of the sun, up above Çamlıca looking at Marmara spreading its skirts over green hills, Fener and Moda assumed to be wishing to let itself to the sea, and lastly Princes' Islands changing their location with the boat's movements - giving the impression that they are shifting and swimming within the waves sometimes by approaching to and sometimes by escaping from each other... Now the boat was cruising more freely and these landscapes were getting different from the previous one more rapidly and were drowning with thin the foggy horizon..." (p. 395-396)

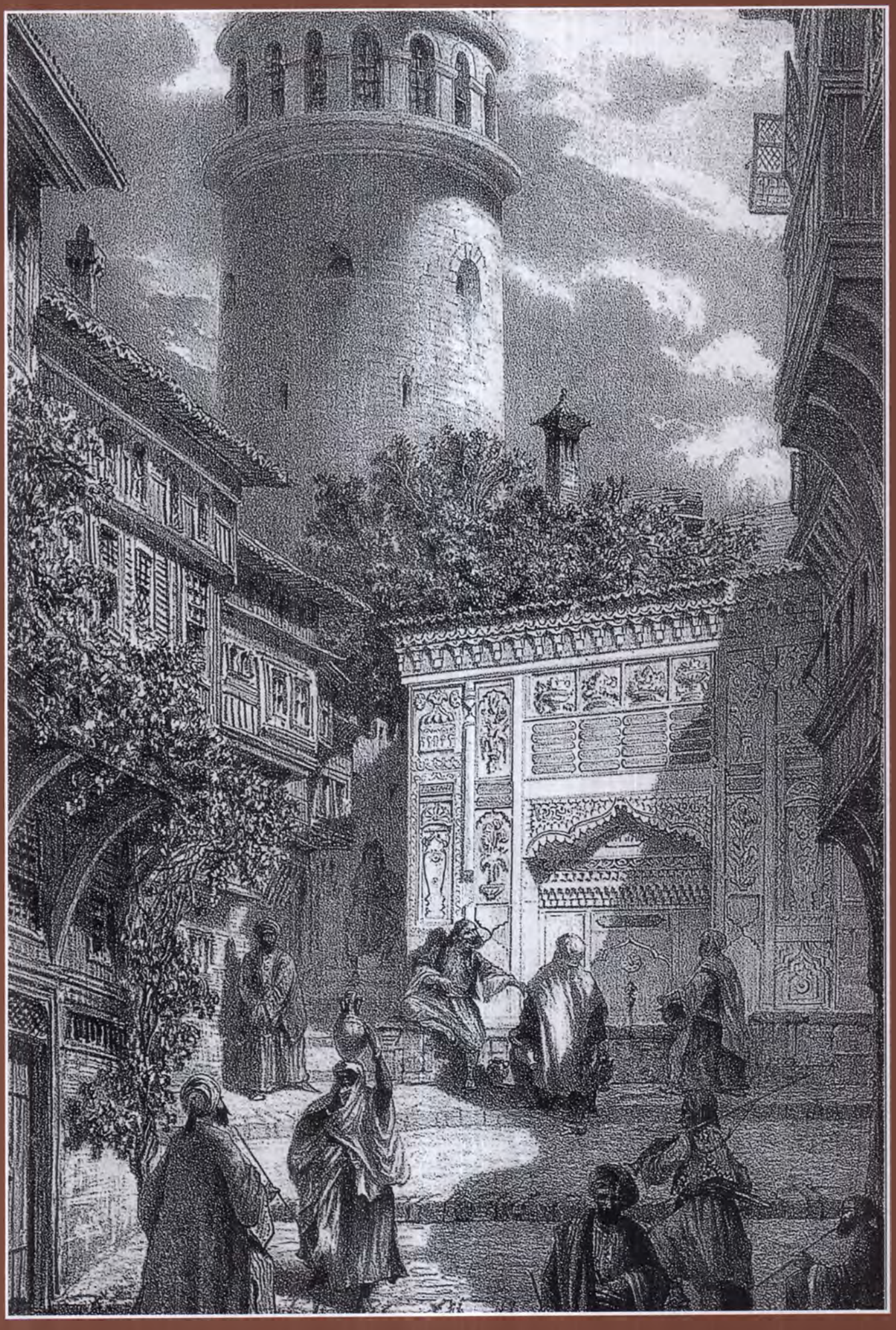

KIRIK HAYATLAR

Halid Ziya Uşaklıgil

KIRIK HAYATLAR

Halid Ziya Uşaklıgil. *Kırık Hayatlar,* İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul:1968.

Halid Ziya Uşaklıgil, *Kırık Hayatlar* romanının sadeleştirilmiş baskısını 1944'de yayımlayan İbrahim Hilmi Çığıraçan'a şunları söylemiştir:

"... Arap ve Fars kelimeleriyle terkiplerde aranan süs, Edebiyat-ı Cedide devrinde öyle bir ifrata vardı ki, bundan geri dönmek ve sadeliğe doğru gitmek lüzumuna inanmaya başlamıştım. İşte bu imanımın sürüklemesiyle *Kırık Hayatlar* yazılmaya başlandı."

Halid Ziya Uşaklıgil. *Kırık Hayatlar (Broken Lives)*, İnkılap and Aka Publishing, İstanbul: 1968.

Halid Ziya Uşaklıgil told following to İbrahim Hilmi Çığıraçan, who published the simplified edition of *Kırık Hayatlar (Broken Lives)* in the year 1944:

"... The ornament attempted with compounds with Arabic and Persian words reached such an excess in Edebiyat-ı Cedide period that I started to believe in the need to return and reach simplicity. With the drive of this belief, writing process of *Kırık Hayatlar (Broken Lives)* began."

"Selma, annesinin bu derece telaşla haber verdiği seyri anlamak için pencereden bir kere baktıktan sonra, başlarının üzerinde tepindikleri işitilen Leyla ve arkadaşlarının oyunlarını daha iyi seyir sayarak yavaşça sıvıştı. O zaman karı koca şehnişinde, pancurun arkasından baktılar. Etrafa sisler döken serin bir rüzgâr çıkmıştı. Dönüş daha yeni başlamıştı. Köprü'yü geçecek olanlarla, erken dönmek zorunda olanlar hızlı bir akışla birbirini kovalayarak gidiyorlardı. Sonra caddenin ötesinde berisinde ikişer üçer arabalık birkaç küme, muhakkak ki, acele ettiklerinden pişmanlıkla, kenara çekilmiş bekliyorlardı. Mevsimin iyi olan ilk cumalarından beni olan bu günde kire arabaları çok azdı. Bu günün halkı konaklarında geçirdikleri soğuk mevsimi dört beş Kâğıthane dolaşmasıyla tamamladıktan sonra yazlıklarına çekilen seçme sınıftan insanlar idi." (s. 51-52)

***

"(...) Şimdi arabalar sıklaşıyor, halkaları gittikçe birbirine yaklaşan ağır bir zincir oluyordu; ara sıra bu zincirden tek tük arabalar ayrılarak kenarlarda kümelere karışıyorlardı. Karı koca bütün geçenleri iyice göremiyorlardı. Bir zaman oldu ki bu, gözlerini bulandıran, başlarını döndüren bir dalgalı akıntı haline girdi. Renkler, yüzler birbirine karışıyor; çarşafların, feracelerin gözleri okşayan renkleri çok büyük bir demetin birdenbire dağılıvererek bir kasırga içinde yuvarlanan çiçekleri gibi akıp gidiyordu. Ara sıra akışa bir duraklama geliyor; öteden bir araba, zinciri bırakarak bir kamçı şıkırtısıyla, hızla süzülüp gidiyordu. Seyrek landonlar daha çok küçük, ancak bir iki kişilik kupalar, faytonlar, şurada burada arabaların arkasından yol bulmaya çalışan atlılar, bu seçme halk zümresi arasında fakir biçimleriyle kendilerini garip bulan kira arabaları, bütün bu ağır, telaşlı hayat ve hareket çağlayanı, Şişli'nin geniş caddesini doldurarak, şimdi taşacak, şimdi kabara kabara etrafa dökülecek bir sel haliyle, üzerinde tozdan bir bulut, akıp gidiyordu. Ara sıra Ömer Behiç tanınmış bir çehreyi gösteriyor, hatırında bütün bir hikaye uyandıran isimler geçip gidiyordu. Karı koca arasında okunmuş bir takım hikayelerin şimdi

"After looking out from the window once again to see the incident that her mother announced in such a stew, Selma decided that games of Leyla and her friends heard to be kicking and stamping over their heads were more amusing and shifted away silently. Then, husband and wife gazed from the balcony behind the shade. There was a cool breeze shedding fogs around. Return has just begun. Those who are to cross the bridge and those who have to return early were going by pursuing each other in a rapid flow. Then, a few groups consisting of two or three carts around the street were waiting aside, regretting their hurry. On this day as one of the first good Fridays of the season, there were not many carts for rent. Today's population was consisting of people from elite class that reside in their summer houses after completing the cold season they spent in their mansions with a few Kağıthane visits." (p. 51-52)

***

"(...) Now number of the carts was increasing and they were forming a chain of which rings was getting closer gradually; from time to time a few carts were leaving that chain and joining in the masses around. Husband and wife were not able to properly see all people passing by. And then, it turned into a wavy flow making their eyes blurred and making them dizzy. Colors and faces were melding; colors of veils easy on the eyes were flowing as if they were the flowers of a big bouquet spread around with a storm. Sometimes the flow stopped and a cart was passing fast upon a horsewhip sound. A few big carts with a couple of seats but more smaller ones for one or two persons, phaetons, horses around trying to find a way for themselves among the carts, carts for rent that found themselves weird with their poor look among this elite group, all this waterfall of life and motion filling Şişli's wide street, like a flood about to surge, about to spill around, was flowing away with a cloud of dust above. From time to time Ömer Behiç was showing a familiar face, and names evoking a story were passing through his

resimleri görülmüyormuş gibiydi. İstanbul'un hemen bütün kibar aleminin maceraları, tuhaf aşk münasebetleri, bu büyük şehrin gülmeler, kahkahalar serpen havai fişek gibi birdenbire bir köşeden fırlamış acayip başa gelenler, canlanarak birer şekil alarak gözden geçiyordu. Sonra bunların yanında Kâğıthane gezintisinin kayıtsız devamlıları, isimlerinin etrafında anlatılacak hikâyeler, arabanın arkasında pencereden atılabilmeye fırsat arayan kâğıtlar, vakarlı ve ciddi çehrelerinin saygıdan başka bir duygu ile bakabilecek gözler olmayan, asil ve muhterem mümtaz sınıf, dirsek dirseğe beraber gezilen öteki sınıftan fersahlarla uzak imişçesine rahat ve sessiz geçiyorlardı." (s. 53-54)

***

"Artık anlayan Vedide yüreğinde bir iğrenme duygusuyla, daha çok görmek istemeyerek, pencereden biraz çekildi. Bu seyirden eğlenmekten çok, tiksinmiş idi. Bütün bu az çok murdar, az çok acı, daha bilinmemiş, işitilmemiş, büyük şehrin kim bilir hangi köşelerinde kaybolmuş şeylerin varlığını tahmin ettirerek onun gözünde aile hayatını hep hıyanetlerden meydana gelmiş, çok acı sırlar ile dolu, pis bir facia hükmüne getiriyordu. Demek bütün bu gözlerin önünden aile hayatının türlü facialarını ve kirlerine anlatarak geçen halk, birbirine dost ve iyi olmak için o kadar sebepler varken, tersine, aralarına aldatma ve hıyanet uçurumlarını koyan bütün bu karılar kocalar, kafasının içinde aşırı bir genişleme ile acı ve kederle serilen, sayılamaz çokluğunun korkunçluğunu, hayaline sığdıramaz, harap, eski evlerden meydana gelmiş, sonsuz bir sıkıntı ve yıkıntı şekline uzayıp giden kara bir levha çizmiş idi. Bu kara levhada, yıkılmış, yıkıntının içinde gömülmüş, son haraplığından kalan topraklarının dişlerinde kemirilen ölü evler, sonra bunların yanında daha ölmemiş, daha başını kırıp düşürecek vuruşu yememiş, fakat can çekişmesinden kemiklerini çatırdatan sarsıntılarla kıvranarak en sonunda oynak yerlerini kırıp parçalayarak dakikayı bekleyen can çekişen evler, daha sonra süslü görünüşler altında gözlerden saklanmak istenen gizli illetlerle sakat, damarlarının zehirleyen kanlarıyla gizli

mind. It was as if pictures of some stories read by the husband and wife were invisible. Adventures, weird love affairs of almost all elite families of Istanbul, this big city's inhabitants that suddenly appear with laughs on a corner like fireworks were passing through. Then, in addition to these, indifferent attendees of Kağıthane visit, with stories to tell around their names, papers looking forward to be thrown away from the window, behind the cart, elite and invaluable class with eyes that can be glanced at with nothing but respect were passing comfortably and silently as if they are miles away from the other class next to them." (p. 53-54)

***

"Understood it, Vedide moved a bit away from the window with a sense of disgust, without wishing to see anymore. The watching was more disgusting for her than amusing. All these things more or less filthy, more or less painful, more unknown and unseen, lost in one of the corners of this big city, for her, by satisfying their existence were making family life a dirty disaster made of infidelities, full of painful secrets. Thus, this people passing in front of all these eyes by revealing the several disasters and dirt of their family lives, all these couples that put cliffs of betrayals and infidelity between themselves while they have many reasons to be friendly and good to each other had drawn a black picture laying in her mind that with grief and pain, seeming as an endless pain and ruin made of destroyed old houses. In this black picture, there were dead houses destroyed, buried in ruins, with remaining soil chewed off, and in addition to these houses that has not died yet, that has not received the last attack to kill them, but waiting for the moment to destroy their damaged parts after suffering with the shocks breaking their bones, and ill, handicapped houses with maladies tried to be hidden under ornamented appearances, wearing bitterly, in secret, with their blood poisoning their veins. And behind all this terrifying landscape, Vedide was seeing

gizli, için için çürüyüp yıpranan hasta evler vardı. Ve bütün bu korkunç manzaranın arasında, harabelerde dolaştıkları sanılar gölgeler belirsizliğiyle, Vedide uzaklarda bu tutkun evlerin yıkık duvarları kenarında, sarsak çatıları altında, kırık hayatların matemlerini tutan zelzeleye uğramış bir şehir halkı perişanlığıyla sersem sersem dolaşan gölgeler görüyordu." (s. 58-59)

***

"Bekir Servet, Ömer Behiç'in en eski mektep arkadaşlarından idi. Tamamıyla, bütün ahlâkıyla bir mahalle çocuğu olan Bekir Servet sokakların çamurlarında yetişmiş bir nebat kirlililiğiyle büyümüş gitmiş, sokakların çamurlarından tamamıyla temizlenememiş idi. Cami avlularında, virane köşelerinde birdirbir, uzuneşekle başlayan mektep kaçkınlıkları, yavaş yavaş Acem şekercinin tablasına yahut mahalle mescidinin müezzin odasına kitaplar emanet bırakılarak Aksaray'dan tutulmuş beygirlerle kale dışına gezintilere yahut tutulmuş bir sandal ile açıklara doğru seyahatlere kadar ilerlemiş idi..." (s. 89-90)

ambiguous shadows far away, around the ruins, on the destroyed walls of these sorrowful houses, under their pendant roofs, walking around muddledly with the in state of miserableness of inhabitants of a city suffered by the earthquake mourning for the broken lives." (p. 58-59)

***

"Bekir Servet was one of Ömer Behiç's oldest school friends. As a very street boy with all his morale, Bekir Servet grew up within the mud of the street, and could not have been completely purified from such mud. School tricks that had began with leapfrogging in mosque yards, ruins gradually advanced towards trips outside the castle on horses or rowboats rented after giving books on commission to the muezzin of the small mosque or Persian trader..." (p. 89-90)

EYLÜL

Mehmed Rauf

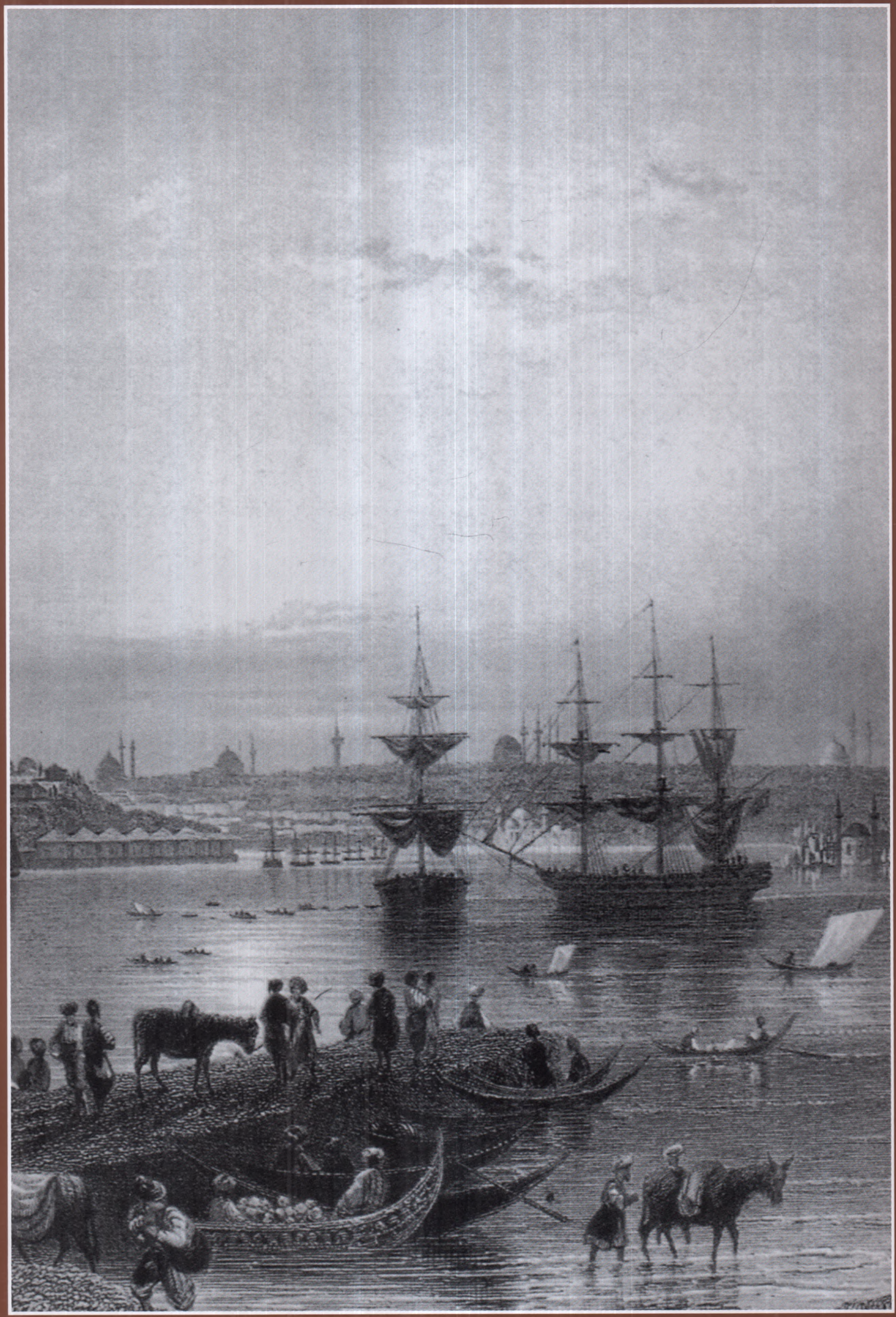

EYLÜL

Mehmed Rauf. *Eylül*, Hilmi Kitabevi, İstanbul: 1946.

Eserin 3. sayfasında "İlk tabı 1316, ikinci tabı 1331 (eski harflerle) Yeni tabı 1946" ifadeleri yer almaktadır.

Mehmed Rauf. *Eylül (September)*, Hilmi Publishing, İstanbul: 1946.

It is stated on the third page of the book that 'The first print 1316, the second print 1331 in Ottoman Turkish, latest print 1946'.

"(...) Necip böyle düşünmesine rağmen o Pazar adaya gidecek yerde Boğaz'a gitti.

Vapur, Boğaziçi'ne koşuşan halk ile taşarak köprüden çözülüp Boğaz'ın mavi göğsüne gömüldükçe, içi açılıyor, gitgide kendinde bir ferahlık duyuyordu. Etrafına bakarak hepsi de memnun, güler yüzlü görünen yolcuların Bahar ile kendilerinden geçerek sürdükleri hayat, ona duyduğu sevinçle, çok zevkli bir hayat gibi geliyor, geniş nefes alarak dalgalanan kır yeşilliklerinin, renk renk çiçeklerinin taze kokulariyle içinde bir canlılık, bir faaliyet duyuyordu.

Bütün melal ve sıkıntısı Beyoğlu'nun karanlık sokaklarında kalmıştı. Her yüzde bir neşe vardı. Vapurun üst güvertesini dolduran halk içinde, kadınların hepsi ona bu gün arzulanmıya değer bir güzellikle görünüyorlardı. Sahih binalarının yan yana ve birbirlerini kovalamalarındaki hızdan yarı sersem, gözlerinin önünde kaynıyan şu coşkun hayattan yarı baygındı. İskeleler kendilerine gelen yolcuları boşalttıkça vapur bir kere nefes alıyor, biraz hafifliyordu. Büyükdere son yolcuları alıp vapur adeta boşandığı zaman Necip kendini topladı." (s. 38)

***

"Süreyya izah etti. 'Hava sabahleyin o kadar parlak, o kadar nefis idi ki, Suad bugün Necip bey belki gelir' dedi... Ah sabahları erkenden buradaki güzelliği, tazeliği tarife söz bulamıyorum. Denizin nezaketini, taravetini, yeşilliğini, nihayet şu Boğaziçi sabahının bekaretini görmeli Necib... Fakat bugün adaya gideceğini bildiğimiz için meyus oluyorduk... Buna rağmen bilmem için, yine umuyorduk.

O zaman Necib söyledi. Gece Beyoğlu'nda ne kadar bunaldığını, bugün adaya gitmek istediği halde oraya gidip bir takım renksiz çehreler, lâkayd dostlar, bigane kalbler göreceğine gelip Fildişi yuvalarındaki dostlarının misafiri olmağı tercih ettiklerini anlattı. "Ah görseniz artık", diyordu, "görseniz artık Beyoğlu ne kadar tahammül edilmiyecek hale geldi. Sabahları yine biraz serince oluyor, rutubet biraz işe yarayor; fakat sabahları da Beyoğlu'nun o baş ağrıtan satıcı gürültülerinin evlerin içinde nasıl çınladığını bilseniz...

"(...) Although Necip was thinking so, he went to the Bosphorus instead of the Island on that Sunday. As the ferry was sinking into the blue depths of the strait, loosening from the bridge, pouring out with the crowd running towards the Bosphorus, he was feeling more and more refreshed and relieved. He was looking at the people around, all of whom seemed to be cheerful and satisfied with their lives - the life which was going on with the joy of the spring seemed to be a really enjoyable one with the happiness at his heart, and he was feeling alive in the meads waving as if taking a deep breath and with the fresh smell of the colourful flowers.

He had left all his tedium and boredom in the dark streets of Beyoğlu. There was joy on each face. Among the people filling up the upper deck, all the women seemed to have the beauty worth being desired today. He was half stunned by the speed of the buildings lined up side by side chasing each other, and half fainted by the overflowing life simmering before his eyes. As the ports were unloading the passengers, the ferry was taking a breath and getting a bit lighter. When the Büyükdere embarked the last passengers and the ferry got almost empty, Necip recovered himself." (p. 38)

***

"'The weather was so bright and beautiful this morning that Suad said you would probably come and visit us today' said Sureyya. 'I cannot find the words to define the beauty and freshness here in the morning. You should see the gentleness, freshness and greenness of the sea, and the chastity of the Bosphorus morning, Necip. But we were hopeless as we knew you would go to the island... But anyway, we were still hoping that you would come.'

Then Necip started to talk. He told them how much he got bored, and although he wanted to go to the island today, he preferred to visit his friends in the Fildişi (Ivory) houses instead of seeing some dull faces, reckless friends, indifferent hearts on the island. 'I wish you could see' she said, 'how unbearable Beyoğlu has become recently'. 'It is still a bit cold in the morning, the moist helps sometimes, but you don't know how much the noise of the salesmen tinkle inside our houses'.

'When it is noon, it is impossible to sit down.

Sonra öğle oldu mu, durmak, oturmak kabil değil. Toz, güneş, ter! İnsan boğuluyor, boğuluyor. Onun için buraları, adama bir köy gibi geliyor. Hele bu Yenimahalle. Sahiden fildişinden yuva. Uzak, uzak... Sanki kaçmış kaybolmuş... Ah buraya gelip dünyayı unuttuğunuza ne iyi ettiniz."

Süreyya, muvaffakiyetinin gülümseyen saadetiyle ilave etti. "Unutmuş ve unutulmuş, değil mi?" Sonra Necib'i elinden tutarak: "Hele şimdi gel de sana kafesimizi gezdirelim, servetimizi gör... Bir kere balkonlu odaya gidelim de bak manzaraya..." dedi. Bir merdiven çıkarak, deniz üzerindeki salona girdiler. Burası evin eni kadar geniş bir oda idi. Pancurları açınca evvela bol bir ışıkla gözleri kamaştı. Suad ilerleyerek balkona çıkan orta kapıyı da açtı, üçü birden balkona geçtiler. Saçaklardan girmeyen güneş beyaz, taşkın bir ziya ile burayı, içeriye doğru gittikçe gölgelenen bir parlaklığa boğuyor, denizde dalgaların oyunlarıyla kıvrımlanarak akseden gölgeler bile bir gümüş beyazlığı ile yıkanıp kendini açığa vurmayan bir sıcaklık içinde güneşten gelen kahkahalar gibi billurlaşıyordu.

Süreyya, "Asıl buraya bak!" diyor, karşısında Anadolu'nun Kavaklardan başlayıp Beykoz'dan geçerek Paşabahçesi'nden ta Çubuklu'ya, sonra Yeniköy'den başlayıp bütün Tarabya'yı, Büyükdere koyunu takip ile Mesarburnu'na kadar gelen kıyılar arasındaki çok büyük, geniş gölü gösteriyor, eliyle işaret ederek, "Nasıl! Tıpkı bir göl değil mi?" diye soruyordu.

Necib "Cidden güzel!" dedi.

Balkonun kenarına kadar ilerlemişti. Hafif bir rüzgâr okşamasiyle dalgacıklanan deniz, güneş altında baygın, dermansız serilmiş, girintili çıkıntılı bir gümüş yayla incileniyor; kıyıların üstünde gözü alabildiğine sürükleyip ufuklarda yoran tepelerin her biri başka gölgeler, dumanlar altında, havasının ateşten titrediği sezilen eflatun, kurşuni, sarı dağ çizgileri, en nihayet geniş bir denizle ışıklar altında ufka gömüldüğü sanılan adalara benziyerek, ateş koru üstünde ürpere ürpere, ses vermeyen sedler gibi sıralanıyordu." (s. 39-40)

***

Dust, Sun, sweating! You get bored to death. Therefore, these places look like a small village to you. Especially Yenimahalle... The house really made of ivory. Far, far away... As if it ran away, or got lost... How nice of you to come here and forget the rest of the world!'

'Forgot and got forgotten, right?', said Sureyya, smiling with the happiness of her success. Then, she held Necip's hand and said, 'Come with me and I'll show you around our cage. You should see our wealth. Let's go to the room with the balcony and look at the scenery'. They climbed up one stair and walked into the room viewing the sea. It was as wide as the width of the whole house. His eyes got dazzled by the ample light which came into the room when they opened the blinds. Suad moved ahead and opened the central door which led to the balcony. They all passed to the balcony. Not being able to go in through the blinds, the Sun was shining this place with its white, ample light, getting in more shades towards the room. Even the shadows in the sea, which were folding with the plays of the waves, were turning into crystals like the laughters coming from the Sun, having been washed with a silvery whiteness in a disguised heat.

'You must see this!', said Sureyya, pointing at the huge broad lake, located in the middle of the shore starting from the Anatolian poplars, going through Beykoz towards Paşabahçe and Çubuklu, then from Yeniköy to the all the way through Tarabya, Büyükdere and Mesarburnu. 'How does it look? Just like a lake, isn't it?', she asked.

'Really beautiful!', said Necip.

He was at the edge of the balcony. He could see the sea, waving with the touch of the gentle breeze, and the silvery plateau which was lying feeble, drooping and sinuous underneath. Each of the hills, spreading above the coast as far as the eye could see, was standing just like a silent wall, looking like violet, gray, yellow mountain lines where the sky was thought to be trembling because of the fire under different shadows and smokes – and finally, resembling to the islands believed to be buried in the horizon under a huge sea and bright lights, shivering on the ember of the fire." (p. 39-40)

***

"(...) Erken kalkmak için erken yattılar; ertesi gün güneş karşıki tepelerin ardından henüz çıkmışken üçü de hazırlanmıştı; sabahın sessizliğinde, geceden tenbih edilip kapının önünde bekleyen arabaya bindiler. Bu mayıs sabahı, Bentler yolculuğu üçüne de bir seyahat hayalinin şiir ve sarhoşluğunu verdi. Sabahın tazeliği, mayısın son günlerindeki yeşillik bolluğu ile, yolun etrafındaki çayırların, bağların henüz rüzgarsız, serin havadaki deprentisizlik içinde yayılmak için soluk bekleyen kokuları, arasında gittikleri yeşil gölgeler, daha ilerledikçe ormanlar, kocaman ağaçların birbirine sarılmış dalları, uzakta birikmiş gölgeleri ile yeşil birer karanlık halinde görünen koruların göğüsleri, hep bu sessizlik, bu tenhalık, bu parlak durgunluk içinde, şurada burada oynayan ziya parıltıları arasında, kuşların ışık gibi süzülen şakımaları, arabadan indikleri vakit içinde kaybolacaklarmış kuruntusunun verdiği korku hissi ile büyük orman, nihayet havuzlar, insana birer korku ürpermesi ile hayattaki bağlara yakınlaşmak duygu ve ihtiyacı veren mehib havuzlar ve sonra dönüş..." (s. 54)

"(...) They went to bed early in order to get up early in the morning. The next day, all of them were ready when the Sun had just set off behind the hills. They went into the car, which was waiting in front of the house having been told to do so the previous night. The journey to Bentler gave them the poetic enthusiasm of a dream of a travel on that May morning. The freshness of the morning; abundance of greenery on the last days of May; the smell of the meads and vineyards around the road waiting to spread in the sleepy atmosphere of the windless, calm weather; the green shades they were driving through; the forests; the branches of the huge trees intertwined; the chest of the woods looking like a green darkness with their shadows afar; singing of birds like a light beam among the glitters here and there, in all this stillness, solitude and shiny serenity; the big forest giving them the fear of getting lost when they got out of the car; finally the pools; beautiful pools which give you a shiver of fear, and the need to get closer to the bonds in life; and the return..." (p. 54)

ARABA SEVDASI

Recaizade Mahmud Ekrem

ARABA SEVDASI

Recaizade Mahmud Ekrem. *Araba Sevdası*, Parıltı Yayınları, İstanbul: 2004.

Yayına Hazırlayan: Emre Erdoğan.

Eser, yayınevi tarafından sadeleştirilerek yayımlanmıştır. Dolayısıyla yazıldığı dilden uzaklaşmıştır.

Eser, yazarın kendi ifadesine göre 1886 yılında kaleme alınmış, bazı nedenlerle yayımı gecikmiş, 1896 yılında Servet-i Fünun dergisinde tefrika edilmiş, daha sonra kitap halinde basılmıştır. (a.g.e. s. 655)

Namık Kemal'den başlayarak, Tanzimat sonrası romancılarına konu olan ev ve aile hayatındaki birtakım sarsıntılar, Recaizade Mahmud Ekrem'in de ilgisini çekmiş ve sonunda onu bu romanı yazmaya yöneltmiştir. Roman, doğrudan doğruya Tanzimat'tan sonra Türk toplumunda görülmeye başlayan alafranga tiplerle alay etmek amacıyla yazılmıştır. İstanbul'da alafranga yaşama biçiminin gülünç yanlarını başarılı bir şekilde sergileyen eser, döneminde ilgiyle karşılanmıştır. (a.g.e. s. 655)

Recaizade Mahmud Ekrem. *Araba Sevdası (Car Passion)*, Parıltı Publishing, Istanbul: 2004.

Editor: Emre Erdoğan.

The book has been published in a simplified version. Therefore, it has been moved away from its original language.

According to the author's explanation, the book was written in 1886, was delayed to be published for some reasons. Firstly it was serialised in Servet-i Funun magazine in 1896 and then was published as a book. (ibid, p. 655)

The corruption in social and family life, which was a common topic for the authors after Reform period starting with Namık Kemal, also attracted the attention of Recaizade Mahmud Ekrem and led him to write this novel. The novel was written with the aim of mocking the European-style people who were becoming more popular in the Turkish society just after the Reorganization. The novel, which successfully shows the ridiculous sides of living in the European style in Istanbul, attracted great attention of the readers in its period. (ibid, p. 655)

"Üsküdar'dan Bağlarbaşı yoluyla Çamlıca'ya gidilirken Tophanelioğlu'ndaki Dörtyol mevkiinden yaklaşık bir yüz adım ileriye bakılırsa, o geniş şosenin sonuna doğru, etrafı yüksekçe bir duvarla çevrili ağaçlık görülür.

Bu ağaçlığa varıldığında şose yol, sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılır. Duvarla çevrilmiş olan ağaçlığın büyük bir kapısı vardır ki, iki yolun tam ayrıldığı noktaya rast gelir.

Sağ ve soldaki yollardan hangisine gidilecek olsa karşı tarafı o ağaçlıkla sınırlıdır. Ağaçlağın yanındaki duvar alçak olduğundan üzerinden hayvanların ve özellikle de insanların girmemesi için tellerle çevrilmiştir.

Çok dik olmayan bir yokuş üzerindeki bu yollardan normal hızla dört, beş dakika kadar gidilince boylu boyunca duvarla çevrilmiş olan ağaçlık bir meydancığa varır. Ağaçlığın burada da aşağıdaki kapının hizasında bir kapısı vardır. Yüksekten kuş bakışı bakılsa komik bir şekilde görünecek olan ağaçlık burada biter, ama iki yol yine de birleşmez. Meydancığın bir otuz adım ötesinde epeyce geniş ve yüksek bir set üzerinde -eski mimarideki binaların benzeri yapılmış- enli saçaklı bir kattan ibaret bir bina ve bunun etrafında bazı büyücek ağaçlar vardır. Üst yanında ise diğer bir setle başlayan yer, bir takım servi ve meşe ağaçlarını, vaktiyle kırılamayıp kalan ve mevkiin Sarıkaya ismiyle anılmasına sebep olan büyük sararmış kayalar arasında, inişli yokuşlu, terk edilmiş bir mezarlık bulunur.. Geçtiğimiz meydancıktan buraya kadarki mesafe tahminen beş dakikadır.

Bu mezarlık da geçildikten sonra, iki yol hem birleşir, hem de düzleşir. Buradan yine bir beş dakika ileri yürünürse artık Çamlıca tepesinin eteğinde Kısıklı köyünün çarşısına varılmış olur.

Buraya çıkıncaya kadar yorulmadıksa yine aşağı doğru inelim de; noktalarını ve sınırlarını tayin ettiğimiz yerleri inceleyelim.

Burası Çamlıca Bahçesi namıyla İstanbul'da en evvel açılmış olan bahçedir. Kim bilir kaç zamandan beri halk pek ilgi göstermediği için genellikle kapıları kapalı durur.

"When you head towards Çamlıca from Üsküdar passing through Bağlarbaşı, you should look ahead about one hundred steps from the Dörtyol site in Tophanelioğlu, and you will see a woodland surrounded by a high wall towards the end of that wide highway.

When you arrive at this woodland, the highway is split up into two; right and left. The woodland has such a huge gate that it just stands on the point of two diverging roads.

Whether you choose to go on the right or left side, you will be restricted with those trees. Since the wall near the woodland is low, it has been surrounded by wires in order for animals, especially people, not to jump over.

When you walk around, in normal speed, four or five minutes on this road, which is on a slope not too steep, you arrive at a small greenery square surrounded by walls all around. The woodland also has a gate here which is on the same level with the one below. The woodland, which may be found funny upon being watched from a high viewpoint, ends here, but the two diverging roads do not unite. Almost thirty steps far from the small square, there is a single-storey large fringy house, which is on a highly wide tall wall, made in a similar way with the buildings in old architecture, and there are some largish trees all around. On the upper side of the house, which starts with another wall, there is a desolate rough graveyard among some cypress and oak trees, and big pale rocks which could not be broken down earlier and stand still, giving its name to Sarıcakaya, the neighbourhood. The distance between the square and here is about five minutes.

After you go past this graveyard, the two roads unite and become smooth. If you walk another five minutes from here, you arrive at the bazaar of the Kısıklı village, which is located at the foot of the Çamlıca hill.

If you are still not tired having climbed up this slope, let's walk downward again and have a closer look at the places whose points and borders we have determined earlier.

This is the firstly-opened garden in Istanbul,

Yazın, özellikle baharlarda bu bahçeyi açtırıp da aşağıki kapıdan içeri girerseniz, beş on adım ilerleyip çevrenize şöyle bir bakınca muazzam ve kalbe ferahlık veren güzel bir bahçe içinde bulunduğunuzu derhal anlarsınız.

Bahçe, yalnız düzenlendiği tarihte güzel görünmesi fikriyle değil, ileride, yani zaman geçtikçe ağaçların büyüyerek alacakları hale göre muhafaza edilecek şekilde meydana getirilmiştir. O büyüklü küçüklü tarhlarının güzellik ve vaziyetlerine bakarak ilk düzenlemesini yapan tabiat sever usta kim ise, sanatına hayran olur, her tarafını dikkat ve takdirde gözden geçirmeye başlarsınız.

Dışarıdan geçenlerin meraklı bakışlarından korumak için kenarlara sıralanmış ve dal budak salıvermiş, salkım, aylantoz, atkestanesi gibi gölge veren ağaçlar ile, orta yerlerde yer yer dikilmiş çınar, kavak, manolya, salkımsöğüt gibi türlü türlü ağaçların ve bazı yerlerde gözün nurunun değil, güneş ışıklarının bile içerisine kolaylıkla nüfuz edemeyeceği surette sıklaşmış ormancıkların etrafında dolaşır, bunları ziyadesiyle gönül alıcı bulursunuz. Biraz ilerleyince bir düzlüğün ortasında üstü kapalı, etrafı açık, kameriyemsi bir şey ve bazı kenar yollar üzerinde kulübe tarzında muntazam ve güzel, ufak ufak binalar gözünüze çarpar. Bunlardan kameriyeye benzeyen şeyin -hususi günlerde musiki fasılları yapmak için çağrılacak- sazende takımına mahsus bir yer, o kulübelerin de bahçe dahilinde yiyecek ve meşrubat satmak için yapılmış büfeler olduğunu fark eder, bunları da beğenirsiniz.

Biraz daha ileri gidince bir büyük göl, ortasında da hoş bir adacık. Bu adayı kenara bağlamak üzere muntazam olmayan bir şekilde çitten yapılmış tabii, güzel köprüler ve adanın üzerinde yine işlenmemiş ağaç dal ve kütüklerinden inşa olunmuş zarif bir köşk görür, bunlardan da çok hoşlanırsınız. Nihayet yukarıki kapıdan çıkar, bahsettiğimiz meydancıkta yer alan set üzerinde evvelce gördüğümüz binayı da yakından seyredersiniz. Bu yapının bahçeye bağlı bir (gazino) olduğunu öğrenir, bahçenin her bakımdan mükemmel şekilde düzenlendiğini kabul edersiniz." (s. 5-7)

known as 'Çamlıca Garden'. The gates are usually closed since people have not paid enough attention to it for, God knows, how long. If you open this garden and walk in through the lower door in summer, or especially in spring, you will immediately notice how beautiful and refreshing this garden is just looking around in a few steps.

The garden has been framed not only with the aim of a nice display at the time of first opening, but also in such a way that it could still be protected when the trees are highly grown in the future. You cannot help admiring the nature-lover master -whoever it is- that made the first arrangements there considering the beauty and position of all those flower beds of all size, and you start to look through everywhere carefully and relishingly.

You will walk around the bunches of grapes, trees of heaven and horse chestnuts lined up on each side to be protected by the curious glances of the passerby, running rampart, and giving shadows. You will love the various types of trees like planes, poplars, magnolia and willows, planted randomly and the forests stucked so tight that it is possible neither for light beams nor eye strains to penetrate easily.

When you move a bit further, you can see something like a summerhouse which is covered on the top and located in isolation in the middle of a plain, and some small, neatly alined, beautiful buildings on the path looking like cottages. Then, you will notice that the one like the summerhouse is actually a place for the musicians to play on special occasions, and those cottages are the buffets for selling food and drink in the garden, all of which deserve your appreciation.

A little bit further, a big lake and a lovely small isle in the middle... You will see natural, pretty bridges made of fence in an uneven way in order to connect the island to the coast, and an elegant mansion built with undressed timber and branches on the island. Finally, you walk out the door above and watch closely the building that we have seen on the small square before. You will find out this is a night-club connected to the garden, and come to the conclusion that the garden has been arranged perfectly in all aspects." (p. 5-7)

***

"Şu birkaç sözle vasıfları kabaca tarif edilmiş olan Çamlıca Bahçesi, bundan evvel şimdiki gibi hüzünlü, sessiz, tenha bir yer değil, gürültülü, coşkulu bir şenlik yeriydi.

Tanzimiyle bir hayli zaman uğraşılan bu bahçenin Rûmî 1286 senesi bahar mevsiminde açılacağı haberi üzerine, İstanbul ve Belde-i Selâse diye adlandırılan yerlerin halkı arasında tanınacak zevk düşkünü gençler, özellikle de böyle eğlenceleri erkeklerden birkaç fazla aramaya yatkın olan hanımlar, açılış gününün gelmesini beklerken, yeni elbiseler ve süsler hazırlamaya hız vermişlerdi.

Bizim memlekette emsali henüz görülmemiş bu "moda" gezinti yerinden her vakit hatta mehtaplı gecelerde bile faydalanmak için pek çok aileler Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu, Bağlarbaşı taraflarında köşkler, haneler yaparak bahar gelir gelmez hemen taşınmakta acele etmişlerdi.

Nihayet o senenin mayıs ayı başlarında "Bahçe" açıldı. İstirahat ve gezintiye mahsus olan cuma ve pazar günleri, Üsküdar, Kadıköy, Beylerbeyi gibi Çamlıca'ya civar sayılan yerlerden, arabalar, hayvanlarla ve bazıları yayan olarak gelen kadın, erkek binlerce seyircinin bahçeye toplanması görülecek manzaralardandı.

Hududu bir çeyrek saatte ancak dolanılabilen bahçeye, o kadar geniş olmasına rağmen, o insan kalabalığı sığmadığından, halkın bir kısmı girdikçe, diğer bir kısmı çıkmaya mecbur kaldı. Bu suretle gerek yukarıdaki, gerek aşağıdaki kapıdan durmadan girip çıkan seyircilerin yoğun izdihamından, -benzetme biraz kabaca olsa da- büyük bir arı kovanını andırıyordu. Fakat bu öyle bir kovandı ki, arıların bal alacakları çiçekler de içindeydi! İçeride kalanlardan -alafranga bir tabir ile-güzeller taifesine mensup olanlar, bahar manzaralarıyla rekabet eder gibi iki yana salınarak gezinirler ve bunlardan bal almak hevesiyle kararsız olan arı mizaçlı genç beyler de çiçeklerin arasında ikişer ikişer dolaşırlardı.

Bahçenin dışarısına gelince; o da bir başka âlemdi. Süslü hanımlar, şık beyleri taşıyan

***

"The Çamlıca Garden, which has been defined roughly with these few sentences, used to be as noisy and lively as a carnival place instead of being so quiet, somber and isolated like it is today. Upon hearing that the garden, which took a lot of time and effort to arrange, would be opened in the spring time of the year 1286 (Rumi), the pleasure-seeking young boys and the women, having the tendency to look for such pleasures more than men, who were known to the local people in the neighbourhood of Istanbul and Belde-i Selase, had hastened to prepare new clothes and ornaments while waiting for the opening day.

Many families had rushed to build mansions and houses around Çamlıca, Bulgurlu, Kısıklı, Tophanelioğlu and Bağlarbaşı, and to move in as soon as the spring came, since they wanted to benefit from this 'famous' promenade, which was unique in its kind in the country, all the time, even in the moonlit nights.

At long last, 'the garden' was opened at the beginning of May that year. The scenery was worth seeing: Thousands of men and women coming from places like Üsküdar, Kadıkoy and Beylerbeyi, which were close to Çamlıca, in their cars, on animals or even on foot, on Friday and Sunday which were especially arranged for excursions and relaxation.

Since it was only possible to go around the borders of the garden in a quarter of an hour, and the crowd did outgrow the large area, some people had to leave the garden while the others were coming in. Thus, (although the metaphor is a bit rough) it resembled to a bee hive as a result of the intense crowd coming in and out through the doors above and below. However, it was such a hive that the flowers the bees would get honey from were also inside! The beautiful ones in the garden would swing as if competing with the spring scenery, and the young men in the character of bees, who are indecisive with the desire of getting honey from them, would take a walk among the flowers in twos.

The outside of the garden was another wonder. Hundreds of cars carrying pompous women and chic men had surrounded the

birkaç yüz kadar araba, hareketli bir zincir gibi birbiri ardınca bahçenin etrafını kuşatmışlardı.

Gerçi o tarihte ağaçlar daha pek genç, belki çocuk dönemindeydi... Ormanlar ise pek seyrek olmakla beraber bitki sınıfı içinde görüntü açısından güzel ve bahçe süslemesine uygun ağaç, çiçek ve çimenlerin makbul olan ve itibar edilen her türü bünyesinde barındırıyordu. Tabiatın bahar bahçesi, seçme güzelliklerinin toplandığı bir yer gibi bakılmaya layıktı. Ayrıca içerisinde göl gibi, nazarları diğer yönden de memnun edecek şeyleri, özellikle istirahat ve huzur arzu edenler için yer yer sandalyeleri, kanepeleri bulunan bahçe, halkın başka seyir yerlerine olan rağbetini tamamiyle kendisine çekmişti. Bununla beraber cuma ve pazardan başka günlerde ve bazen mehtaplı gecelerde bile "Bahçe"nin ziyaretçileri eksik olmazdı. Onun için demiş idik ki Çamlıca Bahçesi bundan evvel şimdiki gibi hüzünlü bir sessiz tenhalık değil; gürültülü, coşkulu bir şenlik yeriydi. Gerçekten o yaşlı başlı ağaçlar vaktiyle gençti. Heves ve arzularına karşı kararsız olan gençler gibi, bunlar da en hafif bir rüzgârla hemen sallanmaya başlar, coşku ve ümide dair konuşmaya koyulurlardı." (s. 9-11)

garden like a swinging chain lined one after the other.

Actually, the trees were quite young, even in their infancy at that time. Although the forests were really thin, they embodied all kinds of trees, flowers and grass beautiful enough for display and suitable for garden design, all of which were the most desirable and favourable ones among all the plant types. The spring garden of the nature was worth being regarded as a place where the best beauties were gathered. Moreover, with its chairs and benches for people who were looking for relaxation and peace, and with all the other things for satisfaction - like the pool inside- , the garden would get in more favour than the other excursion places by the public. What is more, the visitors of the garden would keep coming not only on Friday and Sunday, but also on the other days, and even at moonlit nights. That's why we said the Çamlıca Garden used to be as noisy and lively as a carnival place instead of being so quiet, somber and isolated like it is today. Those old and faithful trees used to be young. Like young people who are indecisive in their desires and wills, the trees would also start to swing with a gentle breeze, and keep talking about enthusiasm and hope." (p. 9-11)

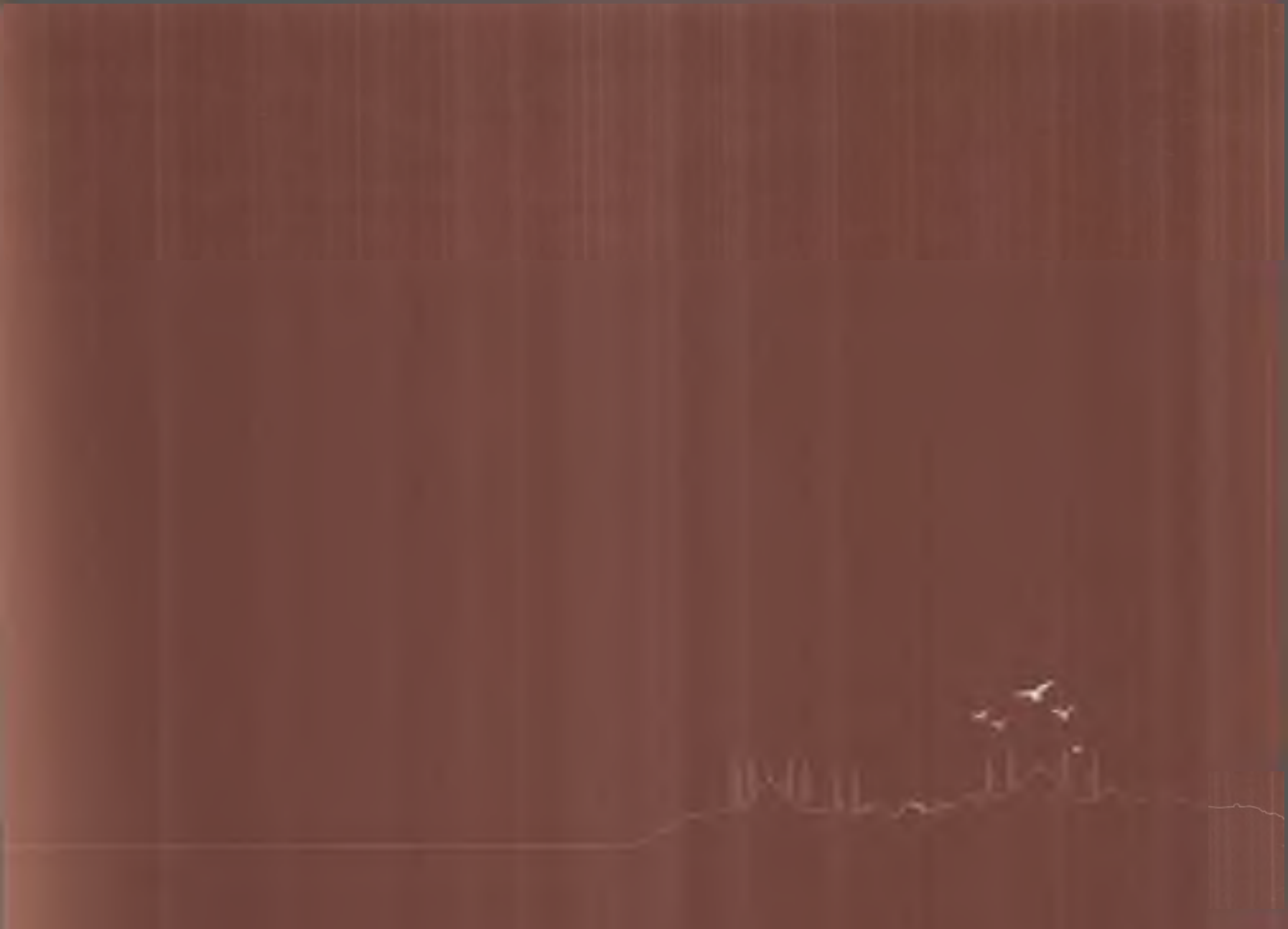

KİRALIK KONAK

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

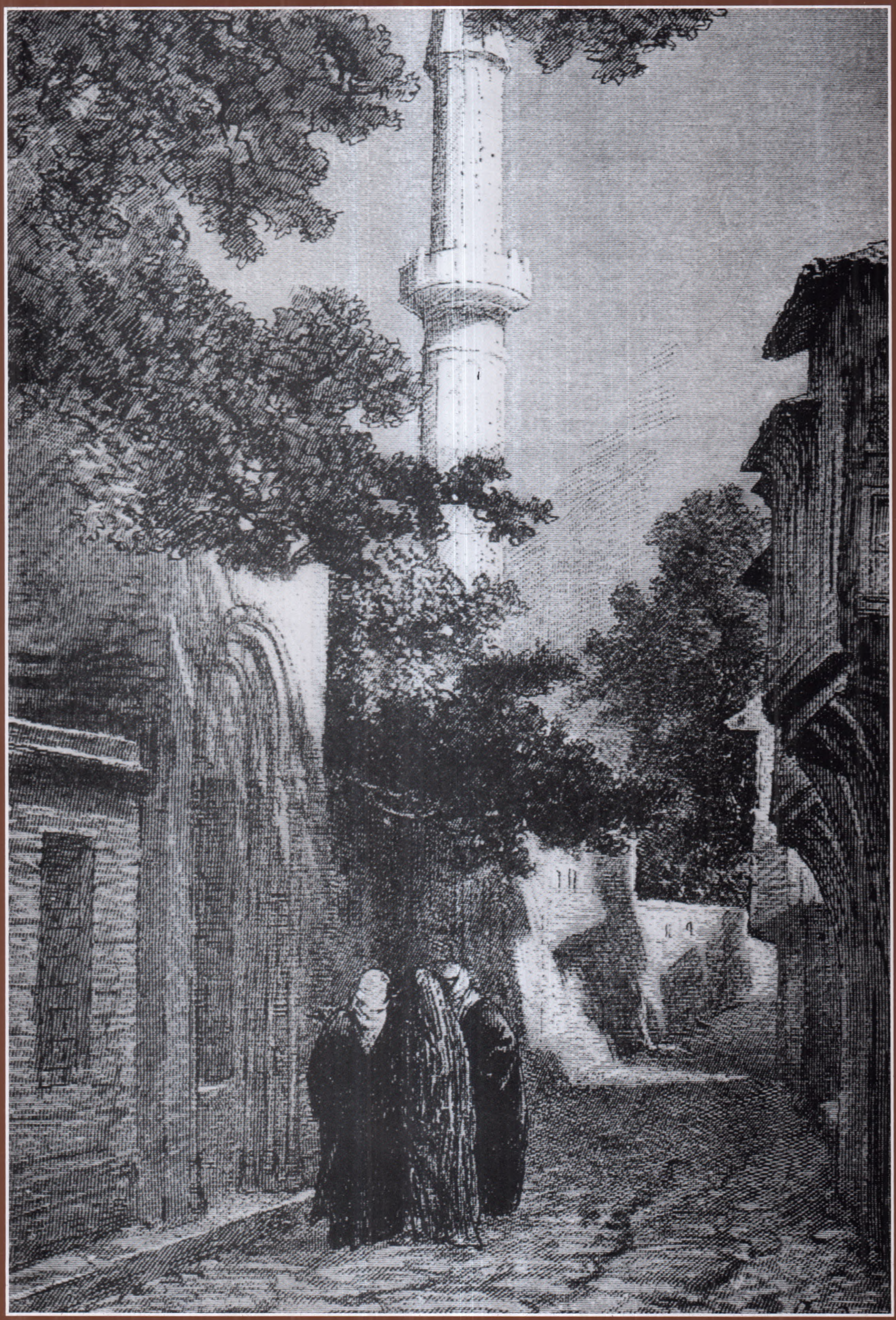

KİRALIK KONAK

Yakup Kadri Karaosmanoğlu. *Kiralık Konak*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1939.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu. *Kiralık Konak (Mansion for Rent)*, Remzi Publishing House, İstanbul: 1939.

"(...) İstanbul'da iki devir oldu. Biri İstanbulin, diğeri redingot devri... Osmanlılar hiçbir zaman bu İstanbulin devrindeki kadar zarif, temiz ve kibar olmadılar. Tanzimatı Hayriye'nin en büyük eseri İstanbulinli İstanbul Efendisidir. Bu kıyafeti dünyaya yeni bir insan tipi çıkardı ve Türkler bu kıyafet içinde ilk defa olarak vahşi asya ile, haşin Avrupa'nın arasında gayet hususî yeni bir millet gibi göründü. Yaşayış ve giyiniş itibarile Akdeniz kıyılarındaki medeniyetlerin bir hülasası şeklinde tecelli ediyordu. Ağır kavuklu, alacalı, kesif yeniçerilerin demir çarıklarının çiğnediği bu toprakta hangi tohum, hangi hava bu çiçeği veriyordu. Zira bu beyaz pantolonlu, beyaz yelekli ve lüstrin kaloşlu Türkler ince bir hattan ibaret endamlarıyla biraz evvelki boğum boğum adamlara hiç benzemiyorlardı. Sultan Mecit devri ricalinin, Halet Efendi muasırlarının çocukları olduğuna kim ihtimal verebilir. Bunlar, boyunlarından ipekli bir mendille boğulmuş solgun benizler ile onların cebir ve huşunetinden ürkmüş kimseler gibidirler. Hepsi de umumi işlerden çekinir, hiddetlerinde ve hazlarında ölçülü, namuslu aile babaları idiler.

Bizde Çerkes halayıkları, hamer ağaları Boşnak bahçıvanlarıyla büyük ev hayatı asıl bu devirden başlar. Yüksek rütbeli devlet adamlarının tesis ettikleri Osmanlı asaletzedeliğinin kundağı canfes astarlı ve serapa ilikli İstanbulin idi.

Sonra redingot devri geldi ve redingot içinden yarı uşak, yarı memurn, riyakâr, adi bir nesil türedi, bu neslin en yüksek, en kibar simalarında bile saray hademesi hali vardı. Çoğu İkinci Abdülhamit Han devri ricalinden olan bu adamların her biri bir hile efendilerinin arabasına binmiş seyisleri andırıyorlardı. Bunların elinde İstanbul'da konak hayatı birdenbire köşk hayatı intikal ediverdi. Ne yaşayışın, ne düşünüşün, ne giyinişin üslubu kaldı; her şey ananenin dışına çıktı, her beyni tatsız ve esassız bir arno ve rökoko merakı sardı, terbiyemiz de rökokolaştı. Abdülmecit devrinin o ağır, zarif ve için için anenevi Osmanlılığından eser kalmadı." (s. 6-7)

***

"(...) There were two era in ıstanbul. One is İstanbulin and the other is redingote... Ottoman has never before been so elegant, clean and gracious than in İstanbulin era. The greatest monument of Reorganization is İstanbul Gentleman with İstanbulin. This dress created a new human model and Turks have been seen as a very special brand new nation for the first time between wild Asia and rude Europe. This has been emerging like a summary of the civilizations on Mediterenean coasts. Which seed, which air have created this flower on this soil crushed by the iron grouters of heavy turbanned, speckled and strong janissaries? Because these Turks with white pants, white waistcoats and bright shoes adn with their thin lined figures have no way looked like those abovementioned gnarled men. Who can think that the men of Sultan Mecid era are the children of the contemporaries Halet Efendi? These are like palefaces, who are hung by a silk handkerchief on the throats, freightened of their violence and roughness. All of them abstained from general affairs and were honest family men moderate both in their rage and pleasure.

Our big family life with Circassian servants, hamir? Aghas and Bosniak gardeners starts with this era. The swaddle of Ottoman nobility, founded by high ranked statesmen is İstanbulin with silk lining and serapa ilikli...

And then came the redingote era and among this, a half-slave, half-servant, hypocrite and mean generation descented; the highest and the polite faces of this generation were like palace porter. Each of those men most of whom were the people of Abdülhamid II era, resembled the ostlers who got their masters' carriage by fraudulently. In their hands the mansion life of İstanbul has changed suddenly into pavilion life. There left no style neither in life, mentality or dressing; everthing left outside the custom; every mind got full of tasteless and groundless arno and rococo interest, our discipline became of rococo as well. No impression has been left about those heavy, graceful and innerly customary Ottomanism of Abdulmecid era." (p. 6-7)

***

"(...) Naim Efendiler bu yaz Kanlıca'ya taşınmadılar ve bundan en ziyade Servet Beyi çocukları memnun oldular, zira Boğaziçi'nin bu köşesi asrî eğlencelerin hiçbirisine müsait değildi; tuhafiyeci camekânları önünde tenezzühlere, her adım başında bir ahbaba tesadüflere, akşam üstü çay ziyafetlerine, bir türlü aşk ve alaka oyunlarına, Kanlıca'da oturulan aylarda epeyce sekte geliyordu. Hususiyle Servet Bey'in oğlu Cemil, henüz yirmi yaşında bir mektep çocuğu olmasına rağmen Beyoğlu'ndaki büyük lokantaların, gazinoların, barların, bazı eğlenceli evlerin sadık bir müdavimidir..." (s. 11)

***

"(...) Şişli'nin yeni usul elektrikli, banyolu, apartımanları Servet Bey'i gittikçe çekiyordu... Vakıa bu apartımanların merdivenlerini çıkarken "ne yazık, asansör yok" diye hayıflanıyordu, fakat üzerinde zarif, beyaz bir plakine Türkçe ve Frenkçe numarası yazılmış, zil düğmesi parıl parıl parlıyan kapılardan içeri girip de burna boyanmış parke kokusunu alır almaz âdeta içi açılıyor, ocağı çini taklidi Frenk tuğlalarile döşenmiş mutbaklarda dakikalarca kalıyor, sonra o dadan bu odaya fesi elinde valehü hayran dolaşıyordu. Kendine burası sal amanje, burası lumuvar, burası salon burası kütüphane, burası budvar, burası yatak odası, ikinci bir yatak odası, diyor ve nihayet alafranga abdeshane ile banyo odasının tokmağına elini uzatır uzatmaz içi derin ve adeta ruhani bir haz ile doluyordu. Sonra balkona çıkıp caddeye bakıyordu; cadde genişliği, gürültüsü, telgraf, telefon, tramvay telleri, otomobilleri, ortasından geçen rayları, duvarlarındaki ilanları ile onun beyninde tamamile bir Avrupa şehri manzarasını canlandırıyordu.

Hele yeni işlemeğe başlıyan elektrikli tramvay arabalarının çıkardığı sesler onu saatlerce mest ve bihuş bırakıyordu..." (s. 138)

***

"(...) Fakat kimi Çamlıca'dan, kimi Sarıyer'den, kimi Şehzadebaşı'ndan, kimi Ayastafanos'tan kalkıp gelen bu kiracılar hiç olmazsa selamlığı, hiç olmazsa iç avluyu görmeden gitmek istemiyorlar ve âdeta

"(...) The family of Naim Efendi did not move to Kanlıca this summer and this pleased mostly the children of Servet Bey. Because this quarter of Bosphorus is not suitable for any kind of contemporary entertainment. In the months in Kanlıca, there have been considerably many interruptions to outings in front of the display windows of variety shops, coming across a friend in every step, afternoon tea parties, and love and affair plays. Though being a school boy of twenty years old, especially Cemil, the son of Servet Bey is a loyal frequenter of big restaurants, clubs, bars and some fun houses in Beyoğlu..." (p.11)

***

"(...) New style apartments of Şişli with electricity and bathroom were attracting Servet Bey more and more... Although while climbing the stairs of those apartments he was complaining that "what a pity, there is no elevator", as he passed the doors with the door numbers written on elegant white plates in Turkish and French and with shining bell buttons on them and as he felt the painted smell of the parquets, he was feeling fairly relieved, spending minutes in the kitchens whose stoves were furnished with imitated ceramic French tiles and then he was wandering from room to room enamoured with his fez in his hand. He was saying to himself "this is dining room, this is lumuvar, this is saloon, this is library, this is bedroom and another bedroom; and finally as he hands the doorknob of European style toilet and bathroom, he was filling up with a deep and almost spiritual enjoyment. Then, he was getting out to the balcony and looking at the street; in his mind the street was picturing a complete European city with its wideness, noise, telegraph, telephone and tramway wires, rails in the middle and advertisements on its walls.

Especially the noises of newly running electricity tramways was making him enchanted and amazed for hours..." (p. 138)

***

"(...) However, those tenants some coming from Çamlıca, some from Sarıyer, some from Şehzadebaşı, some from Ayastafanos did not want to leave before seeing at least selamlık or inner yard and they were trying to get in almost struggling with the servant.

uşağın göğsünden itip girmeğe çalışıyorlardı. Vakıa o zamanlar mesken burhanı henüz başlamamıştı, fakat maişetin nâgihanî tebeddülü, ekmeksizlik, arabasızlık o zamana kadar yazı kışı sayfilerde geçiren bir çok aileleri şehrin merkez yerlerine doğru itiyordu." (s. 160)

Yet the residence crisis did not start, but the immediate change in life, breadlessness and obligation to live without a vehicle were propelling many families, who were spending summers and winters in countryside, to the central places of the city." (p. 160)

DAĞLAR KRALI

M. Refi Cevat Ulunay

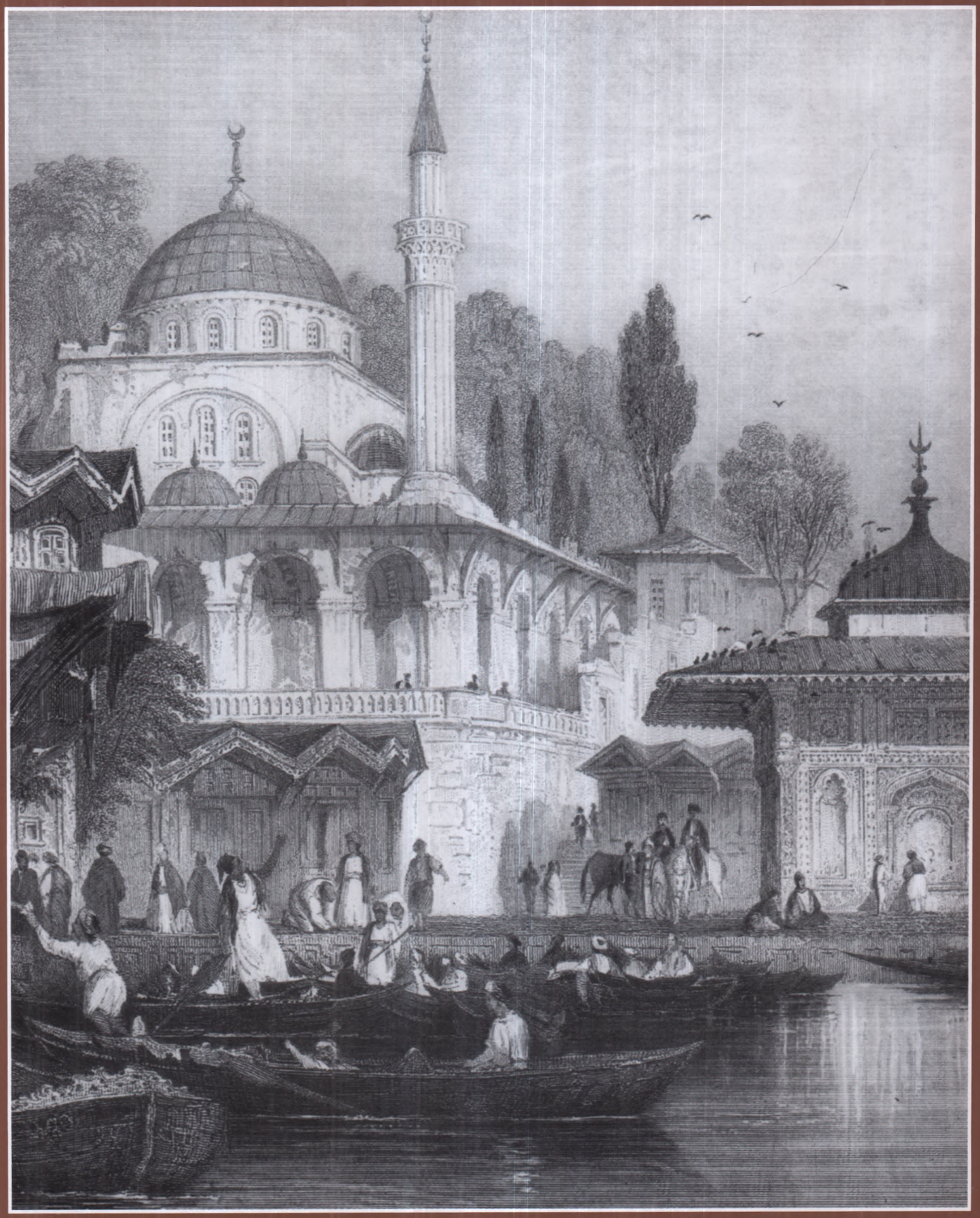

DAĞLAR KRALI

M. Refi Cevat Ulunay. *Dağlar Kralı*, Bolayır Yayınevi, İkinci Basılış, İstanbul:1958.

İlk baskısı 1955 yılında İstanbul'da yapılmıştır.

Yazar "Başlamadan" başlıklı giriş yazısında şu ifadelere yer vermektedir:

"Kitaplara başlangıç olarak yazılan yazılar ekseriya okunmaz. Bunu bildiğim için başka kitaplarımda daima mukaddime yazmaktan kaçındım. Bu kitabıma ufacık bir girizgah yazıyorum. Çünkü beni iltifatlara garkeden okuyucularıma kitap şeklinde takdim edilen bu menkıbe bir romandan ziyade romanlaştırılmış bir tarihtir.

Bu adamlar yaşadılar. Senelerce koca bir imparatorluğa kafa tuttular. Bu cahil dimağlar bunu yalnız cesaretlerine medyun değildirler. Cesareti yerinde kullanmak, o cesaretten azami istifadeyi temin etmek ancak zeka ile olur.

Balçıklı Edhem maiyetiyle gezip dolaştığı sahalarda kuvvetli teşkilat yapmıştı.

Anlattığım vak'alar hakikattir. Bu vakayii bizzat eşkiyanın reislerinden dinledim. Kalemimden geldiği kadar hakikatten ayrılmamaya çalıştım. Kusurum varsa, okuyucularımın mürüvvetine dehalet ediyorum."

M. Refi Cevat Ulunay. *Dağlar Kralı (King of the Mountains)*, Bolayır Publishing House, Second Publication, İstanbul: 1958.

First edition was published in İstanbul in 1955.

The writer shares a place to these expressions in his introduction titled, "Before Starting":

"The articles written as an introduction of the books are generally not read. As I know that, I always refrain from writing preface in my other books. In this book I write a smallish introduction. Because this epic, that is presented to my readers who overwhelmed me with their compliments, is a novalized history rather than a novel.

These men has lived indeed. They defied against a huge empire for years. These ignorent minds do not owe this only to their courage. To use the courage properly and to obtain the maximum benefit from this courage is possible only by intelligence.

Balçıklı Edhem has created a strong organization in the areas he went around with his attendants. The incidents I relate is real. I listened the details from the chieves of bandits myself. I tried to stick to the reality as much as possible. If I have a fault, I look forward to the generosity of my readers."

"Cinayet mahkemesi reisi Hilmi Bey, koltuğuna yerleştikten sonra biraz durdu... Maznun parmaklığında süngülü jandarmalarla muhafaza edilen 23 yaşında bir gence bakarak ağır ağır şöyle söyledi:

– İcab-ı keyfiyet ledel müzakere Hasan oğlu Muhmedin, Erenköylü Ömeri mütehevviren katleylediği dealil ve şuhudun ifadatı ve cereyan eden muhakeme neticesinde sabit olmakla Kanun-u cezanın 174 üncü maddesine tevfikan 15 sene müddetle küreğe konulmasına ittifakı ârâ ile karar verildi. Madde-i Kanuni'ye şöyledir: "Bir kimse min gay-ı teammüd bir şahsı itlâf ederse 15 sene müddetle küreğe vaz'olunur."

Mahkûmun çehresinde ufak bir heyecan eseri görülmedi. Onun bu hükmü beklediği halinden anlaşılıyordu.

Daha bu yaşta ömrünün 15 senesini 4 duvar arasında geçirmeye mahkûm edilmesi, Cinayet Reisi Hilmi Bey gibi -en zorla katilleri karşısında titretmiş- bir hâkimin yüzünde belli belirsiz bir merhamet manası dolaştırır gibi oldu.

Uzunca fesini eli ile mutâdı vechile biraz arkaya meylettirerek mahkûma:

– Mahkeme seni 15 sene kürek cezasına mahkûm eyledi. Gençsin... Islah-ı hâl et!

Dedi ve emir verdi:

– Götürün!

Jandarmalar, Mehmed'i ortalarına aldılar, mahkûmlara mahsus kapıdan divanhaneye çıkardılar, merdivenlerden indirerek Adliyenin kapı altındaki bekleme yerine götürdüler.

İşlerini takip etmek üzere divanhaneyi, merdivenleri dolduran halk yoldan çekiliyorlar ve gence alaka, korku, merhametle bakıyorlardı.

Beyaz başörtüsü çenesinin altından iğnelenmiş siyah yeldirmeli yaşlı bir kadın:

– Vah, vah! dedi, pek de gençmiş.

Dört jandarmanın sargısı içinde merdivenleri inen grubu Mehmed'in babası Hasan Ağa takip ediyor.

– Ah Mehmed ah... Ah kızanım ah... Ne yaptın? Ne yaptın? Diye söyleniyordu.

"The chairman of criminal court, Hilmi Bey, stopped a while after settling on his chair... Looking at a young, who is a 23 years old man, guarded by bayonetted gendarmeries in his suspicion bars, and said slowly:

- After negotiation as a necessity, with the clues and the expressions of the witnesses, it is clear that Muhmed, the son of Hasan, has slaughtered Ömer of Erenköy; and according to the criminal law, article 174, it is decided by consensus to sentence him to forced labor for 15 years. The article of the law is as: "Bir kimse min gay-ı teammüd bir şahsı itlâf ederse 15 sene müddetle küreğe vaz'olunur."

There was seen no excitement on the prisoner's face. It was obvious that he was expecting this verdict.

This conviction, to be sentenced to spend 15 years between four walls, at this age, caused like a slightly compassion sign on a judge like the chairman of criminal court, who shook the most violent murderers in front of him.

Leaning his longish fez to the back with his hand as usual, to the prisoner:

- The court has sentenced to 15 years of forced labor. You are young. Improve yourself!

He said and ordered:

- Take him away!

Gendarmeries took Mehmed between them, passed him to divanhane (wide hall) through the door particular for the prisoners and after bringing him by the stairs, took him to the waiting area under the door of Courthouse.

People, who filled the divanhane (wide hall) and the stairs to follow their cases, were drawing back from the road and looking at the young man with interest, fear and mercy.

An old woman with black cloak and a white scarf needled below his chin said:

- What a pity! He is too young.

The father of Mehmed, Hasan Agha, was following this group, going downstairs, surrounded by four gendarmeries and grumbling:

- Oh Mehmed, oh my boy... What have you done? What have you done?

Delikanlı, bu itabdan sinirlendi.

– Ya ne yapacaktım? Dedi. Kahpe eniğinden avrat gibi dayak mı yiyecektim?

Kapı altındaki loş hücreye girdiler. Mehmed cilalanmış gibi parlayan sıraya oturdu. Muhakemeden çıkacak diğer mahkûmlar, maznunlar, mevkuflarla beraber hapishane arabasına bindirilip Sultanahmed meydanındaki Mehterhane'ye götürülecekti.

Arnavud kaldırımı döşeli avluda siyah boyalı araba duruyor, bütün ömürleri Mehterhane'den adliyeye, adliyeden Mehterhane'ye adam taşımakla geçen iki beygir, fıstık gibi belsi sağrılarını çarpıtarak bekliyorlardı. Avlu, karınca yuvası gibi kaynıyordu. İş sahibi memurlar, kâtipler, polisler, jandarmalar, vızır vızır işliyorlardı.

Arabacı, papuççunun yanında bir yer iskemlesinde oturuyor, hem traşlı avurdunu çökerte çökerte zifirden siyahlanmış kiraz ağzlığından cigarasını çekiştiriyor, hem de papuççu ile şakalaşıyordu.

– Ahmed Ağa... işini bitir de benim araba ile seni bir gezmeye götüreyim...

Papuççu, cevap verecek vakit buluyordu:

– Ağzından yel alsın ulan! İnşallah sen o araba ile cehenneme gidersin.

Çarşaflı, yaşmak fraceli, yeldirmeli kadınlar setre pantollu, şalvarlı, poturlu, abalı, cübbeli adamlar ellerinde arzuhaller, pusulalarla kimi bidayet, kimi İstinaf, kimi Temyiz, mahkemesini soruyordu." (s. 5-6)

The young boy got angry with this expression and said:

- What else could I do? Should I get a beating from a son of a bitch (kahpe eniği) like a woman?

They entered a dark cell above the door. Mehmed sat down on a shining desk as it was polished. He was going to be taken by a prison carriage to Mehterhane at Sultanahmed square together with the other prisoners, suspects and the arrested.

In the yard, paved with cobblestone, stood a black carriage, two horses, that spent all their lives with carrying people from Mehterhane to the courthouse and from the courthouse to Mehterhane were waiting, warping their fıstık gibi belsi croups. The yard was swarming with people. Civil servants, clerks, police and gendarmeries were busily moving.

The coachman was sitting on a ground chair somewhere around the shoemaker, and was both smoking his cigarette, denting his shaved cheeks, through his cherry wood cigarette holder which got black because of tar, and was joking with the shoemaker:

- Ahmed Agha, finish your work, then I will take you for a ride with my coach...

Shoemaker was finding time to reply back:

- God forbid! I hope you go to hell with that coach.

Chadored, veiled and covered women and men in pants, shalwars, jodhpurs, gaberdine and gowns were asking where the commencement, istinaf or appeal courts were, wtih the petitions and notes in their hands." (p. 5-6)

CÂNÂN

Peyami Safa

(1899-1961)

CÂNÂN

Peyami Safa. *Cânân*, Ötüken Neşriyat, İstanbul: 1978, İkinci Baskı.

Peyami Safa'nın "Valideme hürmet ve minnetle ithaf" ifadesi mevcuttur.

Eserin 1. basımının 1925 yılında Orhaniye Matbaası'nda yapıldığı belirtilmektedir. İkinci basımı 1976 yılında Ötüken Neşriyat tarafından yapılmış ve 1999 yılında 10. basımı yapılmıştır.

Kitap sadeleştirilmemiştir.

Peyami Safa. *Cânân (Sweetheart)*, Ötüken Publications, İstanbul:1978, Second Edition.

There is the statement of "Dedicated to mom respectfully and gratefully!"

It is stated that the work was first published in Orhaniye Printing House in 1925. The second edition was published by Ötüken Publications in 1976 and the 10th edition was published in 1999. The book was not simplified.

"Araba güzel yollardan geçiyor. Bedia buralarını çok sever. Buraları Kadıköyü'nün sımsıkı şehir hayatından uzak ama yine medeni yerleridir. Güneşli, az insanlı, tozlu bir yol. Küçük büyük bahçeler içinde zarif binalar. Bazılarında belli ki vaktiyle saltanat sürülmüş. Bahçede uşaklar için ayrı daireler, araba ahırları, şimdi harab olmuş tarhlar, emekle yetiştirilmiş ağaçlar... Ne yazık buraları da birkaç sene sonra ya tamamiyle zengin Hristiyanların eline geçecek, Boğaziçi'nin Anadolu tarafı gibi harabeye dönecek..." (s. 21)

***

"(...) Lâmi gayet iyi hatırlıyor: Karakış. Akşamları son vapurun iki üç kişisiyle Vaniköyü'ne çıkar. (Bu tenha köyün vapur yolcusu hep üç kişidir.) Kemer altından geçerek o kapkara insansız yola girince, heybetli bir sükût. Ve taş gibi karanlık. Yürüyebilmek için bu karanlıkta göğüs göğse gelmek, onu itmek lazım. Bu çok güçtür. Yürü. Bahçenin yeraltından gelir gibi uğuldayan demir kapısını aç. Yalının görünüşü bile korkunç. Pencerelerde ışık yoktur, ona doğru yürürken adımlar isyan ederler. İçeriye gir, bir hayalet: Bedia. Sakin yüzünde, ince, titrek bir tebessüm vardır. Bu da hüzün verir. Çıt yok. Sofra kurulu. Koltuk dayanaklarına dayana dayana, bir kötürüm kadın gelir. Yemeğini yer yemez uykuya hazırlanan bir adam daha. Sofrada konuşulacak şey o kadar az ki, çenelerin kilidini ancak lokmalar açar.

O yalının bütün hatırası haşyettir. O yalı ki, sık sık esen Karadeniz rüzgârıyla sabahtan akşama ve gece yarılarına kadar, bütün döşemeleri kendi kendine çıtırdar, merdivenler, basamaklarına görünmeyen adımlar basıyormuş gibi kendi kendine gıcırdar; çatlak tahtalar arasından geçen hava cereyanları yılan ıslıkları gibi öter, gevşemiş çerçeveler, dışarıdan yumrukla vuruluyormuş gibi zangırdar. Her kulak verilişte işitilen ses, derinlerden gelen bir uğultudur. Yüz sene var ki, o yalı, içinde göze görünmeyen efsanevî bir aile oturuyormuş gibi acayip gölgelerle doludur ve böyle gizli, böyle esrarlı seslerle, kendi kendine her gün uğuldamaktadır." (s. 35)

"The car is passing along nice routes. Bedia will love here. The place is quite urban although it is far away from the tightly packed civic life of Kadıköy. A sunny and filthy road with few people on. Elegant buildings in both tiny and huge gardens. One can easily tell that someone must have lived in great luxury in some of them. There are sheds specifically for butlers, car garages, now ruined flower beds, trees grown with great care and effort... Unfortunately, this area will completely be owned by the rich Christians in a few years' time, and it will turn into ruins just as the Anatolian side of the Bosphorus..." (p. 21)

***

"(...) Lami remembers well: midwinter. In the evenings the last ferry sets off to Vaniköy with only two or three passengers. (The number of the passengers of this remote village is always three.) Going under the arch and stepping into that dingy unmanned road, massive silence. And dark as rock. In order to walk in this darkness, one has to come face to face and push it. It is really difficult. Walk. Open the garden gate wuthering as if coming from the underground. Even the look of the mansion is horrible. Steps rebel while walking towards it as there are no lights at the windows. Walk in, a ghost: Bedia. There is a thin shimmering smile on her calm face. This causes grief, too. There is no noise. The table is set. Leaning on her crutches, a paralyzed woman comes. And a man who gets ready for a sleep as soon as he feeds himself. There is so little to talk about at the table that only morsels open the locks of the jaws.

The only memory of that mansion is horror. It is that mansion, where as a result of the Black Sea wind blowing frequently from mornings to evenings and midnights all installments crunch, stairs chatter as if invisible feet stepped on them, the air currents penetrating through cracked inlays whistle like snake hiss, loose frames shudder as if being punched from the outside. The noise that is heard every time one listens out is a hum coming from the depths. It has been a hundred years since that mansion has been packed with bizarre silhouettes as though a legendary unseen family resided there and it wuthers with such secret and mysterious sounds all alone itself every day." (p. 35)

***

"(...) Vapur köprüye gelinceye kadar, hiçbir tarafta durmadı, oturmadı. Güverteye çıktı, buruna gitti, projektörün yanından denize baktı, en alt kamaraya indi, yine yukarı çıktı, yan kamaraların kapılarını açık kapadı, biraz makineleri seyretti, bir daha denize ve kıyılara baktı. Kadıköy vapurunda bu kadar sabırsızlandığını, heyecana düştüğünü, sinirlendiğini hatırlamıyordu. Yol ne kadar uzunmuş meğerse... O Haydarpaşa'nın önündeki dalgakıran, bir türlü bitip tükenmek bilmiyor: Sedd-i Çin." (s. 69)

***

"(...) She didn't stand or sit at no sides until the ferry arrived at the bridge. She went on to the deck and then to the fore; she looked at the sea by the projector, she went down to the bottom cabin and then went up again, opened the doors of the side cabins, watched the machines, she looked at the sea and the coast again. She didn't remember if she had ever grown so impatience, got so excited and angry. Now she found out how long the cross took... The breakwater in front of Haydarpaşa ends in no way: The Great Wall of China." (p. 69)

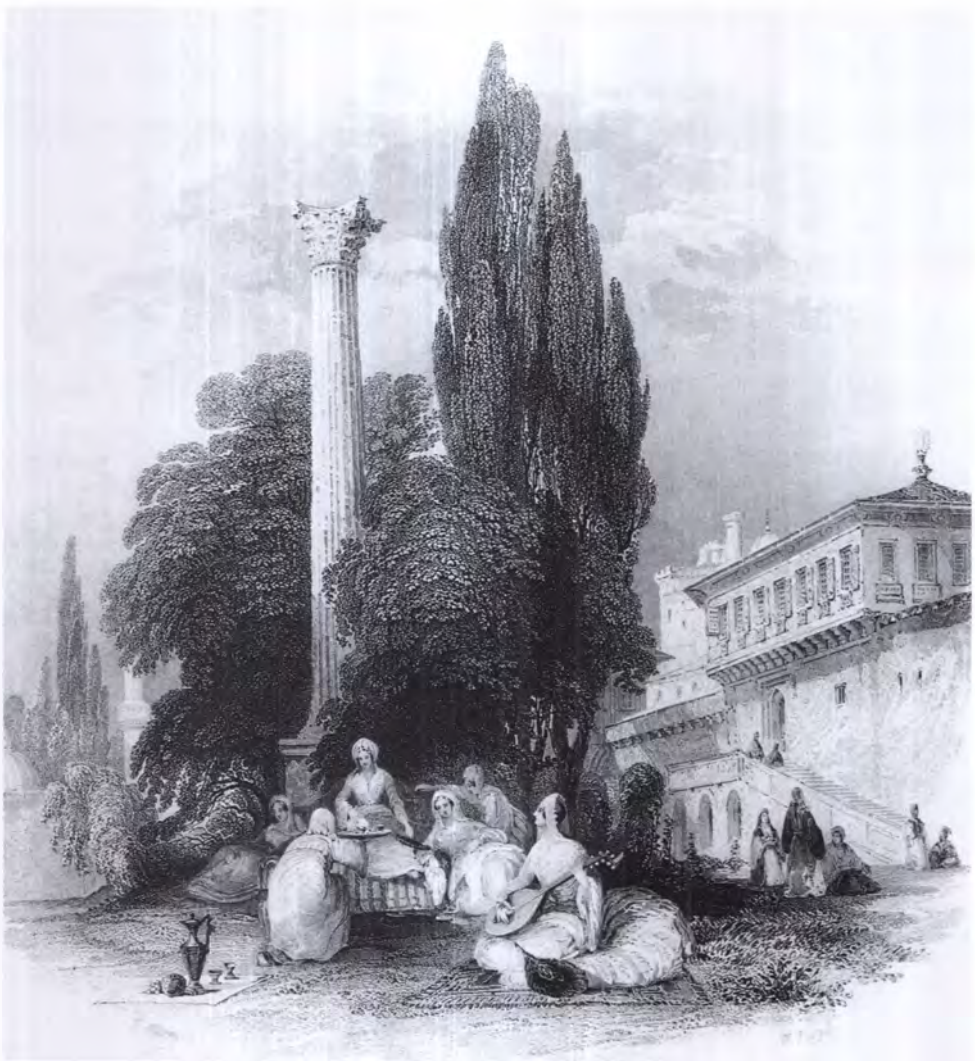

ŞİMŞEK

Peyami Safa

(1899-1961)

ŞİMŞEK

Peyami Safa. *Şimşek*, Ötüken Neşriyat, İstanbul: 1999.

Eserde sadeleştirme yapılmamıştır.

Peyami Safa. *Şimşek (Lightning)*, Ötüken Publications, İstanbul:1999.

There is no simplification made in this work.

"(...) Mahmut Paşa'nın kendi tarifiyle yapılan bu köşk, İstanbul'un o büyük, nadir binalarından biriydi ki, içinde böyle üç kişilik bir aileyi değil, birkaç nesli barındırabilirdi. Cephesi şose üstünde, arka tarafı Çamlıca'ya kadar geniş bir arazi parçasını görerek bağlara, bostanlara nazırdı; binanın sağ tarafında, çamlıklarla dolu büyücek bir koru vardı.

Köşk üç katlıydı, fakat en alt kat, bir bahçenin Seddi hizasına geldiği için fazla karanlık olduğundan, Paşa'nın zamanından beri eşyasız, metruk bırakılmıştı. Şoseden binanın ikinci katına giriliyor, büyük bir sofa bu katı, birbirinin aynı iki daireye ayırıyordu. Bu binanın garabetlerinden biri de, iç içe geçme birçok dehlizleri bulunmasıydı." (s. 21)

***

"(...) İstanbul tarafında işi olanlar için deniz aşırı yerlerde oturmak çok abes. Bundan sonra önümüz yaz. Lodos havalarda vapurun tehiri çoğalacak. Hâlbuki şirkette Amerikalılar bir saniyelik tehiri bile hazmetmiyorlar." (s. 26)

***

"Ve bir gün sonra, öğleden evvel Behire'yi Kadıköyü'ndeki evinde görmeğe gitti. Kadın, "Mısırlıoğlu" semtinde, annesiyle, babasıyla, bir küçük çocuğuyla, eski büyük bir evde oturuyordu. Öyle bir ev ki; Behire'nin kendine ait eşya ile tefriş ettiği salon ve yatak odasından başka her tarafı, merdivenleri, salonları, taşlığı ve öteki odaları, Müslüman evlerine mahsus bir karışıklık ve zevksizlik içindedir; kapıdan girilince taşlık, rutubet, toprak ve küf kokar, yere soluk renkli bezler serilidir; merdivenlerde yırtık muşambalar inip çıkanların ayaklarına takılır; sofalarda odaları süslemeğe layık görülmeyen bazı eski kırık dökük eşya, aynası çatlamış bir gardrob veya mermeri kırılmış bir konsol göze çarpar; bütün bu tertipsizlikler arasından geçilerek Behire'nin salonuna girilir ki, orada süslemek ve döşemek için epey çalışıldığı, fakat hiç muvaffak olunamadığı görülür." (s. 114)

***

"Bir tepeye giden yol üstünde, her tarafı tellerle çevrili büyük bir bahçe içinde,

"(...) This mansion which was built with Mahmut Pasha's own description, was one of those big and rare structures of Istanbul, that not only few families but it could hold up to generations. Frontage on the road, a wide backyard with sight of all the way to the Çamlıca, seeing yards and gardens through a piece of land; on the right side of this mansion, there was a large pine grove.

The mansion had three floors, but the ground floor was left desolated without any furniture because it was on the same line with a garden and had no light. The road goes directly into the second floor, a large hall seperated this flat into two identical rooms. Another strangeness of this building was, intertwined corridors." (p. 21)

***

"(...) Living in an oversea location is a nonsense for those who work in Istanbul side. It is almost summer. southwester will cause more delays for the ferry schedule. However Americans don't even tolerate a second long delay." (p. 26)

***

"The next day before noon, he went to see Behire in his home in Kadıköy. This woman lived in a big, old house in "Mısırlıoğlu" vicinity with her mother, father and a young son. Such house; except the rooms Behire occupies with her own furniture and stuff, stairs, living rooms, boulder flat and other rooms were in some kind of mess and tedium which is pertain to Muslim homes; you enter through the door to the boulder flat and it smells like mold, moisture and dust, ashen rags on the floor; ripped oilclothes on the stairways, tripping the people going up and down; some broken objects which are worthless as decoration, around the hallway. A wardrobe with cracked mirror and a dresser with broken marble takes attention; walking through all this mess comes Behire's room. There, the hard work to furnish and to decorate the place but never reaching any success could be seen." (p. 114)

***

"On top of a road which leads to a hill, inside a big garden surrounded with

pencereleri sarmaşıklarla örtülü, odaları yeşil ışıklarla dolu, ferah, geniş, sessiz ev. İnce rüzgâr ürperişleri ve tatlı yaprak sesleri, çiçek, sıcakta usareleri tebahhur ederek havaya dağılan ot, ıhlamur kokuları. Denizde, ufukta, havada ağaçlar ve yapraklar arasında renkli ışıklar. Doğarken ve batarken güneş. Saf hava. Derin sükût, ki bir sigara külü düştüğü vakit sesi duyulur. Öğler güneşinde kiremitleri parlayan seyrek, dağınık, tek-tük evlerin arasından kıvrıla kıvrıla tepeye giden sarı yollar. Bu kimsesiz yerden geçen iki yolcunun kızarık, terli, yanık yüzlerine serin gölgeler bırakan ve bahçe duvarlarından sarkan büyük, yaşlı, dalları birbirine dolanarak gökyüzünü kapatmış ağaçlar. Uzakta bostanların yeşil aralıklarından gümüşlü parıltısı geçen deniz. Rüyalı geceler. Sarhoşluk sızıntısı veren mehtap. Gözleri ürperten yıldızlar.

Bunların hepsi güzel.

Ve bunların arasında, bir çayırın otlarına arka üstü uzanarak düşünmek, düşünmek, düşünmek de güzel.

Bir hiç için koparılan büyük gürültülü hareketlerden bunalan ruhunun çalışmaktan ve mücadeleden kurtularak derunî huzuru, derunî ahengi araması geniş mesafeleri, derin sükûtları, tabiatın gizli ve sessiz, asil ceddini seyretmesi, kendi kendini dinlemesi, çok düşünerek, çok duyarak dilin az söylemesi, vücudun az kımıldaması da güzel.

Büyük hırslarla itişip kakışan, gözleri dönük pür galeyan bir insan kitlesi içinde mahsur kalmaktansa, fena yaratılmış bir cemiyetten daha iyi tahammül edilebilen efsaneli bir ta-savvur aleminde kendi hayaletleriyle baş başa bulunmak, yeşil bir tepeden sefil kalabalıkların hırslı gürültüsüne tebessümle bakmak, duymak, düşünmek, okumak, terennüm etmek de güzel.

Hepsi güzel.

Müfid bunu anlıyor, bunun tadına varıyordu. Fakat çiçeklerin, ağaçların, toprakların, üstünden hazin, garip bir hava geçiyor gibiydi; kendisini ihata eden her şey üzerinde sırlı, derin bir tahavvül vardı; öğle güneşi bile onu hüzün veriyordu." (s. 167-168)

barbwire, windows covered in creepers, rooms filled with green light, a wide, lively, quite home. Slightly quivering wind and pleasent leaf sounds, a flower, whose sap was vaporized in hot and mixed with the air, scent of the linden. On the sea, across the horizon, trees in the air and different colored lights between the leaves. Sunrise and the sunset. Pure air. Such silence, that an ashtray could be heared If it fell. In the midday heat with shining roof tiles, rare, ragged yellow roads which goes up to a hill between few houses in an isolated area. Two travelers passing through this road with their erythr, sweaty and tanned faces, chilly shades by the tree which seals the sky with it's knotted, old brances hanging from the garden wall. The lunar glow of the sea, it could be seen throught the green rifts of the orchard in the distance. Dreaming nights. Sleepy feeling of tipsiness caused by the moonlight. Eye trembling stars.

These are all beautiful.

And beside these, lying on your back against a hayfield, thinking, thinking is beautiful too.

A soul distressed by big, loud behaviors caused because of nothing, freed from working and the struggle, seeking for the deep serenity, the deep harmony, watching wide ranges, the deep silence and nature's hidden and quite forebear, listening to himself, with thinking a lot, hearing a lot as he talks less and less movement of the body, is beautiful too.

Rather being stuck in a pile of men, hustling with strong desires and their twisted rage, enduring more then a sickly created community, being alone with their own ghosts in sufism full of legends, looking at a pathetic crowd with a smile, over through a green hill, to hear, to think, to read, to sing pleasently is beautiful too.

All is beautiful.

Müfid understands this, he was enjoying it. But over the flowers, trees, the soil, it was like a sad wind was blowing; all the things pushing him to enclose is glazed on him, there was a deep changing; even the midday sun was giving him gloom." (p. 167-168)

***

"Sabahları, Müfid gözlerini açınca, güneş karşıki servilerin arasından görünürken, pencerenin dibindeki ağaçta bülbül uyanıyor, mahmur başını dalların arasından boğazın sisli ufuklarına uzatıyor ve her günkü şarkısını tutturuyor.

Müfid, karşıki tabiat parçalarına bakıyor. Kucaklanabilirmiş gibi küçük duran bütün bu çayırlar, servilikler, uzun yollar arasında bomboş, hayır, tıka basa dolu, yüzü güneşten ve hırstan kızarmış, alnındaki bütün iptilâ kızgınlığını rüzgâra tutarak avare dolaşmak isteğiyle, eline bir kitap alıyor ve erkenden dışarı çıkıyordu.

... Tâ Vaniköyü'nün üstündeki büyük rasathane tepesine kadar giderek İstanbul'un o pembe sabahlarından birini, ruha baygınlık veren renklerini seyrediyordu... Boğaziçi durgun, bağlar uykuda, her şey susuyor, insansız yollar, donuk bir mavi parıltıyla, alabildiğine uçsuz bucaksız, kıvrılıp gidiyorlar, namütenahi yollar, fıstık ağaçlarının yelpazelediği tepeleri aştıktan sonra, eteklerde sık çamların karanlık yeşil gölgeleri içinden geçerek, geniş vadilerde bin bir kola ayrılarak, belki bütün dünyayı dolaşıyor ve büyük münhaniyi bitirerek aynı yere geliyorlar..." (s. 169)

***

"(...) Tepeyi tırmanmaya başladılar.

Yanakları üzerinde akşamın sıcak nefesini hissederek yürüyorlardı.

Bayırın üstünde, Müfid'in birkaç akşamdan beri gölgesinde kitap okuduğu büyük bir ağacın altında oturdular.

Bu yüksek yerden, bir uçurum gibi, bütün köy görünüyor. Hava kararduğı ve ışık dereceleri süratle değiştiği için uzaktaki evlerin, ağaçların, tabiî eşyanın biçimleri dağılıyor, mor bir sis altında, sanki cisimleri de eriyordu. Ağaçların dalları, yaprakları görünmez oldu ve yalnız gövdelerinin siyahlıkları kaldılar. Evlerin damları kararıyor, köşe çizgileri kayboluyor, camlarda renksiz ve şekilsiz, garip ve müphem bir akşam ışığı oynuyordu. Sonra bunlar da silindi ve bazılarında lambalar yandı.

Uçurumdan yukarıya büyük bir sükût yükse-

***

"Mornings, when Müfid opens his eyes, sun shows between the cypresses, nightingale on the window wakes up, drawing out it's sleepy head among the brances to the foggy horizon of Bosphorus and starts singing the everyday's song.

Müfid, staring at the pieces of nature. all those hayfields look like they could be cuddled, cypresses, empty between long roads, no, overcrowded, face turned red with the sun and his rage, holding all the indulgence on his forehead against the wind with the wish of rambling around, he used to take a book and go out early.

... Going all the way to the observatory hill on the Vaniköy, he was watching one of those pink mornings, the soul boring colors... Bosphorus is calm, orchards are asleep, everything is silent, roads without people, with a dull, glowing blue, supremely broad, rubbing along, endless roads, going through the hills blowed by nut treesete, passing hillsides along dense pine trees' dark green shades, seperating into a thousand ways from wide valleys, maybe traveling all the world and ending up in the same point finishing the curve..." (p. 169)

***

"(...) They started climbing the hill.

They were walking with the warm breeze of the evening on their cheeks.

On the ridge, they sat under a tree which Müfid had used to read a book for couple of days.

From this high point, like a cliff, the whole village could be seen. Because it was getting dark and light levels were changing in speed, houses, trees and natural objects in the distance were obscure, under a purple fog, they were actually melting physically. Tree brances, leaves were invisible and only the dark silhouettes of their bodies left. House roofs were getting dark, their corner lines were fading, uncolored and shapeless, strange and undefined night light was dancing on the window. Later these were gone too and some had lamps.

A huge silence was rising up above from

liyordu. Müfid ve Ali bu sessizliği hırpalamaktan uzun müddet çekindiler.

Müfid'e hafif bir treme gelmişti. Her akşam, burada otururken, belki de bu sırlı tabiatın büyük nüfuzuyla, devamlı bir râşe içinde kalıyordu. Bu, ince, gizli, derin bir titreyiş, ruhun ürpermesi." (s. 171)

the cliff. Müfid and Ali hesitated to break this silence for a while.

Müfid was wabbling. Every night he was sitting here, maybe with the crowd of this mysterious nature, he always shivered. This calm, deep and sibylic tremble, was the trembling of the soul." (p. 171)

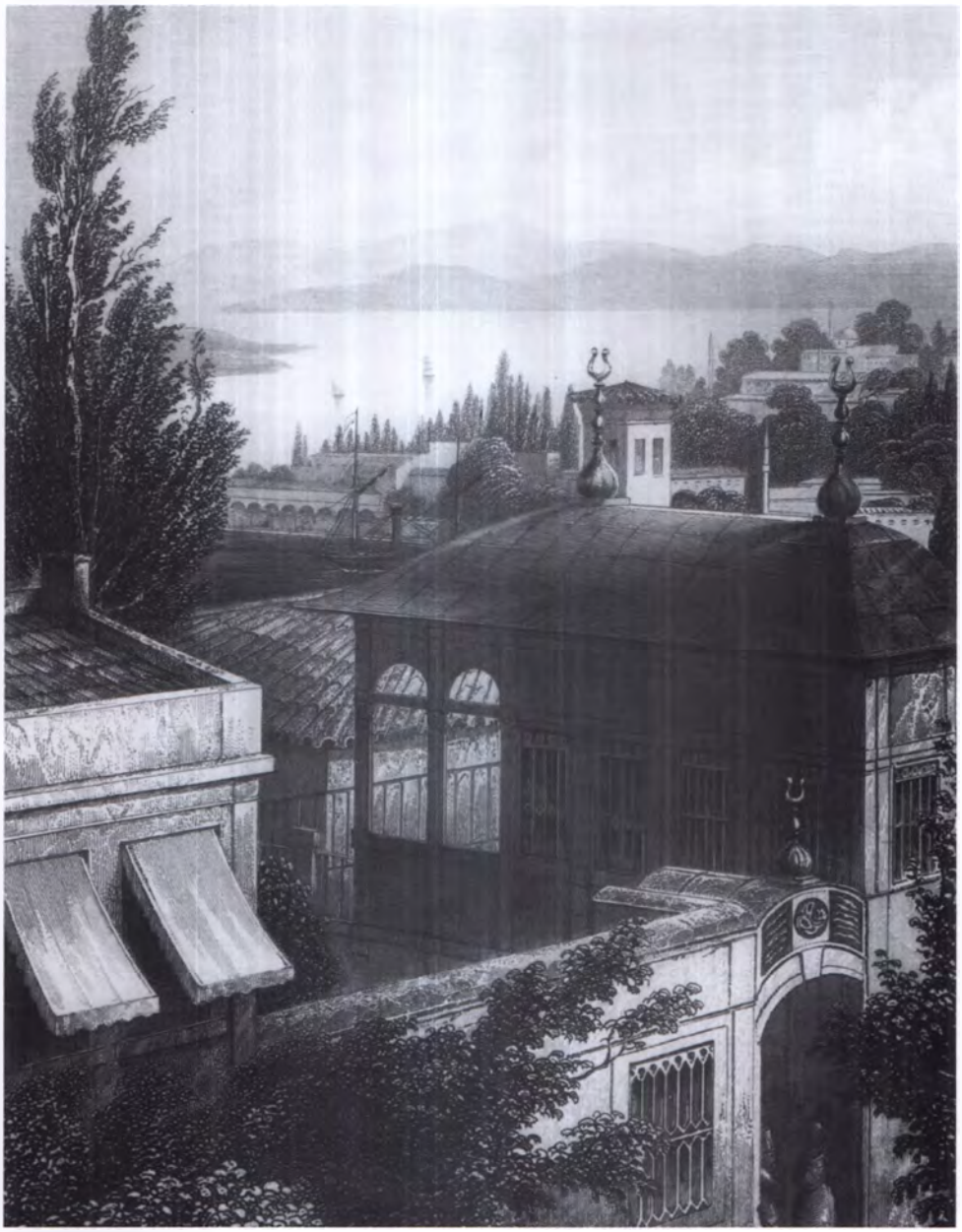

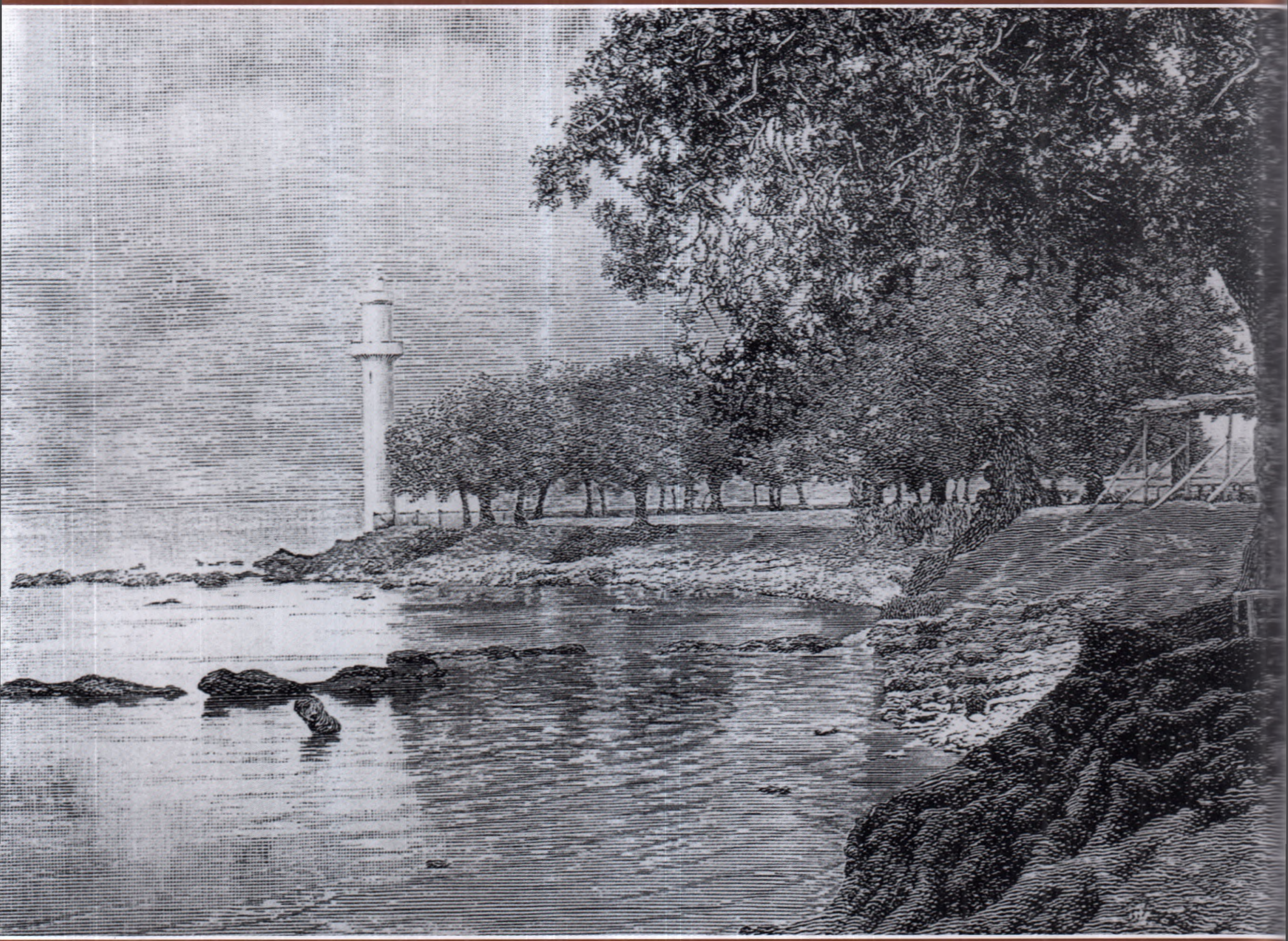

MATMAZEL NORALİYA'NIN KOLTUĞU

Peyami Safa

MATMAZEL NORALİYA'NIN KOLTUĞU

Peyami Safa. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, Ötüken Neşriyat, İstanbul: 2006.

Eserde sadeleştirme yapılmamıştır.

Peyami Safa. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu (Miss Noraliya's Armchair)*, Ötüken Publications, İstanbul: 2006.

The book has not been simplified.

"(...) Ebussuud, köyünden İstanbul'a medrese tahsiline gelir. O devirde talebe-i ulumu devlet, medrese odalarında bilâbedel yedirip içirmektedir. Velakin her taraf doludur. Ebussuud'a yer yok. Aman bana bir medrese köşesi diye koşar oradan oraya. Nihayet birinde bir boş oda bulur, velâkin derler ki "buraya giren sağ çıkamaz. Anın için boştur. Kim girdiyse ertesi sabah ölüsü bulunmuştur." Ebussuud korkmaz, girer. Akşamdır. Kapıyı kapatır, rahlesinin önünde çalışmaya başlar. Namazını kılar, tekrar çalışmaya başlar. Derken bir gümbürtü. Tavan yarılır. Odaya zebellâ gibi simsiyah bir Arap iner. Ağzından köpükler saçılarak Ebussuud'a hücum eder. Beriki oralarda olmaz. Çalışmaya devam eder. Arap homurdanarak anın etrafında dolaştıktan sonra çıkar, gider. Aradan yarım saat geçer veya geçmez, yine tavan yarılır, bu sefer bir engerek iner. Ebussuud'un dört yanını çevirir, vücudunu kuşatır. Başını kitabının üzerine sarkıtır, dilini onun çehresine doğru uzatır. Ebussuud yine fütur etmez. Engerek de çıkar gider. Bir yarım saat daha geçer veya geçmez, tavan yarılır bu sefer senin dün gece gördüğün gibi çırçıplak bir kız yere iner, Ebussuud'un kucağına oturur, boynuna sarılır, envai işve ile kendisine cezp etmeye uğraşır. Ebussuud yine aldırmaz, çalışmaya devam eder, kız da çekilip gider ve Ebussuud medrese halkının enzarı hayreti önünde ertesi sabaha sağ salim çıkıp odada sağ salim oturup çalışmaya devam eder... Fahr-i Kainat Efendimize Seyyidüssakaleyn denmesini tanziren, ona da müfte-sakaleyn yani ins ve cinin müftisi denmesinin hikmeti budur." (s. 92-93)

"(...) Ebussuud comes to İstanbul from his village for madrasah. At that time students of teological sciences are put up in medresah rooms by the state but everywhere was packed. There is no room for Ebussuud. He goes up and down looking for a place in medresahs. Eventually, he finds a vacancy in one of them but they tell him "whoever enters here can not leave alive. It's empty just for the moment. Whoever enters will be found dead the next morning." Ebussuud doesn't get excited and goes in. It is evening. he closes the door, and starts studying in front of the bookrest. He prays and starts studying again. Suddenly, there is a clash. The ceiling tears. A dark-skinned ogrish man descends into the room. Emitting saliva from his mouth, he attacks Ebussuud. He pays no attention and goes on studying. The ogrish man leaves after wandering around the moment. It is no longer than an hour when the ceiling tears again; this time a viper descends. It goes around Ebussuud and surrounds him. The viper suspends its head over his book and its tongue to his face. He doesn't care this, either, and so leaves the viper. It is another hour or so when the ceiling splits off again and now a naked girl like the girl you dreamed last night descends. Then she sits at Ebussuud's lap, hugs his neck and tries to lure him with various coquetries. Ebussuud doesn't pay any attention again and goes on studying, so the girl leaves. And to the amazement of the medresah folk, Ebussuud lives through the next morning and carries on studying in his room. This is the reason why he is called 'Mufte-sakaleyn', which means 'mufti of both humanbeings and genies', just like our prophet, Mohammed, is called 'Seyyidüssakaleyn', the master of two worlds." (p. 92-93).

SÖZDE KIZLAR

Peyami Safa

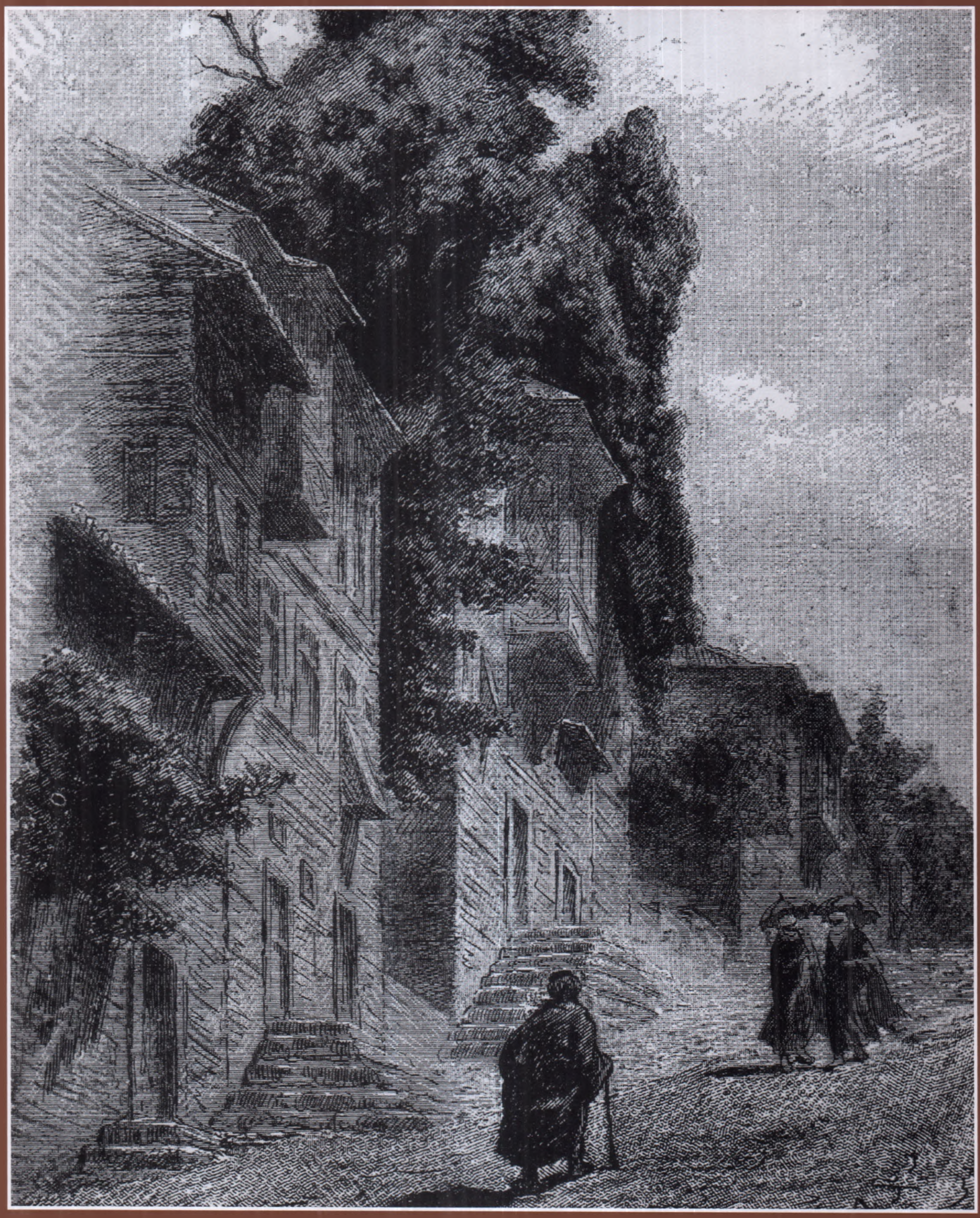

SÖZDE KIZLAR

Peyami Safa. *Sözde Kızlar,* Ötüken Neşriyat, İstanbul: 2007.

Eserde sadeleştirme yapılmamıştır.

Eserin ilk sayfalarında Peyami Safa'nın biyografisi ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Peyami Safa. *Sözde Kızlar*, Ötüken Publishing, İstanbul: 2007.

There is no simplification made in this work.

In the first pages of the book there is an information about the biography of Peyami Safa and his works.

"PANGALTI. Gece yarısına birkaç dakika var. Sinemanın kapısında iki siyah, parlak derili, gürbüz hayvanıyla, zarif bir araba duruyor. Sinemanın bitmesini bekleye bekleye sabrı tükenen arabacı hayvanların etlerini sıvazlamakla oyalanıyor, ara sıra sinemanın methalindeki saate üzüntülü bir göz atıyordu: Tam on iki. Gece. Büyük hava lambalarının aydınlattığı boş caddede tek tük insanlar. İki üç saat evvel kaldırımları dolduran ahali yığınlarından eser yok. Bezgin seslerle dolaşan bir iki satıcı, uzaklardan akseden son tramvay çanları, raylarda yer altından geliyormuş gibi derin bir uğultu... Hepsi bu.

Sabırsızlanan arabacı, arkasına dönerek, yeni gelen bir kira arabasına doğru yürüdü, arabacısına seslendi.

– On buçukta geldim. Bir saat otuz beş dakikadır bekliyorum. Ne bitmez tükenmez karnakatısı, belalı oyunmuş be... Her zaman on bir buçuk dedi mi karı erkek, kol kola sokağa dökülürlerdi. Bu gece ne var ki?

Kira arabacısı tevekkülle başını salladı.

– Bu akşam serili kurdele var, uzun sürer. Ben bilirim de geç geldim. Sekiz kısım be ağa, kolay biter, tükenir mi?

Kapıda yarısı yırtık, boydan boya duvarı kaplamış, büyük çiğ boyalı bir kadın başı resmini göstererek hırıltılı bir kahkaha attı.

– Aha.. Şu karı işte... Oyunu bu oynuyor... Beynamekel mi, Peynamekeleli mi nedir; kelli körlü bir şey... Bu kadının oyunu oldu mu bütün Şişli, Altınbakkal'a kadar, erkekli karılı buraya dolarlar. Cenabet karının oyunları da en aşağı yedi sekiz kısımlıktır, çok bekletir.

– Saat yarıma, bire kadar sürer mi bu? Aaah, artık tez biter. Beş on dakikaya varmaz. Sen nere arabacısısın?

– Ben bir yerin arabacısı değilim. Konakta çalışıyorum.

Arabacılar konuşurken, sinemanın köşesinden bir kadın görünmüş, çekingen adımlarla kira arabasına yaklaşmıştı. Arabacı hemen kadına döndü ve sordu:

"PANGALTI. There is just a few minutes to midnight. There is a classy coach waiting in front of the cinema, with two shining skinned robust horses. The coachman, who ran out of patience, was loitering by patting the horses and sometimes was taking a sad glance at the clock in the entrance of cinema: twelve o'clock sharp. Night. People here and there on the empty street, enlightened by big air lamps. There is no sign of masses of people filling the pavements just two or three hours ago. Some vendors going around with weary voices, last tramway bells reflecting from far away, a deep roaring on the rails as if coming from underground... That's all.

The coachman growing impatient walked towards a rental coach which came recently and yelled to the other coachman:

- I came at ten thirty. I have been waiting for one hour and thirty five minutes. What an endless karnakatısı, what a trouble play... Everytime when it was eleven thiry, women and men used to pour into street arm in arm. What is that tonight?

Rental coachman nodded with trust:

- Tonight there is aspecial show, it takes a long. As I know it, I came late. Eight parts agha, do you think it would end presently?

Showing a picture, half torn, covered the wall completely, of a big head of a woman with a rude makeup, he raised a wheezy laugh:

- A-ha... this is the broad... She [illegible]ing... Is she Beynamekel... or Pey[illegible]mekeleli, whatever, a flaky thing... At the times she is playing, men and women together all from Şişli to Altınbakkal crowd into here. The plays of this damn broad are at least seven or eight parts, make you wait a lot.

- Does this last until twelve thirty or one o'clock? A-ah, now it will end soon... until five-ten minutes. Where do you work coachman?

- I do not belong to anywhere. I am working in a mansion.

While the coachmen were talking, a woman appeared from the corner of the cinema and approached the rental coach with shy steps. Coachman turned to the woman immediately and asked:

– Götürelim mi hanım?

Kadın yıpranmış çarşafıyla fazla sıkılgan, ince peçesinin altında süzüle süzüle bakan gözleriyle fazla yorgun, halsiz, cevap verdi.

– Hayır... Size bir adres soracaktım. Belki bilirsiniz... Nafi Bey...

İnce, temiz, berrak söylüyordu. Arabacı Nafi Bey'in nerede oturduğunu düşünürken, adam tanıyan gözleriyle kadına dikkatli dikkatli baktı. Bu genç kız, sinemanın büyük lambasından gelen keskin ışıkta, sıkı etli; düzgün, biçimli vücudu, siyah gözlerinin koyu parıltısı, muntazam dizlerinin beyazlığı seçiliyor. Konak arabacısı da koşumlarını bırakarak bu kıza dikkat etmeye başlamıştı..." (s. 7-8)

***

"(...) Muhacirin İdaresi'ni bulmakta güçlük çekmedi. Ona, köşe başında üç katlı, bir muhacir kadar rengi uçuk, taş bir bina gösterdiler. Parmaklıklı büyük kapısının önünde bir otomobil duruyordu. Camekânlı kapıya varmadan geçilen bahçede, duvarın dibine oturmuş, bitmeyen bir zamanı beklemeye alışmış, tek tük, kılıksız insanlar, çoğu kadın ve bir kısmı yerli kıyafetli, şalvarlı âbâni sarıklı erkekler vardı. Bunlar korkunç bir ejderha gölgesi tarafından kovalanarak dağ taş, bayır tepe aşmış, kocasının vesildiğini, oğlunun hastalıktan öldüğünü, kulübesinin yıkıldığını görmüş, bir yumruk kadar küçük midesine iki lokma ekmek sokmak için bu kurtarıcı taş binanın eteğine sığınmışlar, o bina ki, yalnız eteğine sokulanlara değil, daha uzaklardakilere, dağların ve denizlerin ortasındakilere de kurtarıcı elini uzatmak mecburiyetindedir, bununla beraber türbe gibi soğuk ve ıssız cephesiyle yaptığı iş arasında ne tezat var!

Mebrure iç kapıdan taşlığa girdiği zaman sokakta duranlar gibi, birbirinin varlığına ehemmiyet vermeyen, dağınık ve kayıtsız bir halk arasında bulundu. İdarenin memuru, odacısı, kapıcısı yok mu? Varsa hangileri? Biraz karışık; derdini kime soracak, anlatabilecekti? Sağ tarafında önü kalabalık bir odanın kapısında duran erkeklerden birine yaklaştı:

- Can I take you lady?

The woman replied very timidly in her timeworn chador, and very tired and infirmly with her eyes, looking languorously under her thin veil.

- No... I would ask you an address. Perhaps you know... Nafi Bey...

She was talking politely, clearly and limpidly. While the coachman was thinking where Naki Bey was living, he looked at the woman carefully with recognizing eyes. This young girl has, under the sharp light of the big lamp of the cinema, a tight body; her shapely body, the dark glitter of her black eyes and the whiteness of her neat knees are seen. Mansion coachman, dropping the harness, started paying attention to this girl, too..." (p. 7-8)

***

"(...) She did not live any difficulty in finding Refugee Department. They showed her a three storeyed, pale colored as a refugee, stone building. There was a car waiting in front of its big barred door. In the yard before getting to the glassed-in door, there were a few frumpish people, sitting by the bottom of the wall, being used to wait for a non-ending time, most of them being women and the others being men in their local dresses, shalwars, âbâni turbans. Those passed over the mountains hill and dale, being chased by a shadow of a horrible dragon; saw her husband being cut, her son dying from illness, her hut being destroyed; and sheltered the skirts of that saviour stone building to feed their stomaches –small like a fist- with a bite of bread. That building has to give its saviour hand not only to the ones snuggling to its skirts, but also to the ones in the far distances, in the middle of the mountains and the seas; nonetheless what a big contradiction it is between its cold and desolated aspect as a tomb and its work!

When Mebrure entered the hall by the inner door, she found herself among a sparse and indifferent crowd who did not care about the other's existence like the ones waiting on the street. Isn't there an officer, janiter or a doorkeeper of the department? If so, which ones are these? A little bit complicated: Whom would she ask and tell about her problem? She approached one

– Siz odacı mısınız?

Erkek Mebrure'yi pişkin bir bakışla süzerek başını salladı:

– Kimi istedin?

– Bir şey soracaktım?

– Ne soracaktın?

– Benim Manisa'da babam vardı, Yunanlılar galiba kurşuna dizdiler, yahut...

– Yukarıda Tahkik-i Fecayi Şubesi var, oraya çık, kurşuna dizildi ise orası belki bilir.

Mebrure koşarak basamaklara yürüdü, merdivenleri bir solukta çıktı, rastgele bir odaya girdi, memurlardan birine yaklaştı, derdini anlattı.

Genç memur, kızı dikkatle dinledikten sonra biraz düşündü, nazik ve halavetli sesiyle dede ki:

– Evvela Tahkik-i Fecayi'e bir sorunuz. Pederiniz Manisa'nın maruf eşhasından ise ve başına felaket gelmişse orada belki bir malumat vardır. Oradan kaçmış, başka bir yere gitmişse size hiçbir şey söyleyemez. İstanbul'a geldi ise burada da bir kere arar sorarız. Kayıtlar muhteliftir, bulmak kolay değil. Yani tesadüfe bağlı. Şu sıra İstanbul'a öyle dehşetli muhacir akını var ki hepsinin tercüme-i halini bilmek mümkün değil, takdir edersiniz. En iyisi gazetelerden birine ilan vermek..." (s. 26-27)

***

"Parmağıyla iki katlı bir bina gösterdi. Bu viran taş evin kirli beyaz rengi, otuz kırk seneden beri tabiatla mücadelesinin bütün yorgunluklarını haykırıyor, pencere kenarlarının parça parça dökülmüş sıvaları, yakın bir inkırazın kara haberini veriyordu. Mebrure, eve uzun müddet bakmadı, hemen içeri girdiler.

Bir kat çıktılar. Tahta merdivenler, kuvvetli adımlara razı olmadıklarını boğuk, gıcırtılı bir sesle ilan ediyorlar, bazen diplere doğru çukurlaşarak, bazen bir adamın bir adamın arkasından kamburlaşarak kopmaya ve sökülmeye hazır tahtalardan son bir gayretle ayrılmaya muvaffak oluyorlardı. Birinci katın görünüşü acıklı: Duvarlar,

of the men standing in front of a room where a crowd was waiting by, on the left side:

- Are you the janiter?

He nodded, eyeing her with a cagy look:

- Who have you wanted to see?

- I would ask something.

- What would you ask?

- I've had a father in Manisa. Probably Greek executed him by shooting, or...

- Upstairs, there is Tahkik-i Fecayi Branch. Go there, if he had been executed, there they could know.

Mebrure walked to the steps at the double, went up the stairs all in one breath, entered a room casually, approached one of the officers and told her problem.

After listening to the girl, young officer thought a while and said with a polite and pretty voice:

- First ask to Tahkik-i Fecayi. If your father was one of the known people of Manisa and if he had a trouble, maybe there would be information there. They can not tell you anything if he have escaped and gone another place. If he came to Istanbul, we can ask here once again. There are various records, it is not easy to find. I mean, it is matter of chance. Nowadays there is so a huge refugee flow to Istanbul that it is not possible to find their conditions, as you appreciate. The best is to advertise on one of the newspapers..." (p. 26-27)

***

He showed a two storeyed house with his finger. The dirty white color of this ruined stone house was exclaiming its struggle against the nature since thirty-forthy years; the stucco of the window frames, which went to pieces, were giving the signals of a probable collapse. Mebrure did not look at the house for a long time, immediately they went in.

They took the first floor. Wooden stairs, with a hoarse and screechy voice, were declaring that they were not consenting to heavy steps; sometimes by dimpling towards the deeps and sometimes by arching after a step of the man, they were successful to separate from the woods that

badanasızlığın ve kireç döküntülerinin azap verici manzarasını örtmek isteyen renkli gazeteler ve mukavvalarla kaplanmış, yamalı bir bohçaya benziyor. Tavan kambur, basık, kapkara yer yer çatlak. Ortalığa genzi yakan, teneffüsü ağırlaştıran, mideye bulantı veren keskin bir yağ ve soğan kokusu sinmiş, bir mahzen loşluğunu hatırlatan, yarı karanlıklar içinde, Nadir odayı gösterdi." (s. 122)

***

Biletçi zili vurdu. Genç kız indi. İstediği de oydu. Yürümek daha iyi. İstanbul bu saatte çok güzel: Caddeler ansızın boşalan dairelerin, mekteplerin, çalışan insanlarıyla doluyor, herkesin yüzünde, çalışmaktan istirahata geçenlerin sevinci var. Dükkânlar kalabalık. Tramvay bekleme yerlerinde aceleci halk birikintileri, mektepliler, yüksek sesle şakalaşarak yan yana yürüyor, içtimai zaruretlerini ve muaşeretin ihmal edildiği bir yaşın hürriyetini tadıyorlar... En çok gürültü yapanlar, tramvaylar bir, akşam gazetecileri iki; sattıkları gazetenin ismini ciyak ciyak bir hecelemeleri var. Boş bulunanları yerlerinden sıçratıyorlar. Bir tane almalı mı, lüzumu yok, zaten müvezzi de durmuyor, koşuyor, koşuyor, böyle hiç kimsenin önünde durmazsa gazetesini kime satacak? Gazetenin çok hizmetleri var, şu ilan gazetede çıkmasaydı, babası onun İstanbul'da berhayat olduğunu öğrenemeyecekti... İşte dört kişi, müvezzii çevirdi. Demek böyle yakalanmalı. Garip şey. Eyvah, bir otomobil, Mebrure'yi ıslatarak geçti. Şoför gülüyor. Öyle ya, şehirde dalgın olmamak lazım. Behiç'le otomobil gezintisini hatırladı. Ha... Şimdi bir gazete terdik etmek lazım işte. Belki Belma'nın intiharı yazılmıştır? Belki değil, muhakkak..." (s. 223–224)

were ready to break off with a last effort. The appearance of the first floor is miserable: The walls were looking like a patch bundle, covered with colored newspapers and bristols, trying to coat the painful sight of the lime scrapings. The ceiling was hump, low, deep dark and fractured from place to place. Nadir showed the room in the half-dark, where a sharp and nauseous oil and onion smell that made breathing difficult pervaded around and which reminded vault darkness." (p.122)

***

Ticket collector rang the bell. Young girl got off. This is what she wanted. Walking is better. Istanbul is more beautiful in these hours: Streets are filled with the working people of immediately emptying offices and schools, on everybody's face there is the joy of the people who pass from working to rest. Shops are crowded. Hasty crowd masses in the tramway waiting spots, students were walking alongside, joking with one another, they are enjoying the freedom of an age when social obligations and intercourses are neglected... The most noisy ones are: first is the tramways and the second is evening newspaper sellers; they are spelling the name of the newspaper they sell, with a shrill voice. They make unawares leap. Should one be bought? There is no need. Anyhow, the peddler does not stop, he is running and running; if he does not stop by someone, whom will he sell his newspaper? Newspaper serves usefully, if that advertisement did not take place in the newspaper, her father would not learn that she is alive in Istanbul... Yes, four people made the peddler slue. So this is how he is caught. Weird... Alas, a car passed, soaking Mebrure. The driver is laughing. This is true, it is needed not to be pensive in the city. She remembered a car ride with Behiç. Haa... Now it is needed to find a newspaper. Maybe the suicide of Belma has been written. Not maybe, definitely..." (p. 223-224)

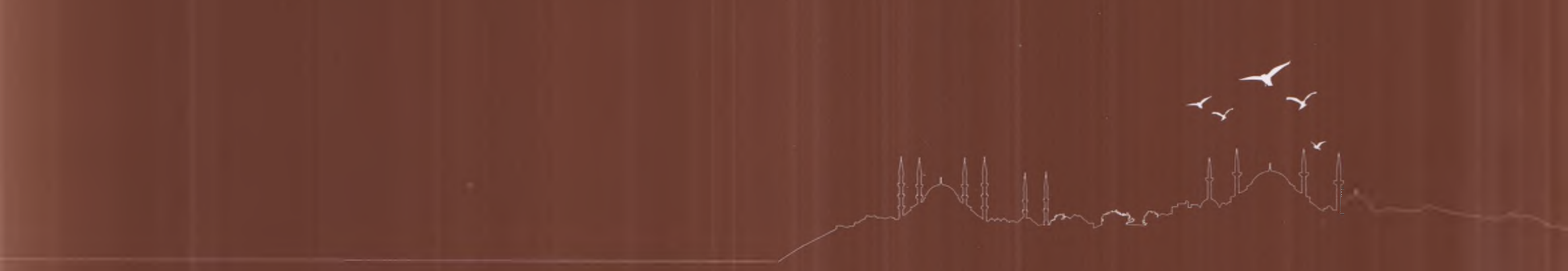

MAHŞER

Peyami Safa

MAHŞER

Peyami Safa. *Mahşer*, Ötüken Neşriyat, İstanbul: 2000.

Eserde sadeleştirme yapılmamıştır.

Peyami Safa. *Mahşer (Last Judgment)*, Ötüken Publishing, İstanbul: 2000.

There is no simplification in the book.

"Yorgunluk, açlık, üst üste üç muvaffakiyetlerine, izzet-i nefsin vuruluşu onu birden bire zaafa düşürdü. Artık hiçbir yere uğrayacak halde değildi. Tenha sokaklara saptı. Duyun-ı Umûmi'yenin arkasından yeni postaneye kadar, ağır ağır, askeri adımları unutmuş gibi sendeleyerek iniyor. Aciz anlarında, ruhunu sık sık yakalayan derin yeis, hiç sevmediği miskin ve karanlık bir hassasiyet, benliğine çöktü. Böyle zamanlarda hiçbir şeyi muhakeme edemez, mantığı daralır gider. Gözleri kararır, kulakları uğuldar, etrafında ışıklar, çizgiler ve sesler, birdenbire silinip gaip olarak, onun dışarı dünya ile alâkasını keserler; o zaman, kızgın kafasının içinde, çığırından çıkmış binlerce duygunun, intibaın köpürdüklerini, kaynadıklarını ve hiçbir yere boşalmadıkları için beynini yaktıklarını, şakaklarını kızarttıklarını hissederdi. Bu nöbet berbat. O zaman, adalelerinin tamamıyla kansız kalmış gibi çekilerek bütün kemiklerine bez parçalarının dolandığını duyar, o zaman ayaklarının yeryüzünden tamamıyla kesildiği vehmine düşerdi; eğer kendisini yıldızlardan birinde farzederek bir an için, şairane ve gülünç bir hayal avutmazsa bu nöbetinin onu yatağa sermesi de mümkün, çok da vakidir.

Bir çeşmenin önünden geçerken, başındaki hummayı gidermek için yüzünü yıkamayı akıl etti ve yanılmadığını anladı: Soğuk su damlaları, yüzünde bir fırça sertliğiyle yürüyerek onu diriltti. Son bir hamle daha yapmaya takati var, fakat resmi dairede değil, tüccar yazıhanelerinde.

Rastgele, postane karşısındaki hanlardan birine daldı, merdivenleri çıktı, kapısının yaftalarına bakmadan, rastgele bir odaya girdi.

Fakat kapıdan içeri ilk adımını atınca, birden bire cesareti kırıldı. Bir koltukta, çok mükellef giyinmiş ve çok güzel bir kadın oturuyor. Karşısında, uzakta, bir kanepeye zayıf, uzun boylu bir adam uzanmış. Gizli konuşurlarken hemen susmuş gibiydiler ve Nihad'a sert bir dikkatle baktılar." (s. 27)

***

"Kapıdan içeri adım atılınca, sağa, sola doğru uzanan dar, uzun bir dehlize girilmiş

"Tiredness, hunger, three successive failure, the fall of the self-esteem suddenly left him in frailty. Now he had no power to stop by somewhere. He turned to the empty streets. He is coming down from Duyun-ı Umûmiye An institution auditing the externel debt of Ottoman Empire between 1872-1939. to the new post office, wobbling as if he forgot the soldierly steps. A deep pessimism which caught his soul in his weak times and a slothful and dark emotionality fell down to himself. In such times, he can not think anything, his logic vanishes. He feels dizzy, there is a buzzing in his ears, the lights, lines and voices around separate him from the outside world by getting erased and lost suddenly; at these times he feels that thousands of out of joint feelings and impressions are raging, boiling and burning his brain and roasting his temples as they can not pour out to somewhere in his inflamed head. This crisis is awful. In such times, he feels that because of bloodlessness his muscles are dried up and pieces of rags are tangled around his bones and so he gets the delusion that his feet rise from the ground; if he can not console himself with a poetic and ridiculous dream of assuming himself being on one of the stars, this crisis would possibly lay him to bed, it has occurred so indeed.

While passing by a fountain he thought of washing his face in order to get rid of the fever on his head and understood that he was not mistaken: Cold water drops have freshened him by walking on his face like the hardness of a brush. He has a last energy for a last attempt, but in merchant offices not in government agencies.

He entered one of the inns in front of the post office randomly, climbed up the stairs and entered suddenly one room without looking at the signboards at its door. But when he made his first step from the door, suddenly his was discouraged. On an armchair, a very costly dressed and very beautiful woman was sitting. In the opposite, at some distance from her, a tall man was lying on a couch. They looked like they immediately got quiet while talking secretly and they looked at Nihad with a harsh attention." (p. 27)

***

"When stepped by the door, it was entered

oluyor. Burası karanlıktı. Umum loşluk içinde, büyük bir esvab askısı, hizasında sıraya dizilmiş alçak koltuklar, duvarda çerçevelerinden başka hiçbir şeyi görünmeyen büyük levhalar göze çarpıyor.

Hizmetçi, bu koltuklardan birini zâire gösterdi ve çekildi.

Her şeyi bir anda anlamak, tanımak, yabancılıktan mümkün olduğu kadar erken kurtulmak isteğinin verdiği kuvvetli bir tecessüsle, Nihad, dört yana gözlerini çevirdi; loşlukta görebildiği şeyler pek azdı: dehlize açılan beyaz yağlıboyalı, çifte kanatlı kapılar. Sonda, yan yana, camekânları yeşil bir kapı. Bütün bunların arasından maun tahta saksıların içinde kış yaprakları. Sokak kapısının hizasında, tavana asılmış, kırmızı renkli, bir insan başı büyüklüğünde elektrik fanusu. Koltukların arasında bir masa. Üstünde kartvizit sepeti... Nihad ayağa kalktı, bu kartlardan birini eline aldı, okudu: Majör von Alge." (s. 32)

***

"Caddede, soğuk bir havanın yüzüne ıslak dokunuşunu hissetmeden, hızlı hızlı yürüyor, nereye gideceğini bilmeden, ne yapacağını düşünmeden, etrafında gürültülü hayatın seslerini işitmeden geçici ve sinirli bir neşe ile ilerliyordu. Pek mes'ud bir davete koşuyormuş gibi, fazla bir tehâlük içindeydi. Bazı kere, tâ yanı başından geçen bir otomobilin homurtusu, bir gezginci esnafının haykırışı, tramvayların kulak zarına maddî bir cisim gibi değen eni çan sesleri, bir arabacının boşlukta fındık fişengi gibi çatlayan kamçısı bile samiasına tesirsiz kalıyor, bütün bu gürültüler, kafatasında, bir kubbe uğultusu gibi derin ve boğuk bir in'ikâsla çınlayarak uzaklaşıyordu.

Nihad'ı bir Alman neferi kendine getirdi. Göğsü, boynu ve suratı kıpkırmızı, geniş omuzlarına birer demir baston gibi takılı, uzun, dik kolları ile bu nefer Nihad'a bir omuz vurmuş, genç ihtiyar zabiti, olduğu yerde iki adım geriye zıplarken öteki, mağrur bir kabarışla adalelerini büsbütün gererek, sıkı ve hâkim, geçip gitmişti.

Nihad neferin arkasından uzun süre bakakaldı." (s. 42)

***

a narrow and long hall extendind to the right and left. There was dark. In the overall gloominess, a big clothes hanger, a chain of low armchairs at the level of that hanger and huge paintings, whose nothing but the frames were seen, were greeting the eye.

The servant showed one of those armchairs to the guest and went out.

With a strong curiosity stemming from the wish of comprehending and knowing everything on a sudden and getting rid of that strangeness as soon as possible, Nihad turned his eyes towards four sides. There were a few things he could see in the dark: white oil painted, two winged doors opening to the hall... At the end, side by side, a green glassed-in door... Among all, winter leaves in wooden mahogany flowerpots... At the level of the street door, a red suspended electricity lantern as big as a human head... Between the armchairs, a table... A visiting card basket on it... Nihad stood up, took one of these cards and read: Majör von Alge..." (p. 32)

***

"He was walking quickly without feeling the cold touch of a wet air; proceeding with a temporary and nervous joy without knowing where to go, what to do and hearing the voices of a nosiy life around him. He was in a great rush as he was running to a very happy invitation. Sometimes the mutter of a car passing very close to him, the shout of a vendor, the voices of the bells of a tramway touching his eardrums like a material object, even the whip of a coachman, clashing like a firecracker, were leaving inefficient to his sense of hearing; all those noises were wandering away in his head tinkling with a deep and hoarse echo like a humming in a dome.

A German soldier brought Nihad to his senses. With a crimson chest, neck and face, long and steep arms like mounted to his wide shoulders like an iron stick, this soldier shouldered Nihad; while the young reserve officer stepped back twice where he stood, the other one passed by austerely and dominantly, stretching his muscles with a haughty boast.

Nihad stared at the soldier from behind for a long time." (p. 42)

***

"Herhalde bütün bu cemiyeti nedense biraz tuhaf buluyordu. Genç adam bir "görmemiş" değil. On iki yaşına kadar İstanbul'un zengin aileleri arasında yaşadı. Babasının bütün akrabaları saraya mensuptular. Nihad'ı her zaman Bostancı'da, Fenerbahçe'de, Kadıköyü'nde alıkoyarlardı. Onların arasında büyüdü. Fakat meşrutiyet, birçok servetlerle unvanları üç-beş temmuz gününde mahvediverdiği için babasıyla annesi de öldükten sonra, Nihad o güzel âlemlerden uzak kaldı. Ara sıra, aile tanıdığı bazı kibar cemiyetlere davet edilerek gitmiş, fakat bunlarla devamlı alâkan mahrum büyümüştü. Belki de bu cemiyet, ona bunun için acaib görünüyor, İstanbul'da "sosyete" dedikleri şeyin bir lahana biber turşusu gibi karışık olduğunu bilmiyordu. Bütün bu kalabalıkta hiç kimseyi tanımadığı için kendini bir dağ başında imiş gibi yapayalnız buldu. Hatta buraya niçin geldiğini de tamamıyla unutmuştu. Bir şeyler yazıp çizecek. Muhasiplik edecek, kâtiplik edecek, bir çocuğa ders verecek, cek, cek, cekdi ama hani çocuk? O bile ortada görünmüyor. Hani Muazzez... Muazzez Hanım?.. O da yok. Hanımefendi hazretleri de savuşup gitti!

Herkes Nihad'ın can sıkıntısıyla bir köşeye büzülüşüne bakıyor. Bazıları gülüyorlar. Bu sırada, ev sahibi, Nihad'ın handa gördüğü zayıf adam, önünden geçiyordu. Dişlerinin bir köşesine iliştirilmiş yaldızlı sigara, çenesine doğru sarkmış, yürürken etrafa sinsi bir dikkatle bakıyor, içinden pazarlıklı adamların sun'i tebessümüyle gülüyordu. Nihad'a rastlayan gözleri onu tanımadı. Geçti." (s. 45-46)

***

"– Bir şey gayri tabii olsaydı, vuku bulmazdı. Felsefî olarak her şey tabiidir. Şu Mahir Bey... İsimlerin seciyeleriyle münasebetleriyle dikkat ediniz, hakikaten mahir bir adamdır. Siz onun Osmanlı Bankası dalaveresinde çevirdiği rolü biliyor musunuz? Hayır mı? Ooo... bu yaptıkları bir şey değil. Osmanlı Dainler Vekili'nin de parmağı ağzında kaldı. Neyse. Gazeteci dedikodusundan bıktım. Biraz tahlile girişelim. Umumi olarak dikkat ettim ki, Abdülhamid'in sarayına mensup adamların oğulları babalarından fazla ahlâksız oluyorlar. Çünkü hasbîlik terbiyesini de, çocukken,

"Surely, he was finding all that community somehow a little bit weird. The young man was not a "parvenu". He has lived among the rich families of Istanbul until he was twelve. All the relatives of his father were appertaining to the royal palace. They have hosted Nihad always in Bostancı, Fenerbahçe and Kadıköy. He has grown up among them. However Meşrutiyet* suddenly destroyed a lot of wealth and titles on the day of 3rd-5th July, after his father and mother died, Nihad have been kept off those nice ambients. Occasionally he was invited and attended some family friend communities, but he has grown up without a permanent relation with them. Perhaps that community seemed to him weird because of that; he did not know that the so-called "sosyete" (society) in Istanbul was like a mixed cabbage and pepper pickle. As he did not know anybody in that crowd, he found himself all alone like he was on a mountain top. He, even, forgot completely why he came here. He would write something, would work on accountancy, would be a clerk, would teach a child... would, would, would... but where was the child? He has not shown up, either. Where was Muazzez... Muazzez Hanım? She was not there, either. Her nibs lady slipped away as well.

Everybody was looking at Nihad, crouching in a corner with ennui. Some were laughing. At that moment the host, whom Nihad saw in the inn, was passing infront of him. With a gilt cigarette, put between his teeth, hanging towards his chin, he was looking around with a sly attention while walking, and laughing with an artificial smile of hypocritical man. His eyes, met with Nihad, did not recognize him. He passed." (p. 45-46)

***

"- If one thing was unnatural, it would not occur. Philosophically everything is natural. This Mahir Bey... Take the names, characters and relations in account, he is really a skillful man. Do you know his role in the intrigue in Osmanlı Bank? No? Ohh... these he has done is nothing. Osmanlı Dainler Vekili became speechless as well. Anyway... I got bored of journalist gossips. Let's start some analysing. I am generally aware of that the sons of the men, connected to Abdulhamit's palace, are more characterless than their fathers. Because we learn willingness

**The constitutional monarchy period in Ottoman Empire between 1879 and 1918.*

gündelik gibi babamızdan alırız. Oğulların babalarına çekmeleri ekseriya pek doğrudur. Hayvanlarda kendinden fazla hayırhahlık, diğergâmlık bize cemiyetten gelir. Terbiyenin bu işteki rolü büyük. Çünkü bize âdi bir vehmi şe'niyet olarak kabul ettirir. Yirmi yaşımıza gelinceye kadar, aile muhiti içinde bu vehme zıt misaller karşısında kalmazsak, hayata çıkıncaya kadar gözlerimiz yumuludur. Fakat bu vaktaki vehimle hakikatlerin kavgası başlar, o zaman birdenbire afallarız. Nitekim siz, balkonda Muazzez Hanım'la o mebusun kart vermesi sahnesini seyrederken şaşırdığınızı söylüyorsunuz. Çünkü mektepte, ailede size öğretmişler ki millet, memleket, fazilet mukaddestir. Siz bu üç mefhumu birer şe'niyet olarak belirlemişsiniz. Yaşarken bakıyorsunuz ki her zaman iş sizin bildiğiniz gibi değil. Hâlbuki Mahir Bey daha çocukken bu vehimlerini silkip atmış. Çünkü babasını gözleriyle görmüş. Bilir misiniz ki ölürken bile biz, çocukken aldığımız fikirlerle düşünürüz? Seniha'ya gelince, bu kadının çocukluğu da şimdikinden beterdir. Bulûğundan itibaren sevki tabiileriyle yaşamaya başlamış. Zekâmızı, ahlâk gibi sevki tabiilerimizin aleyhine kullandığımız vakit hayatı kazanamayız. Bilakis cinsî temayülleriyle zekânın istikameti birleşirse muvaffakiyet yüzde yüzdür. Zengin kokotların dehası yahut kadının şahsiyetinde tevehhüm edilen şeytanî ruh bundan ileri gelir. Ahlâkçılar, cemiyetçiler, yanlış bir nazariye olarak zekâyı sevki tabiler aleyhine kullanmışlar. Bu fikrin menşei dinlerdir. Nefs-i emmâreyi ruhun düşmanı sanmışız. Tabii kuvvetlere karşı aklî harp açmışız. Zekânın bile sevki tabii olduğunu bilmiyoruz. Başka memleketlerde aklın cinsî temayüllere aklın galebesini devlet teşkilatının kuvveti sayesinde az çok muvaffak olunur. Burada o da yok, kanunsuz ve mahkemesiz bir memleketteyiz. Tarihimizde suistimalsiz geçen bir saniye yoktur.

– Müthiş!

– Aksini iddia eden yok. "Mefkûre, mefkûre!" diye haykıranlardan yayan yürüyene rast geldiniz mi? Hepsini yaz mevsimini Büyükada'da, kışı Beyoğlu'nda ve gecelerini (Sirkal Doryen) da geçiriyorlar. Bu gibilerin çoğu, ağızlarından (mefkûre) kelimesini düşürmeyerek milyoner oldular. Bizans

disciplines from our fathers in our childhood like the casual discipline. Usually it is very true that the sons resemble their fathers. Society is the one giving us the features of benevolence and philanthropy which makes us different from the animals. The role of discipline here is great. Because it makes us to accept an ordinary idea as realty. Until we are twenty, if we did not come across contrary to that idea in the family environment, our eyes would be closed till we met the real life. But at that moment a fight starts between ideas and reality, then we suddenly flabbergast. Yet you said that you were surprised when you watched that deputy gave the card to Muazzez Hanım on the balcony. Because you are taught in the school and in the family that nation, country and virtue is sacred. You adopted these three concept as reality. However, while you are living, you realize that anything is not as you know. Nevertheless Mahir Bey has thrown away these ideas when he was just a child. Because he saw his father by his own eyes. Do you know that even when we are dying we have the thoughts that we got in our childhood? As for Seniha, the childhood of this woman is worse than now. Since her puberty she has lived with her natural incentives. We can not win the life when we use our intelligence against our natural incentives like morals. On the contrary, the success is hundred percent if the directions of carnal leanings meet with intelligence. The genius of the rich hussies and the devil soul delusioned on the character of the woman are stemming from that. The moralists and the sociologists, as a wrong theorem, used the intelligence against the natural incentives. The root of this idea is the religion. We deemed the traces of the lowereself as the enemies of the soul. We started an intellectual fight against the natural forces. We do not even know that the intelligence is also a natural incentive. In other countries, the triumph of the intelligence against the carnal leanings is more or less succeeded by the help of the state's power. Here it does not exist, either, we are in an unlawful country where there is no trial. In our history there is no second passed without abuse.

- Excellent!

- There is noone arguing against that. Did you meet one of the people shouting "ideal,

bizden ahlâksız değildi. Fakat bilir misiniz? Türk milleti Avrupalılardan ziyâde fazilet-perverdir, onun için ahlâksızlar tarafından idare edilmişlerdir. Ahali saf ve namusludur. Hükümete çok inanır. Bu zaafı anlayan hükümetle göz önünde çalıp halkın isyanından korkmamışlardır. Hırsız hükümetten, hırsız matbuattan, hırsız adliyeden milletleri, gayriahlâkî telkinler kurtarır. Ne demek istediğimi anlatabiliyor muyum? Halka fazileti kat'i bir şeniyet gibi değil, mukaddes bir vehim olarak tanıtmalı. Ta ki dolandırıcılara aldanmayacak kadar gözü açılsın. Bir halkın fazilete çok inanması, hükümeti tarafından aldatılmasını intac eder. Bu mesele derindir, başka bir gün konuşuruz." (s. 102-103)

***

"Sustular. Otomobil Köprü'yü geçiyordu. Gittikçe artan yağmur altında, ahali vücudlarının tabii duruşlarını kaybetmiş, eğrilmiş, bükülmüş, başlarını göğüsleri hizasına çökerterek paltolarının yakalarına çekerek, intizamsız, karmakarışık, helezoni istikametler takip ederek koşuşuyor, çarpışıyorlardı. Bütün ömründe bir saniye bile yayan yürümemiş bir adam gibi, Nihad bunlara acıdı." (s. 108)

***

"- Bu da alışkanlık meselesi, Muazzez Hanım. Açık söyleyeyim, ben parasızlığın tiryakisi bile oldum. Yanımda çok para taşıyamam. Bu, bana gayritabiî gelir. Hemen sarfederim... Parasız yaşaya yaşaya onun lüzumsuzluğunu da anlıyorum. Başkalarının para ile temin ettikleri saadetlerin pek çoğu pek ucuz, pek bedavadır. Ah... Siz benim bazı arkadaşlarımı tanısanız, şaşarsınız. Bunlar bir zenginin köpeğine sarfettiğinden daha az para ile yaşıyorlar.

Gözünüzün önüne getiriniz: bir genç, sabahleyin yatağından kalkıyor. İlk işi yıkanmak ve tuvalet yapmak değil mi? Evinde, şu bizim musluk dediğimiz şey yok! Hatta âdi tenekelere takılı kurşunlar bile... Entarisini dirseklerine kadar sıvayıp bir gaz tenekesinin içine kollarını sokarak yüzünü yıkıyor. Başını tarayacak, bir kırık tarağı var zannedelim. Fakat aynası yok, karanlık bir pencere camında, kendi aksini arayarak, şöyle bir saçını tarıyor. Bitti mi? Alâ...

ideal!" walking afoot? All of them are spending their summers in Büyükada, winters in Beyoğlu and their nights in Sirkal Doryen. Most of such these became millionaire by not giving up the word "ideal" from their mouth. Byzantine was not more immoral than us. But do you know what? Turkish nation is more idealist than the Europeans, so they were ruled by immorals. The folk is naive and honest. They believe in the government a lot. The governments that understood this weakness have corrupted in front of the eyes of everyone and have not frightened from the uprising of the people. Non-moral inspirations save the nations from corrupted government, corrupted press, corrupted justice. Am I able to explain myself? Virtue has to be related to the people as a holy notion, not a precise reality, until they are awakened not to fall for crooks. Belief of a nation in virtue a lot would end up by being falled for their government. This issue is deep, we can talk another day." (p. 102-103)

***

"They shut up. The car was crossing the bridge. Under the increasing rain, the people lost the natural posture of their bodies, bendt, winded, were running up drawing irregularly, messy and spiry directions, with their heads dent to the level of their chest and hide in the collars of their coats. Nihad felt sorry for them, like a man, never walked afoot in his whole life." (p. 108)

***

"- This is an issue of habit, Muazzez Hanım. Frankly, I even have got addicted to pennilessness. I can not carry too much money with me. This seems unnatural to me. I waste it right away... As I live without money, I understand the uselessness of it. Most of the happiness that the others obtain with money are too cheap and too free. Oh... If you knew some of my friends you would be surprised. They live with too little money than a rich spends for his dog. Imagine that: a young man gets up from his bed in the morning. First thing to do is to get washed and eliminate, isn't it? In his house, there is nothing that we say "tap"! Even there is no lead mounted to cheap tins... With rolling up his robe to his elbows and putting his arms in a gasoline canister, he is washing his face. Let's assume that he has a broken

Giyinmek? Kolay. Çünkü elbise intihab etmek yahut kravatla gömleğin ahengini araştırmak için aynalı dolapları karıştırmaya, birçok eşyayı elden geçirmeye lüzum yok. Olup olacağı bir kat elbise bir tek kravat... Giyiniyor. Şimdi kahvaltı... Mesela çay, var; su, tabii var; ateş? Eh, o da bulundu farzedelim; ibrik? O da var diyelim. Çay kaynıyor. Bardak, su bardağı. Kaynar çayı içine boşaltınca, cam bardak çatlıyor. Bitti. Yenisini almak ay başına!...

Arkadaşlarım var ki çayı ibrikten içerler. Tencerede çay kaynatanları bile gördüm! Şimdi bu kahraman sokağa çıkıyor. Fatih'teki evinden işine gidecek, faraza Galata'ya. Lütufkâr bir genç kızla beraber olmadığı için otomobile binemez! Tramvaya bile ayağına atamaz, yayan yürür, kışın, yolları bir göz önüne getirin, kâfi. Öğle yemeğine gelince: bunu geçiniz, fakir bir gencin hayatında "öğle yemeğini yemek" isminde bir hadise yoktur. Bu, hayat programından Yed-i kudretle hafzolunmuştur. İşinden çıkınca en büyük zevk, akşamüstü, kahvede arkadaşlarla buluşmaktır. Bu, bir saadettir Muazzez Hanım. Çünkü her genç, orada, korkunç felaketinde yalnız olmadığını görür. Oraya gelenlerin hepsi böyle yaşayanlardır. Birbirlerini öyle iyi bilirler ki... Kaşla, gözle, kirpikle anlaşırlar. İhtiyaçları müşterekti r, mefkûreleri, istikballeri, hatta az çok mazileri müşterekti r. Hepsi, alınlarına mahkûmiyetin aynı yaftası yapışmış, bir menbâadan çıkıp bir mansıba akan aynı sefalet kafilesinin adamlarıdırlar. Bu sefalet kabilesinin öteki adı da "gençlik"tir. Müthiş tezadı hissediyor musunuz? Gençlik! Yani zambaktan beyaz, gülden yumuşak yanaklarda, yine ona benzeyen sevgilileriyle yatmayı tahayyül eden, fağfur kâselerden şarap, billûr bardaklardan su içmek, altın sahanlarda yemek yemek isteyen ve bu hayalden bir zerre aşağısına razı olmayan, tûli emel sahibi, hayalperver gençlik! İşte bu zavallılar altın yerine kalaysız bakır sahanlarda yemek yemeye de razı oldukları halde bazen onu da bulamaz, ekseriya sigarasız bile kalarak sersefil dolaşırlar. Ah... Bu sigara meselesi! Bu gençlerden hiçbiri sigarasız yaşayamaz, çünkü sigara, onlarda hakikat duygusunu öldürür, bütün eşyayı, bütün hadiseleri

comb for his hair. But he has no mirror, looking for his reflection on a dark window glass, he combs his hair slightly. Is it all? Fine...

To get dressed? It's easy. There is no need to search into mirrored closets and handle too many stuff in order to choose a dress or look for a harmony between the colors of the tie and the shirt. All he has got are one dress and one tie... He is dressing up. Now the breakfast... For instance, there is tea; water? Of course... fire? Let's assume that he finds it as well. Ewer? Let's say that there is... The tea is boiling. The glass is tea glass. When he pours the boiling tea into the glass, it cracks. It's over. He can buy a new one in payday. I have such friends that they drink tea from the ewer. I even saw the ones, boiling tea in a pot! Now, this hero goes out. He will go to his job from his house in Fatih, assume that to Galata. He can not get on a car as he is not with a kind girl. He can not even step to tramway, he walks afoot; think about the roads in winter, it's enough to understand. As for lunch: forget about it, there is no event in a poor young man's life as "to have lunch". This has been omitted from his life plan by the power. His best fancy is to meet his friends in the café house after his work. This is a happiness Muazzez hanım. Because every young man realizes that he is not alone there in his horrible disaster. The ones coming there are the ones who live similarly. They know each other so well... They understand each other by their eyes, brows and lashes. Their needs are common, their ideals, their future, more or less even their past are common. They all carry the same label of conviction on their foreheads and are the men of the same poverty band who is coming from a source and flowing to the same service. The other name of that poverty band is "youth". Do you feel this great contradiction? Youth! Daydreamer youth, who desires to live long and imagines to sleep on the cheeks that are whiter than lily, softer than rose and with the lovers who resembles him; who wants to drink wine from the chinaware bowls and water from crystal glasses and to eat from the golden plates; and who does not accept a one bit lower imagination! Although these poor consent to eat from untinned copper plates instead of golden ones, sometimes they can not find it, either; are usually left

dumana boğar, muhayyilenin dumanına... Bu nefis bir şeydir ve çok teselli eder." (s. 111)

***

"Sokağın dibinde çalgı sesleri, birtakım haykırışlar işiterek birkaç adım ilerledi. Sağa kıvrılan bir çıkmazda, kepenkleri yarıya kadar inik bir dükkân, meyhaneye çalgılı kahveye benzer bir yer gördü. Camında Alman, Avusturya ve Türk bayraklarının biçimsiz, nisbetsiz, yamrı yumru, soluk resimleri göze çarpıyordu. İçerisi, yalnız Alman neferleriyle dolu, masalarda bir sürü bira kadehleri var. İhtiyar bir herifle, palikarya armonik ve gitar çalıyor. Neferler: "Margarita... Margarita... Margarita..." diye besbelli pek revaç bulmuş bir şarkıyı hep bir ağızdan kusar gibi öğürerek püskürüyorlar. Ve kadınlar, çoğu kısa boylu, tombalak, eciş bücüş, kiminin baldırı, kiminin suratı, kiminin göğsü, kiminin kolları, kabarmış yufka gibi gevşek ve yağlı bir tevessü'le şiş yüzlerini de elbiselerinin çiğ renklerine boyamış, çirkin, iğrenç ve sarhoş kadınlar neferlerle bir erkek gibi itişip dürtüşerek kâh birini gıdıklıyor, kâh ötekini tokatlıyorlardı. Sonra hepsi birden Alman marşını çağırmaya başladılar. O vakit neferlerin sesinde azametli bir yükseliş belirdi. "Doyçland! Doyçland! Ober alles" diye, (alles) kelimesinin (les) imi haykırırken, omuzları gerilerek, başları dikilerek, tuttukları kadehi bir el bombası gibi havaya kaldırıp sallıyorlardı. Nihad, kadınların bile, neferlerde bu hiç akıl erdiremedikleri yeni galeyâne hayretle baktıklarını gördü.

Geriye dönerek dükkânın önünden kaldırıma çıkarken bir taraftan apartmanın büyük kapısına, sonra dar sokağın upuzun, simsiyah, dik, sert, cesim kayalıklar gibi dik ve sert binasına baktı. Burnuna bir şarap ve bira kokusu doluyordu. Bir an içinde, o dükkândan gelen ecnebi nağmeler, bu bir kasa içi gibi kapkaranlık sokak, bu taş binalar arasında Nihad, kendi memleketinde oldu-ğunu unuttu; Beyoğlu'nun birçok sokakları gibi, burada da aykırı bir yabancılık, ecnebi memleketlerinin sokaklarına mahsus, bir Türk'e mülayim gelmeyen sahte ve başka bir seciye vardı.

without a cigarette and going around wretchedly poor. Oh... This cigarette problem! None of these young can live without cigarette, because cigarette kills their feeling of reality, covers all the events and the issues with the smoke, the smoke of phantasy... This is an excellent thing and concoles a lot." (p.111)

***

"Hearing instrument voices and some shouting in the end of the street, he proceeded some two steps. In a cul de sac curving to the right, he saw a shop whose shutters were half closed and a place like a barroom, a café with music. In the window, the bizarre, disproportionate, uneven, pale pictures of the flags of germany, Austria and Turkey caught the eyes. Inside was filled only with german soldiers. A lot of beer goblets were on the tables. An old guy and a Greek blusterer were playing harmonica and guitar. Soldiers were squirting from their mouths a song, which was clearly trendy, "Margarita... Margarita... Margarita..." – with one voice like they were vomiting. And ugly, disgusting, drunk women, most of whom are short, plump, crooked and some of whose calf, face, breast, arms were widened loosely like a filo dough, who painted their faces with the same color of their harsh faces, were sometimes tickling some one, sometimes slapping the other while playing rough with the soldiers like men.Then immediately they started singing national anthem of Germany, at that moment there was a pompous rise in the voices of the German soldiers. "Doyçland! Doyçland! Ober alles"...Stretching their shoulders, setting up their heads, they were holding up and shaking their goblets like grenades when they were shouting the "les" part of the word "alles". Nihad saw that even the women were looking with bewilderment at those soldier's rage that they did not conceive.

While turning back and stepping the pavement in from of the shop, first he looked at the big door of the apartment, then at the steep and hard structure of the narrow street like the long, pitch black, perpendicular, hard and huge rock cliffs. His nose was filled with wine and beer smell. All of a sudden, among the foreign tunes coming from that shop, that street completely dark like inside of a vault and those stone buildings, Nihad forgot that he

Bir Türke, Türkiye'de, Türk olduğunu unutturan bu gizli ve galip ruha karşı, milli bir kin duydu." (s. 123)

***

"– Bizde meşrutiyetten beri tam bir hürriyetle kendine mebus çıkarabilen kaç vilayet, kaç sancak vardır? Kim bilir, bu herife rey vermediği için dayak yiyen, hapsedilen, ağaca çıkarılan, fırkadan, hatta memleketten kovulan kaç vatandaş vardır, yoksa öyle, intihab edildiği şehrin haritada bile yerini bilmeyen, İstanbul'da Mahir Beylerin zevcelerini istifrâş eden, genç kızları kandırmaya özenen, keyf ehli, sarhoş, hatta... Hırsız, hükümet kuvvetiyle Cihet-i Askeriye'nin vagonlarını ticarî malları gibi, mâli müessese işlerini ele geçiren, kazandığı parayı doymak bilmeyen hayvanî etine yediren bu adama, bir tek hakiki Türk bile rey vermez." (s. 130)

***

"Nihad kapıyı kapayıp kol demirini yerleştirirken, Muazzez, çoktandır görmediği bir viran Türk evini gözden geçiriyordu: toprak zeminli bir hol, sol rafta ve dipte bir merdiven. Trabzanları kopmuş, parmaklıkları kırılmış, mukavva ve gazete kâğıtlarıyla yamanmış küçücük bir pencere, duvarlar dökük, rutubetten, kireçlerin beyazı dalga dalga morarmış. Sağ tarafta ve dipte bir merdiven. Trabzanları kopmuş, parçalanmış, bazı tahtalar ip gibi sarkıyor." (s. 139)

***

"Odaya girdiler. Burası da korkunçtu. Ayakta güç durulacak kadar basık tavanlı, viran bir oda. Eşya namına bir yemek masası, bir tel dolap, iki minder, yerde bir yatak, minderlerden birinin üstünde, Faik'in gömleği, yaka ve kravatı var. Yemek masası üstünde, Faik'in henüz yaktığı lamba ve bir kitap.

Nihad'la Muazzez, boş mindere yan yana oturdular. Faik, yatağını olduğu gibi ikiye kıvırarak odada biraz yer açtı. Bir küçük iskemle çekerek, Nihad'la Muazzez'in karşısına oturdu. Biraz bakışmakla vakit geçirdiler." (s. 140)

***

was in his own country. Like most of the streets of Beyoğlu, there was a divergent foreignness and a fake and another character here which was particular for their own countries and which was moderate of a Turk. He felt a national grudge against that secret and conquering spirit which made a Turk forget that he was a Turk in Turkey." (p.123)

"- How many cities and sanjaks are there, which elected their deputies with a full independence since Meşrutiyet? Who knows how many citizens there are, who was beaten, imprisoned, fired from the party and even expelled from the country? Otherwise, no real Turk votes for that man who does not know the place of the city, which he was elected, on the map, tries hard to get into bed with the wife of Mahir Bey in İstanbul and to trick on the young girls, who is epicurean, drunk... and even a thief who seized the wagons of government forces and the military as commercial goods and the financial institution affars as well and who fed his animal like flesh with the money he got..." (p.130)

***

"When Nihad closed the door and put the doorknob's iron bar, Muazzez was viewing a ruined Turkish house that she did not see for a long time: a hall with a soil ground, stairs on the left in the end... Its banisters were broken off, bars were shattered; there was a small window that was patched with bristol and newspapers... Another stairs on the right in the end... Its banisters were broken off, too; some woods were hanging down like strings." (p.139)

***

"They entered the room. There was horrible as well. A ruined room with a very low ceiling not permitting one to stand up... As for the stuff, there were a dining table, a meat safe, two cushions, a bed on the ground, on one of the cushions a shirt, collar and tie of Faik. On the dining table, there were a lamp which Faik just lighted and a book.

Nihad and Muazzez sat down side by side on an empty cushion. Faik emptied some space in the room by rolling his bed. He took a little stool ann sat in front of Nihad and Muazzez. They spent some time looking at one another." (p.140)

"Hüseyin Efendi, kısa boylu, kara kuru, kulaktan atma gözlüğüyle Defter-i Hâkânî emininden daha vakur, daha ciddi, eli de meşrebi kadar ağır bir adam, alçak bir yaylı koltuğa gömülmüş, masanın üstünde sakalına kadar yükselen bir kâğıt bayırı içinde yüzü yarıya karda örtülmüş, hiç kimsenin yüzüne bakmadan yavaş yavaş senetleri, ilmühaberleri arıyor, büyük defterlere bakıyor, başı ucunda haykırışan "erbâb-ı mesalih"in çığlıklarını hiç duymamış görünüyordu.

Nihad'la Muazzez, öğle tatiline kadar dehlizde beklemeye mecbur oldular. Ömründe ilk defa gördükleri bu dairenin şark usulü, arabkârî mermer trabzanlarına, kemerlerine dikkat ediyorlar." (s. 152)

***

"– A oğul, sorar mısın? Devair-i devlette bunsuz iş olur mu? İstida yazacaksın, pul lâzım para! İlmühaber yaptıracaksın, imama para! Kâğıdın çabuk muamele görecek, mukayyidin eline tütün paketi içinde iki mecidiye sıkıştır, para! Kâğıt makama gider, takılır kalır büyük efendiye dert anlatmak lazım, para! Hele iş dalavereli mi? Büyüğüne de küçüğünü de ortancasına da, hademesine de mübaşirine de para. A oğul... Bu devlet neyin belini doğrultamıyor? Şimdi açtırma kutuyu, söyletme kötüyü... Geç, para, vesselam. Bu iş de öyle. Parasız çıkmaz. Hele bizim dairedekilerden bir kaçı, kırmızı altı aylık kâğıtçıkların yüzünü bir görsünler, bak kayıtlar çıkar mı çıkmaz mı? Ne çare... Adam-cağızın evvela karnı doyacak... Beş yüz kuruş, zammı falan sekiz yüz, iki bin, dört tane çocuk... Biri emzikte... Ne yapar?" (s. 155)

***

"– Kızım, ben Harem-i Şerif'i ziyaret ettim. Arafat'ta vakfeye durdum, Hacıyım, hacı! Anladın mı? Bende vicdan var, bir zerre haramdan bin hatve uzağa kaçarım, git beni mümeyyize sor, müdüre sor... Başka devairdeki arkadaşlara sor... ben sakalımı devlet kapısında ağarttım. Rüşvet mi, Allah esirgesin. Anlattıklarıma ne bakıyorsun! Gevezelik... Başkaları para amma ben yapmam... sen ne zannettin hanım kızım, bir kuruş eksik, bir kuruş fazla alsak, gayret Allah'a dokunur. Hacıyız dedim ya... Senden

***

"Hüseyin Efendi, a man who was short, dark and weak, with his ear suspended eyeglasses dignified and serious than the custodian of Defter-i Hâkâni Register of property and land. and whose hand was slow like his temperament, had sunk into a low springy armchair, his face half covered by a pile of papers rising till his beard on the table and without looking at anybody's face and was searching the vouchers and the receipts, inspecting some big books and he seemed he was not hearing the shout of the brokers just beside him.

Nihad and Muazzez had to wait in the hall until the lunch break. They were paying attention to the eastern style and arabkari marble banisters and arches of that building they saw first time." (p.152)

***

"- Oh son, do you still ask? Can a business be transacted in public offices? You will write petition, money is needed for stamp! You will get a certificate, money for imam! You need your paper to be finished, if you slip two medjidies silver coin, worth of 20 kuruş in 1840 -within a tobacco box into the hand of register officer, you will need money! When the paper comes in front of the relevant post, you need to tell abour your problems to the big master, again money! Especially if the work was tortuous... Money for the high, for the low, for the middle, for the janitor, for the summoner... Oh son... Why can not the state recover? Now don't make me talk bad... Forget about all, briefly all is money. Here as well... Without money, there is no way. Above all, when some in this office see the face of red six-month moneys, look whether they find the papers? What can one do? First the poor man has to feed his stomach. Five hundred kuruş centesimal Turkish Lira- plus the pay raise, two thousand, four children... One of them is breastfed... What can he do?" (p.155)

***

"- I have visited Harem-i Şerif Temple Mount. my girl. I prayed in Arafat. I'm a hajji, do you understand? I have a conscience, I go away thousand steps from one illgotten. Ask me to the examiner, ask me to the director... Ask me to the other friends in other offices. I made my beard white in the service of the state. Bribe? God forbid! Why do you take serious what I told? Just chatting... Others

para alayım? İmkânı mı vardı! Ama ne yaparsın?

Hüseyin Efendi parayı kızın elinden çarçabuk setresinin cebine attı ve davaya ait isimleri, tarihi bir kâğıda işaret ederek, "Haftaya beni görünüz... Bu işi ben takip edeceğim" deyip uzaklaştı." (s. 156)

***

"İki arabada sekiz kişiydiler. Kânunuevvelin ilk günleri. Hava açık; rüzgâr, kuru soğuk esiyor. Çamurları iki üç saatte kurutup katılaştırmış. Yollarda her şey çıplak ve katı, her şey çıplak ve kuru: ağaçlar çıplak, demir gibi kaskatı ve kupkuru. Gökyüzü, alçıdan bir kubbe gibi lekesiz ve sert. Yeni batmış güneşin akisleri vuran ufuk bile, yer yer çatlamış yekpâre bir billûr gibi akşamın kızıl renklerini emip fışkırıyor. Bulutlar sertleşerek birer kaya parçası ağırlığıyla Kuzguncuk sırtlarına hızlı hızlı yuvarlanıp gidiyorlar." (s. 160)

***

"–Neticeyi pek tahmin edemiyorum, doğrusu... fakat hayali, hoşuma gidiyor: para kazanacağımız için değil. Şu Mahir Bey'i elaleme rezil etmek için. Sana birkaç kere de söyledim. Zengin olmayı gözüne koymuş bir adam değilim. Muazzez, Nihad kadar para aleyhinde bulunmayarak bunun saadetle çok alakası olduğunu söyledi ve birçok misaller getirdi. Mahir Bey'e karşı açılacak davayı kazanırlarsa bu serveti nasıl, nerelere kullanacaklarını beraber düşündüler. Evvelâ nerede otururlar? İstanbul'un hangi tarafı güzel, Şişli'yi, Beyoğlu'nu ikisi de sevmiyor. Kadıköyü? Muazzez oraya biraz taraftar; fakat. Nihayet tereddüt ediyor. Ada? Yazın alâ... Boğaziçi de yazın fena değil. Ama kışı nerde geçirmeli? Çare yok: şehrin içinde. Mesela Cağaloğlu taraflarında. Bu da iyi. Ada'da bir köşk yahut yalı kiralamalı; İstanbul'da bir ev almalı. İkisi de apartmanı sevmiyorlar, ikisi de İstanbulluların "geniş ve aydınlık ev" zevkine meftun. Mükemmel. Yalnız, genç kadın, mümkün olursa bir de otomobil alınmasında ısrar ediyor; Nihad bu fikirde değil: otomobil, nevrastaniye tutulmuş, titiz ve sinirli bir şehrin halkının zevki. Sür'atte ne keyf var? hem de, kendisi tecrübeyle biliyor, fakir insanlar, otomobile çok kızar-

Hüseyin Efendi grabbed the money from the hand of the girl and put it into his jacket pocket. Writing the names and the date of the case to a paper, he said "See me next week... I will follow up that" and walked away." (p. 156)

***

"They were eight people in two cars. The first days of December... The sky was clear, the wind was blowing dry and cold. It hardened the mud in just two – three hours. Everything was naked and hard on the road; everything was naked and dry: trees were naked, rigid like iron and bone dry. The sky was unblemished and hard like a plaster dome. Even the horizon upon where the effects of the newly set sun reflected was absorbing and emitting the crimson colors of the evening like an entire crystal, cracked from place to place. The clouds, hardening, were rolling swiftly to the ridges of Kuzguncuk with the heaviness of a piece of rock." (p. 160)

***

"- I can not much predict the result, in fact... But I like the imagination: not for we will get money, but for humiliating that Mahir Bey in front of the entire world. I even told you several times. I am not a man who has designs on being rich. Muazzez did not stand against the money as Nihad did and told that that has got to do with the happiness a lot and brought a lot of examples. They thought together how and where they would spend that wealth if they won the case agaist Mahir Bey. Firstly, where would they live? Which part of İstanbul was nice? Both they did not like Şişli and Beyoğlu. What about Kadıköy? Muazzez seemed a little in favor of there; but why was she hesitating? Island? In the summer it was good... Bosphorus was nice in the summer as well. But where should the winter be spent? No way: in the city. For example, around Cağaloğlu... That was alright, too. A mansion or a waterside house should be rent and a house should be bought in İstanbul. Both did not like the apartments. They were both charned by the fancy of "wide and light house" of the people of İstanbul. Perfect... However, the young women was insisting to buy an automobile if possible. Nihad did not share the same idea: the automobile was the fancy of fussy and nervous people of a city, who caught on neurasthenia. What kind of a joy was there about speed? Also, he knew it by experience: poor people got angry with the automobiles;

lar; yayan yürüyenleri incitmek, onlara sefaletlerini biraz daha fazla hissettirmek niçin? Fakat bir kotra güzel şey. Hatta sandal bile kâfi. Bunlar bedî "vesait-i nakliye", mihaniki değil; kotra ve sandal, havaya suya tâbi. Şüphesiz tabit, makineden güzeldir. Bu muhakemeye genç kadın fazla itiraz etmedi, güldü:

– Peki, sandal olsun, kotra olsun, razıyım!" (s. 172)

***

"Caminin önünde, her vakit oturdukları büyücek masanın etrafına yerleştiler. Artık bu kahve, onların evleri gibi bir şey, caddenin her zamanki yolcuları onları tanır, daima o masaya oturduklarını görürler; kahvenin öteki müdavimleri onları tanır, hatta isimleri ve bazı tabiatlarını da bilirler; kahveci onları mükemmel tanır, bütün tabiatlarını mükemmel bilir, kimin şekerli kahve, kimin koyu çay, kimin küçük fincanla, kimin kâllavi ile içtiğini bildiğinden başka, kimin şakacı, tuhaf, hangisinin mübalağacı, hangisinin asabî, hangisinin geveze ve yalancı olduğunu da bilir." (s. 189)

***

"(...) –Kim olursa... İstanbul'da zengin mi yok? Bankalar... Büyük tüccarlar... Komisyoncular... iş bir kere odalarına girebilmekte. Girdin mi içeriye, kibarca selam sarkıtırsın, gayet ciddi (fiyakayı bozmaya hiç gelmez) gayet kalantor. Efendi efendi anlatırsın: "Ben, Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesi tarafından geliyorum. Hey'et reisi selamlarının size tebliğine beni memur ettiler!" der, bileti önüne koyarsın. Herif, ne Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesini tanır; ne bu hey'etin reisi de, katibi de, muhasebesi de, azâsı da yalnız ben olduğumu bilir; ne müsamerenin nerede, ne zaman verileceğine bakar; umrunda mı keratanın? Milyoner be! Mesela Peraspalacı Bodosaki için elli lira nedir? Deyyus bizim yüzümüzden zengin olmuş. Neyse... Bitli alır, şöyle bakar: elli lira! Hımm!.. Kazık fazlaca. Evvelâ alelusul, bütçede yer ayrılmadığını, emr-i hayra çok muavenet ettiğini bu bileti kabul edemeyeceğini söyler. Ben kaşlarımı çatarım. Oradan para almadıkça dışarı çıkmak niyetinde olmadığımı anlatmak için, bir koltuğa oturur, hemen sigara yakarım

why was to hurt the pedestrians and make them to feel their misery more? But a cutter would be nice. Even a boat would be enough. Those were literary vehicles of transport, not soulless; cutter and boat were subject to the air and the water. Without any doubt, the nature was more beautiful that the machine. The young woman did not object to that judgement and laughed:

- Alright, I content to whether the boat or the cutter!" (p.172)

***

"They settled around a largish table they always sat. Now the café is like their home, the usual passengers of the streets knew them and see them they always sit that table. The other frequenters of the café know them and even know some their habits. The owner of the café knows them well, knows their habits perfectly, he knows who drinks coffee with suger, who drinks strong tea, who drinks from small cup, who from large; besides, he knows who is facetious, weird, who is loud, nervous, garrulous and lier. (p.189)

***

"(...) - Who ever it is... Isn't there rich in İstanbul? Banks... Big merchants... Commisioners... Once you enter their rooms... When you enter, you salute politely, so serious, so ostentatious (there is no need to spoil your gimmickry . Gentelmanly, you tell: "I'm coming from the Young Turk Entrepreneur Committee.. The chairman assigned me to convey his greetings to you!" and put the ticket in front of him. The guy does not know either Young Turk Entrepreneur Committee, or that the chairman, clerk, accountant and the member are just me. He does not pay attention to where and when the ceremony will take place, does the rascal care about that? He is a millionaire. For instance, what does fifty liras mean for Peraspalacı Bodosaki? That pander got rich thanks to us. Whatever... He takes the ticket and take a look at it: fifty liras! Hmm! Outrageously expensive... First, as a formality, he says that there is no share in the budget for this and that he already supports charity work and he can not accept this ticket. Then I scowl. In order to make him understand that I will not go out before I get money from him, I sit on an armchair, light my cigarette up and go off the deep end by telling: "But gentleman (sir, pasha, agha, monsieur, whoever...) This entrepreneur committee have disturbed you never before.

ve ağzımı açıp gözümü yumarak anlatırım: "fakat beyim (yahut efendim, paşam, ağam, mösyö ne haltsa) bu Heyet-i Müteşebbise şimdiye kadar sizi hiç tasdi etmemişlerdir. İlk defa müracaat vuku buluyor. Reddedeceğinizi reisimiz aklından geçirmez." Falan falan, herif, çekmecesinin gözünü çeker. Bir sürü müsamere bileti çıkarır. Üstlerinde "Genç Türk Hey'et-i Müteşebbisesi" ismi var mı yok mu arar: Hilal-i Ahmer cemiyeti, San'atkârlara Yardım Cemiyeti, bilmem ne teâli cemiyeti, inkişâfı bilmem ne cemiyeti... falan falan... baktı ki benim heyetin ismi yok, elliyi bayılır! Bilmez ki bütün öteki cemiyetlerin de reisi, kâtibi, muhasibi, azâsı, hey'etin faalesi benim!" (s. 192)

***

"-Öyle deme be Fazıl'cığım, kanımı oynatıyorsun. Yahu, siz muharrirler de halden anlamazsınız, kime dert yanalım be? Sana söylüyorum ben, ben ahlâklı yaşamaya çok çalıştım. Olmuyor. Bu memlekette ahlâklı adamlar geberip giderler. Şimdi beni kötü söyletme. Mesela polis müdürü serseri. Mektepten ahlâksızlığı yüzünden kovulmuş. Bizim Musluk İbrahim onun silsilesini biliyor. Herif Davutpaşalılara sandık kaldırmış be! Şimdi polis müdürü. Hangi birini anlatayım? Sen benden iyi bilirsin. Kabinede komedi oynuyorlar. Memlekete iyilik mi ettiler sanki? Hırsızlık, intikâr, biri biri ardı sıra... Hey Fazıl, beni söyletme! Ben insanları gayet iyi tanırım. Kimlerin hoşa gittiklerini bilirim. Erkekler, hoppa, şuh, civelek kadından hoşlanırlar; kadınlar uçarı, külhanbey, hovarda erkeklerden hoşlanırlar. Herkes biri birine namuskârlık satar. Ben altı ay vatanperverlik taslayım, yedinci ay büyük bir adam olmazsam, bana yuh çekin! Siz ne söylüyorsunuz be? Türkiye'de namus mu? Ahlâk mı? Bana sorun, bana..." (s. 193)

***

"Hapishaneye ahmaklarla züğürtler girer. Parası olan şıp diye işini becerir. Para karşısında erimeyen vicdan yoktur, beyler! Gözlerinizi açın! Ben size gördüklerimi söylüyorum. Aptallığı bırakın. Dünya sizin bildiğiniz gibi değil. Eskilerden bilmem hangi paşa ne demiş "ben dokuz bin liraya

This is the first resort to you. Our chairman does not draw on his imagination that you would reject." Bla bla... the guy pulls his drawer and takes out a lot of ceremony tickets. He searches if there was the name of "Young Turk Entrepreneur Committee" on them: The Red Crescent, Craftsman Charity Community, whatever rise community, whatever growth foundation... so on... if he can not find the name of my committee, he will forks out fifty! He does not know that the chairman, clerk, accountant and the workers of those other communities are me, as well!" (p.192)

***

"-Don't say so dear Fazıl, kanımı oynatıyorsun. For the God's sake, you writers does not sympathize, whom can we complain to? I tell you, I tried hard to live upright. It did not work. In this country, upright men kick the bucket. Don't make me say bad. For example, the police head swagman. He was expelled from the school because of his wickedness. Musluk İbrahim knows his ancestry. The guy rebelled against man! Now he is the head of the police. Which one can I tell you? You now better. They play a comedy in the cabinet. Have they done a favor for this country? Stealing, black marketing, coming after one another... Oh Fazıl, don't make me talk! I know people well. Men like flighty, seductive and frolicsome women; and the women like flippant, rough and sybarite men. Everybody splurges that he is upright. If I pretend to be a patriot for six months and would not be a big man on the seventh month, hoot me off! What are you talking about man? Honesty in Turkey? Morality? Ask me about that..." (p. 193)

***

"- Fool and indigents get to the prison. The ones having money do the trick easily. There is no conscience, not melting in front of money guys! Open your eyes! I tell you what I see. Give this silliness up. The world is not as you know. I do not know which pasha from the past told: "I am honest till nine thousand liras, because I have not been offered more." I am sure he was satisfied with ten thousand as well. A hoodlum having fifty liras in Aksaray can shoot a man without being afraid of anything. Ahoy, this became a adage among the fire brigades, they say: "Why do you show off man? If I discard elli liras, I can dig your heart up!" Getting out of the prison is so easy. I am

kadar namusluyum, çünkü fazlası bana teklif edilmedi." demiş. On bine o da fitti, eminim. Aksaray'da elli lirası olan bir külhanbey, hiçbir şeyden korkmadan adam vurabilir. Yahu, tulumbacılar arasında darb-ı mesel olmuştur: "Ne caka satıyorsun ulan? Elli lirayı gözümden çıkarırsam, senin ciğerini deşerim!" derler. Hapisten kurtulmak o kadar kolaydır. Bana kanunla adaletten bahsedenin şaşarım aklına. Hele (ahlâk) diyene şinanay, şinanay!

Gençlerin gözleri dört açılmıştı. Hepsi, feveran halinde büyük bir alaka ile Rıza'yı dinlediler. Haldun, ayağa kalktı ve yumruğunu masaya vurarak bağırdı.

– Rıza bizim bildiğimiz kadar mücrim değil. Ona hak verdiren noktalar var. Dostlar! Ana baba günündeyiz. Herkes nefsini düşünüyor. Gayri endişelikten hasbilikten kimsede eser yok. Biz, bu millet, lokomotiften kaymış, bayır aşağı, gerisin geriye giden Fransız bir vagon içindeyiz. Şu farkla ki, biz uçuruma gittiğimizi bilmiyoruz. Bunu anlayanlar, "bu günün beyliği beyliktir!" diye rezaletlerin türlüsünü yapıyorlar. Arkadaşlar, dostlar, bu genci, Rıza'yı itham etmeyelim. O hiç olmazsa fenalıklarını açıkça söylüyor ve "mefkûre, vatan, milliyet" kelimelerinin siperine gizlenerek bütün bu milleti, şehit kadınlarını, dulları, yetimleri, himayesiz yavrucakları, himayesiz gençliği soyup soğana çevirmiyor. Dostlar, arkadaşlar katlediliyoruz. Kuduz dişleri etlerimize giriyor. Boğazımıza kemend atmışlar. Bizi boğuyorlar yahu, bizde hiç kan kalmadı mı be? Çingene miyiz? Ne duruyoruz? Bu memlekette kan lazım kan, kan, kan! Bizim mayamız, vatan kanıyla yoğrulmuş, biz de babalarımız gibi, kanda yetişmiş ve pişmiş bir nesiliz. Bâbıâli'deki iğrenç politika ve ihtiras yatağını kan temizler. Ufûnetli vicdanları, bayağı hırsları, zelîl ruhları kan temizler. İhtilâl lazım! Ateş ve kan lazım!" (s. 194-195)

***

"Nihad, ertesi gün, tam vaktinde, Ferah Tiyatrosu'na girdi.

Alt kat salon bomboş. Gündüzün bu saatinde, tiyatroya ağır bir kasvet çökmüş. Her yer karanlık. İnsan, rutubetli, küflü, müteaffin bir mahzene girdiğini zanneder.

buffled the mind of the man who talks about law and justice. Especially hurrah for the one who says morals!

The eyes of the young were wide open. All of them, fervently, listened to Rıza with a full attention. Haldun stood up and yelled with hitting his fist onto the table:

- Rıza is not as guilty as we know. There are some points that he is right. Friends! We are in a tumult. Everybody thinks about his own self. There is no shadow of trust and mutuality in anybody. We are, as a nation, in a French wagon that deviated from the locomotive and is going downhill and backwards. There is one difference that we do not realize we are going towardsthe cliff. The ones who understand that are doing every kind of disgrace by thinking as "who rules is the ruler of today!". Friends, fellows, do not accuse this young, Rıza. He, at least, tells his misdeeds frankly and does not plunder this nation, wives of the martyrs, widows, orphans, unprotected tots and unprotected youth by hiding in the bulwarks of the words "ideal, land and nation". My fellows, friends, we are being slaughtered. Their rabid teeth are going deep into our skin. They have thrown a lasso around our neck. Look here, they are choking us, but isn't there blood left in our veins? Are we so shameless? What are we waiting for? In this country blood is needed, blood, blood! Our leaven has been moulded by the nation blood, we are a generation that has grown up and matured in blood as our fathers. Only the blood can clean the disgusting policy and passion bed in Sublime Porte.. Only the blood can clean the malodorous consciences, mean passions and vulgar souls. Revolution is needed! Fire and blood is needed!" (p.194-195)

***

"Nihad entered Ferah Theater on time next day.

Saloon downstairs was completely empty. In this day time, there was a heavy gloom in the theater. Everywhere was dark. One could thought that it was entered in a humid, musty and smelly vault. He directly proceeded to the stage. There was more horrible: Dirty yellowish wandering lights leaking from the small window was giving an impression of prison to that huge untidy room. The curtain man had just woke up; he had taken a long handed broom and was sweeping around by sprinkling water

Dosdoğru sahneye gitti. Orası daha korkunç: küçük pencerelerden sızan kirli sarımtırak, serseri ışıklar, her tarafı darmadağınık olmuş bu büyük odaya bir mahbes kılığı veriyor. Perdeci uykudan yeni kalkmış... Gündüz uykusunun memnuniyetsizliği içinde, eline bir tavan süpürgesi almış, yerlere rast gele su serperek ortalığı süpürüyor. Nihad, burnuna hücum eden sert, mayhoş, keskin bir korkuyla geriye kaçtı. Sonra perdeciye giderek sordu:

– Kimse gelmedi mi?" (s. 197)

***

"– Görüyorsun. Memleketin halini görüyorsun. Bu vaziyette gençlere felah var mı? Ne yapabiliriz? Ben bir ihtiyat zabitiyim. En müthiş cephede ateşe girdim, kurşun yedim. Tahsilim, zekâm, iradem var. Başvurmadık kapı bırakmadım. İltimasım olmadığı için hükümet bana iş vermedi. Gümrük dalaveresini bilmediğim için tüccar yanına giremedim. Seniha Hanım'ın hırsız eline altıncı parmak olmak istemediğim için onların işine yaramadım. Beni tekrar orduya bile almak istemiyorlar.

Her taraf batak aile, fırka, hükûmet, matbuat, tiyatro... Hepsini gözlerimle gördüm, hepsinin içinde yaşadım. Bunları kökünden ıslah etmek lazım. İhtilâl! Başka çare yok. İhtilâl lazım! Kudurmuş, zelîl, alçak bir muhitle didişmek için ihtilâl! Türkiye'nin namusunu kurtarmak için ihtilâl! İhtilâl için ihtilâl! Bunsuz nasıl yaşayabiliriz? Öyle bir nesiliz ki doğduğumuz günden beri kan yedik, kan içtik. Hâlâ dört tarafımızda hırsızlar, dolandırıcılar, dalkavuklar, katiller var. Zillet o kadar umumi bir şey ki, izzet-i nefs, bir azamat, burnu bükük sayılır. Vallahi... Muazzez... bu memleket o kadar murdar olmuştur ki, orada ölüm yegane güzellik ve yegane huzurdur. Birbirini kovalayan harpler ve ihtilaller bunu ifade ediyorlar; intiharlar, sokaklara dökülen deliler, meczublar bunu ifade ediyorlar; caddeler ve mesireler üzerindeki mezarlar bunu ifade ediyorlar." (s. 224)

***

"(...) Sana bu memlekette zabıta nedir, anlatayım. Bu memlekette zabıtanın vazifesi bildiği şey, hükümete casusluk etmek,

randomly within a displeased mood of the day sleep. Nihad stepped back because of hard, sour and sharp smell that attacked his nose. And he approached the curtain man and asked:

- Has not anybody come yet?" (p.197)

***

"- You see that. You see the conditions of the country. Under these circumstances is there salvation for the young? I am a reserve officer. I fought in the most terrific front and I was shot. I have education, intelligence and willpower. There is no place left that I did not appeal. As I did not have a backing, the governmet did not provide me job. As I did not know the intrigues in the customs, I could not employed by a merchant. As I did not want to be the sixth finger of the thief hand of Seniha Hanım, I did not work for them. They even do not want to recruit me in the army.

Everywhere is full of slough families, parties, governments and theaters... I have seen all with my own eyes. I have lived in all by myself. It is needed to rehabilitate them radically. Revolution! There is no other way. Revolution is needed! Revolution for fight against a rabid, vulgar and despicable ambit. Revolution for revolution! How can we live witout that? We are such a generation that we have eaten and drunk blood since the day we were born. Still there are thieves, crooks, bootlickers and murderers all around us. Vileness is such general that self esteem is considered as cockiness and arrogance. Bedad... Muazzez... This country is so nasty that the only goodnss and peace is in death. The wars and revolutions coming after one another express that; the graves on the streets and parks express that." (p. 224)

***

"(...) I will tell you what the police is here in this country. The duty of the police and what he knows in this country is to espy to the government and to seize the ones who want to overthrow the government. The most reputable office in this directorate is: political department, the others are nothing. If Ahmet shoots Mehmet, if Hasan steals from Hüseyin; it does not matter to the head of the police. But if Ahmed accidentally tells Mehmed something against the government, or if Hasan beats Hüseyin as he is İttihatçı Young Turk., then the head of the police will get up from his bed, will call six headquarters and will give order "to arrest Hasan immediately

hükümeti düşürmek isteyenleri enselemektir. Şu müdüriyette en muteber yer: kısm-ı siyasidir, üst tarafı hava. Ahmet Mehmed'i vurmuş, Hasan Hüseyin'in malını çalmış, polis müdürüne vız gelir. Fakat Ahmed Mehmed'in kulağına tutup da kazara hükümet aleyhine ters bir şey söyler, yahut da Hasan, Hüseyin'i İttihatçıdır diye döverse polis müdürü yatağından kalkar, altı merkeze telefon eder "Hasan'ın derhal behemehal tevkif olunması" için emir verir. Sus, Nihad Bey. Zabıtadan ve adaletten bahsetmeyelim. Tavuk pazarında esrarkeş kahveleri vardır. Orada bizim zabıta memurlarıyla hırsızlar tavla oynarlar. En maruf katiller serbesttirler. Adalete gelince, zabıta seni, beni tevkif ederek buraya tıkar. Halbuki kanunen hiçbir kimse yvirmidört saatten fazla alıkonamaz. O da böyle bodrumlarda değil. İnsanı boğmayan odalarda. Müddeiumumi olacak bey nerede?.. Müdüriyetin (müteferrika) denilen şu bodrumunu niçin görmez. Buraya benim gibi bir doktorun altı gündür, bilasual velacevap tıkıldığını niçin bilmez? Görmez değil, görür. Bilmez değil, bilir; daha böyle nice adamlar, sebepsiz tevkif, hapsolunmuşlar, fakat adalet, gık bile dememiştir." (s. 242)

and absolutely". Shut up Nihad Bey. Let's not mention about police and justice. There are junkie coffee houses in chicken bazaar. There our police officers and the thieves play backgammon. The most famous murderes are free. As for justice, police arrests the ones like you and me and claps us into jail. However according to the law, nobody can be detained more than twenty four hours. And in that condition not in such these basements, just in the rooms that allow person to breath. Where is that man called prosecuter? Why does not the director's office see this basement called detention room? Why does not he know that I, a doctor, have been put here for six days without any questioning? Of course, he sees; of course, he knows. Such a lot of men have been arrested and jailed without any reason; but justice has not said just a word." (p. 242)

BİZİM MAHALLE

Kemal M. Altınkaya

BİZİM MAHALLE

Kemal M. Altınkaya. *Bizim Mahalle*, Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul: 1943.

Kemal M. Altınkaya. *Bizim Mahalle (Our neighborhood)*, Ahmet Halit Book House, İstanbul: 1943.

"(...) Bizim mahalle, İstanbul'un Romalılarca "Septicolis" ve Bizanslılarca "Eptalofos" adı altında tanınan meşhur yedi tepesinden birinin şimale, bir diğerinin de cenuba bakan hafif inişli sathı maillerinin birleştikleri çukurca bir yerdedir. Dört tarafı yangın yerleriyle çevrilmiş olan mahallemiz, yani "Cinli Çeşme Mahallesi" vaktiyle İstanbul'un belli başlı ve varlıklı mahallelerinden biri sayılırmış. Çoğu memur, esnaf ve tüccar gibi iyi ve orta hallilerden; bir kısmı da gündelikçi, arabacı ve emsali gibi fakirlerden mürekkep olmakla beraber mahalleli arasında "üesayı umur"dan sayılan daire müdürleri, Meşîhat erkânı, mabeyn mensupları ve bizde servet ve refahın hepimiz malumu ölçüsüne göre gelirleri dolgun olanlar varmış.

Biz bunlara yetişmedik. Bunlara ve zamanlarına dair olan tafsilatı, habbeyi kubbe yapmakta cidden üstat olan büyük annelerimizden ve ihtiyarlardan dinler dururuz.

Zamanımızın muaşeret tarzlarından, dritnotları andıran ve on sekiz silindirli Packart'larından; Boğazın, Adalar'ın, Anadolu ve Rumeli yakalarının ılık kıyılarına, çok seyrek olmakla beraber, zarif iştiha uyandırıcı genç kızların tazeliği ve endişesizliği ile yaslanmış kübik köşklerinden haberi olmayan ihtiyarlar ve nineler; hâlâ zenci kâhyaları, Arnavut bahçıvan ve seyisleri, beyaz atlar koşulu kupaları, sahilhaneleri ve hele, beyaz yaşmakları ve renkli yeldirmeleri içinde perilere benzettikleri genç ve esrarlı kadınları ve bunlara müteallik hikaye ve vakacıkları; kederli göğüs geçirmeler ve;

- "Nerede o günler..." gibi hayıflanmalar ile, hiç durmadan anlatırlar.

Yazın, evlerin serince köşelerinde; kışın mangal başında en çok konuşulan bu mevzulardır. Ve, çoluk çocuk biz de. İhtiyarların masallaştırarak ballandırdıkları bu hatıraları ne yalan söyliyeyim, yu mübalağa dolu hikayeleri, yorulmadan ve bıkmadan dinlerdik.

Bugün ise "Cinli Çeşme Mahallesi" İstanbulun, her biri birer fecaat destanı olan yangınlarından mucize kabilinden kurtulmuş, orta halli bir mahalledir. Mahallemizde

"(...) Our neighborhood is situated in a valley where the slightly sloping hillsides, one towards north and the other towards south, of one of the well known seven hills of Istanbul meet, named "Septicolis" by Romans and "Eptalfolos" by Byzantines. Surrounded by fireplaces, our neighborhood "Cinli Çeşme Neighborhood" (Haunted Fountain Neighborhood) was once esteemed as one of the eminent and wealthy districts of Istanbul. Though composed of mostly civil servants, artisans and merchants, and partly of barehandeds like dayworkers, coachman and such, there also existed department headmasters, leading sheikhdom people, members of royal palace and the ones whose gains are high in terms of fortune and welfare standards of all of us.

We could not reach those. We keep listening about those and details of their times from our grandmothers and elders who are, indeed, competent about exaggeration.

Ignorant of today's social styles, eighteen cylinder Packarts resembling dreadnoughts, cubic mansions leaning against the warm shores of Bosphorus, the Prince's Islands, Anatolian and Rumelian sides with the youth and unconcernedness of, though being rare, elegant sensual young girls, elders and grandmothers still repeatedly tell about black housekeepers, Albanian gardeners and hostlers, coupé's ride by white horses, waterside houses and particularly young and mysterious women whom they compare to fairies with their white yashmaks (veils) and colored cloaks, and all the related stories and incidents with mournful sighs and the bemoans like:

- "Where are those days..."

This is the most spoken subjects in cool quarters of the houses in summer and by the brasiers in winter. And frankly, we, as the household, were indefatigably and tirelessly listening to those memories told by elders as a story of praise and those tales full of exaggeration.

Being survived miraculously from the fires of Istanbul, each of which is a catastrophe legend, today, however, "Cinli Çeşme Mahallesi" is a middle class neigborhood.

fakirler çoğalmıştır. Vaktiyle "fukarayı sabirin" gibi merhamet ve mürüvvet duygularını tahrik eden bir firma altında yaşıyan dilenci ıskatçı güruhuna dayanılmaz bir hoyratlık ve küstahlık arız olmuştur. Maamafih mahalleli arasında dolgunca sermayelere, sahip tüccarlar, yüksek mevkiler işgal ettikten sonra tekaüde sevkedilmiş askerler ve hatta doktor ve eczacılar bile vardır.

"Cinli Çeşme Mahallesi"nin umumi vasıfları ve şekilleri İstanbul'un, mesela Aksaray, Fatih ve Üsküdar gibi sırf Müslüman Türklerle meskun semtlerindeki mahallelerden yalnız büyüklüğü ve kendisine mahsus olan bazı tecellileri müstesna olmak üzere kat'iyyen farksızdır.

İki sathı mailin birleşmesinden hasıl olan ve mahallemizin en canlı k[illegible]nde seke seke yürüyenler; eden, cadde, g[illegible] gününü Tatarın kahvesinde ve çıkıntıla[illegible]erek geçiren mahalle yaranından çok dar [illegible]arının seyrine doyamadıkları genis, yani [illegible]lerden birini teşkil ed[illegible] ve "cadde" kazara ayağ[illegible]ki mana ve mefhumu sa[illegible]tuldüğu takdirde, fuzulî olarak "Cadde" olarak adlanmış olan uzunca bir geçittir. Yalnız, mahallemizin en canlı kısmını teşkil eden bu geçide de sebep ve hikmetini bir türlü anlayamadığım ve fakat bir felsefeye dayandığını tahmin etmek istediğim bir anane dolayısıyla, her anıldıkça vücudumda, bütün gayretime ve alışmış olmama rağmen, soğuk bir ürperme yapan bir ad konmuş: "Musalla Caddesi"...

... Her iki sathı mailden akıp gelen kirli ve bulanık sular burada birleşirler. Bu pislik ve ufunet akıntısı sağanaklı havalarda kedi, köpek, tavuk leşleri; konserve kutuları, rakı ve şarap şişeleri, kundura ve terlik eskileri ve bunlara benzer, mukadder hizmetini gördükten sonra, mukadder hizmetini görmüş her şey gibi atılmış bir çok şeyleri önüne katarak, çamurlu ve gürültülü bir çağlayancık gibi; açık ve kurak havalarda da, gözle görülmedikleri halde fani bünyemizde, boylarına verilmeyecek tahribat yapan milyarlarca mikrobum ve birkaç cılız ve avare kurbağanın barınabilmesine yetecek kadar, renksiz ve yosunlu bir derecik halinde akar, gider.

Ne kaynağı ve ne de nereye döküldüğü belli olmayan bu dereciğe, "Musalla Caddesi"nin

Number of paupers increased.

An unbearable loutishness and arrogance has pestered to the masses of beggars and alms collectors who once lived under a firm that agitates the mercy and generosity feelings such as "poor of patience". Nevertheless, among the inhabitants of the neighborhood, there are merchants with high wealth, retired soldiers who once held senior positions, even doctors and chemists as well.

The general features and figures of "Cinli Çeşme Mahallesi" is definitely the same as the neighborhoods in the vicinities of Istanbul inhabited by Muslim Turks such as Aksaray, Fatih and Uskudar, with the [illegible]xception of some of its self phenomenons.

[illegible]days and tim[illegible]
flowsing of the meeting of two inclining slopes and being the most vivid part of our neighborhood, the street, is a longish passage that came into being casually by lying with recess ledges from west to east, some parts being very narrow while some are wider than necessary, and named needlessly as "Street" in terms of the meaning and concept of "street" in western world. However, because of a tradition that I can not understand the reason and purpose in no way but that I want to guess that it has a philosophy, this passage that forms the most lively part of our neighborhood is named: "Musalla Street" that makes me chill despite all my efforts and familiarity.

Dirty and dark waters flowing from both two slopes combines here. This stream of dirt and stench flows as a muddy and noisy linn sweeping the carrions of cats, dogs and chicken, and many stuff thrown away after completing their predestined service as all the stuff that completed their predestined service, such as cans, bottles of raki and wine, old shoes and sleepers in rainstorm; while in sunny and dry weather as a colorless and mossy rill enough for being a shelter for a few scrawny and idle frogs, and billions of germs that give harm to our mortal structure contrary to their sizes despite can not be seen by naked eye.

To this rill which the source and the area it flows into is not known, a lot of liquid

iki tarafındaki evlerden, dükkânlardan, kahvelerden, dökülen fincan, nargile, çamaşır ve ara sıra da -evlere şenlik- cenaze suları gibi bir çok akıcı ve kokucu maddeler katılır ve bu sayede temmuzun en kurak günlerinde dahi dereceğimizde su değilse de, hiç olmazsa çamur bulunur.

İstanbul cihetinin birçok mahalleleri gibi, bizim mahalle dahi, gerek hatlarının inceliği, gerek tarihi ve mimari kıymetleri itibariyle Türk mimarlığının birer abidesi ve şaheseri olan ve İstanbul'un daima en yüksek ve hakim noktalarına, geçmişe gurur ve heybetle, geleceğe de yine gururla karışık sonsuz bir azametle bakar gibi yerleşmiş bulunan muazzam camilerinden birinin gölgesine barınmış bulun

Mahallemiz ufuklarına başı mış[illegible]ra ve bir nöbetçi vakar ve sükûnu ile [illegible] bulunan bu camiin; bu gibi tarih ve sanat abidelerinin vücuda getirdikleri müstesna ve ibretli levhayı perişan, kasvet verici ve tasviri güç bir karışıklık halinde terk edilmiş birkaç mezar hatırı için tarih ve sanat meftunlarının hayran gözlerinden esirgeyen duvarlarından, cenuba bakan duvarın; üstünde bilmem hangi ceberut hakan veya vezirin, adalet veyahut "Cûdü sehası"ndan bahis beyitler bulunan, eşiği ve kenarları asırların mütevali, cereyanı ile aşınmış kapısı geçildikten sonra karşınıza parke döşeli bir cadde çıkar. Bu caddenin diğer tarafında, içerileri gamlı ve kasvetli medreseler vardır. Bugün muhacirlerin yerleştirilmesi gibi hayırlı olduğu kadar acıklı bir işe tahsis edilmiş bulunan bu çok metin taş binalar geçildikten sonra tramvay caddesine çıkarsınız. "Konfor" kelimesiyle ifade olunan bugünkü medeniyetin başlıca müjdecilerinden sayılan tramvay hattını atladıktan sonra da, yukarıda bahsi geçen iki sathı mailden cenuba bakan sathı mailin inişi başlar.

Buradan bizim mahalleye, doğrusu, mahallemizin en işlek kısmını teşkil eden "Musalla Caddesi"ne inmek için evvela bir sürü yangın harabelerinden geçtikten sonra mahalle hududuna giren birkaç yol vardır. Bu yolların en kısa ve en kestirmesi Esmai İlahiyye"den birini taşıyan "Ya Mennan" sokağı'dır. "Ya Mennan" Sokağı'nın yazın çok tozlu ve kışın da çok çamurlu kucağında

and smelly substances are poured out from the houses, stores and cafes on the two sides of "Musalla Caddesi" such as dirty waters of coffee, pipe, laundry and from time to time –what a disaster- waters that cleaned the corpses in the funerals; and so even in the most dry days of July, there is at least mud if not water.

Like most of neighborhoods of Istanbul, our neighborhood, too, is sheltered under the shadow of one of the tremendous mosques that each of them are monumets and masterpieces of Turkish architecture in terms of both the elegancy of the lines and historical and architectural values and that always settled at the highest and [illegible] points of Istanbul as if looking [illegible]de and majesty, while us. [illegible] magnificence

We could not reach those. We k[illegible] about those and details of their tim[illegible] After [illegible]dmothers and elders who [illegible] to the sou[illegible] about exaggeration. keep the exceptio[illegible] the suchlike historical and [illegible]zbteen monuments from the eyes of history and art fans for the sake of a few tombs left in ruins and gloomy and indescribable mess - of this mosque, which is dominant to the horizons of our neighborhood with the dignity and silence of a helmeted and armored watchman, on which the verses about the justice or "Cûdü sehası" of some despot ruler or vizier were written and whose threshold and sides were worn out because of the centuries, you come across with a parquet street. On the other side of this street there are madrasahs, sad and dreary inside. After passing by these very strong stone buildings allocated for a fortunate but hurtful service as settling of the immigrants today, you reach the tramway street. And after passing the tramway lines that is esteemed one of the harbingers of today's civilization, expressed with the word "comfort", abovementioned inclining slope towards south starts.

For reaching our neighborhood, in fact "Musalla Street, the busiest part of neighborhood, there are several paths first after passing a lot of fire ruins. The shortest and the most direct one of these paths is "Ya Mennan" avenue, carrying one of the

bir çeyrek saat yürüdükten sonra "Musalla Caddesi"nin olduğu gibi, mahallemizin ictimai bünyesinin de en mühim ve en dikkate değer müesseselerinden "Vidinli Tatar Osman'ın Kahvesi" önüne varmış olursunuz.

"Tatar Osman'ın Kahvesi"nin bulunduğu yer "Musalla Caddesi"nin en geniş yeridir. Belediyecilik buralardan hatta transit halinde bile geçmiş değildir. Bunun için yağmurlu havalarda gelen gençlerin caddenin bir tarafından diğer tarafına geçmelerini temin maksadıyla, ruhu şâd olsun, kim bilir hangi hayır sahibi ve kim bilir kaç sene evvel "Musalla Caddesi"ne, yarımşar metre ara ile iri iri taş döşemiş... Yağmurlu havalarda ve "Musalla Caddesi" çağlayancığının bol su ile aktığı zamanlarda bu taşlar üzerinde seke seke yürüyenler; Tanrının son gününü Tatarın kahvesinde pinekleyerek geçiren mahalle yaranından bazılarının seyrine doyamadıkları hadiselerden birini teşkil ederler. Bunlardan kazara ayağı kayıp çamura batanların savurdukları küfürler, kahve müdavimlerini samimi kahkahalarla güldürtür. Hele çarşafın atılması imkânların hasıl olduğu günden beri mahalle mutaassıplarıyla araları hiç de iyi olmıyan bayanların, birbirlerinin elini tutarak bu taşlar üzerinde yürümeleri yok mu, kahvenin yaşlı müdavimlerinin ibretle seyrettikleri bir levhadır.

... Karakol gibi mahallenin resmi müesseseleri, eczahane, bakkal, manav, kunduracı ve saire gibi ticaret yerleri, biri "Anber", diğeri de "Hoş gör" adlı iki külüstür meyhane, Tatar Osman'ınki kalburüstü kimselere, yani, sözüm yabana mahalle münevverlerine mahsus olmakla, "ayak takımına mahsus" dört kahvehanesi de buradadır. "Musalla Caddesi"ne, teşbih biraz mübalağalı olmakla beraber "Cinli Çeşme Mahallesi"nin İstiklal Caddesi desek fena olmaz.

... Tatar Osman'ın kahvesinin bulunduğu köşeden ikinci, yani şimale bakan sathı mailin yokuşu başlar. Bir sürü dar ve dolaşık sokakları tırmandıktan, ekserisi namaza durmuş seksenlik ihtiyarlar gibi senelerin yükü altında öne doğru eğilmiş veyahut kötürümler gibi koltukları altına iri iri

"Esmai İlahiyye". After walking fifteen minutes in the lap of "Ya Mennan", being very dusty in summer and very muddy in winter, you find yourself in front of "Cafe of Tatar Osman of Vidin", which is one of the significant and remarkable firms of the social structure of our neighborhood as well as of "Musalla Street".

The place of "Cafe of Tatar Osman" is the widest place of "Musalla Street". You can see still no signs of municipal work here. Hence, in order to provide a pass way in rainy weather for the young people to get across the street, God knows who and before how many years, rest in peace, a benefactor paved large stones on "Musalla Street" with a half meter distance. On rainy days and times when "Musalla Street" line flows with abundant water, the ones jumping quickly on these stones constitutes one of the appearings that some of the neighborhood friends, who spend God's zun days slumbering at Tatar's cafe, can not get enough of watching. The curses of the ones who slip and slide into mud make cafe frequenters laugh with outspoken laughter. Especially the women, who are not on good terms with the neighborhood religious people after the day the possibility of getting rid of chadors appeared, walking on these stones hand by hand are a picture that old frequenters of the cafe watch as an examplary.

... Official institutions as police station, trade houses as drugstore, grocery, greengrocer, shoeseller etc, two barroms named "Anber" and "Hoş gör" and four cafe houses "particular for hoipolloi" besides Tatar Osman's cafe house, particular for outstanding people, in other words neighborhood intellectuals, are here as well. We can say that "Musalla Caddesi" is the İstiklal Street of "Cinli Çeşme Mahallesi", though the comparison is a little bit exaggerated.

... The second slope, the one towards the north, starts by the corner where Tatar Osman's cafe stands. After climbing several narrow and entangled streets and passing among the devastated houses most of which leaning forward under the burden of the years as praying old men, or have huge

destekler konmuş, velhasıl Salavat yardımıyla ayakta duragelmiş harap evler arasından geçtikten sonra, bu ikinci sathı mailin en yüksek noktasına çıkarsınız. Burada karşılaşacağınız harap dekor içinde, her şeyden evvel, dikkat nazarınıza çarpacak olan iki kubbeli ve mimarlık üslubu bakımından kaşı tepedeki muazzam camiden, yalnız hacminin küçüklüğü ve minaresizliği ile ayrılan hamamdır. Mahallemizde böyle birkaç hamam vardır. Bu da bizden evvel yaşamış olan nesillerin temizlik işine oldukça ehemmiyet verdiklerini gösterir Zaten geçmiş zamanlar ictimaiyatımızda hamam, aşağı yukarı zamanımızın varyete ve barlarının yerini tutarmış.

... Bu da gösteriyor ki bizden birkaç kuşak önce gelenler bir taraftan cami ile Hakk'a ve medrese ile hakikate erişmeğe gayret ederken, diğer taraftan da büyük bir tevazu ile "müstear" diye tavsif ettikleri ömürlerini hoşça geçirmek için lazım gelen esbap ve çareleri de hazırlamağı da unutmamışlar...

Hey gidi günler hey!...

Yaz günlerinde bu hamamların önü, İstanbul'a geldikleri zaman gecelerini vapurda geçirmeği tercih eden yabancı turistlerin büyük bir alaka ile ve ağızları kulaktan kulağa kadar açık olarak seyrettikleri "Şark manzaraları"ndan birini teşkil ederler. Yaz mevsiminin sıcak günlerinde mahalleliden "cebi sıcak" olanlar hamlardan ziyade plajlara, züğürt olanlar da, polisin gözünden ırak olmak şartıyle deniz kıyılarına rağbet ederler. Bu yüzden hamamlar günün yirmi dört saatini devamlı ve pürüzsüz bir işsizlik ve sessizlik içinde geçirirler. Böyle sıcak günlerde tellâklar çığırtkan renkli peştemallara sarınarak, kemikli ve çirkin ayaklarında yaş takunyalar olduğu halde hava almak bahanesi ile, hamam kapılarının önlerine dökülür ve dizilirler.

Turistlerin "müstesna Şark örf ve âdeti" olarak temaşasına doyamadıkları bu çirkin levhalar önünden birçok fotoğraf objektifi geçer. Hakikatlerin daima en bâriz ve en mübalağalı taraflarını çizgilerine ilişen karikatüristlerin kalem ve fırçaları harıl harıl işler. Bunlar, gördüklerini temayüllerine göre tarif ederler. Kimi

cruthches under their arms as paralyzed, briefly standing with the help of prey, you reach the highest point of this second slope. In this ruined decor you face with, the first thing to attract attention is the hammam, which is different from the magnificant mosque, with its two domes and architectural style, by its small volume and having no minarets. There are several Turkish baths like this in our neighborhood. This shows that the previous generations have paid great attention to cleaning. Indeed, in our past social life, hammam was the substitute for today's varieties and bars.

... And this shows that while trying to reach Hakk by mosque and the reality by the madrasah, the previous generations before us, on the other hand, had not forgotten to prepare the reasons and remedies necessary for living a life full of fun which they described as "pseudo", with a huge humility...

Those were the days!...

In summer days, in front of these hammams, there is one of the "Eastern landscapes" that the foreign tourists, who prefer to spend the night in the steamboat when came to Istanbul, watch with great fascination and interest. In the hot days of summer, rich inhabitants of the neighborhood admire the beaches instead of hammams while the indigents do for seaside, with the condition not to be seen by the police. Therefore the Turkish baths live the twenty four hours of the day in continuous and smooth worklessness and silence. In those hot days, bath attendants, wrapped with colored sarongs and with the wet clogs in their bony and ugly feet, go out to stand in front of the doors of Turkish baths on the pretext of having fresh air.

Several camera objectives pass by these disturbing view which the tourists can not get enough of watching as "a unique eastern custom and tradition". Always sticking to the most obvious and exaggerated aspects of realities, the pens and the brushes of the cartoonists start working furiously. These describes what they see by their own tendencies. Some present these as one of

gördüklerini "Türkiye'de kaybolmak üzere bulunan şekiller"den biri, kimi de ekseriya gavurluk gayretiyle "on senelik Cumhuriyet ve teceddüt hayatına rağmen şekillerin bir türlü değişemediğinin, medenileşlediğinin delili" olarak takdim ederler...

Bu hamamın bulunduğu yüksek noktadan bakılınca bizim mahalle, iki sathı mailin birleşmesinden vücut bulan hattı miyahın sağ ve solunda ekseriya ince bir sis tabakası ile örtülü olarak görülür. Her zaman buradan mahallemizin umumi manzarasını seyretmek istesem gördüğüm levha bana -bilmem neden?- henüz uykudan uyanmamış bir demkeşin mahmur halini hatırlatır. Bir gece evvel midesine indirdiği rakı ve mezelerin tazyiki altında bitkin, avurtları ve göz kapakları şişi,, gözleri kanlıve birkaç defa geğirerek midesinin verdiği sıkıntıdan kurtulabilmek için İngilizlerin mahut Eno'suna demiyeyim de, bir kaşıklık karbonata muhtaç kalender, sessiz ve zararsız bir ayyaş...

"Cinli Çeşme Mahallesi"nde irili ufaklı, kubbeli kubbesiz sekiz cami ve mescit, semahane ve türbeleri kapalı, sekiz postnişin ile ailesinin ikametine mahsus haremlik kısımları, fiemanillah açık iki tekke; biri muhacirler tarafından işgal edilmiş, diğeri de metruk ve harap iki medrese vardır. "Musalla Caddesi"nin sağ ve solundaki sathı maillerin muhtelif noktalarına gelişi güzel ve âdeta serpilmiş tesirini yapan bir derbederlikle oturtulmuş olan bu dinî tesisat mahallemizin, kendine mahsus olan çehresini ve farık alametlerini teşkil ederler. Her cami mescidin yanı başında ya "Seri maktuuendahtı bâb-ı Hümayun" kılınmış bir vezirin; ya babası, kardeşi, amcası tarafından boğdurulmuş bir şehzadenin veyahut devrinde "Maarifi ilahiye"yi neşretmiş ve bu sayede "Evliyaullah" ve "Mizannaei Kiram" kafilesine katılmış bir şeyhin mum ve kandili yanmaz olmuş türbeleri vardır. Tarihi kıymeti haiz olup Evkaf İdaresi tarafından, kapı ve pencereleri kapalı tutulmak şartıyle tamir edilenler müstesna olmak üzere, bu türbelerin her biri âdeta halk dili ile "Zevki dünya hoştur amma ahiri mevt olmasa..." teranesini, mütevaliyen terennüm eden birer gam ve keder kaynağıdırlar.

the "shapes about to vanish in Turkey"; while some, usually with the effort of cruelness, present as "the proof that the shapes can not change and civilize in no way despite ten years of Republic and innovation life"...

When looked upon from this high point where the hammam is situated, our neighborhood is quite often seen as covered with a thin layer of fog on the right and left side of hattı miyah consisting of the meeting of two sliding slopes. Whenever I want to steer at the general view of our neighborhood from here, this makes me remember –I do not know why– the logy posture of a drunk still sleeping. A bohemian, silent and harmless drunkard, exhausted under the pressure of raki and mezzes from the night before, with protruding cheeks and eye lids, bloody eyes and in need of -for not to say well known Eno of the English- one spoon of carbonate to get rid of his stomachache...

In "Cinli Çeşme District" there are large and small, with or without dome eight mosques and mesjids; two dervish lodges whose sema room and tombs are closed and hareem parts for the eight dervishes and the families are fiemanillah open; two madrasahs–one occupied by immigrants and the other being abandoned and ruined.

This religious establishment, settled with a untidiness that gives the effect that all those were interspresed literally and haphazardly on various points of the slopes of the right and left sides of "Musalla Street", consists the characteristic face and unique indications of our neighborhood. In the immediate vicinity of each mosque and mesjid, there are tombs -whose candle burn no more- of a vizier who was made "Seri maktuuendahtı babı Hümayun", or a prince throttled by his own father, brother or uncle, or a sheikh who published "Maarifi ilahiye" and so became a member of "Evliyaullah" and "Mizannaei Kiram".

Except the ones that Evkaf Department found worthy for restoration with the condition that the doors and the windows should be kept closed, each of these tombs are a source of sorrow and grief that

Ekserisi harap bir halde bulunan bu cami ve mescitlerden her birinin yanı başında viran tetümmeler ile birlikte, gayrı müfarik bir lüzum oldukları hissini uyandıran -tarife ne hacet?- helalar ve bunlardan uzakta da, dimağ ve muhayyele üzerinde, bu helalardan dağılan iğrenç kokulardan çok daha iğrenç ve aynı zamanda korkunç tesirler yapan tabutluklar vardır. Bu tabutluklar ya eski bir türbe ve yahut bilhassa tabutluk olarak inşa edilmiş dört köşeli, toprak sıvalı, badanasız ve -insanlık hali bu ya!- yaşıyabilmek için tabut ve teneşir tahtalarını çalmak mecburiyetinde bulunan bedbahtlara karşı kapıları kilitli ve pencereleri parmaklıklı kulübelerdir. Bu kulübeler bazılarının üzerinde lif ve pamuk parçaları, kurumuş sabun ve hatta kan ve irin izleri bulunan perişan bir halde sağa, sola atılmış tabutlar ve teneşirler ile doldururlar. Yaradılış itirabiyle septisizm'den tamamen beri bulunan, maamafih hayat şartları, ruhî terbiye ve şekillerin tesiri ile, daima mağmum ve mükedder görünmesine rağmen, her şeyde bir şaka mevzuu bulmak isteyen mahalleli fani bünyemizin bu kötü dünya yüzündeki son merhaleyi aşmasına mahsus olmalarından kinaye, bu soğuk renkli ve manzaralı çıplak tahta parçalarından yapılmış Tabutlara "İmamın kayığı" gibi alaylı bir ad koymuş...

Bunun için "Nalları dikmek", gibi "imamın kayığına binmek" de bizde ölümün müteradifidir." (s. 60-66)

***

"(...) Bütün yolların Roma'ya çıktığına dair olan iddia, ispat edilmeğe muhtaçtır. Halbuki bizim mahallede bütün sokakların Tatarın Kahvesi'ne çıktığı muhakkaktır.

Mesela "Musalla Caddesi", sağlı ve sollu olmak üzere Tatarın Kahvesi'nin bulunduğu yarden başlar.

Şimale bakan sathı maili, ikiye bölen "Servi Sokağı" Tatarın kahvesinin sağından,; cenuba bakan sathı maile tırmanırken, yangın yerleri arasında kaybolan "Çeşme-başı Sokağı" da yine Tatarın Kahvesi'nin yanı başından, yani, karşısından başlar. Bu üç kodaman ceddeye birer peyk gibi tabi olan daha genişçe veyahut daha darca bütün sokaklar da hep Tatarın Kahvesi'nin bulunduğu yere çıkarlar.

continuously sings that folk saying: "The pleasure of life is fan, if there existed no mortality life..."

Together with the devastated auxillary buildings next to each of these ruined mosques and mesjids there exist latrines that make the feeling of necessity –no need to describe!– and far from them there are coffin storages that affects horribly and disgustingly the mind and the imagination than do the terrible smell of these latrines. These coffin storages are square cabins, coated with soil, unwhite washed, with locked doors and barred windows against the miserables –it' a human condition!– who have to steal the wooden boards of the coffins and the corpse washing benches. These cabins are full of coffins and corpse washing benches that were thrown here and there with parts of thread and cotton, dried soap and even the traces of blood and ichor on them. Being too far from skepticism because of their creation, but with the effects of life conditions, spiritual discipline and shapes, the inhabitants of the neighborhood, though seen as sad and mournful but trying to find a joke in everything, named the coffins in a sarcastic way as "the boat of imam", in connection with the efforts that our mortal body spends to overcome this last phase in this bad world. There for "to get the boat of imam" is the synonym of death, as "kick the bucket" (p. 60-66)

***

"(...) The assertation that "all roads lead to Rome" needs to be proved. However, it is certain that all the roads in our neighborhood lead to Tatar's cafe.

For instance, "Musalla Street, on both sides, starts from the place where tatar's cafe stands. "Servi Street", dividing the slope towards the North into two starts on the right side of Tatar's cafe and "Çeşmebaşı Sokağı" situated on the slope towards South and that disappears among the fire places, again, starts just with, in other words on the opposite of Tatar's cafe. All the wide and narrow avenues connected to these three big streets like satellites, again, lead to the area where Tatar's cafe stands.

Tatarın Kahvesi deyip de geçmeyiniz. Şu barakadan farksız ve peykeleri pireli kahve yok mu? Burası doğum ile ölüm arasında birkaç nesle istasyonluk etmiş bir yerdir. Tatar Osman'ın "merhum peder" diye yâd eteği babasının sağlığında bu kahve mahallenin mahfeli imiş.

Şimdi de öyledir ya...

Tatarın "merhum pederi" sağ iken, yüksek mevkiler işgal eden devlet memurları akşam evlerine gelir gelmez, gecelik entarilerini sırtlayarak Tatarın Kahvesi'ne can atarlarmış. Burada ne sohbetler olmazmış!... Günün siyasi meseleleri -tabii birbirine fevkalade itimat eden yârân arasında pes perdeden olmak üzere-, devrin edebî cereyan ve hadiseleri, sevda, evlenme, boşanma dedikoduları, hep Tatarın Kahvesi'nde yapılırmış. Bu vaziyet bazı ufak tefek farklarla bugün de böyledir. Yalnız kahve müdavimleri arasında fiili hizmette bulunan memurlar yok gibidir. Tekaütler kahvenin başlıca müdavimlerini teşkil ederler. Bunlar arasında geçmiş zamanların hadiselerini, dinlenecek tarzda zarafetle anlatan hoş sohbet insanlar var, fakat yaşlarının iktizası mıdır, nedir? Morukların tabiatları ilkyaz havasından farksız, hemen somurtuyorlar.

Eskiden, yani Tatarın babasının bu kahvehanede saltanat sürdüğü zamanlarda kahve yârânı arasında İstanbul'un en meşhur hattatlarından iken, keyif verici maddelerin topuna birden düşkün olan Sunuhî Efendi namında biri varmış.. Allah'ın hikmeti işte. Bizde san'atkârların çoğu mükeyyifata fazla düşkün oluyor. Bu Sunuhî Efendi de böyle imiş. Adamcağız günün birinde içki yüzünden kaldırımları kopararak delirmiş. Maamafih kimseye zararı dokunmazmış. Ve kıymetli bir san'atkâr olmasına hürmeten kahvenin devamlı müşterileri arasından çıkarılmazmış. Sunuhî Efendi, doktorların içkiyi yasak etmelerinden duyduğu büyük kederi ebedileştirmek için mor zemin üzerine bir tâlik ile şu beyit yazmış:

Humlar şikeste cam tehî yok vücudü mey
Kıldın esiri kahve bizi, hey zamane hey!

Tatar Osman baba yadigarı olduğunu söylediği bu levhaya çok ehemmiyet verir. Her sabah tozunu alır, temizler. Tatarın,

Do not underrate Tatar's cafe. Is not this cafe like a shanty and with flea-bitten sofas? This is a place served as a station for several generations between birth and death. At the time of his father whom Tatar Osman remembers as "the late sire", this cafe was the meeting place of the neighborhood. So it is now...

When "the late sire" of Tatar was alive, civil servants of high positions, putting on their night dresses, had been yearning to go to Tatar's cafe as they reached their homes. What conversations they were! That day's political issues -of course being too informally among the friends of mutual trust-, literary events and incidents of the time, gossips about love, marriage and divorce, all those had spoken at Tatar's cafe. With some little difference, this situation is valid today. Yet, there is almost no more serving officials now among the cafe's frequenters. Retired people consist the prominent customers of the cafe. Among them, there are conversable ones who can relate the facts of the past with elegance; but perhaps because of their age, the nature of the dotards are like spring weather, frowning immediately.

Before, that's to say at the time when the father of Tatar reigned in this cafe, there was a man named Sunuhî Efendi who once was one of the famous calligraphers of Istanbul and was fond of all of the intoxicating substances. The divine wisdom! Most of our artists are much keen on tipsy stuff. That Sunuhî Efendi was such. Once he had gone crazy because of alcohol, ripping the pavements out. However he had been harmless to anybody. And for the sake of being a valuable artists, he had kept being among the frequent customers of the cafe. For eternalizing that great grief he felt when the doctors banned drinking alcohol for him, he had written this couplet on a purple ground:

The jars are broken glasses are empty, there is no wine / You made us the slaves to coffee, oh life!

Tatar Osman pays a great attention to this heirloom sheet. He dusts and cleans it everyday. According to the Tatar's

Sunuhî Efendi'nin bu levhası hakkında daima "merhem peder"inden naklen verdiği tafsilata göre bîçâre artiste, esir-i kahve olmak bile nasib olmamış. Zavallı kahceyi kaçırınca parmaklarına felç gelir ve yazamamış.

Tatarın Kahvesi'nde levhadan bol olan olsa olsa tahta kuruları ve pirelerdir. Şah İsmail ile Arap Üzenginin çarpışmasını gösteren resim, bazı vezinsiz, kafiyesiz şiirler yazılı levhalar, ocak üstünde bir eski nal, kahvenin tezyinatını teşkil eden başlıca eşyadır. Bunlar arasında Tatarın, bir nevi fetişizm saikasıyla ehemmiyet verdiği daha bir levha vardır. Tatar bunu da her gün temizler. Bu levhada şu beyit yazılıdır:

Her seherde Besmeleyle açılır dükkânımız
Hazreti Selmani Pak'tir pîrimiz üstadımız

Mahalleye kapağı atıp mahalleli arasına karıştınız mı, Tatarın veyahut bir başkasının kahvesine düşmek mukadderdir. Bir defa Tatarın kahvesine düştünüz mü Tatarla ve diğer yârânla senli benli olmak mecburiyetindesiniz. Aksi takdirde dikiş tutturamazsınız." (s. 69-71)

***

"(...) Mahalle kahvesinin iyi tarafları yok değildir. Arasıra fakirlerden, fakrı açlık haline gelmiş olanlara, karınca kadrince yardımlar yaparız. Kimsesiz ve garip biri ölürse ve cenazesini kaldıracak kimsesi yoksa; kahve tepsilerinden birine cenaze levazımından olan bir parça sabun ve biraz lif koyarak mahallenin en ziyade itimat ettiği Tatar Osman'ın ocakçısının eliyle masadan masaya dükkândan dükkâna dolaştırılır ve toplanan para ile rahmetlinin son hizmetini görürüz.

Mahallede tiyatro ve sinema gibi eğlence yerleri olmadığından mahalle hadiselerini büyük alakalarla benimseriz... Mahalle ileri gelenleri arasında 313 Yunan harbine Kolağası olarak iştirak etmiş ve birkaç yerinden yaralanmış, çok ihtiyar mütekait bir general vardı.. Hacı Abdullah Paşa ciddi, halûk ve temiz bir adamdı. Kahveye hiç uğradığı olmazdı. Buna rağmen Tatarın Hacı Abdullah Paşa hakkında büyük bir hürmeti vardı. Paşa evinde okumakla, tek tük kümes hayvanları ve çiçek yetiştirmekle

explanation about this sheet as he always relates from his "late father", even being a slave of coffee was not granted to writched artist. When he overdrank coffee, his fingers had paralyzed and he had not been able to write.

More than the pictures in Tatar's coffee, they are bedbugs and fleas. The eminent ornaments of the cafe are a picture demonstrating the conflict between Shah Ismail and Arabian Uzengi, some plates various verses without meter and rhymes written on them, an old horseshoe above the stove. Among them there is also one more item that Tatar feels some sort of fetishism. Tatar cleans it everyday, too. Here it is written:

In each daylight, our bread boat is opened with Besmele / Excellency Selmani Pak is our sage and master

When you take refuge in the neighborhood and mix between the inhabitants, it is your destiny to stop by Tatar's or any other's cafe. Once you stop by Tatar's cafe, you have to be familiar with Tatar or any other friend. Otherwise, you will be unable to settle down." (p. 69-71)

***

"(...) This does not mean that the neigborhood cafe does not have good aspects. Occasionally we help the ones who starves because of poverty as much as possible. If a forlorn and lonely person dies and there is nobody to practice his funeral service, a piece of soap and thread -as a part of funeral equipment- is put onto a coffee tray and passed table by table, shop by shop through the hand of Tatar Osman's stoker whom all the neighborers trust most; and with the money collected we accomplish the last service for the deceased.

As there is no entertainment places like theater and cinema, we adopt the incidents of the neighborhood with a great interest. Among the notable people of the negihborhood, there was a very old retired general who fought in 313 Greek War as a captain (Kolağası) and wounded from his several parts of his body. Hacı Abdullah Pasha was a serious, good natured and fair

meşgul olurdu. Ziyaretçiden çok hoşlandığından kendisini sık sık ziyaret eder ve eski harblerimize müteallik hatıralarını anlatmasını seve seve dinlerdik.

Paşa bir akşam İstanbul'dan döndüğü zaman vücudunu çok zayıf hisseder. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, kâh Arnavutluk'ta, kâh Havran'da zuhur eden ayaklanmalara karşı mücadelelere iştirak etmiş, yıpranmış bir adamdı. Yaşı da seksene geliyordu.

O akşam evine döndüğü zaman refikasına:
- Hanım, der elimi tutunuz ve yukarı çıkmama bana yardım ediniz. Her nedense bugün kendimi çok zayıf hissediyorum.

Refikasının yardımıyla yukarı kata çıkan Paşa bitkin bir halde kanapelerden birine yaslanır. Gözlerini kapar ve bir an sonra tekrar açarak;

– Hanım, der, bu anda Yunan harbinde yanı başımda şehit olan bir zabit arkadaşımın hayalini gördüm. Mübarek yüzü nur içinde idi. Beni öptü ve kucakladı. Artık menzilde olduğum anlaşılıyor. Bana Kur'ân'ı getiriniz.. Zemzem şişesini de alınız...

Orduda olduğu gibi hususi hayatında da emirlerine itiraz olunmasına kat'iyyen tahammülü olmıyan Paşa'nın son emirleri yerine getirilir. Kur'ân'ı öper, ağzına bir iki damla zemzem dökülür, zevcesine;

– Yarım asır bana can yoldaşlığı ettiniz. Hakkınızı helal ediniz. Benden yana kat be kat helal olsun. Elini öptürdükten sonra;

– Artık siz çıkınız. Bana Ali çavuşu gönderiniz.

Ali çavuş, askerlik hayatında, o zamanki tabirle terki tezkere etmiş bir çavuştur. Umumi harpte bütün ailesi katliam edildiğinden, Paşa tekaüt edilince o da yanında kalır.

Kadın çıkar ve Ali Çavuşu gönderir. Paşa onunla da helalleşir ve;

– Şimdi Ali Çavuş, der. Ortalığı telaşe vermeyiniz. Sana son emrim budur. Ölünceye kadar hanımı yalnız bırakmayınız. İhtiyardır, kadındır, acizdir... Şimdi sen şöyle arkama geç bakayım...

person. Though there was no time he stopped by the cafe, Tatar had a great respect about Hacı Abdullah Pasha. Pasha has spent his time reading, feeding a few poultry and growing flowers. As he liked the visitors a lot, we often visited him and listened curiously his memories about our wars in history. One evening when he came back from Istanbul, he had felt too weak. He was a wornout man, fought against the uprisings both in Albania and Havran in the last years of Ottoman Empire. His age was about eighty as well. That evening when he returned home he tells his wife:

- My lady, may you hold my hand and help me to go upstairs. I do not know why, I feel very weak today.

Pasha, going upstairs with the help of his wife, leaned on a coach exhaustedly. He closes his eyes and after a while he opens again and:

- My lady, he says, I dreamed one of my officer friends who martyrized just by me in Greek War. His holly face was in light. He kissed and embraced me. It is clear that I am in target now. May you bring me Kur'an. Take the zamzam bottle, too...

The last orders of Pasha, who can definitely not bear against any objection to his orders in his private life as well as in the army, are fulfiled. He kisses Kur'an, some drops of zamzam is poured into his mouth. He says to his wife:

- You have been my helpmate for half a century. May you give your blessings. I give my blessings to you so much more.

After she kisses his hand, he says:

- Now, you are released. Send me Ali Çavuş.

Ali Çavuş, is a sergeant, who terki tezkere etmiş, in his army life. As all of his family members were slaughtered in great war, he stayed with Pasha after his retirement.

The woman goes out and sends Ali Çavuş. Paşa gives his blessings to him as well and:

- Now Ali Çavuş, do not create any panic. This is my last order to you. Do not leave my wife alone until her death. She is old and helplessness... Now, stand behind me...

Birkaç dakika sonra paşa dudaklarında "İnnâ fetahnâ" suresi olduğu halde Azrail Aleyhisselam'a emanetini iade eder.

Paşa'nın ölümü mahalleyi matem içinde bıraktı. Rahmetliyi herkes tanır ve severdi. Tatar Paşa'nın son demleri hakkında ki tafsilatı dinledikten sonra gözyaşlarını sildi.

Tam bir Türk ve Müsluman askerinin ölümü, dedi. Cenâb-ı Hakk cümlemizin son nefesini Paşanınki gibi kolay kılsın." (s. 72–73)

***

"(...) Köprü'de eksik olmayan vapur düdüklerinin otomobil kornalarının ve çan seslerinin baş döndürücü gürültüsü arasında insan sesi işitilir mi hiç?... Köprü'nün Karaköy cihetindeki başı mahşer halini almış. Tramvaylar, otomobiller, arabalar; caddenin bir yanından diğerine geçmek isteyen halk birbirine karışmış. Güneş ortalıktaki hercümerci kızgın kamçısıyla kamçılıyor.

Burnundan akan teri silmek için vakit bulamıyan seyrüsefer memuru bu insan ve makine akıntısına kazasız, belasız bir cereyan verebilmek için beton kaidesinin üstünde müteharrik bir heykel gibi sağa, sola ve arkaya dönüyor, işaret veriyor, düdük çalıyor ve mütemadiyen didiniyordu... Seyrüsefer memuru sol eliyle "yana al", sağ eliyle "geç" ve ağzından düşmeyen düdükle de "dur" işareti veriyor; tepelerinin üstündeki kızgın saç levhalar altında beyinleri kaynayan vatman ve şoförlerin sinirli hareketleri ve sabırsızlıkları karşısında kızarıyor, bozarıyor, renkten renge giriyor ve güneşte bir fırın kapağı gibi kızmış olan Kask'ının altından nasıl olup da patlamadığına şaştığım beyninden kim bilir ne kandilliler savuruyordu." (s. 80-81)

***

"(...) Yazın öğleden sonra Boğaz'da seyrüsefer eden vapurlar oldukça tenhadır. Hele Boğaz'dan Köprü'ye dönüş seferlerinde vapurlardaki yolcuların adedi parmakla sayılacak kadar azdır... Doğrusu bu ya, ortalığın cehennemi andırdığı bu saatlerde Boğaz'ın yeşil ve serin sahillerini bırakıp İstanbul'un veyahut Beyoğlu'nun her biri birer fırına benzeyen sokaklarına

After a few minutes, pasha delivers his soul to Azrail, muttering "İnnâ fetahnâ" sura. Pasha's death left the neighborhood in grief. Everyone knew and loved him. After listening to the details of the last moments of pasha, Tatar dried his tears... "This is exactly the death of a Turk and Muslim soldier. May God make all of our's death as easy as his." (p. 72-73)

***

"(...) Can the voices of people be heard among the reeling noises of steamboat's hooters, automobile horns and dongs that always exist at the bridge?... The Karaköy head of the bridge is of great crowd. Tramways, automobiles, cars are mixed with people who want to go across the street. The sun whips this chaos with its hot whipper.

The traffic officer, who can not find a chance to dry the sweat dripping from his nose, was turning right, left and back as a fidgety statute, signalling, fifing and continuously moiling in order to regulate this people and machine stream safe and sound. Traffic officer was giving the signs of "to the side" with the left hand, "pass" with the right hand and "stop" with the fife which he kept in his mouth; he was getting red because of the nervous and impatient behaviours of trolley men and drivers whose brains boiled under the hot sheet iron above them and who knows what kind of cusses he wasted in his mind which I was surprised that it did not explode in his helmet that became like a hot stove cover under the sun." (p. 80-81)

***

"(...) In the summer afternoons the steamboats at the Bosphorus are considerably unfrequented. Especially, the numbers of the passangers at the shift from Boshphorus to the Bridge are too few... That's true that one has to have a great necessity to leave the green and cool shores of Bosphorus to go to the streets of Istanbul or Beyoğlu each of which are like a stove in these hellish hours.

The steamboat, proceeding on the chopping waters of Bosphorus exhausted, listless

düşmek için insanın, her halde büyük bir mecburiyeti olmalı.

Boğaz'ın ihtilaçlı sularının üstünde yorgun, halsiz ve uyuklar gibi ilerleyen şirket vapuru, haddizatında ehemmiyetsiz sayılabilecek tuhaf ve masum bir piyese sahne oluyordu." (s. 95-96)

***

"(...) Bir gün Marmara kıyılarında taşlık ve kuytu bir yer keşfettik ve derhal "Züğürtler Parkı" adını verdik. Züğürtler Parkı dediğimiz yer cidden güzeldir. Sağınızda Yeşilköy ve Florya kıyıları akşamın ılık ışıkları altında göklerle öpüşür. Solunuzda Moda ve Anadolu kıyıları, henüz sevgilisin koynundan çıkmış bir delikanlı haliyle dinlenir. Ufuklarda dumanlaşarak göklere karışan Marmara, ardı arkası gelmeden bir şeyler mırıldanır durur... Marmara'nın sesinden nağmelerinden bazen türlü türlü manalar çıkarırım. Bazen de hiç kulak vermeden bir vızıltı halinde titreşip gittiğini görürdüm.

Ah! Şu İstanbul denilen ve en engin, en serseri ruhları bile tatmin eden mehip varlıktan korkmamak kabil mi? Yüksek bir noktadan seyrettiğiniz zaman şaşkın ve efsunlaşmış gözlerinizin önünde, bir taraftan göklere doğru yükselirken, diğer taraftan da denizlerin koyu renkli derinliklerine inen o uçsuz bucaksız âlem nedir?" (s. 328)

and like drowsing, has been a scene to a weird and innocent play, in fact unimportant." (p. 95-96)

***

"(...) One day, we found out a stony and snuggly place at the Marmara shores and immediately named it "Park of the Penniless". Park of the Penniless is indeed a nice place. On your right, Yeşilköy and Florya shores kiss the sky under the warm lights of the evening. On your left, Moda and Anatolia shores rest as a boy just left his lover's arms. Blending with the skies as a smoke in the horizon, Marmara mutters something continuously... Sometimes I get various meanings from the voice and tunes of Marmara. And sometimes I saw it vanishes like a whizz as I do not listen.

Ohh! Is it possible not to be afraid of this dreadful creature named İstanbul, which is boundless and satisfies the most vagabond souls? When you watch from a high point, what is this universe, rising up to the skies on one hand and descending to the most darkly colors of the seas on the other hand, in from of your surprised and fascinated eyes?" (p. 328)

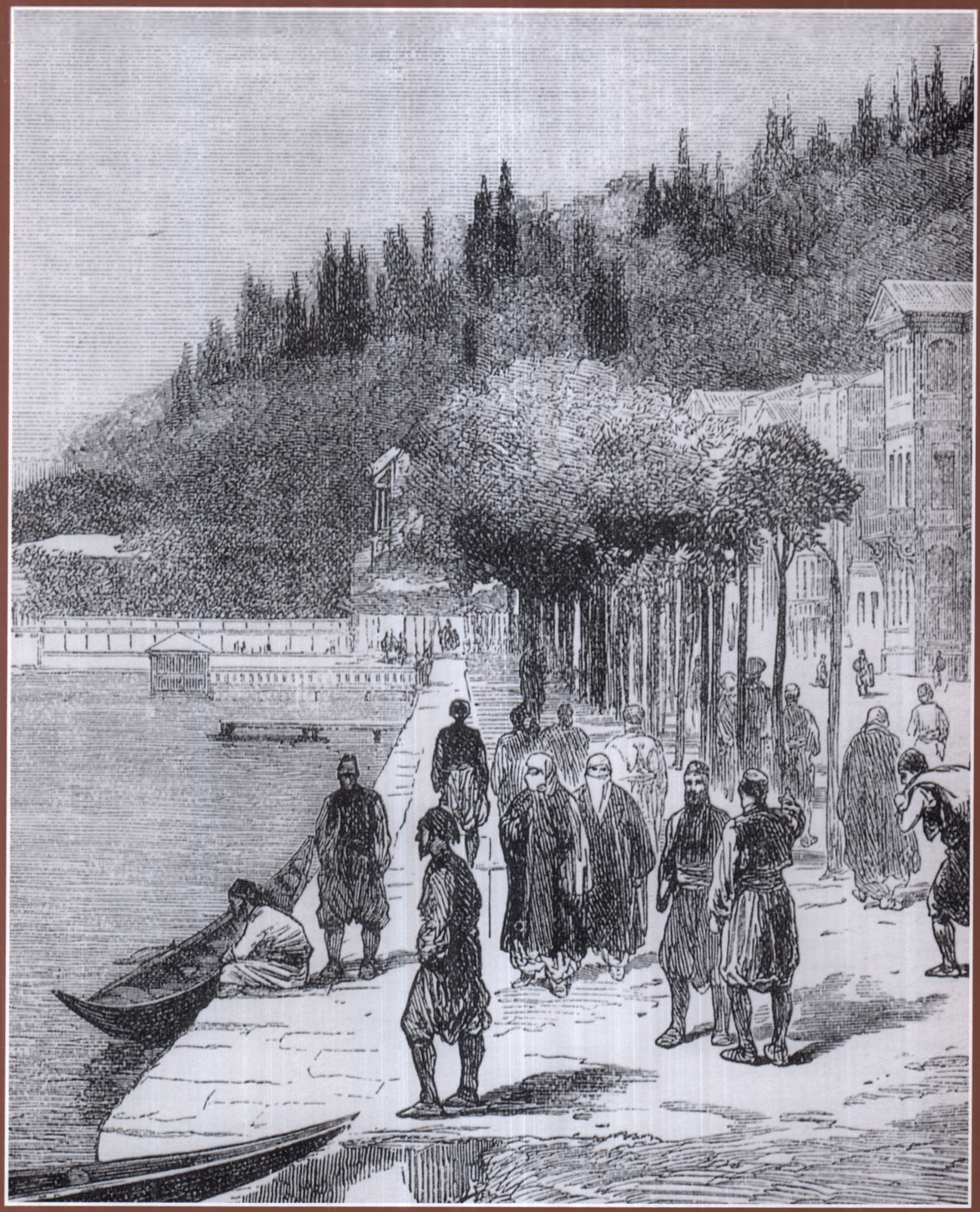

ŞIPSEVDİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar

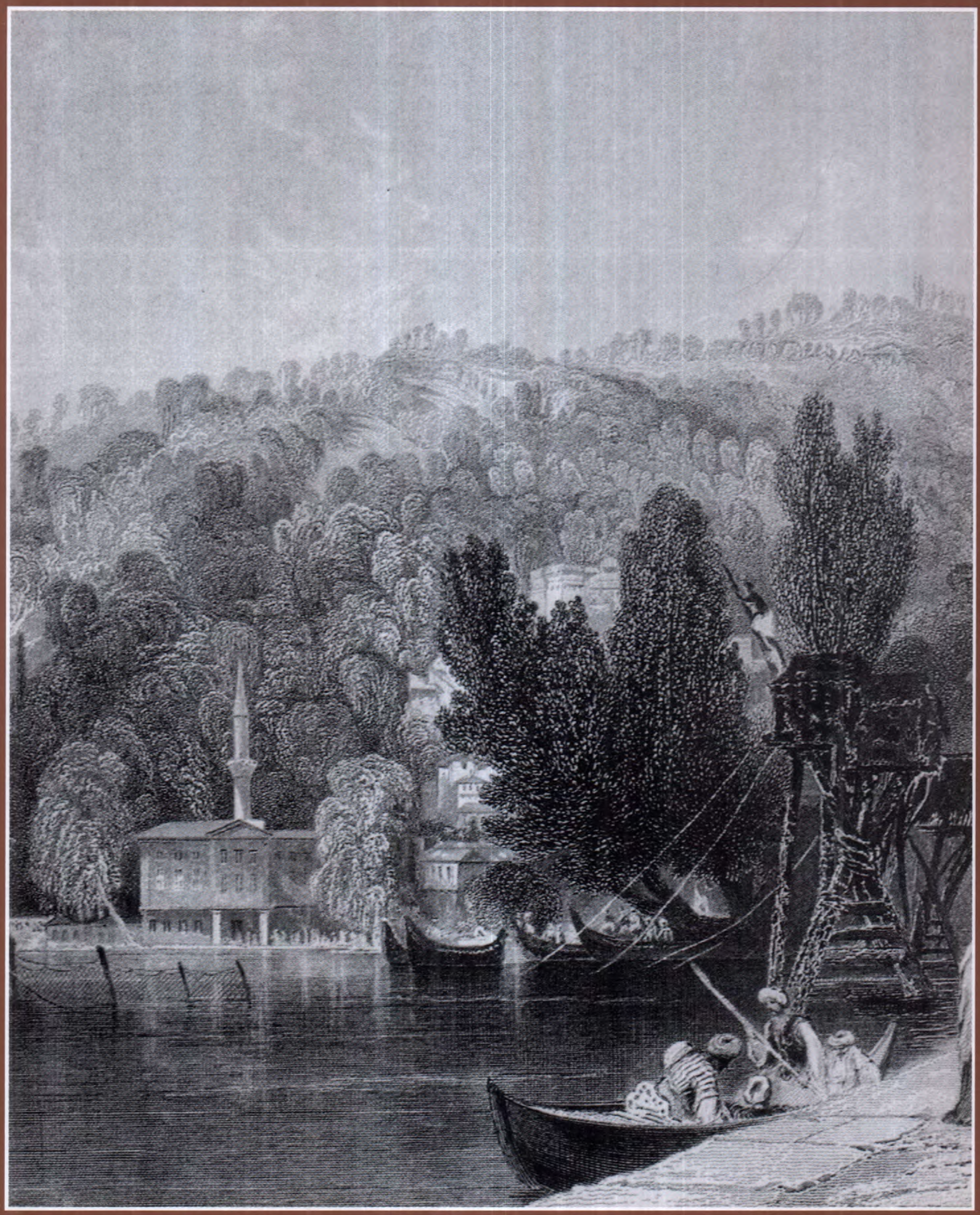

ŞIPSEVDİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar. *Şıpsevdi,* Atlas Yayınevi, İstanbul: 1971.

Hüseyin Rahmi Gürpınar. *Şıpsevdi,* Atlas Publishing House, İstanbul: 1971.

"Aksaray caddesindeki sel karaları hakkında eski bir rivayet, âdeta birkaç büyük fırtına ve yağmurlarla beraber yenilenen bir efsane vardır. Vaktiyle yağmuru, selin pek taşkın olduğu bir günde bu sel bacalarının biri, binicisiyle birlikte bir eşek yutmuş. Bu havadisin gürültüsü gazetelere kadar yayıldı. Sansür, halkın anlayışını ağırlaştıran, ahmakların hoşlanacağı böyle haberlerin yayılmasına aldırmazdı.

Aksaray tramvay durağında Nalıncı ve Şekerci sokaklarının başlarındaki ızgaralar, yağmur sularını toplamak ve uzaklaştırmaktan daha başka hizmetler görerek de dikkati çekiyorlar. Bu baca ağızları fakir halkın âdeta bülbüllü, sümbüllü, hoş kokulu bir havuzbaşı eğlence yeridir. Yaz günü uçan haşeratın her çeşidi buralarda vızıldar. Rutubetten etraflarında yosunlar, çimenler yetişir. Bu has bahçelerin güzelliğinden en çok faydalananlar tramvay işçileridir. Yazın insanı kesen sıcak günlerinde, Eminönü'nden Aksaray seferini tamamlayınca, o beş altı dakikalık hizmet arası sırasında tramvay ispirleri bu sokakların başlarındaki sıra ağaçların yahut çeşmenin kısa gölgesine sığınırlar. Bu ferahlatıcı havuzların hemen yanına iskemleyi atıp acele bir dinlenme kahvesi içerler.

Akşama doğru bu sokakların ağızları balıkçı tablaları, yemişçi, sebze küfeleriyle, birer yiyecek sergisi halini alır." (s. 15)

***

"Kenan, kalbindeki acı ateşini yatıştırmak için sabahın serin, okşayıcı rüzgârını yudum yudum içiyor. Tabiat ressamının mucize yaratan fırçasıyla yaldızladığı dalgacıkların parıltılar içindeki kaynaşmalarında gözlerine bir meşguliyet arıyordu. Yavaş yavaş gözleri uzaklara kaçtı. Marmara'nın bu cennet gibi havuzunda dolaştırırken sabahın hafif tülleri içinde yarı örtülü periler merkezi sanılacak bir letafet ormanlarından meydana gelen piramidi, bu koyu yeşilliğin tepesindeki Papaz Mektebini, beyaz elbiseli bir güzel sevimliliğiyle gözüken Halki Palası, iki tepenin arasında sokulmuş Ticaret Mektebi'ni açıkça seçti. Sonra ormanlar arasına serpilmiş ev yığıntılarına baktı. Ragıbe'nin balkonunu arıyordu. Bunu fark edemedi. Fakat eski karısını o saatte sütünü balkonda içmek âdetinde olduğunu biliyordu.

"There is an old rumour, a legend that is fairly regenerated with some large scale storm and rain, about the flood marks in Aksaray street. Once upon a time, on a day the flood and the rain were excessive, one of that flood drain had swallowed a donkey with its rider. The clamor of that event was spreaded up to the newspapers. The censorship did not care the spread of such news that slowed down the people's understanding and which the fools liked.

Grates at the Aksaray tramway station, in the beginning of Nalıncı and Şekerci streets are attracting attention by serving more than collecting the rain waters and disposing them. These drain mouths are, in fact, the odiferous entertainment places with nightingales and hyacinths for poor people. All kinds of flying vermins buzz here in summer days. Moss and grass grow up around them because of the humidity. The tramway workers are the mostly beneficiaries of the beauty of these private gardens. In the breathtaking hot summer days, the tramway servants take shelter the short shadows of the rowed trees in the beginning of these streets or of the fountain, in their five-six minutes break after Eminönü-Aksaray round is completed. They immediately put the chairs nearby these refreshing pools and drink urgent break coffee.

Towards the evening, the mouths of these streets become a food exhibition with fisher trays, fruit and vegetable baskets." (p. 15)

***

"To appease the pain fire in his hearth, Kenan was sipping the cool and fondling morning wind. He was looking for an occupation for his eyes in the glittering seething of the wavelet which the nature painter glossed with its miraculous brush. Slowly his eyes went far away. While going around in that heavenly pool of Marmara, he distinguished obviously the pyramid consisting of charmful forests which could be deemed as a center of half covered fairies among the light veils of the morning, Priest school at the top of that dark greens, Halki Palas which was seen as genial of a white dressed beauty and Ticaret Mektebi School of Commerce. Snuggled between the two hills. Then he looked at the house masses scattered among the forests. He was looking for the balcony of Ragıbe. He could not find it. But he knew that his ex-wife had a habbit to drink her milk in the balcony at those hours.

Kınalı'yı geçtiler. Sağda kara sessiz, bir seyirci gibi duran Burgaz ile Heybeli'nin arasına sıkışmış, yavru adacık, sırtına ay ışığına vermiş, büyük bir kaplumbağa sessizliğiyle uyuyordu. Heybeli'nin Değirmen Burnu'na latif kavisler çizerek deveboynu gibi denize uzanan burnun üzerinde eski yel değirmeninden kalma taştan örülmüş bir silindir, gecenin sessizliğini dinleyen bir nöbetçi kulübesini andırır esrarlı bir şekilde etrafa bakıyordu. Hangi adadan belli olmayan birkaç cevaplı havlama, etrafta akisler yaparak denizin dalgalarıyla beraber yuvarlanıp giderek küçülen bir gece çanı gibi hava dalgaları içinde uzaklara yayılarak söndü.

Kenan, kimseye görünmemek için tenhalığını iyice bildiği Tersane İskelesi'ne çıkacaktı. Sandalcılar yelkeni topladılar. Kürekleri aldılar. Burası, Değirmen burnunun poyraz dalgalarına karşı sol taraftan koruduğu cennet gibi bir koycağız idi. Biraz ötede çırpınan deniz burada küçük bir kavis içine sığınarak bütün civarın manzaralarını göğsüne çeken durgun bir ayna parçası olmuştu. Başucunda eğilmeye başlamış olan bu ay, bu durgun sular üzerine arkası üstü, bitkin serpilmiş yatıyor; kıyının iri çamları, asılları ile akisleri karşı karşıya korkunç bir uyku içinde birbirlerine bakıyorlardı. Çamlar ile gölgeler arasında ayın serptiği hazin ışıklardan ortalıkta esrar dolu hoş bir belirsizlikle, gecenin eşyaya verdiği yarı memnunluklar içindeki tabiatın bu tatlı uykusunda ne dokunaklı bir şiir, ezel sanatkârının ne büyüleyici bir dâhice bir ahengi vardı. Karaların bu uykusu üzerine denizlerden hafif bir ninni esiyor, biraz ötede dalgalar beşik sallayan ana mahmurluğu ile fışkırıyordu. Tabiatın bu şairane haline, adanın bu güzelliğine Kenan o zamana kadar hiç dikkat etmemişti." (s. 323-324)

***

"Sakıp'ın Beyoğlu'ndaki iratlarından birinin altında bir modistracı dairesi vardı. Burasını Matmazel Kinoş adında oldukça ünlü bir modist kiralamıştı. Oradan iç apartmanlardan birine geçilirdi. Pek ustaca döşetmiş olduğu bu daireye mirasyedi bey kendine layık gördüğü kadınları davet ederdi.

They passed Kınalı. On the right, small isle, which was stuck between black, silent Burgaz and Heybeli that were like viewer, lent his back to the moonlight, was sleeping with a silence of a turtle. On the cape that was lying to the sea like a swan neck by pleasantly curving to Değirmen Burnu of Heybeli, a stone knitted cylinder, which was remained from an old windmill, was looking around mysteriously resembling a watch house that was listening to the silence of the night. Some barking coming from uncertain island grew faint by spreading afar in the air waves like a diminishing night bell, rolling together with the waves of the sea and echoing around.

Kenan would step to the Tersane İskelesi of which he knew the seclusion, in order to be seen by nobody. The boatmen picked the sail. They took the shovels. Here was a heavenly little cove that Değirmen Burnu protects against borealis waves from left side. The sea, fluttering a little further away, was becoming a calm piece of mirror that drew the landscapes of all around by taking shelter in a little curve. The moon which started to bed just beside it, was lying exhausted back onto those still waters; huge pines of the shore and their reflections, facing one another, were looking at each other within a horrible sleep. There was such a pathetic poet and an ingenious and charming harmony in this sweet dream of the nature which was in half gladness that the night was giving to the things and also was a pleasant ambiguity around, stemming from the sad lights of the moon upon the pines and the shadows. A light lullaby was blowing upon the sleep of the lands; some further away the waves were gushing out with the drowsiness of a mother rocking cradle. Kenan had not paid attention to that poetic state of the nature and the beauty of the island." (p. 323-324)

***

"Under one of the Şakir's real property's in Beyoğlu, there was an apartment of a modiste. A very famous modiste called Mademoisselle Kinoş had rent there. From there it was passed to one of the inner apartments. Mister spendthrift was inviting the women here whom he found worthy of himself to this apartment he furnished artfully.

"One could go to the business house of Mademoisselle Kinoş as a customer. Mademoisselle Kinoş was passing the coys

Bir müşteri gibi modistin ticarethanesine gidilir. Matmazel Kinoş, kimseye bir şey sezdirmeksizin nazenini beyefendinin vuslat dairesine geçirirdi..."

"Bütün duvarlar insanlık tarihinin henüz ayıp bilmez saflık devirlerine ait çıplak resimleriyle dolu idi.

Renk renk laleler açmış tarhlarında zümrüt kuyruklu tavuslar dolaşan ve elmaslar fışkıran havuzlarına sık ağaçlar arasından süzülerek nurlar yağan bir bahçe..."

"Duvarı baştanbaşa kaplayan bu cennet bahçesinin en nurlu köşesinde erkek kadın iki çıplak vücutla göbeğine kadar aksakallı, uzun saçlı, geniş mantolu bir pir-i gayri fani görünüyordu."

"Konak nasılsa bu ana kadar enkazcıların kazmasından kurtulmuş, otuz beş belki de kırık haneli bir berhane. Çok defa kaplama, saçak, çatı, çerçeve tamirleri gibi ve şeklen yeniliğe uğramış ise de yine manzarasında sarığı yeni çıkarmış ve kostüm üzerine lata giymiş bir eski yobaz hali var..."

"Minare gibi fırdöndü karanlık bir merdivenin muşamba basamaklarından çıkıyorlardı. Ev temiz ve sessizdi. Merdiven, dar bir bacadan, akşam karanlığı gibi, içi sıkan bir aydınlık alıyordu. Gözleri, giderek loşluğa alıştı. Basamaklardaki muşambanın kırmızılı, yeşilli çiçeklerini; küpeştenin koyu maun rengini seçmeye başladılar. Katlar yüksekti. Sahanlıktan sahanlığa çıkıyorlar; merdiven bitmiyordu. En sonunda üçüncü katı buldular. Hizmetçi buradaki 9 numaranın üzerinden anahtarı aldı. Daireyi açtı. Bir aralıktan sonra girilen bir sofa üzerinde dört oda.. İhtiyar, sıra ile odalara girerek kapalı pancurları açtı. Beş altı metre ilerideki yüksek yapılar ile bu apartmanın arasında boğulmuş, solmuş, güneşsiz bir aydınlık pencerelerinden içeri aktı. Şurada, burada somyalı, somyasız, büyük küçük birkaç çıplak karyola; bir aynalı dolap, bir iki etejer, birbirine uymaz sandalyeler, şüpheli işler için kullanılmış basma kaplı sedirler, taklit halılar, iri ufak musluksuz basit lavabolar; bir çok kirli yüzler, eller yıkanmış küvetler..." (1984; s. 116)

to the gentleman's meeting apartment without making nobody feel anything..."

"All the walls were full of nude paintings belonging to the innocent eras, when the shame was not known yet, of the human history.

A garden where emerald tailed peacocks were going around with multicolored tulips were blossomed in the borders and where heavenly lights were pouring to the pools full of diamonds among the dense trees..."

"In the most shining corner of that paradise garden, covering the whole wall, there was seen two nude bodies – a man and a woman – together with a white bearded, long haired, wide coated immortal sage."

"The mansion is a ruined building with thirty-five maybe forty houses, survived somehow from the diggers of the debris collectors so far. Though it was restorated formally as sheating and repairs of fringe, roof and frames; it seems like an old bigot who just took off his turban and took on a robe over his costume..."

"They were climbing up the swirling oilskin steps of the stairs like the ones of a minaret. The house was clean and silent. The stairs was getting some gloomy light like the darkness of an evening, from a narrow chimney. Their eyes gradually got used to somberness. They started to distinguish the red and green flowers of the oilskin on the steps and the dark mahogany color of the hadrail. The storeys were high. They were getting the stairheads from one another; the stairs were not ending. Finally they found the third floor. The servant took the key on number 9. He opened the door of the apartment. Four rooms in a hall entered after a doorway... The old man entered the rooms one by one and opened the closed louvers. A sunless light that was stiflet and faded between that apartment and the high buildings five-six meters away flew in from the windows. Here and there some big and small bare beds with or without bedsprings; a mirrored closet, some etageres, chairs disproportionate with each other, chintz clothed coaches which were used for some suspected acts, counterfeit carpets, ordinary sinks of different sizes without any tap, bathtubs where a lot of dirty faces and hands were washed..." (1984; p. 116)

SİNEKLİ BAKKAL

Halide Edip Adıvar

SİNEKLİ BAKKAL

Halide Edip Adıvar. *Sinekli Bakkal*, Can Yayınları, İstanbul: 2007.

Selim İleri'nin sonsözüyle yayınlanmıştır.

Sunuş yazısında Mehmet Kalpaklı ve S. Yeşim Kalpaklı, 1942 yılında CHP Roman Ödülü kazandığını belirterek, Sırpça'ya, Portekizce'ye, Fince'ye ve Fransızca'ya çevrildiğini ve filme alındığını, eseri yazarın üslubuna sadık kalarak okuyucuya sunduklarını ifade etmektedir.

Halide Edip Adıvar. *Sinekli Bakkal*, Can Publishing, İstanbul: 2007.

It was published with the epilogue of Selim İleri.

In the introduction, Mehmet Kalpaklı and S. Yeşim Kalpaklı indicates that the book won CHP Novel Reward in 1942, was translated into Serbian, Portuguese, Finnish and French, was screened and that they presented to the reader by sticking to the wording of the author.

"Bu dar, arka sokak bulunduğu semtin ismini almıştır: Sinekli Bakkal.

Evler hep ahşap ve iki katlı. Köhne çatılar karşıdan karşıya birbirinin üstüne abanır gibi uzanmış eski zaman saçakları. Ortada, baştan başa uzanan bir aralık kalmış olmasa, sokak üstü kemerli karanlık bir geçit olacak.. Doğdu, batıda bu aralık, renkten renge giren bir ışık yolu olur. Fakat sokağın yanları her zaman serin ve loştur.

Köşenin başında durup bakarsanız: Her pencerede kırmızı toprak saksılar ve kararmış gaz sandıkları. Saksılarda al, beyaz, mor sardunya, küpe çiçeği, karanfil. Gaz sandıklarında öbek öbek fesleğen. Ta köşede bir mor salkım çardağı, altında civarın en işlek çeşmesi. Bütün bunların arkasında tiyatro dekorunu andıran beyaz, uzun, ince minare.

Sürülü kafeslerin arkasında kocakarı başları dizili. Arada dikişlerini bırakır; pencereden bağıra bağıra dedikodu yaparlar. Sokakta, ayağı takunyalı, başı yazma örtülü, eli bakraçlı kadınlar çeşmeye gider gelirler. Saçları iki örgülü kız çocukları kapı eşiklerinde sakız çiğner, çakşırı yırtık, yalınayak, başı kabak oğlanlar kırık taşlar arasındaki su birikintileri etrafında çömelmiş kâğıttan gemi yüzdürürler.

Burası dünyanın herhangi yerindeki bir fukara mahallesinden çok farklı değildir. Bir geçitten ziyade toplantı yeri. Mahalleli orada muhabbet eder, konuşur, kavga eder, eğlenir. Hayatın orada geçmeyecek bir safhası yok gibidir. İhtiyarlar, vaktiyle çeşme başında doğuran kadın bile olduğunu gülerek rivayet ederler.

Eğer bir yabancı durur su dolduran kadınlarla ahbaplık ederse bir kınalı parmak ona mutlaka iki yer gösterir. Biri Mustafa Efendi'nin "İstanbul Bakkaliyesi", öteki, arka pencereleri çeşmenin üstüne açılan İmam'ın evi. Birincisi, sokağın ortasındaki evlerden birinin altına kara bir kovuk gibi gömülen dükkân, öteki sokağın biricik üç katlı binası. Gerçi kapısı öteki sokağa açılır, fakat küçük sinekli bakkal onu benimsemek ister. Çünkü zengin fakir bütün civar halkı ölüm, doğum, nikâh gibi bütün hayati meselelerde o eve gelmek mecburiyetindedir.

"This narrow and back street has taken the the name of the strict it is located: Sinekli Bakkal.

The houses are all wooden and two-storeyed. The worn roofs are old time baldachins leaning against each other from one side to another. If there were no interspace in the middle from end to end, the top of the street would be a dark arched passage. On the east and west, this interspace becomes a color changing light road. However, the sides of the streets are always cool and gloomy.

If you stand in the corner and look, you will see: red earthenware flowerpots and dimmed gasoline boxes at each window. In the flowerpots, there are red, white, violet geraniums, fuchsias and dianthus. In the gasoline boxes there are heaps of basilicums. At the very corner, there is a wisteria pergola and under it there is the busiest fountain of the neighborhood. And behind all these, the white, long and slim minaret, like theater scenery...

Behind the cages, heads of the old woman are in a line. Sometimes they put their sewings aside and rumor aloud from the windows. In the street women with clogs in their feet, hand-painted veils on their heads and buckets in their hands go to the fountain. Girls with two braids chew gums on the tresholds of the doors, barefooted baldheaded boys with torn culottes, crouching around the puddles between the broken stones, float paper ships.

Here is not so different from any poor neighborhood somewhere on earth. A meeting place, more than a passage. The inhabitants chat, talk, fight and entertain there. There is no phase of life that can not occur there. The old people even relate that once there was a woman, giving birth to a child by the fountain.

If a stranger stops by and be friends with the woman taking water, a hennaed finger will definitely show him two places. One of them is "İstanbul Grocery" of Mustafa Efendi, and the other is the house of the imam whose back windows are opened above the fountain. First one is the shop that was embedded like a black cove under one of the houses in the middle of the street; the second one is the unique three-storeyed house of the street. Yet its door is opened to the other street, small grocery with flies wants to adopt it. Because rich or poor, all the neighborhood people have to come to this house in their vital issues as death, birth and wedding.

Two wide eyebrows standing like hedgehog

Kirpi kılları gibi ayakta duran iki kalın kaş, içeriye çökmüş kömür gibi siyah, kor gibi yakıcı, burgu gibi keskin iki ufak göz. Burun uzun ve tilkivari. Kara sakal hayli kırlaşmış. Boyu kısa, vücudu cılızdır. Fakat beyaz sarığın kallaviliği, geniş yenli latanın ağır ağır, sallana sallana yürüyüşü ona hususi bir heybet verir.

İri yarı erkeklerin bile gıbta edeceği gür, kalın bir sesi vardır. Vaaz eder gibi şedit bir talâkatla konuşur. Gündelik lakırdıları bile Kur'ân okur gibi tecvitle söyler, her elif onun ağzından "Dâllîn"deki elif miktarı çekilir." (s. 11-13)

***

"Cuma selamlığını görmeye epey kalabalık gider. Çünkü tantanalı, şaşaalı bir alay, dergin ve zengin üniformalı, seçme ve güzel yaverler, yelesini sallayan, yeri deşen cins atlar, muhteşem ardabalar görürler. Bütün bunlar herhangi operayı sönük bırakacak bir dekor içinde çevik ve çabuk bir gidiş ve geliş, bir hareket cereyanı halinde gözlerinin önünden geçer." (s. 55)

***

"(...) "Kadın başında taç, boynunda tek taylı pırlanta bir gerdanlık, yapayalnız sandalyede oturuyordu. Karşıdaki sedirlerde nişanları ve elmaslarıyla, ellerinde kocaman tüy yelpazeleriyle vükelâ karıları biraz resmi, biraz sinirli dizilmişlerdi. Fakat Rabia'nın zihnini en çok saraylı kadınlar işgal ediyordu. Yaşlı kalfalar platformun aşağısında, gençler kapı aralıklarında, sofalarda kırıtım kırıtım dolaşıyorlardı. Hepsi uzun eteklerini sol kollarının üstüne atmışlar, hepsinin başında hemen kayacakmış gibi sol kulaklarına tehlikeli surette yıkılan bir hotoz... Hepsi Türkçe'den ziyade kuşdiline benzeyen çetrefil bir Çerkes dili konuşuyor. Hepsinin bir kaşı kalkık, hepsi bir seri halinde bir tek sanatkârın elinden çıkmış taş bebeklere benziyor.

Saz bir oyun havası tutturunca Kanarya odayı atıldı. Gül renginde şalvar, dar bir mor kadife yelek ve şalvarını renginde terlikler giyiyordu. Şalvarının ve yeleğinin üstü altın, gümüş pulla işlenmişti. Tül gömleğinin uzun kolları, geniş yenleri, iki kat gibi dalgalanıyor, arkasına dökülen

hairs, two small eyes, sunken inside and black like coal, burning like ember and sharp like auger. The nose is long and cunning. Black beard has got much grizzled. He is short and his body is scrawny. But hugeness of his white turban and slowly and leisurely walking of his wide sleeved coat give him a special grandeur.

He has a rotund and deep voice even hefty men would envy. He talks with a violent speech. He says even the daily statements like he reads Kur'an with tecvit Spesific reading of Kur'an according to the words pronunciation, articulation and the lenght; each elif The first letter of Arabic alphabet. in his mouth is as the same amount of elif in the word "Dâllîn"." (p. 11-13)

***

"A huge crows go to see 'Friday ceremony' The ceremony performed when Ottoman sultan was going for Friday prayer.. Because they see a sumptuous, glittering parade, gathered and rich uniformed, selected and beautiful aides, thoroughbred horses shaking their mane and digging the ground, and gorgeous coaches. All these pass in front of their eyes within a scenery that would leave any opera spiritless and like a agile and quick going and coming and a movement current." (p. 55)

***

"(...) "Woman was sitting all alone on a chair, with a crown on her head and a solitaire diamond necklace on her neck. On the opposite couchs, the wives of the deputies were in a row, half formal, half nervous, with their badges and diamonds, within their hands big feather hand fans. But mostly the women from the palace were occupying the mind of Rabia. Below the platfor old female servants and in the halls of the doors and in the saloons youngs were going around flirtatiously. Each hurled their long skirts on their left arms; on each one's head there were buns which were leaning perilously towards the left ears as if they were about to slide... All of them were speaking a complicated Circassian language, resembling kuşdili One sort of pig Latin, rather than Turkish. One of all their eyebrows were raised, all of them looked like a series of dolly birds which were made by the same artisan. When the instrument started belly dance music, Kanarya came forward. She was wearing a rosy shalwar, a tight violet velvet waistcoat and slippers of the same color of her shalwar. The upper part of her shalwar was embroidered with golden and lower part with silver spangles.

yaldızlı saçları avizenin altında ipek bir şala benziyordu. Hemen parmaklarında küçük sarı zilleri şakırdatmaya başladı, sonra sıçradı, döndü musiki bir rüzgâr ve onun bacakları, kolları, boynu, birer sazmış gibi titredi, eğildi, doğruldu..." (s. 61)

***

"(...) Vehbi Dede ve Rabia konaktan beraber çıktılar. Gözleri, Şevket Ağa'nın önde hafif sallanan fenerinde. Ayrılacakları köşeye kadar beraber yürüdüler.. İkisi de susmuştu. İkisi de güzellik ve sükun taşan yaz gecesin tadıyorlardı. Ayrılırlarken Dede çocuğa gökleri gösterdi.

– Allah bu gece bütün kandillerini yakmış.

Rabia, Dede gittikten sonra bile olduğu yerde durdu. Yüreğinde büyük ve mesut hadiseler bekleyenlerin heyecanı vardı. İstanbul'un hangi yıldızlı gecesi, insan gönlüne büyük vakalar arifesi hissini vermez. Koyu mavi gök kubbeye yayılan ve yapışan, Allah'ın sayısız şem'aları, hangi kimsesize, serseriye, dost ışıklarıyla yolunu işaret etmez.

Sinekli Bakkal Sokağı'nın köşesindeki çeşme üstü mor, müteharrik, bir dalga gibi, kuytu gölgelerinde tatlı bir koku var, çeşmenin yalağına damlayan su sesinde, sessizliği derinleştiren bir ahenk var." (s. 77-78)

***

"(...) Eski Rabia'nın yüzü: Ağzının iki tarafında iki derin çizgi, kaşlarının arasında derin bir hat, ince yüzünü kaplayan gamlı bir durgunluk. Bu çizgiler tamamen silinmeden, simanın manası değişmeden yeni hayat, izlerini bu eski şahsiyetin üzerine resmetmeye başladı. Ve yeni yüzü şu idi: Göz kuyruklarında sık gülmekten hasıl olan kırışıklar, gözlerin içinde mütemadiyen yanan mesut ışıklar..." (s. 101)

***

"Tevfik Kabasakal Kıraathanesi'nin perdesini kurdu, şem'asını yaktı. Fakat perdeye aksettirdiği gölgeler seyircileri hem düşündürüyor. Hem güldürüyordu. Oyun eski oyundu ve her vakit padişahın ömrüne dua ile başlar, dua ile biterdi. Kâğıt kuklaların kıyafetlerinde de zahiri bir tahavvül

The long sleeves of her tulle shirt and wide cuffs were waving like folded double; her gilt hair, falling out her back, looked like a silk shawl under the chandelier. She immediately started to snap the little yellow bells on her fingers; then she leaped, turned and shook, bent and straightened as if the music was a wind and her legs, arms and neck were sedges..." (p. 61)

***

"(...) Vehbi Dede and Rabia left the mansion together. Their eyes were on the lantern of Sevki Agha, swinging lightly in the front. They walked together to the corner they would separate. Both of them were in silence. Both of them were tasting the summer night, full of beauty and silence. While they were separating, Dede showed the skies to the child:

- God lighted all the candles tonight.

Rabia continued standing even after Dede left. In her heart, there was the excitement of the ones, expecting big and happy events. Which starred İstanbul night would not give one's heart the feeling of being an eve to great events? Which homeless and vagrant would not be pointed to their way by the friendly lights by God's innumerous luminaries, scattered and stuck to the dark blue firmament?

The fountain on the corner of Sinekli Bakkal Street is like a moving, violet wave; there is a sweet smell in the snug shadows, there is a harmony in the voice of the water, dropping to fountain basin, which deepens the silence." (p. 77-78)

***

"(...) The face of old Rabia: Two deep lines on both sides of her mouth, a deep wrinkle between her eyebrows, a sorrowful stillness covering all her thin face. The new life started painting its traces to this old figure before these lines were not erased and the meaning of the face did not change. And her new face is: wrinkles on the tails of her eyes because of smiling and continuous happy lights in her eyes..." (p. 101)

***

"Tevfik settled his curtain in Kabasakal Coffe House, lightened his candles. However, the shadows, which he reflected upon the curtain, made the audience both think and laugh. The play was old and everytime started with pray for the sultan and ended with a prayer. There was no change in the costumes of the paper muppets in the appearance. But the spirits

yoktu. Fakat ruhları değişmişti. Mesela, "Mirasyedi", o an'anevî aptal züppe, küçük bey değildi. Dalkavukları, parasını alıp onu maskara etmiyorlardı. Tevfik'in "Mirasyedi"si becerikli ve kurnazdı.

Abdülhamid'in mürteşi, azılı büyük memurlarından pek farklı değildi, hatta vaktiyle Gelibolu Mutasarrıfı olan zamanın Dahiliye Nazırı Zati Bey'e benzemiyor değildi. Arnavut rolüne çıkan kağıt kukla zamanın Tüfekçibaşı'sını çok hatırlatıyordu. Kıyafet, üslup, ifade hep eski, fakat semboller yeni idi. Yalnız bunu o kadar sanatkâr bir karışıklıkla, mantığa sığmaz vakalar arasında gösteriyordu ki, onu yakalayıp şunun bunun karikatürünü yapmakla itham etmek çok müşküldü...

Halk sınıfına mensup örnekleri Tevfik doğrudan doğruya açık ve realist bir ifadeyle yaşatıyordu. Zahiren muti, dalkavuk, büyüklerin yüzüne gülüyorlar, arkalarından alay ediyorlar, terzil ediyorlar, kalblerinde adalet hissinden doğma bir isyandan ziyade, kıskançlıktan vücuda gelen bir gayz ve gızlet... Daha ziyade menfi sahalarda söyleyen, yaşayan Abdülhamid devrinin halkı. Karagöz'ün kendisi, Tevfik'in elinde aslından daha sevimli ve manalı olmuştu. O da bütün öteki çaresiz halk gibi dalkavuk, onlar gibi geveze. Kulağında patlayan şamarı, tepesine inen yumruğu sırıtarak hazmediyor, fakat tavrı ile başka türlü hareket imkanı olmadığını anlamak isteyen pratik halk filozofu olduğunu gösteriyordu." (s. 120-121)

***

"Hıdırellez günü göğün altında bugün hiçbir şehir bu kadar cümbüşlü bir kalabalıkla kaynaşmaz, hiçbir sokak bu kadar başka sesleri birbirine karıştıran böyle bir uğultu çıkarmaz. Ahalisi bu kadar kuzu kızartıp helva pişirmez.

Tevfik, tembel tembel yatakta döndü. Kâğıthane'de, yeşil çayırlarda şimdi öbek öbek toplanan halk arasında darbuka, zilli maşa, tef, zurna sesleri arasında kara göbeğini çalkalayan Çingene Pembe'yi düşündü." (s. 133)

***

were changed. For instance, Mirasyedi A character in the paper muppet show. was not that traditional fool snob, not that signorino. His brownnosers were not taking his money and not scoffing him. The Mirasyedi of Tevfik was skillful and cunning.

The mürteşi of Abdulhamid was not differ too much from the unruly senior officers, was even resembling Minister of Interior Zati Bey who was once the governor of Gallipoli sanjak. The paper muppet was associating with the Tüfekçibaşı A military officer in Ottoman army whom the gunman flags were delivered in each sanjak or district. of the time too much. The costumes, style and expressions were all old, but the symbols were new. Nevertheless he was showing that in such an artisan complication and within such irrational events that it was too difficult to catch it and accuse him of caricaturing one or another.

Tevfik was reflecting the examples belonging to lower class with a directly open and realist expression. In appearance, they were loyal, brownnoser and they were laughing at the faces of the senior, but were mocking and humiliating on their back; in their heart there were fury and grudge stemming from jeaolusy rather than insurrection stemming from the feeling of justice... The folk of Abdulhamid era who was much rather talking and living in privative areas. Karagöz The main figure in Turkish shadow show. himself became more cute and meaningful than the original in the hands of Tevfik. He, too, was brownnoser and garrulous as the other desperate people. He was digesting the smack on his ear and the fist on his head with smiling, but with his manner he was showing that he was a practical folk philosopher who wanted to understand that there was no other way of acting." (p. 120-121)

***

"On Hıdırellez, a day celebrated which is believed that prophets Al-Khidr and Elijah met on earth on 6th May no other city under the skies merges with such a hilarious crowd, no other street make a humming mixing such different noises. And no other people roast such amount of lamb and cook halvah.

Tevfik turned in the bed lazily. He thought of Gypsy Pembe who was shaking her black belly among the people in masses on the green grass and among the voices of goblet drums, zilli maşa a musical instrument with bells, tambourine and zurna a reed musical instrument like an oboe.." (p. 133)

***

"Karanlık dağıldı. Şehrin üstü inci beyazlığında bir dumana bürünmüş. Minareler, kuleler, uçlu, uçsuz bütün şekiller, rüyada görülen şeyler gibi uzak, silik. Suların kurşuni yüzü uykuda. İstanbul, gümüş, sisli bir sabah rüyası görüyor.

Galata rıhtımı... Üstünde siyah esvaplı adamlar, rıhtımın kenarında bir sürü sandal ve salapurya. Kürekçiler, kürekçiler kürekleriyle oynuyor, sabırsızlanıyor, siyah esvaplı adamlar uzaktan gelen araba seslerini dinliyorlar.

Birbiri ardınca bir sıra kapalı araba geldi, durdu. Siyah esvaplı adamlar araba kapılarını açtılar. İçlerinden kara çarşaflı, eli bohçalı, çocuklu, çocuksuz kadınlar, birkaç ihtiyar erkek ve Mevlevi Dedesi çıktı..." (s. 204)

***

"İkinci Mabeyinci Robert Kolej kapısının sırasındaki yalılardan birinde oturur. Ecdadından kalma iki yüz yıllık bir bina. Fakat birçok ilavelere ve tamirlere rağmen hala yerli mimarinin sadeleği, hususi vakarı, verdiği genişlik hissi bozulmamış. Arkasında yumuşacık tepesine uzanan büyük bir çam ve çınar korusu vardır. Ve korunun bitiminde sırtını yamaca vermiş, ağaçların arasına sokulmuş küçük, beyaz bir şelale vardır.

...Sofaları büyük, merdivenleri çifte, pencereleri şahane, ışık içinde bir yalı Eşyası daha mutena, daha ince bir zevkin eseri. Halıların, avizelerin adedi o kadar çok değil, fakat her eşya gibi onlar da birer şaheser. Sofalardan geçerken ikide birde duvarlarda Lale Devri'ni tasvir eden bir iki tarama resme gözleri daldı kaldı.

Bu yalıda Rabia'ya yepyeni gelen şey açık ocaklardı. İçlerinde yığın yığın odun yanıyor, şöminelerin hepsi renkli mermerlerden oyulmuş. Taze bir halayık onu karşıladı ve önünde yürüyerek yol gösterdi. Misafir salonuna yaklaşırken içerden oldukça iyi bilen birinin piyano çaldığını duydu...

... Yeşil gron entarili, kuru ve ufacık bir ihtiyar kadın, genç hafız içeri girer girmez, elindeki dikişi yere bıraktı, oturduğu koltuktan kalktı, kapıya doğru yürüdü... Yüzü bumburuşuk. Ağzında tek bir diş yok. Bununla beraber, ihtiyar kadının kendine

"The darkness dispersed. The top of the city was covered with a smoke of pearl white. Minarets, toweres, all the edged or endless shapes are distant and hazy like the things in dreams. The grey faces of the waters are sleeping. Istanbul is having a silver and misty morning dream.

Galata harbor... Black dressed men on it, a lot of skiffs and scows near the dock. The rowers is pottering with their shovels and growing impatient, black dressed men are listening to the car noises coming from far.

A row of covered coaches came one after the other and stopped. Black dressed men opened the doors of the coaches. They took out some black veiled women with or without children, with the bundles in their hands, some old men and a Mevlevi Dedesi a senior dervish in Mevlevi faith..." (p. 204)

***

"Second Chamberlain lives in one of the waterfront houses on the side of the door of Robert College. A two hundred years old building from his ancestry. However, despite many additions and restorations, the simplicity, special dignity and the wideness feeling of the local architecture are not spoiled. On its back, there is a big grove of pines and plane trees, lying to its soft hill. And at the end of grove, there is a small, white waterfall that leans to the slope and snuggles among the trees.

... A waterfront house in lights whose halls are wide, stairs are double, windows are magnificent. The stuff in it is a piece of a more elaborate and more fine appreciation. The number of the rugs and the chandeliers are not many, but like all the stuff they are masterpieces each, as well. She constantly gazed at some drawing pictures on the walls, depicting Tulip Period.

In that waterfront house the thing that seemed brand new to Rabia is the open furnaces. In them piles of wood are burning, each of the fireplaces were carved from colored marbles. A young female servant welcome her and showed her the way by walking in the front. While approaching to the guest saloon, she heard that someone was playing the piano, who did it well...

... A skinny and tiny old woman with green silk robe left her sewing aside as the young hafız Person who has memorized the Koran. entered; stood up from the armchair she was sitting and walked towards the door... Her face is wrinkled all over. There is no single tooth in her mouth. Nonetheless, there is a

mahsus bir sevimi vardı. Yerden bir temana etti. Siyah gözleri Rabia'ya baktı. İçinde uyanan hürmet nedense onu esaret günlerinden kalma bir âdeti ihya etti. Divan durur gibi ellerini göğsünün üstüne kavuşturdu. İhtiyar Çerkes din kelimesinin manasını bilmez, Peygamber'in ismini doğru telaffuz edemez, hatta namaz surelerini ezberleyecek kadar hafızası yoktu. Elli beş senedir İstanbul'da, hâlâ Türkçe'ye dili adam akıllı dönmeyecek çetrefil kalmıştı. Bununla beraber şedit bir taassupla dindardı." (s. 242-243)

***

"Sinekli Bakkal'da cuma namazına gitmeyenler arasında yegane hoş görünen Râkım'dı... Belki cüceliği, belki tuhaflığı onu mahallenin pek hususi ve imtiyazlı simalarından biri sırasına sokmuştu. Fakat bînamazlığın vergisi ödemeye mecburdu. Yani cuma sabahları alışveriş etmemek için dükkânın kepenklerini yarıya kadar inik bulundurur, ancak namazdan sonra kepenkleri açar, alışverişe başlardı.

Cuma sabahları Râkım ekseri keyifli olurdu İskemlesini kapısının içine atar, sokağı seyrederdi. ... Büyüklerin, bilhassa erkeklerin evde hazır olması biraz çocuk gürültüsünü azaltıyor. Belki de anaları, kulaklarını, ellerini, burunlarını sıkı sıkı temizlediği için, belki de yumurcaklar kendilerini azıcık olsun yadırgıyorlar da siniyorlardı. Hangi burnu, kulağı temiz sokak çocuğu kendisini yadırgamaz. Ah bu Sinekli Bakkal, Râkım'ın biricik dünyası.. İstanbul Bakkaliyesi, dünyanın merkezi." (s. 285)

***

"Bugün ipekli, siyah bir çarşaf giymişti. Beli uçkurlu, pelerini dize değen eski biçim çarşaf. Fakat ne de olsa yeldirmesini bir gün için bile feda etmek onca mühim. Peçesini gene arkasına atmıştı. Bir kuvvet ona yüzünü örttüremezdi... Yeldirmesinin içinde; işine giden bir amele tabiliği ile yürüyen ince bacakları bu kalın çarşafın katları arasında bir rahibe gibi müteredditve beceriksiz. Yüzünün ifadesi o kadar ciddi idi ki, hiçbir erkek ona söz atmadı. Cesur gözlerinin, korkmadan insanın yüzüne bakan gözlerinin üstünde peçe olsa belki ona da söz atarlardı.

pronounce Turkish thoroughly. Nevertheless she is very religious with a strong fanaticism." (p. 242-243)

***

"Among the ones who were not going for Friday prayer, the only person who was tolerated was Rakım. Maybe his dwarfism, maybe his weirdness made him one of the special and privileged faces of the neighborhood. But he had to pay in return for he was not performing prayer. In other words, he was keeping the shutter of his shop half closed in the Friday mornings in order to prevent shopping, he was opening them just after the prayer and starting shopping.

In the Firday mornings, Rakım was usually cheerful. He was putting his chair inside the door and watching the street. The existence of the olders in the houses, especially of the men, decreases the noise of the children a little bit. Maybe because their mothers are cleaning firmly their ears, hands and noses, they find themselves strange and get nervous. Which street child with clean nose and ears does not find himself odd? Oh this Sinekli Bakkal, the unique world of Rakım... İstanbul Grocery, the center of the world." (p. 285)

***

"Today she weared a black silk chador. An old style chador with a waistband around the belt, and with a cloak to her knees. But sacrificing her cloak even for one day was so important. She threw her veil to her back. No force would make her cover her face... In her cloak, her thin legs, walking naturally like a worker going to work, were hesitant and clumsy like the ones of a nun, among the folds of that thick chador. The expression of her face was so serious that no man dissed her. If there was a veil on her brave eyes, on her eyes that looked at the people's faces without any fear, maybe she would be dissed.

Osman wants to walk hand in hand continuously like a child playing hooky, but he cannot dare to. Girl is deeply in favor of preserving the street manners. But she is happier than Osman. They passed walking Galata Bridge. Above them there is a Byzantine mosaic peculiar to İstanbul, blue like a peacock; there is no single cloud. Boiling yellow light cauldron in the skies are pouring golden rays to the ground. Above everything there is this golden brightness. On their left, Golden Horn. On it, sails and poles are vibrating on yellow light. On their left Bosphorus steamboats, skiffs and scows are playing on the green waters. An army marching band is passing on the bridge. All the people are keeping their steps with and walking behind it.

Osman bidüziye mektepten kaçmış bir çocuk gibi el ele tutuşup yürümek istiyor, fakat cesaret edemiyor. Kız, sokak adabının muhafazasına taassupla taraftar. Fakat o Osman'dan daha mesut. Galata Köprüsü'nü yürüyerek geçtiler. Tepelerinde İstanbul'un özgü bir Bizans mozaiki, bir tavus gibi mavi, bir tek bulut yok. Gökyüzünde kaynayan sarı ışık kazanı yere altın şua akıtıyor. Her şeyin üstünde bu altın aydınlık. Sol taraflarında Haliç. Üstünde yelkenler, direkler, sarı ışıkta titreşiyorlar. Sağ taraflarında Boğaziçi vapurları, kayıklar, salapuryalar, yeşil suların üstünde oynaşıyor. Köprünün üstenden askeri bir bando geçiyor. Bütün halk ayağını uydurmuş arkasından yürüyor.

Nihayet Beyoğlu'na tünelle geçtiler. Osman ona birer birer dükkân camekânlarını göstermeye başladı...

Doğru yol her cuma günü olduğu gibi şık hanımlar ve beylerle doluydu. Her geçen onlara vilayetli bir çift gibi bakıyordu." (s. 311-312)

Finally they passed to Beyoğlu by tunnel. Osman started to show her the display windows of the shops one by one...

As every Friday, the road was full of stylish ladies and gentlemen. Each ones passing by were looking at them as if they were a city couple." (p. 311-312)

İSTANBUL'UN BİR YÜZÜ

Refik Halit Karay

İSTANBUL'UN BİR YÜZÜ

Refik Halit Karay. *İstanbul'un Bir Yüzü,* İnkılap ve Aka Kitabevleri, Üçüncü Basılış. Bu nüshada baskı tarihi yoktur. İlk baskı tarihi 1920'dir.

Eserin son sayfasında "Bebek- 15 Eylül-15 Kanunuevvel 1918" ibaresi yer almaktadır.

Bu ifadeden eserin yazılış tarihinin 1918 olduğu anlaşılmaktadır.

Refik Halit Karay. *İstanbul'un Bir Yüzü (One Face of İstanbul),* İnkılap and Aka Publishing Houses, 3rd Edition. There is no publishing date on this copy. First edition of the book was published in 1920.

In the last page of the book there is an indication of "Bebek- 15 September-15 December 1918".

From this expression, it is understood that the penning of the book is 1918.

"(...) Az sene sonra İstanbul ne kadar başkalaşmış. Yaşayışımızda ne koca bir inkılap olmuştu... O, büsbütün garip -fakat doğrusu- hoş bir âlemdi. Türedilik içinde bir kibarlık vardı; böyle hercümerc olmuş bir nesil değildik. Sınıf sınıf ayrılmış hudutlarımızda tecavüzsüz yaşıyorduk. Ama gene fanılkalr ve ahlâksızlıklar mevcuttu. Gene böyle yüreklerimiz fısk ile, fücur ile doluydu, fakat kirli çamaşırlarımızı meydanda yıkamazdık, gizli köşe arar, örtülere bürünür, gölgelere kaçar, lambaları söndürürdük.

...Fikri Paşa'nın konağı o devrin en mühimlerinden birildi. Kışın Saraçhane başında otururduk, set set bir kûhî bahçe içinde iki yüz senelik bir köhne bina idi; yazın Kandilli'ye taşınırdık; deniz üstündeki asıl yalı, ucu bucağı bulunmaz bir odun enkazıydı, lakin arkada, dağda yeni usul, kocaman bir de köşk yaptırmışlardı. Ah o konak ve orada geçen unutulmaz kışlar!... Kapının bile kendine mahsus bir vakarı, azameti ve tiryakiliği vardı; açılamaz, itilemez, sökülemez gibi sağlam, suratlı bir oturuşla hemen daima kapalı dururdu. Evin beyleri ekseriya muayyen saatlerde, çok intizamla gelip gittiklerinden içeriye, bahçede, duvara gömülü bir tahta barakada bekleyen kapıcı vaktini bilir, hazırda durur, köşeden arabanın gürültüsü duyulunca, hemen sürgüleri çıkarır, kocaman tunç topuzları yakalar ve kuvvetle çekerdi. Kapı derhal zahmetsiz gibi kayarak, sessiz açılırdı. O zaman araba hiç beklemeden, yoldaki süratiyle girer, dama tahtası şeklinde yapılmış karalı beyazlı kakma çakıl taşı yolda büyük bir patırtı çıkararak mermer merdivenin önüne gelirdi. Bizler, aşağı kat misafirleri ve halayıklar sokaktan içeri bir haber getiren bu sese muhakkak koşar, kafeslere birer defa başvururduk. Konak caddeyi, gelen geçeni görmediğinden bu bize bir eğlence olurdu.

Harem tarafından girilince kocaman mermer bir taşlık başlardı. Parıl parıl yanan ve ekseriya yeni silinmiş bulunan bu geniş meydana birçok kapılar açılırdı. İşte aşağı kat, hizmetçi ve halayık dairesi burasıydı. O ayrı bir âlemdi; kendine göre misafirleri, eğlenceleri, istiklâli vardı; yukarıdakiler haber bile almazlar, bir defa inip de

"(...) İstanbul has changed such after just a few years. Such a great revolution occurred in our lives. That was a completely weird –but frankly– a nice world. There was a courtesy in that parvenu; we were not such a scrambled generation. We were living within our limits that separated class by class, without any aggression. However again there were evilness and vices. Again our hearts were full of sin and sedition, but we were not washing our dirty linen in public, we were looking for secret places, we were covered, were escaping into the shadows and turning off the lights.

... The mansion of Fikri Pasha was one of the important of its time. We were living by Saraçhane in winter; it was a two hundred years old tumbledown building in a hilly garden, consisting of terraces. In the summer we were moving to Kandilli. The main waterfront house was vast wood debris; but in the back, in the mountain they have made a new style huge mansion, too. Oh that mansion and the winter that was spent there!... Even the door had its own dignity, stateliness and habit; it was always closed with a strong faced settlement that could not be opened, pushed or dismantled. As the men of the house were coming from and going to the house usually in certain hours and with an order; the doorkeeper, waiting in the wooden hut inserted in the inside wall of the garden, was knowing the time, standing at attention; when the noise of the car was heard, he was immediately taking the door bar out, catching huge bronze doorknobs and pulling strongly. The door was opened silently by sliding instantly. Then the car was entering without waiting, with the same speed on the road and was coming in front of the marble stairs, by kicking up a row on the pebbly road which was in whites and blacks like a checkers board. We, downstairs guests and female servants, were definitely run to this voice, bringing news to inside, and were looking from the cages. As the mansion could not see the street and people outside, that was an entertainment for us.

A grand marble hall was starting when entered from the side of harem. A lot of doors were opened to this big hall which was shining brightly and usually newly cleaned. That was the downstairs servants and slaves chamber. That was another world, too; it had its own guests, entertainments and independence. The people upstairs did not even know about all, even they did not come downstairs to have a look from the door. Some servants

kapısından bakmazlardı. Çırak olan kul cinsleri, eski sütnineler, kocaya varmış Arap dadılar, çoluk çocuk, bohçalarla buraya inerler, haftalarca yer içir, rahat ederlerdi.

Bazen keyfine, zevkine düşkün mahalle karıları da gelirdi; o zaman hamam aralığına geçer, darbuka, tef çalarak, mani okuyup türkü söyleyerek geceleri geç vakit eğlenceler de yapardık. Bu daireye Taya Hanım nazırdı. Ekseriya göz yumardı, onun zıddına giden bir şey vardı: erkek... Her eğlenceye müsade verirdi; içinde bir Ahmet, Mehmet olmamak şartıyle!... Aksi gibi bunsuz da içimizde kimse yoktu. Selamlık tarafında yanakları ebru ebru, mavi gözlü, sırma saçlı genç, dinç bahçıvan çırakları çalışırken haremdeki on altısına basmış kızları zaptedebilmek kolay bir iş değildi. Taya Hanım, sade onlardan değil, evin Beylerinden de kızları korumak mecburiyetindeydi. Zaten onlar buna can atarlar, evin Beylerine sürünebilmek için kabil olsa gece yarıları yataklarından çıkıp selamlıktan gelen yolda karanlıkta beklerlerdi.

Her kız, biri selamlıktaki uşaklardan, biri de evdeki Beylerden iki kişiye muhakkak göz koyardı. Bu, ayrı ayrı meselelerdi. Biri şeref, mevki, merak içindi. Öbürü hırs, ihtiyaç, bazen de izdivaç içindi. O eski halayık devri, benim konağa geldiğim sıralarda artık büsbütün geçmişti; şimdi harem yalnız Anadolu ve Rum kızlarının elindeydi; paytak yahut abullabut bir takım biçimsiz, endamsız kızlar. Hiçbiri çok güzel değildi. Lakin hiçbirine de çok çirkin denemezdi. Sıcakkanlı, yumuşak etli, hırslı bakışlı mahlûklardı. İşten kurtulup baş başa verince sade erkek lafı ederler, yahut kirli aşçı iskambilleriyle fal açarlardı; hepsinin sevdiği bir de türkü vardı; bunu yanık yürekle sızlaya sızlaya söylerler, içlerindeki ateşi dökerlerdi.

Haftada bir, evin temizlik günüydü; tavan süpürgeleri, leğenler, tahta bezleri, tel ve kıl fırçalar, hatta arinalar, tuz ruhları... Bu mühim bir hazırlıktı; bütün kızlar başlarında tülbentler, dizlerinde iş şalvarları, çıplak ayak konağa yayılırlar, bütün eşyayı yerinden oynatıp sofalara taşıyarak bol su ile her tarafı şakır şakır yıkarlar, ovalar, kurularlardı. Akşama hafif bir ıslak tahta kokusuyla ev, tertemiz yüze gülerdi.

who became footboys, old wetnurses, Arabian nannies who got married, were coming down here with their kids and all and with their bundles, they were eating and drinking and feeling comfortable for weeks. Sometimes selfindulgent quarrelsome women in the neighborhood were coming; then we were moving to the hall of bath and we were making entertainments until the late hours of the night by playing goblet drum and tambourine, telling poems and singing. Taya Hanım was overlooking that chamber. Usually she was condoning, but there was one thing flouiting her: men... She was allowing all the entertainments, provided that there were no Ahmet or Mehmet in it!... On the contrary there was noone without that among us. While around selamlık, pink cheeked, blue eyed, golden haired young and vigorous gardener prentices were working, it was not an easy job to constrain girls, reached the age of sixteen. Taya Hanım had to protect the girls not only from them, also from the men of the house. Yet they were yearning that, too, if possible they could get up from their beds in the middle of the night and wait in the dark on the road coming from selamlık in order to get in touch with the men of the house.

Each girl was coveting two persons, one from the servants in selamlik, and other from the men in the house. These were different issues. One of that was for reputation, position and wonder. The other one was for ambition, need and sometimes for marriage. The old female servant period was almost over when I came to the mansion; now harem was in the hands of Anatolian and Roum girls; some shapeless and ungainly looking girls, knock-kneed or coarse. None of them were beautiful. But none of them was said to be ugly, too. They were warm-blooded, soft skinned, passionate looking creatures. When they finished their work and were left head to head, they were only talking of men, or they were telling fortunes with the dirty cards of the cook. There was folk songs they each liked; they were singing them with a hurting heart and pouring the fire inside.

Once a week, there was cleaning day: long-handed brooms, washbasins, wood rags, wire brushes, bristle brushes, even the plate powders, spirit of salt... That was an important preparation; with muslin veils on their heads, work shalwars on their knees and barefooted,

Teneffüsü kolay, tozsuz, tatlı bir hava insanın ciğerlerine dolardı. Islaklık, çıplaklık, yorgunluk hepsinin yüreklerini coşturduğundan odalardan tahta gıcırtılarına karışmış yanık türkü sesleri gelirdi. Sonra çamaşır günü vardı. Bu, daha yorucu, fakat daha neşeli, daha şevkli olurdu; hepsi köpükler içinde yarı çıplak, güle katıla şakalaşırlar; çömelmiş iş görünken birbirlerini itivererek, yahut çimdikleyerek kahkahalar, feryatlar içinde akşamı ederlerdi. Hamam günü, sakin, sessiz geçerdi. Saatlerce içeride kalıp haşlandıklarından çıkar çıkmaz gece hemen yataklarına girip uyurlardı.

İkinci katta misafir odaları, salonlar vardı; yürürken avizelerin çıngırdadığı, büyük sofalarda kârı kadîm boy saatleri vakit vakit harharalı veya şakrak seslerle öterler, insanın içine hüzün veren tiktaklarıyle geceleri evi, canlı ve uykusuz beklerlerdi. Bu kat hiç boş kalmaz, misafirin arkası alınmazdı. Kapanık odaları, tül, muşamba, kumaş perdeler, sık kafesler loş eder, ağır, battal, kadife koltuklarla şal sedirler tıka basa doldurur, karpuzlu kocaman lambalarla yazı çerçeveleri münasebetsizce süslerdi. Burada daimi bir misafir resmi geçidi yapılırdı. Zarflı fincanlardan kahveler verirler, elmastıraş bardaklarla şerbetler getirirler, herkesi derecesine göre sessiz, patırtısız, teşrifatla ağırlarlardı. Bunun haricinde konağın daimi misafirleri, bizler vardık. Kimimiz Büyük Hanımefendiye mensuptuk, kimimiz de küçükhanımlara... Vaktimizi mensup olduğumuz kimselerin yanında, dizinin ucunda geçirir, derdine ortak olur, keyfini kollardık. Daha yukarıda Paşa Efendi'nin, damat Bey'in, kerime Hanımlar'ın küçük Beyler'in daireleri vardı. Bunlar zevklerine göre istedikleri biçimde döşenmişti. Tekke gibi postlu, pöstekili, Mekke, Medine resimli, boy perdeli, yeşil kapalısından tut da amerikan yazıhaneli, Venüs heykelli, frank gösterişli son modasına kadar...

Selamlık tarafında uşaklar hemen hemen aynı hayatı geçirirler, kendilerine göre poturlu, sarıklı birçok misafirlerle yiyip içip haşır neşir olurlardı. Bahçıvanlara Barlı, İşkodralı hemşerileri gelip, kemençe gibi bir çalgıyla gece sabahı ederlerdi. Anado-

all the girls were getting around the mansion, they were moving all the furnitures and carrying them to the halls, washing, rubbing and drying everywhere. In the evening the house, spotlessly clean, was smiling to face with a slightly wet wooden smell. An easy breathing, dustless and sweet air was filling the lungs of the person. As wetness, nakedness and tiredness were exhilarating all their hearts, an intense voice of folk songs was heard from the rooms, mixed with wood creaks. And there was the laundry day. That was more exhausting, but also more joyful, more enthusiastic. All of them, within the foams, half-naked, dying laughing, were joking with one another; and they were reaching the evening by pushing or pinching the others while crouching and working, with the laughters and shrieks. Bath day was passing in silence and quietness. As they were spending all day inside and boiled, as soon as they got out, they were immediately going to their beds and sleeping.

On the second floor, there were guest rooms and saloons. Very old grandfather clocks were sometimes whistling with growling or lively noises and were waiting alive and sleepless the house with their gloomy tick tocks in the saloons where the chandeliers were tinkling while someone was walking. That floor was never empty; guests did not have an end. Tulle, oilskin and cloth curtains, dense cages were making dim; heavy, oversize, velvet armchairs together with shawl couchs were filling; and huge globe-shaped lampshades and frames were ornamenting inappropriately those closed rooms. There was always a parade of guests here. They were serving coffee in cups with metal covers, they were bringing sherbets in diamond cut glasses, and were hosting everybody silently, peacable or with a protocol according to their positions. Besides, there were permenant guests, us... Some of us were appertained to Oldest Lady, some of us were to the young ladies. We were spending our time sitting together with them, being a confidant and making them comfortable. In the other floors, there were the rooms of Pasha Efendi, son-in-low, daughters of the house and the sons of the house. Those were furnished according to their pleasure. From the ones which were with woolfells, sheepskins, Mecca and Medina pictures, long curtains and green doors; to the ones with American style offices, Venus sculptures, French style, a la mode...

On the side of the selamlik, the male

lulular kaval ve saz çalarlardı. Evde en az duran aşçılardı, tablalar verilir verilmez. Hepsi kahvelerine çekilirler, gecenin yarısını orada çıkarırlardı. Biz bazen üç kız birleşip, eğlence olsun diye karanlıkta hamam damına çıkar, oradan koğuşu seyrederdik. Aksi gibi bahçıvanların odasından yalnız bir pencereyi görebilir, onu da yırtık pırtık bir perdeyle ekseriya örtülmüş bulur, yalnız içeriden çalgı ve türkü sesleri, yahut da mırıltılar duyardık. Uşakların odasında çok vakit Malik Ağa'nın bir Kürt beyi haşmetiyle köşeye kurulmuş, tesbih çekerek uyukladığını görürdük. Öbür uşaklar yanında ne rahat oturabilirler, ne eğlenebilirlerdi. Bizim asıl hoşumuza gelen ikinci kattaki misafir odasıydı.

...Tıpkı haremdeki gibi selamlıkta da daimî misafirler vardı. Paşa'nın akait hoca Abdüsselam Efendi, Damat Bey'in doktora Nesim Bey, İhsan Bey'in dalkavuğu Mahir Bey, Velit Bey'in jimnastik hocası Tahir Efendi...

Bunlar, Allah'ın günü konakta veya yalıda ömür geçirirlerdi. Hepsi ayrı tabiatta, garip huylu adamlardı. Bir arada hiç oturmazlar, âdeta dargın gibi yaşarlardı. İçimizde en zahmetsizi, en sessizi ve en iyi huylusu Paşa idi. Onun yalnız bir mekarı vardı: Saat... Her zaman oturduğu odasında kımıldamaya yer kalmamıştı; duvarlar, masalar, sigara sehpaları, her köşe, her taraf saat içinde idi, guguklusu, çalgılısı, türkülüsü, barometrelisi, çeşmelisi, şimendiferlisi, saat başı gelince hep birden çalmaya, çınlamaya başlarlardı. Her biri ayrı sesle işleyen ince narin makinelerden odada sinirleri uyuşturan garip bir çıtırtı çıkardı. O, bunların arasına sokulur, memnun, müsterih Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ni okurdu. Ne iyi yürekli adamdı. Zaten yüzünü bayramlarda, kandillerde eteğini öpmek sırası gelince görebilirdik. Nezaretten dönünce yalnız elbisesini değiştirmek, bir de yatmak için hareme girerdi; boş vakitlerini saathanesinde, zamanın çoğunu da dolup boşalan misafirlerinin yanında geçirirdi. Konuşmazdı, kızmazdı, hastalanmazdı. Hep bir örnek elbise giyer, aynı kelimelerle kendine mahsus bir tarzda lakırdı söyler; meselâ;

– Bir su alıveriniz.

Derdi. "Su verin" demezdi. "Arabayı hazırla-

servants were spending almost the same life, wining and dining and having time with the people like them as the guests with jodhpurs and turban. The countrymen from Bar and Skodra were visiting the gardeners and spending all night awake, playing an instrument like kemençe Small three-stringed violin, played like cello.. Anatolians were playing end-blown flute and saz A musical instrument resembling lute.. The ones who were staying least in the house were the cooks. As soon as the plates were served, they were going to their coffee houses and reaching the midnight there. We, three girls together, sometimes used to climb the roof of the hammam in the dark and watch the dormitory from there. But we were able to see only one window in the gardeners chamber that was often covered with a ragged curtain; only we were able to hear instrument or singing voices or some murmurings. We were usually seeing that Malik Agha was nodding off by counting his beads, settled in the corner like a Kurdish Beg in the servants' room. Other servants could neither sit comfortably nor entertain by him. The thing we liked most was the guest room in the second floor.

... There were permanent guests in selamlık as the ones in harem. Abdüsselam Efendi, ther eligion teacher of Pasha; Nesim Bey, the doctor of son-in-low; Mahir Bey, the brownnoser of Mahir Bey; Tahir Efendi, the gymnastic teacher of Velit Bey...

They were spending their every darn day in the mansion or waterfront house. Each of them had different natures and strange habits. They were never having time together; they were living as if all were offended to each other. Among us the easiest, the most silent and the one who had a good temper was Pasha. He had just one interest: Clock... There was no space in his usual room; walls, tables, cigarette tables, every corner, everywhere was full of clocks; every kind of clocks with cuckoo, rings, songs, barometers, fountains, trains, all were starting to chime and tinkle on the hour. From fine and sylphy machines a weird crackling was heard in the room, numbing the nerves. He was snuggling among them and reading satisfied and relieved the Evliya Çelebi's Book of Travels. Such a good hearted man... Yet we could see his face when our turn had come to kiss his skirts in the religious festivals and holy nights. He was entering harem when he returned from the ministry just to change his clothes and to go to bed. He was

yınız!" yahut "Koşunuz" yerine;

– Arabayı çıkarınız!

derdi. Zaten işte böyle evinde kullanabileceği yirmi otuz cümlesi vardı. Misafirlerini sadece dinlerdi. "Evet" veya "Hayır" dediği bile nadirdi. Fakat konuşmadığı halde gene nazik, kibar durmaya, herkesi memnun etmeğe muvaffak olurdu. Asıl buna şaşardık... Padişahın en sevdiği nazırlardan biriydi; ona "Hocam" diye hitab eder, arkasını sıvazlarmış. Bunu birbirimize iftiharla fısıldar, sevinirdik. Boyuna nişan, rütbe, atiye alırdı; o günlerde tebrike gelen misafirler odalardan dolup taşar, kapılardan dökülürdü. Fakat paşa etrafında olup biten işlere kayıtsız, gene öyle durgun, sükûtî köşesinde oturur, boş vakit bulunca hemen saathanesine can atar, seyahatnamesine kapanırdı. Ne kadında gözü vardı, ne mesnette. Saatlerine âşıktı; dünyanın her tarafından adamlar gelir, "Breguet"ler, "Leroy"lar, "Priol"lar gösterirler, elmas pahasına satarlardı. Reddedemezdi, yatkın uyuşuk yüreği yalnız saatlerin karşısında açılırdı..." (s. 36-40)

***

"(...) Konak sahipleri içinde ondan sonra; Büyük Hanımefendi'yi, yani Paşa'nın kayınvalidesini severdik. ...Doksanını geçkin bir kadındı, gözünü sürmesiz bırakmazdı. Köşesinde süslü, itinalı, titiz ve müstehzi tertemiz bir oturuşu vardı ki dünyanın hoşuna giderdi. Mevsime göre gayet ince Mısır keteninden yahut Şam kumaşından entariler giyer, beline daima şal kuşak bağlar, boynundan kordonunu geçirip mineli saatini de göğsünün yanındaki mini mini cebe koyardı. Eski sadrazamlardan birinin kızı imiş, babasından hazineler kalmış, fakat bu parayı hamam nazırları, çengi kollarıyla vur patlasın çal oynasın yemiş bitirmişti. Taya Hanım bazen titizliğinden bıkardı da aşağı iner, hizmetçilere bu eski macerasını minelevvel ilehahir anlatırdı.

– Bilmezsiniz o ne maldır! Bir zamanlar İstanbul'da Sağır Kadı'ya sorsan şöhretini bilirdi. Rukiye Hanımefendi. Tuna Valisi'nin kızı... Parmakla gösterirlerdi. Çingene kızlarına avuç avuç inciler saçar, narayı bastığı zaman camları şangırdatırdı; o Kandilli'deki yalı yok mu? Acaba şimdi bir ikbal mi

spending his spare time in his clock room and most of his time with his guests. He was not talking, getting angry or sick. Always he was wearing the same style of clothes, talking with the style peculiar to him and with the same words. For instance:

- May you get a glass of water

he was saying. He was not saying "Give me water." He was saying "May you get the coach out" instead of "Prepare the coach" or "Bring it". Yet he had some twenty-thirty sentences he could use in his home. He was just listening to his guests. It was rare when he even said "yes" or "no". However, though he was not talking, he was successful to beave politely and graceful and to make everyone satisfied. That was what we surprised most... He was one of the most loved ministers of the sultan. The sultan had being calling him "Teacher" and caressing his back. We were whispering that to each other with pride and getting happy. Constantly he had been rewarded with badges, ranks and gifts, those days the rooms were fulling with guests who came to congratulate him. But Pasha was sitting in silence and indifferent towards the happenings around him and looking forward to go to his clock room as he found time and cloistering his book again. He did not have designs on neither women nor rank. He was in love with his clocks; from every part of the world some men were coming, showing him "Breguets", "Leroys" and "Priols" and selling him those at the cost of diamond. He could not refuse, his vulnerable and inert heart was only opened in front of his clocks..." (p. 36-40)

***

"(...) Among the owners of the mansion we liked most secondly was Old Lady, the mother-in-law of Pasha. She was more than her nineties. She had always kohl on her eyes. She used to sit in her corner dressy, thoughtful, meticulous and clean that everybody liked her. She was wearing robes made with very fine Egyptian linen or Damascus fabric according to the season; she was always wearing a shalwar belt around her belly, and putting her enameled clock into the smallish pocket on his breast, by wrapping its cord around her neck. She had been one of the daughters of an old grand vizier, she had inherited treasures, but she devoured that money by real jam with hammam custodians and cengs. Taya Hanım, sometimes, was getting bored of her meticulousness, coming downstairs

görüyor? Yedi gün yedi gece biteviye ziyafet çekilir, dağlar donanır, deryalar tutuşur, kıyametler kopardı... O vakitler meşhur çengi kolları vardı, ben de döküntüsüne yetiştim ya! Âfet'in kolu. Benli Hatice'nin kolu, Binnaz'ın kolu... Hayahaylar, Arap oyunları, gemiciler, helvacılar, daha neler! Bir kemancı Şöhret vardı, kemanını adam gibi konuştururdu. İşte Rukiye Hanımefendi olanını bitenini bu Çingene karısına yedirdi; onun takımından çengi Seza'yı, bunu görmeliydiniz.

... Atlas şalvarı, sırmalı cepkeni Hint ipliğinden tiril tiril gömleğiyle altınlar içinde ortaya bir atılır, öyle atar, öyle titrer, öyle çalkalanırdı ki, aman Allah, vurulmayan kalmazdı; tefler dökülür, kemanlar inler, seyirciler haykırır, bir coşkunluk bir taşkınlık, bir hal ki dünya emsalini bir daha görmemiş... Bütün o davetli Hanımefendiler; Şeyhülislam., Kazasker, hanımları kızın başından aşağı liralar serperler, alnına beşibiryerdeler yapıştırırlardı. Evvelleri daha neler de olurmuş, kıskanırlar, birbirlerinin ellerinden almaya çalışırlar bu uğurda zorba gibi döğüşürlermiş... İşte büyük hanımefendi o âlemden yetişmedir, görmüyor musunuz? Hâlâ etrafında boynu mendilli süzük, alaycı bir sürü soğuk nevalar...

... Vaktiyle böyle Boğaziçi âlemlerine şan salan, İstanbul'u çın çın öttüren o yaman kadından şimdi gevşek, yumak gibi ufacık, yumuşacık, temizcecik bir vücut kalmıştı; nurlu sevimli bir yüz, süzgün canlı gözler, durulmuş bir yürek..." (s. 45-46)

***

"(...) Kızı Dilârâ Hanım, Paşa'nın haremi, şanlı şöhretli tam bir hanımefendi idi. Bektaşiliğinden başka bir kusuru yoktu. Civardaki harap bir tekkeyi yeniden ihya ettiq, benim bile hatırımdadır, ne kadar zamandır kapısını açan kalmamıştı; izbe bir mahalle arasında, çitlenbik ağaçlarına gömülü, taflanlar, sarmaşıklarla örtülmüş korkunç yüzlü bir bina idi; yıkık damından içeriye parça parça güneş vurur, harap çerçevelerinden kumrular girer, kovuklarında çocuklar saklambaç oynardı. Baba Efendi kenarındaki ayrı bir evde münzevî oturur, tamirine para bulamadığı dergâhının her

and telling that adventure continuously from the beginning to the end.

- You don't know what a bastard she is! Once, everybody in İstanbul, even the Deaf Kadi knew her fame. The daughter of Danube Governor... Everybody used to finger at her. She was throwing hadful of pearls out to gypsy girls, she was chinking the windows when she yelled. Do you know the waterfront house in Kandilli? Now, nobody cares about it. There were entertainments seven days a week continuously, as if the mountains were blown away, seas were burning and like a big tumult. At those times there were big çeng wings, I just reached the last days of that. The wing of Afet, the wing of Benli Hatice, the wing of Binnaz... Hullabaloos, Arabian dances, sailors, vendors selling halvah, and so on! There was a violinist Şöhret; she was making her violin talk. That was the gypsy woman whom Rukiye Hanım spent all her money. Çeng Seza was in her group, you should see that.

... With a satin shalwar, bolero embroidered with silver thread, gauzy shirt made of Indian linen and with golds, she was throwing herself to the room, she was shaking and swashing herself that, oh God, nobody left to be fall in love with her. There was such an ambience the world has never seen before: tef'ler was played, violins were moaning, audiences were yelling, such a great ebulliency... All those invited ladies, the wives of Sheik ul-İslam and the judges were pouring liras down from the head of the girl and were pasting beşibiryerde's Golden ornament, worth of five Turkish golden liras. onto her forehead. Before that there were even more events had happened; they had felt jealousy, had tried to take her from the hands of the others and had fought each other like bullies.. That was the world Old Lady has been grown up, don't you see? Still she has some weak and facetious cold people around her with scarfs around their neck...

... From that dandy woman who once had fame in the Bosphorus parties and tinkled İstanbul, now a loose, a pellet-like tiny, soft and clean body has survived; a light and cute face, languorous lively eyes, and a quiet heart..." (p. 45-46)

***

"(...) Her daughter Dilârâ Hanım, Pasha's wife, was a complete gentlewoman with a high fame. She had no fault rather than being a Bektashi. She made a ruined dervish

kış -kendisi gibi- biraz daha çöktüğünü görerek üzülürdü. Nihayet Hanımefendi Merdivenköy'den bir gün yeni bir hararet ve heyecanla geldi. Tekke'yi kurtarmaya karar vermişti, hemen kalfalar, dülgerler üşüştüler, kireçler, keresteler taşındı, bir faaliyettir gidiyordu. Enkaz halini almış olan o bina, boyalı, badanalı, yepyeni meydana çıktı. İçi baştan aşağı döşendi, Evkaftan taamiyeler tahsis edildi, muhibler bulundu, hülasa şenlendi, şereflendi. Hanımefendi en ufak müşkülünü gider Baba Efendi'den sorardı; en ehemmiyetsiz bir derdi olsa Baba Efendi'ye açardı; oğullarından ona şikayet ederdi, kızlarına onunla nasihat verdirirdi.; konağın içli dışlı bütün esrarına Baba Efendi vakıftı. Zaten Dilârâ Hanımefendi tekke müdavimlerinden başkasıyla dost olmaz, Bektâşî ailelerinden başkasıyla sıkı fıkı konuşmazdı.

Fakat herkese muamelesi kibardı; vükelâ haremliğini, Allah için bir sultan gibi kusursuz, noksansız, anadan doğma bir nezaket ve asaletle idare eder, her yerde adı hürmetle, muhabbetle anılırdı. Gelen ziyaretçi hanımları kocalarının mevki ve rütbelerine göre boy boy, derece derece bir karşılayışı, hal ve hatır soruşu vardı, görülecek şeydi..." (s. 47-48)

***

"(...) Konağın en acayip adamı, tahammül edilmez bir belası Damat Bey'di. Aman Ya Rabbi, bu ne maskara, bu mecnun bir herifti... Görücülük, söz kesme, nikâh, düğün, hep eski usulde, ananeye muvafık bir tarzda, yıldız barışıklığı, nikâhtan keramet beklenerek, tevekkel taalâllah yapıldı. Damadın pederi Bâb-ı Meşihat'te çok mühim bir mevkide Kazasker rütbesindeydi. Eski Rus muharebesinde Kızanlık'tan mı, Tatarpazarcığı'ndan mı, öyle bir yerden başına bir arşın salaşpur dolayıp gelmiş, medrese medrese hoca ibriği doldurduktan, heybe ve lapçın taşıdıktan sonra kürsü şeyhliğinden derece derece yükselmişti. Sonra bir vesile çıkmış, Padişah'ın arabasının altına mı atılmış, yoksa başına beş on kişi toplayıp Cuma selamlığında kaside mi okumuş, işte böyle bir arsızlıkla Padişah'a sokulmuş, az zamanda nüfuzu Şeyhülislam'ı bile korkutacak dereceyi bulmuştu. İshak Bey işte bu softanın oğluydu. Güya Müllodge restored; even I remember that nobody opened its door for a long time. That was a horrible faced building, sank into nettletrees and covered by cherry laurels and ivies in a secluded neighborhood. Piece of light was coming from the demolished roof, doves were entering from its ruined windows, children were playing hide and seek in its coves. Baba Efendi was living in another house nearby as a hermit and was getting sad by seeing that his lodge, which he could not find money to repair - got collapsed more each winter, like himself. Finally Lady came with fervency and excitement from Merdivenköy. She had decided to save the lodge; immediately headworkers and carpenters flocked; limes and timbers were carried, a lot of operation started. That debris-like building ended up as painted, whitewashed and brandnew. Food allowances were allocated from the foundations, donors were found, and briefly it was liven up and honored. Lady was asking her smallest questions to Baba Efendi, telling him even the most unimportant problems to Baba Efendi; complaining about her sons to him; Baba Efendi was aware of all the secrets of the mansion. Yet Dilâra Hanım was not having friends with the lodged frequenters, was not hobnobbing with the Bektashi families.

However she was treating everyone politely; she was managing to be the wife of a minister perfectly and completely, for God's sake, like a sultan and with a natural grace and nobleness; her name was mentioned everywhere with respect and endearment. There was such a gesture while meeting the guest women in a different manner and by degrees according to their husband's rank and positions that was to be witnessed..." (p. 47-48)

***

"(...) The most weird man and unbearable trouble of the mansion was Damat Bey. Oh God, such a fool and insane guy... Matchmaking, bethrothal, marriage and wedding were performed in old style, convenient with tradition and with the concepts of getting well with each other and expecting miracles from wedding, bu letting things drift and expecting the God's protection. The father of the groom was in a very important position of a rank of Kazasker Judge in the military; a high official in Ottoman judiciary system. in Bab-ı Meşihat Department of religious affairs..

kiye'den, Hukuk'tan mezundu, güya Bâbı-âli'nin en mühim kaleminde Başkâtipti, fakat bir hamal, bir hamal, bir lostracı, bir lotaryacı kadar bile terbiyesi yoktu." (s. 47)

***

"(...) Şubat içinde ılık, aydınlık bir gündü; Piyer Loti'nin romanların özenme bir merakla Eyüp'te gezinmeye karar verdiler, bizi araba türbenin kapısında bırakacak, bekleyecekti; orada Recai Bey'le buluşacak, kabir ziyaretine gelmiş gibi yokuşları ağır ağır tırmanarak yukarıda tenha bir yerde oturup konuşacaktık. Hep koyu renk giyindik. Hatta Recai Bey de simsiyah bir paltoya bürünmüştü. Oraların yarı da acemisi idik; gene bereket bana... Hanımefendi ile birkaç defalar aile mezarlığını ziyarete gelmiştik de yollar hatırımda kalmıştı. Daha küçüklüğümde de bahar zamanı Eyüp sırtındaki o meşhur fulya tarlalarını gezmeye giderdik, mahalle karılarının bütün kış sayıkladıkları bu seyran ne adi, ne zevksiz şeydi... Rastıklanır, düzgünlenir, yollara dökülürdük; ekseriya yemekler de hazırlar, el sepetleri, bohçalar ve sürahilerle öbek öbek oturur, laf eder, yemek yer, önümüzden geçen külhanbeylerine göz süzerdik. Küçük kalem efendileriyle büyük konak seyislerinden ibaret olan erkek seyirciler, tabii oraya bahar olduğu, fulyalar açtığı için gelmezlerdi; çapkınlık ederlerdi; böyle uzaktan, bıyık bükmek, kaş oynatmak, söz atmakla ne zevk duyarlardı; bunu biz o zaman, küçük olduğumuzdan pek anlamazdık; fakat ne kadar heves eder, aynı şeyleri yapmak için nasıl arzular duyardık..." (s. 82)

***

"(...) İşte, İstanbul'u dolduran şahıslarla sergüzeştlerden birkaç numune... Ben gördüğümü ve bildiğimi olduğu gibi, hiç değiştirmeden, süslemeden, hayalimden bir şey ilave etmeyerek yazdım. O kadar muhtelif simalar ve maceralar topladım ki şimdi benim bu tasvirlerimi okuyanlar yolda rastgeldikleri bir çehre veya kulaktan kulağa işittikleri bir vak'a karşısında, zannederim ki bir aşinalık duyacaklardır. Filvaki daha bildiğim ve haber aldığım ne sergüzeştler, ne vak'alar var; İstanbul'un çizemediğim daha ne kadar sahneleri, kendine

In the old Russian war, he had come from either Kızanlık or Tatarpazarcığı, with rolling meters of rags around his head; and after filling imam ewers and carrying saddlebags and clogs in various madrasahs, he had got raised from the lectern sheikhdom. And on an occasion -who knows if he threw himself under the sultan's coach or read an ode, gathering some five-ten men around him at Friday prayer- he approached to the sultan, and in a very short time his influence reached an extend that made even Sheikh ul-Islam be afraid of. Ishak Bey was the son of that softa. Though he graduated from Mülkiye School of Political Affairs. and School of Law, though he was the first secretatu in the most important deparment in Sublime Porte, he got no discipline that any carrier, shoeshiner or a lottery ticket seller had." (p.47)

***

"(...) It was a warm and light day in February. They decided to go around in Eyüp with an interest with emulation to the novels of Piyer Loti. The coach would drop us and wait at the door of the tomb. We would meet Recai Bey there and would climb the slopes slowly as if on a tomb visit and would sit at a secluded place to talk. We all dressed in dark colors. Even Recai Bey was wearing a pitch blck coat. We were not acquinted with the environment; but thanks to me... We came to visit the family graveyard several times with the lady, so I remember the way. In my childhood in the spring time we used to go to see the famous jonquil fields, such a mean and boring trip which all the woman in the neighborhood was waiting for all winter. After wearing kohls on our eyes and getting dressed, we were hitting the roads. Usually we were preparing food, sitting in groups with hand baskets, bundles and jugs, chatting, eating and ogling the hoodlums walking in front of us. Male audiences consisting of junior clerks and senior mansion ostlers, of course were coming there not because it was spring and jonquils were blossomed, but to womanize. We were not aware what kind of a pleasure they were getting by twisting their mustaches, raising eyebrows and dissing from a distance, but we were aspiring and desiring doing the same thing..." (p. 82)

"(...) Here there are some examples about the characters and adventures that fill İstanbul. I wrote what I see as it was,

has ne başka şekilleri mevcut... Fakat öyle birbiri ardına soluksuz ve istirahatsiz yazmakla eserime bir karışıklık vermekten, kitabı dar bir bavul gibi tıka basa doldurmuş bulunmaktan çekindim. Hem bazı meşhur sergüzeştler vardır ki üzerlerinden bir zaman geçmedikten sonra yazılırsa lezzetsiz olur." (s. 181)

***

"(...) İstanbul daha ziyade eski devirde şahsiyetli ve ehemmiyetli idi.

Şimdi renksiz ve sefil... Dar fakat süslü, alafranga bir apartman odasında oturup dışarının tramvay ve otomobil seslerini işiterek şu satırları elektrik ziyaları altında yazarken; parama ve istiklâlime rağmen hiçbir zevk duymadım. Mevsim kış... Fakat ne çeşnisiz,bir kış. Gençliği, gençliğimin kışlarını, kış gecelerini hatırlıyorum... Islak kaplamalı, harap çürük evlerde, dalgalı ve benekli şişeleri köşe başındaki bakkaldan alınan sekiz numara mor petrol lambasının ışığına toplaşarak ne hoş zamanlar geçirirdik. Ah o zamanki İstanbul'un satıcı sesleri. Durgun ve karanlık sokaklarda dolaşan gece simitçileri, bozacılar, ketenhelvacılar... Tahassürle onları anıyorum ve eriyorum, yüreğim sızlıyor, matem içinde gibiyim; çok yaşlanmışım da gençliğimi hatırlıyor gibi lezzetle için için dalıyorum. Şimdi defterimi kapadım ta çardaklı turşucudan başlayarak Saraçhanebaşı'ndaki konağı, Fikri Paşa'nı saatli odasını, hizmetçiler peşinde dolaşan Damat Bey'i, bizim o serseri ruhlu Küçük Hanımefendi'yi, herkesi, her yeri tekrar gözümün önünden geçiriyorum; pekiyi tanıdığım ve gördüğüm o devrin şayan-ı dikkat simalarını birer defa daha hatırlıyorum ve ne kadar zevk duyuyorum... Halbuki son senelerin hatıratı bende böyle güzel ve huzurlu bir tahassür yapamıyor; yüreğim sıkılıyor, sinirlerim geriliyor, vicdanım azaba benzer bir sızı ile doluyor; âdeta üzülüyorum. Hatta ben bile koltuğum ud, konak konak dolaşmakta devam etmeliydim. Dünyanın intizamı, memleketin hayrı, İstanbul'un güzelliği namına bu, böyle olmalıydı.!

Bizim hepimize eski devir biçilmiş bir kaftan imiş.

Bu gece hiç uyuyamadım; sabahın alacaka-

without any change or any adornment, or adding something of my imagination. I collected so many different characters and adventures that the ones reading my depictions will, I guess, feel acquaintance when they come across a face on the road or in front of an event they hear on the grapevine. In fact, there are adventures and happenings that I know or hear more. İstanbul has more scenes and other peculiar shapes which I cannot draw. But I abstained to give my book a complication and make it mobbed like a small suitcase by writing one after another breathlessly or restlessly. And there are such famous adventures which would be tasteless if a certain time did not pass over them." (p.181)

***

"(...) İstanbul was much rather significant and had a strong personality in the old periods. Now it is colorless and miserable... While writing these lines under the lights of the electricity by hearing tramway and car sounds in a narrow but decorated apartment room, I did not have any pleasure despite my money and independence. It is winter... But what an unseasoned winter... I remember my youth, the winters of my youth and winter nights... We used to spend such lovely times in ruined and decayed houses with wet floorings by gathering by the light of number eight petrolioum lamp whose bottles bought from the grocery at the corner. Oh, the sounds of the vendors of İstanbul of those times... Night vendors selling simit A ring shaped bread covered with sesame seeds., boza A beverage made of slightly fermented millet. and cotton candy in silent and dark streets. I memorialize them with yearning and I thaw, my heart is aching, I am like in a mourning; I muse innerly with a taste as if I am too old and remember my youth. Now I close my book and view beginning from the pickle shop with pergola to the mansion in Saraçhane, the clock room of Fikri Pasha, Damat Bey going after the servants, the errant missy, everybody and every place again and again; I remember the remarkable faces of the period that I know and see very well one more time and I take a great pleasure... However the memories of the last years cannot create such a nice and peaceful yearning in me; my heart feels pressed, my nerves get tense, my conscinence fill with a pain like torment: simply I worry. I should have continue to wander from mansion to mansion with oud under my armpit. For the sake of the order

ranlığı camları ağartırken daha ben ayaktaydım gönlüm nedense hicranla, yeisle dolu... Işığı söndürdüm; etrafımda gördüğüm eşya nasıl belli belirsiz duruyorsa, perdeler, masalar, koltuklar ancak fark edilebiliyorsa ben de öyleyim; kendim için yarı mevcut, yarı hayattayım... Yalnız derin, keskin bir şey bir ağırlık ve kuvvet var ki, göğsümden basıyor, ezilmiş ölmüş gibiyim... Kendimi duymuyorum; fakat hüznümün, hicranımın acısını duyuyorum.

...Ben eski İstanbul'un, eski İstanbul'un o şahsiyetli ve güzel İstanbul'un içyüzünü afacancasına tanıyan bir evladıydım; onu ben ne iyi anlardım... Sanki o da bana, ayrıca herkese yaptığından fazla yüreğini açardı.

İşte ben, bu pekiyi tanıdığım ve pek çok sevdiğim vücudu kaybettim. Ona yanıyorum, onun hasretini çekiyorum!" (s. 182–184)

of the world, the good of the country and the beauty of İstanbul, that should be like that!

Old period was cut out for all of us.

I could never sleep tonight. While the twilight of the morning was lightning the windows, I was still awake with my heart full of for some reason sorrow and despair... I turned off the lights; as the stuff around me is standing nebulously, as the curtains, tables and armchairs can hardly be noticed, I am like that, I am half dead, half alive for myself... There is only a sharp thing, a heaviness and force, that presses my chest; I feel like I am crushed and dead. I don't hear myself, but the pain of my sorrow and despair.

I am the son of the old İstanbul, who knows the characteristic inner face of that old İstanbul mischievously; I was the one to understand it the best... She supposedly used to open her heart to me more than she did to the others.

There, I lost that body that I know well and love a lot. I feel grieved for that; I long for that!" (p. 182-184)

MAHUR BESTE

Ahmet Hamdi Tanpınar

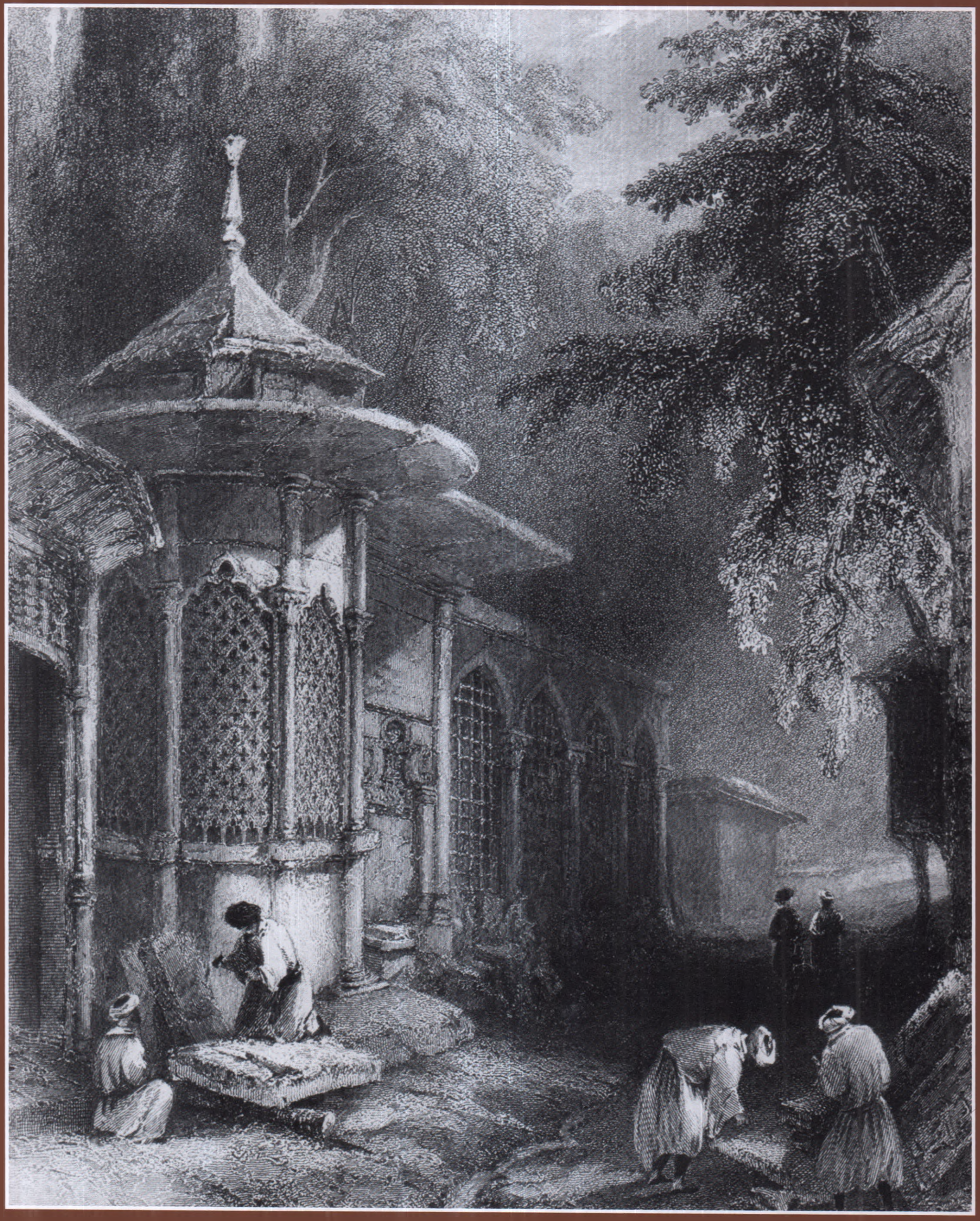

MAHUR BESTE

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Mahur Beste*, 1975.

Eserin ikinci sayfasında "Bu kitap 1975 yılında Nurettin Uycan Kitap ve Cilt Fabrikası Tesislerinde Dizilmiş ve Basılmıştır" ifadesi yer almaktadır.

Üçüncü sayfasında yer alan "Bu romanı büyük bestekârımız Eyyubî Bekir Ağa'nın ruhuna ithaf ediyorum" cümlesi dikkat çekmektedir.

YKY tarafından yayımlanan "*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*'nin "Ahmet Hamdi Tanpınar" maddesinde *Mahur Beste*'nin ilk baskısının 1975 yılında Dergâh Yayınları tarafından yapıldığı belirtilmektedir. (s. 950)

Eser, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecini anlatmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Mahur Beste*, 1975.

In the second page of the book, there is an expression that "This book was typeset and pressed in Nurettin Uycan Book and Binder Factory Facilities in 1975."

In the third page, there is a statement of "I dedicate this novel to the spirit of our great composer Eyyubi Bekir Agha".

In the "Ahmet Hamdi Tanpınar" article of "*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*' by YKY, it is indicated that the first edition of *Mahur Beste* was pressed by Dergah Publishing in 1975. (p. 950)

The book relates the transition process from Ottoman Empire to Turkish Republic.

"(...) Molla Bey gençliğinde bütün İstanbul'un sesine koştuğu nadir insanlardandı. Onun için bu besteler başlar başlamaz, her tarafta ses kesilir, komşu evlerden, pencerelerden başlar uzanır, denizde gezinenler varsa, orada hemen pencerenin önünde dururlar ve Boğaz gecesinin geniş pırıltılı sükûtu, Bayatînin Mahurun sıcak bûsesi ile kucaklaşırdı. Mehtaplı gece birden bire çılgın bir ihtirasın rüyasında uyanmak için kendi havaî gül rüyasından uyanırdı... Behçet Bey babasının sesini işitir işitmez yerinden fırlar duvarda asılı tanburunu alır ve ona yavaştan refakate çalışırdı. Gür ve kendisinden emin sesin peşinde korkar korka ilerleyiş kadar onu çıldırtan şey azdı. Tıpkı bir arslan izinde yürüyormuş gibi, sıtmalı ve halecan içinde, başı küçük kollarının bir türlü kavrayamadığı tanburuna eğilmiş, olduğu yerden bu sesin gece içindeki macerasını düşünür, onun Boğaz tepelerinde renkli bir uçurtma gibi süzülüşlerini takip eder, sonra da eritilmiş altın gibi, bir tarafta durgun suda külçelendiğini zannederdi." (s. 24)

***

"(...) Ah, eski İstanbul! İçten içe kaynayan hayatıyle, durmadan çarpışan ihtiraslarıyla, kin ve sevgileriyle, birdenbire coşan nefretleriyle, kaynayan sular gibi içten dönen ve derinleşen dolaplarıyla, daima kızdırılmış bir kaplan gibi atılmaya, parçalamaya hazır Ocaklarıyle, tekkeleriyle, esnafıyla, o kadar parça parça dağınık göründüğü halde istediği gün sokakta, çarşıda, meydanda birdenbire birleşen, acayip ve korkunç bir mahluk gibi halka halka büyüyen, genişleyen, okyanuslar gibi homurdanan, önüne çıkan her şeyi yakıp yıkan, devirip alt üst eden. Kadını erkeğini tamamlayan halkıyle her türlü canlılığın üstünde canlı şehir.

Ata Molla Bey, bu yeniçerisiz, sipahisiz, kazansız, ihtilalsiz İstanbul'u beğenmiyor, "ulema" sınıfını fetvahane kedisi haline getiren ve sarayında tek başına memleketi idare eden bu hükümdardan hoşlanmıyor, etrafındaki her şeyi küçük, bayağı, manasız görüyordu.

Meğer ne imiş o günler, ne güzel şeylermiş!

"(...) Molla Bey was one of the rare people whom İstanbul was attracted by his voice. So, as soon as those melodies started, everywhere was keeping silent, heads from the neighbor houses and windows were coming out, if there were someone on the sea, they would stop just by the window, and the wide shimmery silence of Bosphorus night was meeting with the warm kiss of Bayatînin Mahurun, a tune in classical Turkish music.. The moonlit night, suddenly, was waking up from its own flighty rose dream in order to wake up in a crazy desire dream... As soon as he heard his father's voice, Behçet Bey was taking his tanbur Long-necked, fretted, plucked lute in classical Turkish music. from the wall and trying to company him slightly. There was nothing more to make him crazy rather tan proceeding gutlessly behind resonant and confident voice. As walking on the trace of a lion and within feverish and excitement, he was thinking of the adventure of that voice in night, by bending his head towards his tanbur which he could not hold with his short arms; he was following its glide like a colorful kite on the hills of Bosphorus; then he was assuming that it was sintered in a still water like a melted gold." (p. 24)

***

"(...) Oh, old İstanbul! Living city with inwardly simmering life, constantly clashing ambitions, grudges and loves, immediately glowing hatreds, tricks pulling and deepening inside, with the seedbeds, lodges and artisans always ready to go ahead and to smash like an angry tiger, and with its people despite they were seen so scattered and in pieces, who could unite suddenly in the street, in the bazaar or in the square, who could grow and widen like a weird and horrible creature; who was like the oceans murmuring, demolishing everything in front of it; and whose women were completing the men; a living city above all the vividness.

Ata Molla Bey wasn't admiring that İstanbul without janiseries, caldrons and revolts; did not like that ruler who made ulema class as fetvahane cat and who was ruling the country by himself in his palace; was deeming everything small, mean and senseless around him.

Apparently how those days were, how nice they were! The heavy knobbed doors of Vizier, Sheikh ul-Islam and Kazasker Judge in the

Vezir, Şeyhülislam, Kazasker konaklarının ağır tokmaklı kapıları yavaşça geceleri açılırlar, karanlıkta gizlenmeye çalışan bir gölgeyi kaparlar, basık tavanlı odalarda fısıltılar, sarı florinlerle dolu ağır torbalar elden ele geçer, yeniçeri odalarında çelebi yüzlü kâtipler, tecrübeli ocak ihtiyarları baş başa verip din ve devlet namına konuşurlar, köşe başlarında tehlikeli pazarlıklar olur, mazul şeyhülislam yalılarının önüne gölgeden kayıklar gelir, "makam-ı fetva sizindir, ocaklu sizi ister!" teminat verilir, sonra birden bire bütün bu karanlıkta hazırlanan şeyler, sabah oldu mu meydana çıkar, yay bıyıklı, geniş göğüslü, eğri palalı yeniçeriler, sipahiler meydana toplanır, büyük çarşının demir kapıları kapanır, tekbir ve tehlil sesleri, küfürler, lanetler birbirine karışır, biri "din ü devlet elden getti. Veziri istemezüz, molla mazul olsun!" gibi çığlıklar bu kalabalığın üstünde, zalim ve kindar bayraklar gibi açılır, kadınlar pencerelerden "devletin aslanları" diye asilerin kalplerine kuvvet verir, korku şehrin üstünde büyük rüzgârlar gibi eser, Hacıbektaş kazanı meydana taşınır, başlar alınır, hal'ler yapılır, valide sultanlar oğullarıyla beraber, hiçbir sesi dışarıya taşırmayan basık saray odalarına hapsedilir; kanın, ölümün, hırsın. Kinin ağır ve yapışkan bir madde haline getirdiği bir hava içinde yeni ikbal hil'atleri biçilir, cülus ulufeleri, bahşişler dağıtılırdı." (s. 53-54)

***

"(...) Bununla beraber, mehtap sefaları ve saz âlemleri için yalı eskisi gibi bırakılmıştı. Bu âlemlere kadın erkek ayrı sandallarla iştirak etmek âdet olduğu halde, Molla bey gelininden ayrılmaz, birlikte çıkarlardı. Bazen sazı Molla'nın kendisi tertip ederdi. O zaman devrin modası olan şarkılar ve besteler bir yana bırakılır, daha ağır bir musiki Boğaz'ı doldururdu. Kışları her perşembe Molla Bey geliniyle, -fakat bu sefer ayrı arabalarda- Yenikapı Mevlevihanesi'ne giderlerdi. Genç kadın çalmaz, söylemez, fakat musikiyi severdi....

... İsmail Molla biraz da, hakikaten yaşaması için kendisine lazım olan havayı ondan esirgemediği için severdi. Erenköyü'ndeki

military; a high official in Ottoman judiciary system. mansions were being opened slowly at night, were covering a shadow that was trying to hide in the darkness, whispers and heavy sacks of yellow guilders were being carried from hand to hand in the rooms with low ceilings, in the janissary rooms the gentleman faced clerks together with experienced seedbed elders were talking on behalf of religion and state, dangerious bargains were done on the corners, shadow skiffs were coming in front of dismissed sheikh ul-İslam, the guarantee was given as "fetva The opinion of Sheikh ul-İslam about an issue involving religious law. position is yours, people in the seedbed want you!", then all those which were prepared in the dark were showing up in the morning,bow mustached, wide chested and curve blades janissaries and sipahis Cavalry soldiers. were gathering in the square, the iron doors of big market were closed, the sounds of tekbir and tehlil Words said to express the uniqueness of God in Islam. were mixed with insults and curses, the shoutings of "Religion and state are lost. We don't want the vizier, molla should be dismissed!" were opened like cruel and revengeful flags above the crowd, women were encouraging the the hearts of the rebels by yelling "the lions of the state!", the fear was blowing like huge winds above the city, the Bektashi cauldron was carried out to the streets, the revolt tuuk start, people were executed, sultanas together with their sons were imprisoned into noise repellent low palace rooms; and in an ambience, which the blood, death, ambition and hatred made as a sticky substance, new welfare caftans were cut, enthrone salaries and gratuity were being distributed." (p. 53-54)

***

"(...) Besides, waterfront house was left as it was, for moonlight trips and music entertainments. Though men and women attended those entertainments in separate skiffs, Molla Bey was not leaving his wife, they were going together. Sometimes Molla himself was arranging the entertainment. At those times trendy songs and compositions were being put aside, a more heavy music was filling the Bosphorus. In winters each Thursday Molla Bey with his wife -that time in different coachs-was going to Yenikapı Mevlevihanesi Mevlevi dervishes's lodge.. The young woman was not playing or singing, but liked the music.

köşk, Boğaz'daki yalı, Bebek, Kanlıca sefaları, parke taşlı yollarda lastik tekerlekleri yağ gibi kayan siyah, cilalı yeni arabasında her Ramazan akşamı Şehzadebaşı'nda yaptığı gezintiler, bütün bunlar hep dışta kalan şeylerdi. Bir düğüne gelinini istediği gibi, yani mevkiine, şerefine yaraşır bir kıyafetle göndermek için ihtiyar kazaskerin avuç dolusu para sarfından başka, haftalarca terzilerle, kuyumcularla didişmesi bile kendisine bu ruh vasatını bulması kadar onu memnun etmezdi." (s. 84-85)

***

"(...) İsmail Molla İstanbul'u, bilhassa bu şehrin muayyen bir sınıfını çok iyi tanırdı... Boğaz yalılarında geçkin yaşlarına rağmen süsler içinde, köşe minderlerinde kızlarının, gelinlerinin, torunlarının emekdar hizmetçilerinin arasında zevkleriyle, duygularıyla başka bir zamanın yadigârı gibi yaşayan ihtiyar hanımefendilerin hatıralarını hâlâ hüzünle devam ettirdikleri aşklar, göz kamaştırıcı düğünler, acıklı ayrılışlar, sebebi gizliden gizliye nakledilen vakitsiz ölümler birbiri ardından genç kadının gözleri önünde canlanırdı.." (s. 87)

***

"(...) O zamanların İstanbul'unda Medrese, icabında Saray'a veya Bâbıâli'ye karşı kullanılabilecek büyük bir kuvvet unsuru idi. İkinci Mahmut devrinde adı bile geçmeyen "Talebe-i Ulum" Tanzimat'tan sonra Saray'ın, vezirlerin sık sık müracaat ettikleri, kâh İstanbul efkâr-ı umumiyesini avlamak için kâh ferdî siyasetlerini zorla terviç ettirmek için harekete getirdikleri bir muvazene amili olmuştu. Abdülaziz devrinin sonlarında ise âdeta devlet hayatını kendiliğinden kontrol eder hale gelmişti. Onun için paşaların çoğu bu kuvveti kollamak, kendi aleyhinde veya devlet aleyhinde harekete geçmemesi için onu tutmak zorunda kalıyorlardı. Devlet dizgini Ali Paşa'nın sıkı ellerinden çıkınca İstanbul'un iç hayatına Medrese hâkim olmuştu. İslâm âleminin geçirdiği buhran, Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye'nin faaliyetleri, yeni fikirleri benimsemiş birçok büyük bilginlerin mevcudiyeti, âdeta ihtilalci adı verilebilecek

... İsmail Molla, on the other hand, was loving her because she was not depriving the air he needed to live. The mansion in Erenköy, the waterfront house in Bosphorus, Bebek and Kanlıca trip pleasures, outings to Şehzadebaşı each Ramadan night with his black, polished and new coach whose rubber tyres were sliding on parquet paved roads, all those were the things that were outside. Even spending handful of money to send her wife to a wedding ceremony as he liked to, in other words to send her with a dress convenient to his rank and honour, and quarreling with the tailors and jewelers would not make him satisfied than finding his soul mate. (p. 84-85)

***

"(...) İsmail Molla was knowing İstanbul, especially a certain class of this city. The memories of old ladies, who was living like an other time's reminder with their pleasures and emotions among their daughters, daughter-in-laws, grandchildren and loyal servants, on their corner cushion in the ornaments in the waterfront houses of Bosphorus despite ther old age -the loves that they were still continuing with sorrow, gorgeous weddings, painful seperations, untimely death whose reasons were whispered from ear to ear - were reviving in forn of the eyes of the young woman." (p. 87)

***

"(...) In those times's İstanbul, madrasah was a great force factor which could be used against the palace or Sublime Porte, if needed. "Talebe-i Ulum", whose name was not even known in Mahmut II era became a balance reason which the palace and the viziers frequently resorted and mobilized sometimes for hunting the general ideas in İstanbul, sometimes for making their personal policies adopted forcibly after Tanzimat. In the end of Abdulaziz era it reached a position to control the state life by itself. So most of the generals should watch over or control that power in order to prevent it to move against him or against the government. When the state rein was lost from the tight hands of Ali Pasha, madrasah started to prevail on the inner life of İstanbul. The crisis that Islam world was passing through, the activities of Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye Society of Islamic Lectures, the existence

bir yığın Müderris, onun bu devirde cemiyet meselelerini menfi tarafından tutmasına engel oluyordu. Bu yüzden yenilik taraftarı paşalar, bu kuvvetin başka ellere geçmemesi için çok uyanık duruyorlar, onu hem başıboş bırakmıyorlar, hem de bu kontrol sayesinde bu kuvvetin kendi fikirleri aleyhinde bir hareketinden çekinmiyorlardı." (s. 98)

***

"(...) Bütün bu teferruatı dostundan dinleyen Nuri Bey, hemen ertesi akşam Nerkis Ayşe'ye gitmeye karar verdi. O gün, akşam namazına kadar kendini zor tuttu. Sonra yavaş yavaş Beyazıt'tan aşağı doğru indi. Laleli'ye geldi. Koyun Ali Sokağı'nı eliyle koymuş gibi buldu. Selamlık kapısının tokmağını arkadaşının tarif ettiği gibi üst üste üç defa vurdu. Gür bıyıklı, sert bakışlı, kemeri bir yığın tabanca bıçakla devlet kalesi gibi heybetli görünen Arnavut kapıyı açtı. İlk bakışta kendini eşkıya inine giriyormuş sanan Nuri Bey, bu kabulden epeyce şaşırmıştı. Buna rağmen o akşamki parolayı iyi kötü fısıldadı: "Barbaros'u çeşme önünde gördüm." Bu sihirli cümlenin Arnavudun yüzünü yumuşatmağa yettiğini fark etmesine vakit kalmadan koltuklarına girene iki Arap köle ile kendini üst katta buldu... Gece yarısından biraz sonra çıkan bir yangın her şeyi alt üst etti. Bu, İstanbul'un beşte birini birkaç saat içinde kül eden, binlerce insanı yersiz, yurtsuz, gecelik kıyafetiyle sokak ortasında bırakan, her otuz yılda bir şehrin manzarasını değiştiren, eski devirlerde hemen arkasından kanlı ihtilaller getiren o büyük afetlerden biriydi. Yangın ilk önce Cibali'de başlamış, fakat az zamanda bir kolu Fatih'e doğru genişlerken, bir kolu da rüzgârın yardımıyla Laleli'ye sıçramıştı. Sabahın alaturka sekizine doğru, Nerkis Ayşe'nin evi çatının dört yerinden alev almıştı. Bu o kadar ani olmuş, konağın çatısı kav gibi birden öyle tutuşmuştu ki hiç kimse vaktinde hazırlanamamıştı." (s. 177)

of so many scholars who adopted the new ideas, so many madrasah teachers whom could be called as revolutionist, were preventing him to think privatively on social issues in those times. Because of that, reformist generals were staying aware for preventing that power to be obtained by other hands; they were both not giving rein to it and at the same time they were not afraid of any attack of that movement against their own ideas thanks to that control." (p. 98)

***

"(...) Listening to all those details from his friend, Nuri Bey decided to visit Nerkis Ayşe just the evening after. He barely kept himself calm until the evening prayer that day. Then slowly he went down from Beyazıt and came to Laleli. He found Koyun Ali Street very easily. He knocked the knob of the selamlık door three times one after the other as his friend described. The Albanian, with thick mustache, sharp eyes and who looked formidable like a state fortress with his pistols and knives in his belt, opened the door. Nuri Bey, thinking as if he was entering a bandit cave at the first sight, surprised for this acception. Despite that, he whispered somehow the password of the night: " I saw Barbaros by the fountain." Before he saw that the magical sentence was enough to soften the face of Albanian, he found himself upstairs with two Arabian slaves who held him from his armpits. A fire, just after the midnight, screwed everything up. That was one of the great disasters which turned one fifth of İstanbul into ashes in just a few hours, left thousands of people homeless, rootless with their night cloths in the middle of the street, was changing the landscape of the city every thirty years and brought bloody revolutions just after themselves in the old times. The fire had started first in Cibali, but in a very short time from one side it got widened to Fatih, while on the other side to Laleli with the help of the wind. Towards the -Turkish style- eight o'clock in the morning, the house of Nerkis Ayşe flared up from four place in the roof. That happened so suddenly, the roof of the mansion burned all of a sudden like timber that nobody found chance to get prepared." (p.177)

HUZUR

Ahmet Hamdi Tanpınar

HUZUR

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Huzur*, Dergâh Yayınları, İstanbul: 2004.

Huzur, ilk olarak Cumhuriyet Gazetesi'nde 22 Şubat - 2 Haziran 1948 tarihleri arasında tefrika edilmiştir.

Eser, Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın "Tanpınar Hakkında Birkaç Söz" başlığı altında takdim yazısıyla yayımlanmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Huzur*, Dergâh Publishing, İstanbul: 2004.

Huzur was firstly published at Cumhuriyet Newspaper as series between the dates of 22 February - 2 June 1948.

The book was published with the introduction of Prof. Dr. Mehmet Kaplan, titled "Some Words about Ahmet Hamdi Tanpınar".

"(...) Sahaflariçi tenhaydı, daha kapıda eski Mısırçarşısı'ndan sığınmış bir damla gibi küçük bir dükkân, eski zengin şarkın, kötü kim bilir nereye dayanan, hangi ölmüş medeniyetlere çıkan bir yığın geleneğin küçük ve sefil bir hülasası, tozlu kavanozlarda, uzun tahta kutularda, üstü açık mukavvalar içinde asırlarca faydasına inanılmış, kaybolan hayat ve sıhhat ahenklerinin biricik çaresi gibi bakılmış ot ve köklerini, peşinden o kadar hırsla koşulan, okyanuslar aşılan baharlarını teşhir ediyordu.

Mümtaz bu dükkâna bakarken hiç farkında olmadan Mallarme'nin mısrasını hatırladı. "Meçhul bir felaketten buraya düşmüş..." Buraya, bu tozlu dükkâna, bu duvarına elle yapılmış triko çorapların asıldığı yere... Yanı başında tahta kepenkli peykeli, eskimiş seccadeli dükkânlarda, aynı zengin ve uzaktan bakınca büyülü ananenin hikmetleri, ebediyete kadar tasnif fikrine yabancı bir istif içinde, raflarda, rahle, sandalye üst-lerinde, dükkânın döşemesi üzerinde üst üste, sanki gömülmeğe hazırlanıyorlarmış yahut gömülü bulundukları yerden seyrediliyorlarmış gibi bekliyorlardı. Fakat şark, hiçbir yerde hatta mezarında bile katıksız olamazdı. Bu kitapların yanı başında, açık işportalarda, içimizdeki değişmenin, intibak arzusunun, yeni bir iklimde kendimizi aramanın kucak dolusu şahitleri, kapakları resimli romanlar, mektep kitapları, ciltlerinin yeşili atmış Frenkçe salnameler, eczacı for-mülleri vardı. Kahve falı ile Momsen'in Roma hayali, Payot edisyonunun artıklarıyla Karakin Efendi'nin balıkçılık kitabı, baytarlık, modern kimya, ilm-i remil, sanki insan kafa-sının bütün düzensizliği bu çarşıda birdenbire teşhir edilmesi icap ediyormuş gibi birbirine karışıyordu.

Böyle hep bir arada bakılınca insan sadece zihnî bir hazımsızlığın eserleri gibi görülen bir bir halita.. Mümtaz bu halitanın yüz senelik bir didinme, durmadan bir gömlek değiştirme içinde olduğunu biliyordu.

Bu polis romanları hülasalarının bu Jules Verne'lerin, Binbir Gece'lerin, Tûtî-nâme'lerin, Hayatülhayvan'ların ve Kenzülhavas'ların yerini alabilmesi için bütün bir cemaat yüz sene bunalmış, didinmiş, doğum

"(...) Sahaflariçi was not crowded. Just at the door a waterdrop-like small store, a tiny and miserable summary of many traditions of old rich east, whose roots were who knows where, leading to dead civilizations, was exhibiting herbs and roots, whose benefits were believed and thought to have been the sole remedy to the lost harmony of lives and healths, and the spices that had been chased with a passion and gone beyond the oceans, in dusty jars and long wooden boxes.

While looking at that store Mümtaz unknowingly remembered the verse of Mallarme. "Fell here from an obscure disaster..." Here, to that dusty store where hand made tricot socks were put on the walls... Right beside it, in the shops with wooden shutters and couches and old sajjada, the wisdom of the same rich and magical tradition, when looked from a distance, were waiting in a pile forever, which was not familiar to the concept of classification, on the shelves, lecterns and chairs, on the flooring of the shop one on another, as if they were prepared to be buried or were being watched from the place they were buried.

But east could not be pure anywhere even in the grave. Besides those books, on the pushcarts of the vendors, there were armfuls of witnesses of the change within us, desire of adaptation and looking for ourselves in a new climate, covered comic strips, school books, discolored green French almanacks and chemist formulas. Coffee cup fortune and Momsen's Roman dream, the remnants of Payot edition and the fishery book of Karakin Efendi, veterinary, modern chemistry, geomansy were mingled together as if it the complexity of human mind was needed to be shown in that market.

That was a mixture, seen as a result of a mental indigestion of human, when looked together. Mümtaz knew that that mixture was in a hudred years of moiling and a continuous alter of appearance.

All the society was bored, moiled and birth pangs for the summaries of those detective novels, those Jules Vernes, 1001 Nights and Tûtînâme, Hayatülhayvan and Kenzülhavas to take their places. One of the shopkeepers gave him a friendly sign.

sancıları çekmişti.

Tanıdığı dükkâncılardan biri kendisine dostça bir işaret etti. Mümtaz, ne var ne yok diyen bir çehre ile yaklaştı.

Dükkâncı eliyle peykenin bir tarafında üst üste sicimle bağlı, eski meşin ciltli bir kitap dizisini gösterdi.

– Birkaç eski mecmua var... Görmek isterseniz..." (s. 46-47)

***

"–Mümtaz, ateşte ağır ağır kavrulmuşa benzeyen ciltleri elinde evirip çevirirken, geçen mayıs başında bu dükkâna son defa geldiği günü düşündü. Nuran'la buluşmalarına bir saat vardı; vakit geçirmek için buraya uğramış, ihtiyar kitapçı ile konuşmuş, güzel ve temiz ciltli bir Şakayık-ı Numaniye ile zeylini satın alarak gitmişti. Bu Nuran'la ilk defa Çekmeceler'e gittikleri gündü. Genç kadınla İstanbul'un her tarafını dolaştıkları halde Çekmeceler'e gidememişlerdi.

– Bütün günü orada iki gölün etrafında gezerek geçirmişlerdi. Küçükçekmece'de adeta su üstünde duran ve bu yüzden insana ister istemez Çinlilerin kayık evlerini hatırlatan büyük lokantada yedikleri yemeği, köprünün başındaki avcı kahvesinin dereye bakan bahçesinde geçirdikleri saati, bu bahçeye inen tahta merdiveni hatırladı. Biraz ötede balıkçılar sandaldan sandala dik seslerle bağırarak kefal avlıyorlardı. Birden birkaç ses beraberce yükseliyor, güneşte vücutlarının yukarı kısmı çıplak insanlar birkaç kat'i ve keskin hareket yapıyorlar, sonra iki sandalın arasında ağ, yavaş yavaş bir bereket arması gibi ıslak ve kenarlarına takılmış balıkların küçük gümüşten akisleriyle sudan çıkıyor ve o zaman asıl büyük yığın güneşe bir ayna tutulmuş gibi birden parlıyordu. Yerde ayaklarının dibinde o anda alışıveren bir köpek kuyruğunu sallayarak, kulaklarını sallayarak yaltaklanıyordu." (s. 48)

***

"(...) Mecmualardan biri baştan aşağı kötü bir yazıyla kopya edilmiş bir Yunus Divanı'ydı. Fakat haşiyelerde Bakî'den, Nef'i'den, Nâbi ve Galip'den alınmış gazeller

Mümtaz approached with an asking face. Shopkeeper showed a pile of old leather covered books, one thing on top of another, wrapped with a rope.

- There are some old magazines... If you like to see..." (p. 46-47)

***

"-While turning the volumes, looked like roasted slowly in the fire, over in his hand, Mümtaz thought about the last day he came here last May. There was one hour to his meeting with Nuran; he came here to spend time, talked to the old bookseller and bought a nice and clean covered Şakayık-ı Numaniye with its supplement. That was the first day he went to Çekmeceler with Nuran. They could not go to Çekmeceler though he traveled all parts of İstanbul with young woman.

They spent all day there, going around two lakes. He remembered the food they ate in a big restaurant resembling necessarily the floating houses of Chinese, which was almost staying on the water; the hour they spent in the garden of the hunters' coffee house on the side of the creek at the beginning of the bridge and the wooden stairs going down to the garden. A little far from them, the fishermen were fishing mullet by yelling each other from one skiff to the other. Suddenly couples of voices were rising together; people, whose upper bodies were naked, were doing some exact and certain movements; and then the net between two skiffs were coming out from water, wet like a fertility sign, with the little silver reflections of the hs, caught within them. A dog, which just came by their feet at that very time was fawning by shaking its tail and ears. (p. 48)

***

"(...) One of the magazines was a Yunus Book, which was copied by a bad writing from the beginning to the end. But in the notes on the page, there were odes taken from Baki, Nef'i, Nabi and Galip. On some pages in the end there are some medicines with daülfilfil A sort of pepper spice., cardamom and rhubarb written by various hands. Above one of them there was a red title as Macun-i Lokman Hekim. One other was cooking onions with filling clove in them and making elixir of life. The other

vardı. Sonuna doğru birkaç yaprakta muhtelif ellerle, daülfilfilli, kakuleli, raventli birçok ilaç yazılıydı. Birinin üstünde kırmızı yazıyla Macun-i Lokman Hekim başlığı vardı. Bir başkası, bir soğanın içine karanfil doldurarak ateşte pişiriyor, İksir-i hayat yapıyordu. Öbür mecmua bir şarkı defteriydi: Şarkıların üstünde makamları, bestekârlarının adları yazılıydı. Hepsi meyanları hiçbir sadayı ve heceyi unutmadan tekrarlıyorlardı: Pembe, mavi, beyaz, sarı kâğıtlarda, satırların tebeşir yeri hâlâ görülür şekilde, muntazam, âdeta nar gibi, diş diş yazıyla yazılmıştı. Sonuna doğru hoşa giden bazı beyitler kaydedilmişti. Ondan sonra 1197'den itibaren başlayan bir yığın doğum, ölüm tarihi geliyordu. Ne kadar safdil bir itinası, merasimi vardı 1997'de mecmua sahibinin mahdumu Abdülcelal Bey iki günlük bir rahatsızlıktan sonra, Rabiülahirin on yedinci gecesi sabaha karşı vefat etmişti. Bereket versin hemen birkaç ay sonra kerimesi Emine Hanım doğmuştu; bu hadiseleri geniş bir sene idi; defterin sahibi süt kardeşi Emin Efendi'ye saraç dükkânı açmış, kendisi de bu kadar yıllık mazuliyetten sonra Kapanıdakik Eminliğine tayin edilmişti. Ertesi senenin en mühim hadisesi oğlu Hafız Numan Efendinin ilm-i edvâra başlamasıydı. Komşuları Mehmed Emin Efendi kendisine meşk edecekti.

Kimdi bunlar? Nerede oturuyorlardı. Mümtaz peşinden koşmağa hiç lüzum görmediği bir zamanın eşiğinde, elinden defteri bıraktı.

Üçüncüsü daha garipti. Bir çocuğa ati hissini verebilirdi. Çoğu sahifeler boştu. Ortasına doğru bir yerde ağaçta devekuşunun resmidir diye acayip ve acemi bir elle yazılmış, başlığın altında ne deveye, ne de kuşa benzeyen bir resim, alt tarafında yalanmış mürekkebin karattığı karışık bir desen vardı. Bunda da birçok tarih vardı Fakat yazılarının hiçbiri birbirini tutmuyordu. Belki de bir meşk defteriydi ve daha ziyade sonradan okuma yazma öğrenen yaşlı bir adama ait olacaktı. Hemen her satırı daha acemi bir el birkaç defa tekrarlıyordu: "Mekke-i Mükerreme"de delilimiz Saka Esseyd Muhammed Elkâsimî Efendiye.." Biraz sonra adres daha vazıh olu-

magazine was a song notebook: The makam's Makam: The concept of modes in Turkish classical music. and the names of the composers were written on the songs. Without forgetting, all of them were repeating all the center parts, sound and syllable: They were written in a definite order, piece by piece, as the chalk place was still distinguished, on pink, blue, white and yellow pages. Towards the end, some liked couplets were noted. Then there were plenty of birth and death dates beginning with 1197. What an ingenuous care and function. In 1197, the son of the owner of the magazine, Abdulcelal Bey, deceased morning face on the seventeenth of rebiulahir The fourth month of the Muslim calendar. after two days of suffering. Thank God that just after few months, his daughter Emine Hanım was born. That was a year full of events. The owner of the notebook had opened a leather shop for his milk sibling Emin Efendi; he was appointed for Kapanıdakik Custody himself after all those years of dismissal. The most significant happening of the next year was that his son Hafız Numan Efendi started İlm-i Edvar Contemporary Sciences.. Their neighbor Mehmed Emin Efendi would help him.

Who were they? Where were they living? Mümtaz left the notebook from his hand on the threshold of a time that he thought it did not worth of going after.

The third one was more weird. It could seem to be belonged to a child. Most of the pages were empty. Towards the middle, there was a note that "That was a picture of an ostrich on a tree" written by an odd and untrained handwriting and below that there was a picture resembling neither a camel nor a bird; and at the bottom there was a motley figure darkened by the swept ink. There were a lot of dates on that, too. But the writings were not like each other. Maybe it was a love book and rather would belong to a man who learned writing and reading later on. Almost each line was repeated by an untrained handwriting: "For our evidence Saka Esseyd Muhammed Elkâsimî Efendi in holy city of Mecca" Then the address became more clear: "In the holy city of Mecca, for Esseyyid Muhammed Elkâsimî Efendi, servant of Temple Mount, the son of goldsmith Mesut Efendi of Babünnebi..." After some pages later, it

yordu.

"Mekke-i Mükerreme'de Babünnebide Kuyumcu Mesut Efendi mahdumu Haremi Şerif hizmetkârânından Esseyyid Muhammed Elkâsimî Efendi hazretlerine..."

Birkaç sahife ötede, büyükçe bir masraf cetveli altında da "Velinimet Naşit Beyefendi hazretlerinin mabeyn-i hümayun beşinci kâtipliğine tayinleri tarihidir" diyordu.

Mabeyn-i hümayun beşinci kâtipliğine bâirâde-i seniye tayin buyurulan velinimetimiz Naşit Beyefendi hazretleri bera-yı mübaşereti vazife bu sabah elbise-i resmîyelerini lâbis olarak saray-ı hümayuna azimet buyurmuşlardır. Hemen Cenâb-ı Rabb-i izzet Tevfiklerini refik eyleye.." Mümtaz'ın kafasında Abdülmecid devri bütün sazlarını çaldı. Daha altta çok kalın bir kalem ve bir türlü kendini idare edemeyen bir elle yazılmış olan bir beyit geliyordu.

Gül nerde, bülbül nerde
Gülün yaprağı nerde

Arkasından kaplumbağa yavrusu kabuğu, ayın on beşinde sırça şişeye doldurulan yedi çeşme suyu, kırk nar tanesi, safran ve karabiberle gece yarısı ateşte kaynatılan taze kiraz dalıyla iyice karıştırılıp, duası okunduktan sonra kırk gün güneşe asılan bir büyü tarifi. Onu da görünmeden insanlar arasında gezmez yine kırk gün kırk defa okunacak dua takip ediyordu.

Öbür sahifede kırmızı kalemle tanıdığı dillerden hiçbirine uymayan altı isim yazılıydı: Temâgisin, Begedânin, Yesevâdin, Nevfena, Gadisin...

Bunların altında, gece yatarken yedi defa okundukta behemehal niyet edilen şey üzerinde rüya görülüyor, deniliyordu. Daha aşağıda ise Geldânî yazılarının okunma şekli hakkında uzun bir izahat vardı..." (s. 49–51)

***

"Çadırcılariçi her zamanki gibi şaşırtıcıydı. Çok defa kapalı duran bir dükkânın önünde, Rus işi semaver borusu kapı topuzu, otuz sene evvel o kadar moda olan sedef bir kadın yelpâzesinin dağınık parçaları, büyükçe bir saate mi, yoksa gramofona mı ait olduğu kestirilemeyen birkaç âlet, nasılsa buraya kadar bölünmeden, parçalanmadan, gelmiş

was written below of a largish expenditure table that "This is the date when his nibs Velinimet Naşit Beyefendi is appointed for serving as fifth clerk in mabeyn-i hümayun Official chamber of the palace..

Naşit Beyefendi hazretlerinin mabeyn-i hümayun beşinci kâtipliğine tayinleri tarihidir. Our benefactor his nibs Naşit Beyefendi who was appointed for serving as the fifth clerk in mabeyn-i hümayun with the order of sultan, in order to start his work this morning of the first day of the month came to palace with his official attire. May God help him to live in wealth..." All the instruments of Abdulmecid era were played in the mind of Mümtaz. On the further bottom there was a couplet written with a thick pen and by a hand which somehow could not control itself.

Where is rose, where is nightingale
Where is the leaf of the rose

And there was a recipe of a spell that the shell of a babe turtle, water from seven fountains filled into a glass bottle on the fifteenth day of the month, saffron, black pepper were mixed together with raw spray of cherry boiled in midnight and which was hanged under sun forty days after it was invoked. That was followed by a pray to be invoked forty times in forty days to go around people invisibly. On the other page, there were written, by a red pen, six names that he did not know in which language they were: Temâgisin, Begedânin, Yesevâdin, Nevfena, Gadisin... Below those, it was noted that the thing meditated was definitely dreamed as read seven times before sleeping. On the further bottom, there was a long explanation about the reading manner of Geldânî writings..." (p. 49-51)

***

"Çadırcılariçi was amazing as usual. In front of a mostly closed shop, a Russian style samovar pipe, a door knob, straggly parts of a mother-of-pearl woman fan that was trendy around thirty years ago, some tools which could not be guessed whether to be belonged to a somewhat large clock or a gramophone, together with some stuff, somehow came there without falling into pieces were laid on the floor and waiting, who knows what. There was a yellow brass coffee grinder and a stick handle made of deer horn on the most noticeable place. In

bazı şeylerle birlikte yere serilmiş -kim bilir neyi?- bekliyorlardı. En göz alacak yerde sarı pirinçten bir kahve değirmeni ile geyik boynuzundan bir baston sapı vardı. Dipte, dükkânın kepengine kalın, sarı, tahta çerçeveli iki büyük fotoğraf dayalıydı. Bunlar Abdülhamid devrinden yahut biraz da yakın zamanlardan kalma Rum patriklerinin resimleri olacaklardı. Nişanları, elbiseleri, alâmetleri, gazetelerde gördüklerinin eşiydi. İyi silinmiş camlarının arkasından geçmiş zaman gözleriyle önlerine yayılmış eşyaya, her kımıldanışı bu camları bir an için zapteden sokağın kalabalığına bakıyor gibiydiler. Belki de senelerden sonra gelmiş bu hayat uğultusundan, bu güneş ve ses tedavisinden memnundular...

Mümtaz düşündü:

– Acaba fotoğrafçı, onları da benim vesika fotoğraflarımı çeken adam gibi itip kaktı mı?

Bol elbiselerin kıvrımlarında, senelerce rahmaniyeti temsil edici azametle birleştirmeğe çalışan yüzlerinde böyle bir zorlanışın izi vardı.

Başlarının ucunda alçıdan manasız çerçevesi içinde güzel bir "Hüvesse-mîulalîm" levhası asılıydı. Donmuş alçı, yazının canlılığını öldürmemişti. Her bükülüş, her kıvrım konuşuyordu.

Fakat bu küçük sokağın garip tezatları bir değildi. Biraz ileride bir dükkânda çalınan Darülelhan plağından bir nevakâr, hemen karşısındaki gramofonun ağız dolusu fışkırdığı bir fokstrotun arasından, bir sağanak altında kalmış bir gül bahçesi gibi kendi ledünnî dünyasını açıp kapıyordu. Mümtaz ikindi güneşinin altında bütün uzunluğunca, adeta dikilmiş hissini veren, öylece gözlerine batan sokağa baktı. Bir yığın eski eşya, karyolalar, kırık dökük mobilyalar, bezi yırtık paravanalar, mangallar yol boyunca iki tarafta üst üste yan yana diziliydi.

En hazini, sadece oraya düşmeleriyle bir facia teşkil yatak ve yastıklardı. Yatak ve yastık... Kaç türlü rüya ve kaç cins uyku vardı burada... Fokstrot boşanmış zembereğin bir hırıltısı içinde kayboldu, hemen yerini insanın ancak böyle tesadüfle

the end, two large photographs in wide, yellow, wooden frameworks were leaning to the shutter of the shop. Those would be the pictures of Roum patriarchs of Abdulhamid period or of a closer time. Their badges, dresses and medals were the same as he saw in the newspapers. Behind their well-cleaned glasses, they looked like they were watching all the items in front of their eyes and the crowd of the street each of whose movements were seizing those glasses for a while. Perhaps they were happy of that life humming and those sun and sound treatment...

Mümtaz thought:

- I wonder if the photographer has roughed them up as the man who took my portrait photo?

The traces of such a forcing were on the curves of their dresses and their faces that tried to unite the arrogance representing the divine for years.

Upon their heads, in a senseless plaster framework, a beautiful "Hüvessemîulalîm" signboard was hung. Frozen plaster could not kill the vividness of the writing. Each bend, each curve were talking.

However, the weird contradiction of that small street was not one. A classical Turkish composition was record played in a shop ahead, among the foxtrot gushed out mouthful from a gramophone in just its opposite, was opening and closing its secret world like a rose garden under a heavy downpour. Under the afternoon sun, Mümtaz looked at the street which was like standing upon with all its length and catching his eyes. A pile of old stuff, beds, broken furniture, folding partitions whose fabric were torn out, and brassieres were in a row on both sides along the road.

The saddest were the beds and pillows which were disaster as they were thrown there. Bed and pillow... Who knows how many kinds and variety of sleep were there... Foxtrot diminished among the purring of a broken spring; and an old folk song immediately took its place that one could come across with such a coincidence. "Çamlıca vineyards..." Mümtaz recognized Memo. All the sorrow of the last days of Abdulhamid era was living in the memory of that harbiyeli Student in military school.

karşılaşacağı cinsten eski bir türkü aldı. "Çamlıca bağları..." mümtaz Memo'yu tanıdı. Abdülhamid devrinin son günlerinin bütün hüznü Haliç'te boğulan bu Harbiyelinin hatırasında yaşıyordu. Ses, bu hayat artıklarının üstünde geniş, aydınlık bir çadır gibi açılmıştı. Bu küçük sokağın ne kadar üst üste, girift bir hayatı vardı. Nasıl bütün İstanbul, her çeşit ve her türlü modasıyla, en gizli, en umulmadık taraflarıyla buraya akıyordu. Sanki eşyanın, atılmış hayat parçalarının yaptığı bir romandı bu. Daha doğrusu, yaşadığımız hayatın, ferdî hayatımızın altında, herkesin ve her zamanın hayatı, iç içe, koyun koyuna, güneş altında devamlı hiçbir şey olmayacağını göstermek ister gibi buraya toplanmıştı.

Her gün, her saat, şehirde geçen her kaza, her hastalık, her yıkılış, her üzüntü, bunları buraya getiriyor, ferdiyetlerini siliyor, umumileştiriyor, onlardan sefaletle tesadüfün elele kurdukları bir terkip yapıyordu.

... Bununla beraber bu kadar yaşanmış şeyin burada, güneşin bütün borularını üstüne yıkılacakmış gibi ayakta çalan bu sokakta toplanması, asıl hayatı, yaşananı unutturacak kadar kuvvetli bir şeydi." (s 54-55)

***

"(...) Bedesten'e doğru saptı. Müzayede salonu boştu. Fakat iki taraflı camekânlar, odalar, yarınki büyük satış için hazırlanmıştı. Camekânlardan birinde iki aydan beri dedikodusu bütün İstanbul'u dolduran eski mücevherlerden biri tek başına, küçük bir yıldız topluluğu gibi haşin, insan dışı, fakat güzel parlıyordu.

Sanki bir gerçek, kendi büyük ve derin cevherinde tutuşmuş yanıyordu. Bir nevi ulviyet, azamî vuzuha varmış idrak yahut insanı kendisinde öldürmeğe, bütün zaaflarından kurtulmağa muvaffak olmuş bir güzellik bu parıltıyı verebilirdi." (s. 59)

***

"Mümtaz için kadın güzelliğinin iki büyük şartı vardı. Biri İstanbullu olmak, öbürü de Boğaz'da yetişmek." (s. 75)

***

"(...) Üsküdar açıkları, lodoslu akşamın

who got drowned in Golden Horn. The sound was opened like a wide and bright tent over those life remnants. How a successive and complex life that small street had. How was all İstanbul was flowing towards here with all kinds and types of fashion and with its most secret and unexpected aspects... As if it was a novel made by stuff and pieces of life that was thrown away. Rather, below the life, our private life, were living, the lives of everyone and every time were gathered one within the other and in each others arms there as if to show there was no continuous thing under the sun.

Every day, every hour, every accident, every illness, every collapse, every sorrow in the city were bringing them there, erasing their individuality, generalizing and making up an order that they established with misery and coincidence hand in hand.

... Besides that, gathering of all those true-life stuff there, in that street which played all the horns of the sun standing as if to be collapsed upon itself, was something powerful to make forget all the life, the real life." (p. 54-55)

***

"(...) He wandered off Bedesten Covered bazaar.. The auction saloon was empty. However the two-sided display windows and rooms were ready for the big sale the day after. In one of the glass cases, one of the old jewelries whose tale filled all İstanbul for months was shining austerely, in-human but beautifully like a small group of stars. It was as if a reality ignited and burned in its own big and deep essence. Some sort of sublimity, highly enlightened comprehension or a beauty that was successful to kill the people in itself and to get rid of all its weakness would give that glitter." (p. 59)

***

"For Mümtaz, there were two conditions of woman beauty. One of them was to be from İstanbul and the other was to be grown up in Bosporus." (p. 75)

***

"(...) Offing of Üsküdar started to become the mansion on water of the evening of southwester. It was as if cooper plates, which were passed from the glitters of

suda kurulmuş malikânesi olmaya başlamıştı. Sanki Kızkulesi'nden Marmara açıklarına kadar denizin altına, su tabakalarının arasına yer yer, iyi dövülmüş bir yığın mücevher parıltısından geçirilmiş bakır levhalar döşenmişti. Bazen bu bakır levhalar suyun üstünde yüzüyor, âdeta mücevher sallar yapıyor, bazen de primitif ressamlarda, mağfiretin timsali ışığın kaynaştığı derinlikler gibi hasretle, bir hakikate yükseliş arzusu ile dolu, büyük ve kıpkırmızı uçurumlar açıyordu." (s. 111)

***

"Boğaz vapuru başka türlü bir kalabalıkla doluydu. Orası Ada gibi, asıl İstanbul'un çöküş devrinde bir mevsim denecek kadar kısa bir zamanda ve adeta birden oluvermiş, zengin, müreffeh, her hususiyetini paranın düzenleyip ayarladığı, geniş asfalt yollu, çiçek tarhı kılıklı sayfiyesi değildi. O, başından beri İstanbul'la yaşamış, onun zengin olduğu zamanlarda zengin olmuş, çarşı ve pazarını kaybedip fakir düştüğü zamanlarda fakir olmuş, zevki değiştiği zaman, kendi içine çekilmiş, hayatında geçmiş modaları elinden geldiği kadar muhafaza etmiş, hülasa bir medeniyeti kendine ait bir macera gibi yaşamıştı.

Mümtaz'a göre, insan Ada'ya giderken anonim bir şey olurdu. Orası bir nevi standart insanların yeriydi; orada gerçekte kendimize hiç lazım olmayan, hiç değilse bizi kendimizden uzaklaştıran ve bunu yaparken hiçbir noktaya da yaklaştırmayan şeylerin hasreti çekilirdi. Boğaz'da ise her şey insanı kendisine çağırır, kendi derinliğine indirirdi. Çünkü burada terkibi idare eden şeyler, manzara, kalabildiği kadar olsa da mimari, hepsi bizimdi. Bizimle beraber kurulmuş, bizimle beraber olmuştu. Burası küçük camili, bodur minareli, ve kireç sıvalı duvarları o kadar İstanbul semtlerinin kendisi olan küçük mescitli köylerin, bazen bir manzarayı uçtan uca zapteden geniş mezarlıkların, su akmayan lüleleri bile insana, serinlik duygusu veren ayna taşları kırık çeşmelerin, büyük yalıların, avlusunda şimdi keçi otlayan ahşap tekkelerin, çıraklarının haykırışı İstanbul ramazanlarının uhreviliğini yaşayan dünyadan bir selam gibi karışan iskele kahvelerinin, eski davullu, zurnalı, yarı millî

many well forged jewelry, were paved underwater partly from Maiden's Tower to the offing of Marmara between the water layers. Sometimes those copper plates were floating on the water and almost making gem rafts, and sometimes opening big and crimson cliffs full of yearning and desire to raise to reality as in the depth of primitive artist where the light, representing forgiveness, were blending." (p. 111)

***

"Bosporus steamboat was full of an other kind of crowd. Unlike the Island, there was not countryside which was established somehow immediately and in a short time as a season in the declining period of old İstanbul rich, welfare, whose characteristics were arranged by money, with wide asphalt streets and nice flower beds. He lived with Istanbul from the beginning, became rich when it was rich, became poor when it was poor by losing its market and bazaars, closed in himself when its delights changed, preserved old fashions in his life as much as possible, briefly he lived a civilization as an adventure belonging to him.

For Mümtaz, when one was going to Island he became an anonymous thing. There was a place of some kind of standard people. The things, which we did not really need, removing us from ourselves but approaching us nowhere, were missed there. However, in Bosporus, everything was calling people to itself and taking them to its own depth. Because here, the things that managed the order, the landscape, the architecture, as much as possible, all were ours. They were built with us, they stayed with us. That place was the land of the villages with small mosques, short minarets, lime painted walls resembling the districts of İstanbul; of vast graveyards capturing all the landscape; fountains with broken mirror stones whose spouts were without water that gave one the feeling of freshness; of huge waterside houses; of wooden lodges in whose gardens now the goats were grazing; of pier coffee houses where the shouting of legmen were mingled like a salute from the world which was living the sublimity of holy month of Ramadans of Istanbul; of squares full of the memories of wrestling with old drums and zurna Shrill pipe. and half national festival; of big planes, dark evenings,

bayram kılıklı pehlivan güreşlerinin hatırasıyla dolu meydanların, büyük çınarların, kapalı akşamların, fecir kızlarının ellerindeki meşalelerle maddesiz aynalarda bir sedef rüyası içinde yüzdükleri sabahların, garip, içli aksisadaların diyarıydı.

Zaten Boğaz'da her şey bir akisti. Işık akisti, ses akisti, burada insan bile zaman zaman bilmediği bir yığın şeyin aksi olabilirdi...

... Vapur hıncahınçtı. Şehirdeki işlerinden dönen küçük memurlar, uzak plajlardan gelenler, genç mektepliler, zabitler, ihtiyar hanımlar, hayatlarının üzüntüsü, günün yorgunluğu yüzlerinden akan bir yığın insan güvertede, bilerek bilmeyerek kendilerini bu akşam saatine teslim etmişe benziyorlardı." (s. 115)

***

"(...) Nuran köşkü hiç de hayal ettiği gibi bulmadı. Fevkaladeliği yoktu. Dördüncü Murad, gözdesine hemen hemen küçük bir ev yaptırmıştı. Ancak Mümtaz'la kendisinin oturabileceği kadar bir yer. Ve bu düşünce ona köşkü sevdirdi. Planı, bir gün lazım olur diye ezberlemek istiyordu. Nuran, duvarlardaki yazıları okumağa çalışarak, eski aynalarda kendi hayalini seyrederek dolaşıyordu. Her şeyde garip bir mazi kokusu vardı. Bu, tarih içinde kendi kokumuzdu, ne kadar bizdik.

Nuran, geçmiş yılların imbiğinden çekilmiş bu iksiri tadıyordu. Mümtaz'ın muhayyilesi başka türlü çalışıyordu. Nuran'ı, bir geçmiş zaman dilberi, Dördüncü Murad devrinin bir ikbali gibi giydiriyordu. Mücevherler şallar, sırmalı kumaşlar, Venedik tülleri, gül şeftali pabuçlar... etrafında bir yığın yastık..." (s. 127)

***

"(...) Balkonu açtı, etraf ağarmıştı. Fakat her yer sis içindeydi. Sanki hilkat zaman incisinin içinde oluşun çıkrığını hâlâ işletiyordu. Yalnız karşı tepeler bu çok donuk şekilde parıltılı perdenin üstünde çok hayalî bir gemi gibi insana baktıkça her şeyin başlangıcı olan sırrı, büyüyü derhal verecekmiş hissini bırakan, kendi hakikatlerinden uzaklaşmış hüviyetleriyle yüzüyorlardı. Daha ileride birkaç ağaç nasılsa kendilerine kadar yol bulan ilk ışıkların

mornings when dawn girls were swimming in a pearl dream with the torches in their hands in immaterial mirrors; and of exotic and lyric echoes.

Anyhow, everything in Bosporus was a reflection. Light was reflection, sound was reflection, here human could be a reflection of many things he did not know from time to time...

... The steamboat was packed with people. On the deck, low ranked officers coming back from their work in the city, people from distant beaches, young students, military officers, old ladies, many people whose sorrows and the exhaustion of the day were upon their faces, seemed to surrender themselves to this evening time with or without knowing." (p. 115)

***

"(...) Nuran did not definitely find the mansion as she dreamed. It was not extraordinary. Murad IV had built almost a small house for his favorite. Just a place where Mümtaz and she could live. That thought made her like the mansion. She wanted to take the plan in her mind in case she needed some day... Nuran was going around by trying to read the writings on the walls and watching her reflections on old mirrors. There was a weird history smell in everything. That was our own smell in history, it was us.

Nuran was tasting that elixir distilled in the past years' alembic. The imagination of Mümtaz was working in a different way. He was dressing Nuran like a past time belle, a concubine in Murad IV period. Gems, shawls, silver embroidered fabrics, Venetian tulles, rose peach shoes... a lot of cushions around her..." (p. 127)

***

"(...) He opened the door of the balcony, it was dawn. But everywhere was in fog. It was as if genesis was still running the pulley of being in the pearl of time. Only the hills on the opposite side, which were giving the feeling that all of a sudden they would give the secret and magic of the beginning of everything while they were looking like an imaginary ship over that shining curtain, were floating with their identities which were distant from their own realities. Ahead, a few trees were

altında rutubetli havada, olduklarından daha narin, daha taze titreşiyorlardı.

Fakat deniz görünmüyordu. O, oluşun ağır sis perdesi altındaydı. Beykoz önlerine doğru perde daha koyu oluyordu.

Mümtaz, Boyacıköyü'ne kadar yürüdü. Orada deniz kenarında küçük bir balıkçı kahvesinde oturdu. Önündeki manzara mesafeye yürüyüş istikametine göre açılıp kapanıyordu. Bu mucizeli ışık oyununda sandallar, su motorları, istakoz avı için kullanılan sepetlerle dolu balıkçı kayıkları, yakınlık ve uzaklıkları insana ayrı ayrı hayret veren birer hüviyet oluyorlardı." (s. 132-133)

***

"Mümtaz, Rizeli Sadık'a, Giresunlu Remzi'ye, Yedi Cet Hisarlı Arap Nuri'ye, Bebekli Yani'ye bu düşüncelerin arasından bir zaman baktı. Bu sert yüzler, bu nasırlı eller, bu denizden, balıktan, dalgadan, yelkenden, ağdan başka bir şey bilmiyor gibi görünen insanlar, yanı başlarında mayosunu boynuna eşarp gibi gibi dolamış siyah saçlı Del Sarto'nun Meryemleri çehreli genç çocuk, hepsi bu tecrübenin malıydılar." (s. 134)

***

"(...) İkisi de eski musikiyi çok sevmekle beraber, muayyen makamlardan öteye pek az geçerlerdi.

Ferahfezayı, acemaşiranı, bayatiyi, sultâniyegâhı, nühüftü, mahuru tercih ederlerdi. Bunlar asıl ruh iklimleriydi. Fakat bunlarda da her eseri olduğu gibi kabul etmezlerdi. Çünkü Mümtaz'a göre alaturka musiki eski şiirimize benzerdi. Orada da asıl sanat addedilen ve öyle yapılandan şüphe etmek gerekirdi. Daha ziyade bugünün muayyen seviyede zevkiyle, garplı terbiyenin zevkiyle seçilen eserler güzel olabilirdi. Bunların dışında hüseynîyi daha çok Tab'i Mustafa Efendi'nin bestesi cinsinden birkaç eserinde ve Dede'nin bazı eserlerinde beğenirler. Hicazdan Halı Halil Efendi'nin meşhur semaisini bilirler. Uşşâkî Hacı Arif Bey'in iki şarkısıyla Sûz-i dilârâyı Selim-i Sâlis'in kaderiyle birleşmiş hususi bir zaman addederlerdi.

trembling more tender and more fresh than they were under the first lights which found somehow a way for them in the humid air.

But the sea was not seen. That was under the curtain of genesis. The curtain was darkening towards the front of Beykoz.

Mümtaz walked to Boyacıköyü. There he sat at a small fisher café by the sea. The landscape in front of him was widening and narrowing according to his walking direction. In that miraculous light game the skiffs, water motors, fisher boats full of baskets used in lobster catch were becoming identities one each which astonish human with their closeness and distance." (p. 132-133)

***

"Mümtaz looked at Rizeli Sadık, Giresunlu Remzi, Yedi Cet Hisarlı Arap Nuri, Bebekli Yani for a while among those thoughts. Those tough faces, those calloused hands, those people who seemed to know nothing more than sea, fish, wave, sail and net, that black haired young child who covered his swimwear around his neck with the face of Mary of Del Sarto were all the goods of that experience." (p. 134)

***

"(...) Though they both liked music a lot, they rarely passed beyond certain music modes. They preferred ferahfeza, acemaşiran, bayati, sultâniyegâh, nühüft and mahur. Those are the concept of modes in Turkish classical music.. Those were the real soul climates. But in them, as well, they did not accept every piece as it was. Because as for Mümtaz, a la Turca music was like our old poetry. There, too, it was needed to be doubted of what was esteemed and done as art. Rather, the pieces chosen with the certain taste of today and of western discipline could be nice. They liked hüseyni, a concept of mode in Turkish classical music. in some pieces like the compositions of Tab'i Mustafa Efendi and in some pieces of Dede. They knew hicaz a concept of mode in Turkish classical music -in famous semai one of the tempo concepts in Turkish music- of Halı Halil Efendi. They esteemed a special time that united with the destiny of Selim-i Sâlis as Uşşâkî Hacı Arif Bey's two songs together with Sûz-i dilara.

Mecit ve Aziz devirlerinde çok başka cûşişli birkaç ağır şarkı ile, Emin Bey gibi zamanımızda klasik zevki en halis tarafından toprağını sevmiş bir egzotik nebat veya gecikmiş bir bahar gibi devam ettiren ustaların eserleri, saz semaileri ve Kâr-ı nâtık'lar bu sevgileri tamamlardı. Mümtaz'a göre bunlar eski musikimizin modern duygu ve anlayışla birleştiği taraflardı. Elli altmış seneden beri modern adı verilen resim cereyanlarının bin dört yüzle bin beş yüz arasında yetişmiş eski ustalarda bulduğu şeyi, asıl sanat ve duygu yeniliğini, o, bestelerde, semaî ve şarkılarda, bu ağır ve yaldızlı, renkli oymalı tavanlara, mücevherlere garkolmuş sekiz çifteli kayıklarından seyredilen Boğaz manzaralarına benzeyen kârlarda bulurdu. Bunların dışında elbette kabuk, çekirdek, dal, ağaç kökü, hulasa bir yığın şey daha vardı. Fakat asıl lezzet, zevkin çiçeği, değişmez fikir ve diriltici usare, az tesadüf edilir hayal, hülasa hakiki ruh saltanatı bunlardaydı." (s. 148)

***

"(...) Bu eski İstanbul efendisinin hayat rahatlığı, neşesi, bugünlerde pek az görülen şeydi. Sadece sofra nimetleri için çok hususi bir takvimi vardı. Hangi balığın hangi mevsimde ve nerede en iyi avlanacağını ve filan ayda ele geçen turfa veya tam mevsimlik balıkla ne yapılacağını hiç kimse onun kadar bilemezdi.

– Ebuzziya merhum bizim gençliğimizde bir takvim çıkarırdı. Bilmezsiniz ne acayip şeydi. Frenkçeden tercüme yemekler, Beyoğlu lokantalarından satın alınmış âriyet reçetelerle doluydu. İki üç nüshasını hiddetimden çıldırdım. Sonra bir meraktır aldı beni...

Tevfik bey yemek bahislerinde bir metot sahibiydi. Ona göre mutafın esası malzeme idi. Bunun için de mevsimlik, aylık, hatta lodos ve poyraz günlük bir takvim lazımdı.

– Barbunya dünyanın en güzel balığıdır. Fakat mevsiminde olmazsa, hatta Ada açıklarında, yahut Boğaz'ın aşağı ağzında tutulmazsa değişir. Çanakkale'den ötede barbunya balığı tasnife sığmayan bir deniz hayvanıdır..." (s. 155)

***

Some slow songs with very different enthusiasm together with the pieces of masters, like Emin Bey, who carried on the classical taste like an exotic herb, which loved its soil purely, or like a late spring; instrument semai's and Kârınâtık A form in Turkish music. were completing that love. For Mümtaz, those were the aspects of our old music that mixed with modern feelings and understanding. He was finding what the painting trends, which esteemed as modern since last fifty-sixty years, found in old masters who was grown up between one fourteen hundred and fifteen hundred years, the real art and sensation innovation in those compositions, in semai and songs and in kârlarda resembling the Bosporus landscapes which was steered from eight oared skiffs ornamented with that gilded and colored ceilings and gems. Besides those, there were peel, seed, branch, tree root, briefly a lot of things. But the real taste, the flower of pleasure, stable idea and refreshing sap, rare imagination, as a summary the real reign of soul were existing in those." (p. 148)

***

"(...) The life comfort and joy of that old İstanbul gentleman was a rare fact on those days. He had a very special calendar just for dining blessings. No one rather than him could know which fish in which season and from where would be caught and what would be done with rare fish in some specific month or with a seasonal one.

- The late Ebuzziya was making up a calendar in our youth. You can not imagine how weird it was. It was full of foods translated from French, and of lent recipes bought from Beyoğlu restaurants. İki üç nüshasını hiddetimden çıldırdım. And then I was greatly interested in them...

Tevfik Bey had a method in food issues. For him, the essence of kitchen was the material. For that, in fact, a seasonal, monthly, southwester and northeaster day calendars were required.

- Red mullet is the most beautiful fish in the world. But it changes if not caught in its season and even not on the offing of Island or lower inlet of Bosporus. Beyond Gallipoli, red mullet is a sea animal that can not be classified..." (p. 155)

***

"(...) Bir başka gece Çengelköyü'nden Kandilli'ye dönerken, Kuleli'nin önündeki ağaçların suda yaptığı çok değişik gölgeye nühüft beste adını verdiler. O kadar içinden aydınlık bir âlemdi ki, ancak Nühüft'ün uzlet yüzlü uyanışların kamaştırdığı koyu zümrüt aynasında eşi aranabilirdi.

Böylece Boğaz'ın seçtikleri her yerine bir ad veriyorlar, hayallerinde İstanbul manzaralarıyla eski musikimiz birleşiyor, sesten, hayalden bir harita gittikçe büyüyordu." (s. 167)

***

"(...) Bir gün beraberce Üsküdar'ı gezdiler. İlk önce vapur iskelesinde beklememek için Mihrimah Camii'ni dolaştılar, sonra Üçüncü Ahmed'in annesinin camisine girdiler.

Türbeyi, küçük bir meyve içi gibi döşeli camiyi Nuran pek beğendi. Vapuru çoktan kaçırmışlardı. Onun için bir araba ile Atik Valde'ye, oradan Orta Valde'ye gittiler.

Garip bir tesadüfle Üsküdar'ın bu dört büyük camii aşka, güzelliğe, yahut hiç olmazsa annelik duygusuna ithaf edilmişti.

– Mümtaz, Üsküdar'da hakiki bir kadın saltanatı var...

Ertesi gün Rum Mehmed Paşa ile Ayazma Camii'ni ve Şemsipaşa taraflarını yayan dolaştılar. Birkaç gün sonra Selimiye Kışlası'nın etrafında kızgın güneş altında başıboş gezdiler. İstanbul'da açılan ilk hendesî caddeleri, o cazip ve mazi hulyası adlı sokakları, İstanbul akşamlarının hakiki ziyafet sofları gibi gördükçe, garip bir mazi daüssılası onları yakalıyordu.

– İstanbul, İstanbul, diyordu İstanbul'u tanımadıkça kendimizi bulamayız. Şimdi bütün o fakir halka, yıkılmağa yüz tutmuş evlerle ruhunda kardeş olmuştu. Sultantepesi'ni âdeta humma içinde dolaşmıştı. Fakat asıl sevdiği yer Çarşı içindeki Küçük Valde idi. Türbeyi o kadar beğenmiyordu...

– Ben olsam burada yatmam; çok açıkta, diyordu.

– Öldükten sonra?..

"(...) In another night, while coming back from Çengelköyü to Kandilli, they named that very different shadow of the trees in from of Kuleli upon the waters as nühüft A concept of mode in Turkish classical music. composition. It was such an inner bright world that a similar one could be found in dark emerald mirror that the lonely faced revival of nühüft was dazzling. So they were naming each place they chose in Bosporus, the landscapes of İstanbul was mixing with our old music in their imagination and the map of sounds and dreams was growing more and more." (p. 167)

***

"(...) One day they went around Üsküdar together. First, in order not to wait at the gang board they wandered in Mihrimah Mosque; then they entered the mosque of the mother of Ahmet the Third. Nuran much liked the tomb and mosque furnished like a small fruit inside. They missed the boat long ago. So with a coach they went first to Atik Valde and then to Orta Valde. With a peculiar coincidence those four big mosques of Üsküdar were dedicated to love, beauty or at least the feeling of maternity.

- Mümtaz, there is reign of women in Üsküdar...

The next day, they wandered afoot the Rum Mehmed Pasha and Ayazma Mosques together with Şemsipaşa vicinity. When they saw the first geometrical streets opened in İstanbul, the avenues with attractive and nostalgic names as the real feast table of Istanbul nights, a weird past homesickness was catching them.

He said:

- İstanbul, İstanbul... We can not find ourselves unless we do not know İstanbul.

Now he was brother in his soul with those poor people and houses about to be collapsed. He went around Sultantepesi somehow in a fever. But the place he loved most was Küçük Valde in the market. He did not like tomb that much...

- I would not rest here in the open air... he said.

- After death?

- I don't know. Even after death among all

– Ne bileyim ben, öldükten sonra bile bu kadar herkesin içinde... zaten ölüm hissedilmiyor ki...

– Halbuki cami açıldığı zaman, Valde Sultan'ın ve Haremin geldiğini görmesinler diye çarşı kapatılmıştı.

Nuran bilhassa cami ve onun akşam saatlerindeki loşluğunu seviyordu. Mermer ve yaldız süslerin arasında kilim motifi ile işlenmiş saçaklara bayılıyordu.

... Üsküdar bir hazine idi. Bir türlü bitmiyordu. Valide-i Cedid'in biraz arkasında Aziz Mahmud Hüdâyî Efendi vardı. Birinci Ahmed devrinin bu manevi saltanatı, Nuran'ın aile gelenekleri arasına girmişti. Daha yukarıda Dördüncü Mehmed devrinin dizginlerini birkaç sene elinde tutan Selami Efendi vardı. Karacaahmet'te an'anenin Orhan Gazi zamanına çıkarttığı, Horasan erenlerinden Geyikli Baba'nın çağdaşı, belki de gaza arkadaşı Karacaahmet, Sultantepesi'nde yine Celvetî Bakî Efendi yatıyordu". (s. 169)

***

"(...) Mümtaz'a göre İstanbul peysajı, bütün medeniyetimiz, kirimiz, pasımız, güzel taraflarımız, hepsi musikideydi. Garbın bizi anlamaması, aramızda yabancı olarak gezmesi de yine onu anlamamaktan geliyordu. Bu o kadar böyleydi ki birçok peyzajlar, kendiliğinden nağme ile beraber gözlerinin önüne gelirdi." (s. 170)

***

"(...) -İki şeyi birbirinden ayırmamız lazım. Bir tarafta sosyal kalkınma ihtiyacı var. Bu, cemiyet realiteleri üzerinde düşünerek, onları değiştire değiştire yapılır. Elbette İstanbul, sonuna kadar sadece marul yetiştiren bir memleket kalmayacaktır. İstanbul ve vatanın her köşesi bir istihsal programı istiyor. Fakat bu realiteler içine maziyle bağlarımız da girer. Çünkü o, hayatımızın, bugün olduğu gibi gelecek zamanlarda da şekillerinden biridir.

İkincisi bizim zevk dünyamızdır. Hatta kısaca dünyamız. Ben bir çöküşün esteti değilim." (s. 172)

***

those people... Yet the death can not be felt.

- However when the mosque was opened, the market had gotten closed for people could not see Valde Sultan and harem.

Nuran particularly liked the mosque and its gloominess in evening hours. She adored the fringes embroidered with carpet figures between marble and glitter ornaments.

... Üsküdar was a treasure. It had no end. Just behind Valide-i Cedid there was Aziz Mahmud Hüdayi Efendi. That spiritual reign of Ahmed the First was among the traditions of Nuran's family. Above them there was Selami Efendi who held the reins of Mehmed the Fourth era. Karacaahmet whom the tradition esteemed to be lived in the times Orhan Gazi and who was the contemporary of Geyikli Baba, one of the saints of Horasan, or maybe his fight companion, in Karacaahmet; and in Celveti Baki Efendi in Sultantepe was resting." (p. 169)

***

"(...) For Mümtaz, all the landscaping of İstanbul, all our civilization, our dirt and rust, our nice aspects were in music. The reason why the west did not understand us and wandering among us as a stranger was stemming from not to comprehend that. That was such that a lot of landscapes was appearing in front of their eyes spontaneously with a tune." (p. 170)

***

"(...) -Two things must be distinguished from each other. On one side there is a need for social development. This can be achieved by reflecting upon the realities of society and by changing them. Of course İstanbul will not stay as a land where just lettuce is cultivated. İstanbul and every corner of the country need a production plan. But in these realities, our connections with the past also exist. Because that is one of the shapes of our lives in the future as it is today.

The second one is our pleasure life. Even briefly our world... I am not an esthete of a decline." (p. 172)

***

"(...) When they went out the moon was

"(...) Dışarıya çıktıkları zaman mehtap epeyce yükselmişti. Fakat ayın etrafında gene küzahî renklerle perde perde açılan çok hafif bir duman tabakası vardı.

Bu ancak musikide eşi aranabilecek gecelerdendir. Yalnız orada, onun nizamıyla elde edilebilirdi. Her şey bir sonsuzlukta birbirinin tekrarıydı. Fakat bu üst üste cevaplar, dikkat edilince birbirine öyle karışıyordu ki, ayıklamak, çözmek imkânsızdı. Altın yosunlar, billûr dalga kıvrımları, kenarlarda büyük ve sırrına erilmez hakikatler gibi külçelenmiş gölgeler, karanlığın derinleştiği uçurumlar ve aydınlık dereleri ile bütün manzara daimî oluş halinde idi. Sanki kâinat, Shelley'in dediği gibi akıcı bir ihtişam olmuştu. Yahut zihnin eşiğinde, çok cömert ve böyle olduğu için henüz kıvamını bulamamış bir düşünce gibi, her hususiliğini daha cazip yapan bir müphemlik içinde bekliyordu.

Bu ayın peşrevi idi. Sayısız dudaklar onu maddesiz neylerden üflüyorlardı. Burada çok ince kadehler kırılıyor, küçük kamaşmalarda mücevher usaresi iksirler çekiliyor, emsalsiz taşlar bir nezir yerine getirilir gibi, suya fırlatılıyordu.

Bir yunus balığı sürüsü mehtabı kovalıyormuş gibi suda kavisler çizerek yanı başlarından geçti. Daha ileride bir vapur projektörü aydınlığın en ziyade toplandığı yerleri, başka bir şekilde görünür yaptı. Sanki eski ve güzel bir metni tefsir eder gibi, bütün müphem parıltılar keskin bir vuzuha kavuştu. Yüzlerce kuğu kuşu bir akıntı yerinde bir anlık vehimden hayatlarını yaşadılar. Sırçadan ince ve şeffaf dünya, kendi musikisine, asıl sazları belki çok derinde çalan o acayip dinleyişe kapandı.

Mümtaz ceketini Nuran'ın omuzlarına atarken;

– Ayın Ferahfeza Peşrevi, dedi.

Hakikaten Dede'nin Ferahfeza Peşrevi'nde olduğu gibi, fakat görünmeyen neylerden yaprak yaprak dökülen bir dünyada idiler. Etraflarında her şey nağmesi gibi yumuşak, derinden ve erişilmez sırların aynası idi. Sanki çok Rahmanî bir düşüncenin, her zaafını yenmiş bir aşkın üst üste kavislerinde dolaşıyorlar, öz halinde bir yığın baharın arasından geçiyorlardı." (s.182)

considerably high. But around it there was a light cloud layer which was lighted gradually by different colors.

That was a night just to be found in music. That could be attained there only with its order. Everything was a repetition of each one in an eternity. But when it was paid attention, those answers one after each was so mingled that it was impossible to sort out and solve. All the landscape was in a constant state of occurrence with golden mosses, crystal wave curves, and shadows around them like big and unriddled realities, cliffs where dark was deepening, and bright creeks. As if the universe was a flowing luster like Shelley said. Or it was waiting in an uncertainty that made its every characteristic more attractive, like a thought, which was very generous and could not find its consistency because of that, on the threshold of mind.

That was the prelude of the moon. Innumerous lips were blowing it from immaterial reeds. There, very thin goblets were being broken, gem sap elixirs were being drunk in small dazzling, unique stones were being thrown to water as if an offering was fulfilled. A dolphin flock passed just beside them by curbing on water as if they were chasing the moon. Some further away, a steamboat projector made the places, where lights were mostly gathered, more visible in another way. All doubtful sparkles met a sharp enlightenment as if they were interpreting an old and beautiful text. Hundreds of swans, on a flow, lived their lives with a moment of fantasy. Transparent world finer than glass closed itself to its own music, to that weird listening whose instruments were being played on a very deep background.

While putting his jacket on the shoulders of Nuran, Mümtaz said:

- Prelude of moon.

Indeed, they were in a world which was multilayered by invisible reeds as it was in Ferahfeza Prelude of Dede. Everything around them was the mirror of untouchable secrets which was soft and deep as its tune. It was as if they were wandering in the successive curves of a love which won against all its weaknesses and were passing through a pile of essence of flowers. (p.182)

***

"(...) Masmavi bir dünya içinde idiler. Buğulu, şeffaf bir mavilik, sonra benek benek, yaprak yaprak dağılan, geniş oluklar halinde akan bir altın yağması. Yüzlerce görünmeyen ağzın üflediği ney nağmeleri ve onun etrafında bu musiki ile beraber, büyüyen, değişen, ilerleyen sessizlik.

Geceyle sokak fenerleri, mehtaptan gayrı her ışık garip bir durgunluk kazanmıştı. Öyle sessiz, sadece kendileri olarak suyun üstünde ve içinde sütunlarını, kemerlerini, altın saçaklardan kapılarını uzatıyorlardı. Bazen bu ışıklar daha inceliyor, gene altın yosunlar gibi birbirlerine karışıyorlardı.

Ve ay hepsinin ortasında bozulmağa başlayan bir meyvenin çekirdeği gibi, olgunluğunun son anlarını yaşayan bu ihtişamı kendi etrafında topluyordu. Garip bir saltanattı bu. Her şey ona kendini açıyor, nizamını kabul ediyor ve bu nizam her şeyi içinden değiştiriyordu, hepsini birden büyük, esrarlı bir varlığın rüyası yapıyordu.

...Bebek önlerinde gölgeler denizin büyük bir kısmını kaplamıştı. Fakat etraftaki ışıklar, tâ karşıdan gelenler bu kuytu gölgeye durmadan uzanıyorlar, onun içinde, kim bilir hangi geleceği hazırlamak ister gibi derin çalışıyorlardı.

...Üsküdar gezintileri Nuran'a İstanbul'u tanımak hevesini vermişti. Ezici sıcağa rağmen birkaç gün üst üste İstanbul'a indiler. Eski saraylardan başlayarak camileri, medreseleri, semt semt gezdiler. Akşamüstü Beyoğlu'nda bir kahvede dinleniyorlar, yahut herkes işini görmek için ayrılıyor, sonra vapurda buluşuyorlardı." (s. 186)

***

"(...) Sonra yeniden o gün gezdikleri şeylere döndüler. Cerrahpaşa'yı gezmişlerdi. Nuran, avlularında ot bitmiş, damı çökük, fukara yatağı medreselere, harap Tabhane'ye, Hekimoğlu Alipaşa Camii'nin yüzük taşı biçimine hayran oldu.

İstanbul'un bütün semtleri bu ağustos gününde hislikten, tozdan, sıcaktan bitaptı. Her yerde harabe çeşnisi, sıcağın arttırdığı bezginlik, bir yığın hasta ve yorgun çehre, fizyolojik çöküş göze çarpıyordu. Şehir ve

***

"(...) They were in a deep blue world. A dewy transparent blueness, then a golden pouring speckled, scattering as leaves in wide ways. Together with reed tunes, blew by hundreds of invisible mouths, that music around that and growing, changing, continuing silence...

The night, street lanterns, any light rather than moon gained an odd stillness. They were so silent, were extending their pillars, arches and golden fringed doors on and into the water just as themselves. Sometimes those lights were becoming more fine and mingling like golden mosses.

And the moon was collecting that magnificence living the last moments of maturity like the seed of a fruit which got spoiled in the middle of everything. That was a weird reign. Everything was opening itself to it, and accepting its order; and that order was changing everything from inside, and making them a dream of a huge and mysterious creature.

... Shadows in front of Bebek covered most of the sea. But the lights around it, the ones coming from that very other side, were lying towards that deep shadow and working in it as if they want to prepare who knows what future.

... Üsküdar trips made Nuran want to know about İstanbul. Despite the boiling hot, they went down to İstanbul some days in a row. They visited the places beginning with old palaces, mosques, madrasahs in every neighborhood. In the afternoon they were resting in a café in Beyoğlu; or they were separating to finish their own work and meeting in the steamboat." (p. 186)

***

"(...) Then again they turned to things they visited that day. They went around Cerrahpaşa. Nuran admired madrasahs where grass was grown in the yards, with collapsed roofs and which were home to the poor; ruined Tabhane; and ring stone shape of Hekimoğlu Ali Paşa Mosque.

In that August day, all the neighborhoods of İstanbul were exhausted because of feeling, dust and hot. Everywhere ruin varieties, weariness increased by heat, a lot of sick and worn faces, and physiologic

içinde oturanlar, o kadar birbirlerine benziyorlardı. Yorgun göz veya vücutla dört beş metre murabbaına sığdırılmış, tahtaları morarmış, kiremitleri kırık, cüssesi yana doğru yatmış evler birbirini tamamlıyorlardı, ikisi de içinde doğdukları şehri tanımasa, bir senaryo için hazırlanmış sanabilirlerdi.

Ara sıra tıpkı caddedeki insanları ite kaka geçen hususi otomobiller, lüks arabalar gibi, bu yıkık, bir tarafı çarpılmış pencereleri süsleyen sardunyalara varıncaya kadar sefaletin kemirdiği evlerin yanı başında beyaz ve tahini boyalı eski bir konak yavrusu, mazideki zenginliğin, hayatın çiçeği lüksün, hâlâ şaşırtıcı bir artığı gibi görünüyordu Onların da çoğu boyasızdı. Açık, perdesiz pencerelerden bu mazi atıklarıyla hiç de uyuşmayan biçare başlar uzanıyordu.

Onların yanı başlarında mimarisi meçhul, herhangi hayat standardına girmesi imkânsız, upuzun veya tıknaz, biri öbürünü hiç tutmayan, semtin havasına sırtını çevirmiş, duvarları çivit boyalı kireçle örtülmüş yirmi sene evvelki kârgir evlere tesadüf diyorlardı.

İşte bu sefaletin, kirin, bakımsızlığın içinde, tıpkı yolları dolduran, üstü başı perişan, sakat, yorgun ve iyi tıraş olmamış ve saçlarını düzeltmeğe vakit bulmadan sokağa fırlamış kadın ve erkeklerin arasında, kıyafetinin perişanlığını bakışlarıyla, endâmiyla, şahsiyetinin kudretiyle yenen ve çehreden başka bir şeye dikkat imkânını insanda bırakmayan kadınlar gibi birdenbire umulmadık yerde yaldızlı taşı kırık bir geçmiş zaman çeşmesi damlıyor, biraz ötede kubbesi yıkılmış bir türbe düzgün ve vakur cephesiyle kendisini gösteriyor, daha sonra içinde bir yığın çocuk cıvıltısı ile beyaz mermer sütunları yere devrilmiş, damında incir ağacı veya servi bitmiş bir medrese meydana çıkıyor, nasılsa ayakta kalmış bir cami, geniş avlusuyla, sükûnetiyle sizi dünya nimetlerinin ötesine davet ediyordu.

Kocamustafapaşa'ya vardıkları zaman, epeyce yorgundular. Evvela caminin önündeki kahveye oturup çay içtiler. Sonra türbeyi gezdiler. Nuran, kurumuş çınarı muhafaza için etrafına çekilen parmaklığa,

collapse were greeting the eye. The city and the ones living in were suck alike. The houses, which were squeezed in four-five square meters with weary eyes and body, whose woods were darkened, tiles were broken, bodies leaned to the side, were completing each other. If they both did not know the city they were born in, they would think that those were prepared for a scenario.

Here and there, just like the private automobiles and luxury cars passing on the street by pushing and shoving people, just beside the houses that misery was gnawing to the geraniums at their ruined, distorted windows, a small white and tan colored mansion was still seen as an astonishing remnants of the richness, life, luxury flowers of the past. Most of them was unpainted as well. From open, uncurtained windows some wretched heads were being extended, which were not fitting with those past remnants.

Beside those, they were coming across stone houses from twenty years, whose architecture was unknown, which were impossible to be classified in a certain life standard, tall or short, not looking like each other, turned their backs to the environment of the neighborhood and whose walls were painted with lime.

In those very misery, dirt and neglect, in a very unexpected place, an old time fountain was dropping with its broken glitter stone like the women; who overcame their dresses' wretchedness with their look, figure and the power of their personality and who gathered attention of the people no where but to their faces; among the worn dressed, disabled, tired and unshaved men and women who rushed out to the street without finding time to tidy up their hair. Some further away, a tomb with a collapsed dome was showing up with its straight and dignified façade; then a madrasah, which was full of children cheeping and whose marble pillars fell to the ground and a fig tree or a cypress was grown on its roof, was appearing; a mosque, somehow standing, was inviting you beyond the felicity of life with its wide garden and silence. When they got Kocamustafapaşa, they were tired a lot. First they sat at a café in front of the mosque and drank tea. Then they visited the tomb. Nuran liked the barsa

Yesârî yazısıyla fırdolayı yazılan bu çınarın ve yerin hikâyesine bayıldı.

Ona öyle geldi ki Sümbül Sinan hâlâ bu çınarın altında oturmaktadır. Bu kurumuş ağacın muhafazasına gösterilen itina, bu ölüm bahçesine, bu sanat eserlerine has bir derinlik veriyordu.

Buna mukabil türbe mimarisizdi ve içinde dört asır hayata yattığı yerden tesir etmiş bir ölü vardı. Duvarlarına, parmaklıklarına eller sürülüyor, dualar ediliyordu. Hastaları iyileştiriyor, ümidi olmayanlara ümit kapıları açıyor, dünyaları yıkılmış olanlara ölümün ötesinde ışıklar gösteriyor, sabır, feragat, tahammül öğretiyordu.

– Nasıl bir adamdı bu?

– Bunların hepsi manevi vazifelerine inanmış, muayyen bir ruh nizamından geçmiş, nefislerini terbiye etmiş insanlardı. Onun için şahsiyetlerini ölümden ötede bile kabul ettirdiler. Sümbül Sinan öbürlerinden biraz daha başkadır. Evvela büyük bir âlimdi. Sonra da şakacı ve hazır cevaptı.

– Bir müddet durdu, sonra gülerek devam etti.

– Hepsinin bir yığın ince tarafı vardır. Burada yatan adamın, bilir misin Sümbül lakabı nereden gelir. Sarığına mevsiminde sümbül takarmış. İstanbul mevsimlerini sevebilecek kadar bize yakın.

– Ya Merkez Efendi? O nasıldı?

– O büsbütün başka türlü idi. Hatta en muzır hayvanlara bile fenalık edemezdi. Kediyi çok sevdiği halde "Komşumuzun fareleri ısrar eder" diye evinde kedi bulundurmamış. Sen bir ruh saltanatının kolay kolay kurulacağına inanır mısın?

Nuran düşünüyordu. "Acaba şimdi böyle adamlar var mı?"

– Ne kurtarıcı düşüncenin, ne de ermenin kapısı kapanmayacağına, Allah'a giden yollar daima açık olduğuna göre, olması lazım." (s. 187-189)

***

"(...) Eylül sonlarına doğru lüfer avı Boğaz'ı tatmak için yeni bir vesile verdi. Lüfer, Boğaz'ın belki en cazip eğlencesidir.

She thought that Sümbül Sinan was still sitting under that plane tree. The care to the protection of that dried tree was giving a depth peculiar to that death yard and those art pieces.

On the contrary, the tomb had no architecture and in that there was a dead one, who influenced life for four decades from the place he was lying. Hands were being rubbed to his walls and bars, prayers were being performed. He was healing the sick, opening the doors of hope to the hopeless, showing lights beyond death to the ones whose worlds were ruined and teaching patience, cession and endurance.

- What kind of a man was it?

- All of those were people who believed their spiritual duties, passed through a certain soul order and trained their lower self. So that they made their personalities accepted after death. Sümbül Sinan is a little bit different from the others. First of all, he was a great scholar. Then he was playful and repartee.

He stopped a while and want on by laughing:

- All of them have their own peculiarities. Do you know where Sümbül Hyacinth nickname of the man resting here was coming from? He was wearing hyacinth on his turban in season. He is close to us to love the seasons of İstanbul.

- And Merkez Efendi? How was he?

- He was completely different. He could not do any harm to even the most detrimental animals. Even though he loved cats a lot he did not feed one in his house by saying "the rats of our neighbor could insist". Do you believe if a reign of spirit can be established easily?

Nuran was thinking. "I wonder if there are such men today."

- There has to be as soon as the door of savior thought and spiritual perfection will not be closed and the ways to God will always be open." (p. 187-189)

***

"(...) Towards the end of September, blue fish catch gave a new occasion to taste Bosporus. Blue fish is maybe the most

Beylerbeyi'nden ve Kabataş'tan başlayarak Telli Baba'ya ve Kavaklar'a kadar iki kıyı boyunca uzanan, akıntı ağızlarında kümelenen bu aydınlık eğlence, bilhassa mehtapsız gecelerde küçük şehrayinler yapar. Öteki avların bir nevi iş içinde pişme, uzak seferler istemesine mukabil, o bulunduğumuz yerde, hemen herkesle beraber yapılan oyundur.

Nuran, kayık ışıklarının siyah, mor kadifelerde mahpus elmaslar gibi parıldadığı sulara, biraz ötede bir yeni balıkçı kümesiyle kırılmak üzere onların bittiği yerde başlayan o şeffaf karanlığa, vapur dalgalarından, küçük çalkantılardan, bu aydınlık yüklü dalganın bin türlü akisle, size doğru yükselişine, sizi alıp götürecekmiş gibi etrafı sarmasına, velhasıl döşemeleri çok cilalı renkli ve ışıklı bir sarayda yalnız akisten, parıltıdan, ışık sarsıntılarından ibaret, onların küçük nağmeden, musiki cümlelerinden büyük ve müstakil varyasyonlarına kadar yükselişinden bir dünyada yaşanıyormuş hissini veren bu bu lüfer gecelerine çocukluğundan beri bayılırdı.

Evlenmesinden evvel, hatta daha küçük yaşlarda, evde yalnız kızıyla, Tevfik Beyi kafa dergi arkadaş tanıyan babası ile beraber lüfere çıkarlardı.

...Tevfik Bey biraz da Nuran'a bu kolaylığı bahşetmek için. Gece yarısından sonra Kandilli yokuşunu tırmanmanın güçlüğünü bahane ederek köşkten Kanlıca'ya inince, hemen yirmi sene evvelki Tevfik Bey olmuştu. O kadar ki, önlerinden geçtiği eski yalıların pencerelerine "Acaba eski sevdiklerim de benim gibi gençleştiler mi?" der gibi bakıyordu. Çünkü yirmi sene evvel Tevfik Bey, Boğaz'ın Bebek Koyu, Göksu âlemleri gibi devamlı modalarından biriydi. O, akşamüstü veya gece yarısı sandaldan sesini yükselttiği zaman pencereler sessizce açılır, renkli ve ürkek gölgeler boşluğa uzanır, derinden visal ürperişli ahlar çekilir, titreyen parmaklardan, yahut düzeltilen saç ve elbiselerden suya çiçekler düşerdi. Hattâ rivayete göre, bu şarkılar ve bestelerin her biri Tevfik Beyle bu pencereleri açan, orada sandalın tam geçeceği anda saçlarını düzelten, hulasa elinde veya üstündeki çiçeği bu sandala veya yanı başına düşü-

attractive amusement of Bosporus.

This bright entertainment, lying down on both banks, beginning from Beylerbeyi and Kabataş to Telli Baba and Kavaklar, and clustering on stream inlets, creates small gaieties especially on moonless nights. Though other catches requires experience in work and long sailing, this is a game played just here and together with everybody.

Since her childhood Nuran had been fond of waters where skiff lights were shining like the diamonds imprisoned in purple velvets; that transparent darkness which was beginning in order to break with a new fishermen group; the rising of that wave towards you full of brightness from boat waves and small billows and surrounding around as if to take you away; briefly those blue fish nights which gave the feeling in a world consisting of just reflection, glitter and light twinkles; and a rising of them from the tiniest tune to the variations separate bigger than music words.

Before her marriage, even in younger ages, they were going blue fish catch with the girl alone in the house and the father who esteems Tevfik Bey as his congenial.

... In some aspect Tevfik Bey, in order to give Nuran that chance, became the man of twenty years ago, when he went from the mansion to Kanlıca by telling the pretext of the difficulty of climbing Kandilli ramp. That was so that he was looking at the windows of the old waterside houses they passed as if he was saying "I wonder if my old loved ones became young again like me?". Because twenty years ago Tevfik Bey was one of the consistent trends of Bosporus like Bebek Bay and Göksu entertainments. When he raised his voice from the skiff in the afternoon or midnight, windows were opened in silence, colorful and timid shadows extended to space, sighs of deep trembling of union were given out, flowers dropped to water from shaking fingers or tidied hair and dresses. And reputedly, as each of that songs and compositions were a password and a kind of love letter with single key code among the ladies opening the windows with Tevfik Bey, tidying their hair at the moment the

recek kadar çolpalaşan, musiki ile kendinden geçen hanımların arasında sarih bir parola, tek şifreli bir nevi aşk mektubu olduğu için, ertesi günü içlerinden biri behemehal ya terzisine iner, yahut eski bir ahbabı, bir sütnineyi veya emektârı görmek lüzumunu duyar, yahut da evvelden kararlaşmış şekilde, yalının bahçe kapılarından biri o gecelerden birinde arkasında bekleyen sadık hizmetçi veya halayıkla açık kalırdı.

Mümtaz kendisinin doğduğu senelerde, semt hanımlarına olan aşkını bazen aynı mahalle mescidinin minaresinden bütün semte kurtarıcı davetin ayrılmaz bir parçası gibi bir günde beş defa ilan eden bu eski zaman hovardasına bayılıyordu." (s. 197-198)

***

"(...) Her şeyin kendi yükü altında ezildiği bu saatte, el ele içlerindeki farip talih sezişiyle Anadoluhisarı'na kadar geldiler. Orada iskelenin sağındaki kütük kahveye girdiler. Gece adamakıllı inmişti. Bütün iskele boyunu lüfer avına çıkmış sandallar kaplamıştı. Her akşamki eğlencelerini, çok yabancı bir şeymiş gibi seyrettiler." (s. 212)

***

"(...) Şişhane'den geçerken hava tek bir noktada bir an açıldı. Süleymaniye'nin üstünde eşi eski minyatürlerde görülen tek hacimli, tek renkli, âdeta şeffaf bir bulut kütlesinin arasından güneş bir oluktan boşanır gibi boşandı. Bütün şehir bir nevi masal, büyük masraflar ve zahmetlerle yapılmış bir şehrâzat dekoru olmuştu." (s. 227)

***

"(...) İşte İstanbul. Daha dün bir yüksek müstehlikler şehriydi. Bütün yakın şark buraya akardı. O kadar ki, otuz senede bir şehir yanar ve köşkleri, konakları, yalılarıyla, çarşılarıyla, pazarlarıyla âdeta yeni baştan, yapılırdı... Şimdi nüfusunun onda sekizi küçük müstahsilden ibaret. Adım başında küçük bir tezgâh, tütün işletmesi, şu bu fabrika var... ve bütün bunlar ne ile geçiniyor biliyor musunuz? Çok defa toprağın üstündekini toplayarak. Halbuki İstanbul'da planlı bir çalışma, cemiyetimizin

skiff would pass, briefly becoming that clumsy to drop that flower in her hand or on her dress into the skiff or just beside it, forgetting themselves; the next day one of them went to her tailor for sure, or needed to see and old friend, a wetnurse or an old servant, or as decided before one of the garden doors of the waterfront house left open with a loyal male or female servant waiting just behind them that night.

Mümtaz was enthusing that old time vagabond who, sometimes, was declaring five times a day his love for the women in the neighborhood like the inseparable part of the salvation invitation from the minaret of the mosque." (p. 197-198)

***

"(...) In that hour when everything was wearied on their own burden, they came to Anadoluhisarı hand in hand with a weird destiny perception. There they entered the small café on the left side of the pier. Night was completely down. Skiffs, which were on a catch for blue fish, occupied all the pier side. They watched their usual entertainment as it was something completely different." (p. 212)

***

"(...) While passing through Şişhane, clouds were opened on one single point for a moment. Over Süleymaniye, the sun poured down between single volume, single colored and almost transparent cloud mass which a similar one could be seen in old miniatures. Whole city became a kind of tale, a Scheherazade scene which was built with huge costs and efforts." (p. 227)

***

"(...) Here İstanbul. Just yesterday it was a city of consumption. Entire near east was flowing here. That was so that every thirty years the city was burned and almost built again with its pavilions, mansions, waterfront houses, markets and bazaars... Now eight tenth of its population consists of small manufacturers. At every step there are small counters, tobacco enterprises, some sort of factories... and do you know how they earn their lives? Often by collecting the stuff on the soil. Nevertheless a planned work in İstanbul can change the

yüzünü yirmi senede değiştirebilir... Marmara serveti içinde gömülmüş uyuyor." (s. 248)

***

"(...) Evvela insanı birleştirmek. Varsın aralarında hayat standardı yine ayrı olsun, fakat aynı hayatın ihtiyacını duysunlar.... Birisi eski bir medeniyetin enkazı, öbürü yeni bir medeniyetin henüz taşınmış kiracısı olmasınlar. İkisinin arasında bir kaynaşma lazım.

Sonra mazi ile alâkamızı yeni baştan kurmamız lazım. Birincisi nisbeten kolaydır; hayatın maddî şartlarını az çok değiştirmekle bunu elde edebiliriz. Fakat ikincisi ancak nesillerin çalışmasıyla elde edilebilir.

Maziyi ihmal edersek hayatımızda ecnebî bir cisim gibi bizi rahatsız eder, terkibin içine ister istemez sokacağız. O, kendisinden gelmemiz lazım gelen bir şeydi. Bu devam fikrine bir vehim de olsa muhtacız. Kaldı ki, dün doğmadık. En çetin realitemiz budur. Sonra hangi köklere gideceğiz? Halk ve halkın hayatı bazen bir hazine, bazen de bir seraptır. Uzaktan nâmütenâhî bir şey gibi görünür. Fakat yaklaştın mı beş on motifin ve modanın içinde kalırsın; yahut doğrudan doğruya bazı hayat şekillerine girersin. Klasik yahut yüksek tabaka kültürü, ondan birçok yerlerde kopmuşsun... ve zaten sıkı sıkıya bağlı olduğu medeniyet yıkılmış.

Mümtaz:

– İşte ben bunu imkânsız görüyorum, dedi. Çünkü, dediğiniz gibi dizi koptu bir kere. Bugün Türkiye'de nesillerin beraberce okuduğu beş kitap bulamayız. Dar muhitlerin dışında, eskilerden zevk alan gittikçe azalıyor. Biz galiba son halkayız. Yarın bir Nedim, bir Nef'î, hattâ bize o kadar çekici gelen eski musiki ebediyen yabancısı olacağımız şeyler arasına girecek.

– Güçlük var. Fakat imkânsız değil. Biz şimdi bir aksülamel devrinde yaşıyoruz. Kendimizi sevmiyoruz. Kafamız bir yığın mukayeselerle dolu. Dede'yi Wagner olmadığı için, Yunus'u Verlaine, Bâkî'yi, Goethe ve Gide yapamadığımız için beğenmiyoruz. Uçsuz bucaksız Asya'nın o kadar zenginliği içinde, dünyanın en iyi giyinmiş

face of our society... Marmara is sleeping buried in its fortune." (p. 248)

***

"(...) First integrating people. Though having different life standards, but may they need the same life... May not one of them being a debris of an old civilization while the other being a newly moved tenant of a new civilization. There is a need for a union between them.

Then we should reestablish our relationship with the past. First one is relatively easy; we can obtain that by slightly changing the material conditions of life. But the second can just be obtained by the work of generations.

Of we neglect the past, it disturbs us like a strange object in our life, we will necessarily include it into the composition. That was something we should come from. We require this continuity concept even with a doubt. Yet we were not born yesterday. Our hardest reality is that. Then what roots shall we proceed? The people and the lives of the people are sometimes a treasure, and sometimes a mirage. It seems endless from a distance. But when approached you find yourself in five-ten figures or trends; or you enter directly into some life shapes. You have already been apart from classical or high class culture in many aspects... and the civilization you are rigidly connected to was collapsed. Mümtaz said:

- Here I thing it impossible. Because, as you told, the row was once broken. We can not find five book that the generations are reading together in Turkey today. Except some certain circles, the ones who are having fun with the past are gradually decreasing. I guess we are the last ring. Tomorrow Nedim, Nef'i and even the old music which is very attractive will become strange for us forever.

- There are difficulties but it is not impossible. We are living in a time of reaction. We don't love ourselves. Our mind is full of a lot of comparisons. We don't like Dede as he is not Wagner, we don't like Yunus and Bâkî because we cannot make them Verlaine, Goethe or Gide. Though we

milleti olduğumuz halde çırçıplak yaşıyoruz. Coğrafya, kültür, her şey bizden bir yeni terkip bekliyor. Biz misyonlarımızın farkında değiliz. Başka milletlerin tecrübesini yaşamağa çalışıyoruz.

Şu tefsir yok mu, bu eserinde üzerinde durmak ve onu sende yaşayan bir insan tecrübesine maletmek; bir ona başlasak. İşte bunun yapamıyoruz. Demin sevmek dedim. Fakat sevmek de kâfî değil; daha öteye geçmek lazım. Fikri ve duyguyu canlı bir şey gibi yaşamayı bilmiyoruz. Halbuki halkımız bunu istiyor.

Orhan şüpheliydi:

– Hakikaten istiyor mu? Bana öyle geliyor ki, halkımız bütün bunlara başından kayıtsızdır. Bütün mazi boyunca bizden o kadar uzak kalmış ki... bu işlerde âdeta ümitsiz. Yahut hiç olmazsa şüphede.

– Evet, halk istiyor. Tarihe bugünün hesapları arasından bakmazsan bu memleketin de herhangi bir memleket gibi yaşadığını kabul edersin. Aradaki fark bizde orta sınıfın teşekkül edememesidir. Her an doğmak için hadiseleri zorlamıştır. Fakat doğamamıştır. Ayrılık manzarası buradan gelir. Halkın kayıtsızlığı veya bizden şüphesi bizim uydurduğumuz bir masal olsa gerektir. Aramızdaki ideoloji kavgalarında karşımızdakini yenmek için bulduğumuz bir tâbiye. Hani o kadar kısa ve yalnız okuyanın kafasında bir an için parlayan veya okunan gazete sahifelerinde kalan zaferler yok mu? Onları kazanmak için.!.. Hakikatte halkımız münevverine inanır. Onu benimser. Zaten başka türlüsüne imkân yoktur. İki asırdır siyasi hadiseler bizi bir nevi gemi nizamı altında yaşatıyor. Mutlak olan tehlikeler bize bu tehlikeyi verdi. Halkımız münevverine daima inandı ve gösterdiği yolda gitti.

– Ve daima da aldandı?

– Hayır, daha doğrusu biz aldanınca o da aldandı. Her millette olduğu gibi. Sen tarihte aklî bir yürüyüş kabul eder misin? Böyle bir şey elbette imkânsız. Fakat cemiyetlerin birikmiş kudretleri nesillerin hatası üzerinden atlar. Bize her şeyin iyi gittiği vehmini verir. Emin olun biz de her millet

are the best dressed nation of the world in all the richness of endless Asia, we live naked. Geography, culture, everything are expecting a new synthesis from us. We are not aware of our missions. We are trying to live the experiences of other nations. Isn't there that interpretation, to emphasize on it in that work, and to produce it to a human experience living in you; we shall begin that. We cannot do it. Before I said "to love". But love is not enough; we shall go beyond. We don't know to live the ideas and emotions like a living thing. But our people want that.

Orhan was doubtful:

- Do they really want that? I guess our people have been indifferent towards all from the beginning. They were very distant from us during whole past... they are almost hopeless in these issues. Or at least in a doubt.

- Yes, people want that. If you don't look at the history from the accounts of today, you will accept that this country is living like any country. The difference is that here there is no middle class. It forced the happenings to be established each moment. But it could not. Difference is that. The indifference of people or their doubt of us must be a story that we make up. This is a means that we use to win against the others in the ideological fights between us. You know the victories which are short and shining for just a moment in the mind of the reader or which are left in newspapers? To win them!... In fact our people believe in their intellectuals. They adopt them. There is no other way possible indeed. For two decades the political events make us to live in a ship order. Absolute dangers gave us this challenge. Our people always believed in their intellectuals and proceeded in the way they showed.

- And they were always mistaken?

- No, but as we were mistaken, they were mistaken, too. As in any nation. Do you accept a rational progress in history? Such a thing is for sure impossible. But the accumulated power of the societies jump over the mistakes of the generations. That make us think that everything is alright. Be sure that we were mistaken like any

kadar aldandık, her millet kadar hata ettik." (s. 251-253).

***

"(...) Emin Bey, İhsan'a elini uzatırken, Tevfik de geldi mi ? diye sordu. Her ikisiyle de çok eskiden dosttu. Tevfik Bey'i ilk gençliğinde Yenikapı Mevlevihanesi'nde tanımıştı. İhsan'ı ise Harb-i Umumî içinde Tamburî Cemil kendisine tanıtmıştı. İhsan, Emin Bey'i tanıyana kadar neyi sevmemiş, Türk musikisinin tek aleti olarak tamburu, onun getirdiği coşkunluk havasını tercih etmişti.. Fakat bir gece Tamburî Cemil'in kız kardeşinin Kadıköyü'ndeki evinde onu asıl kudretli tarafıyla dinledikten sonra fikri değişmişti. Bu Emin Bey'le, Tamburî Cemil'in Hilaliahmer menfaatine Şehzadebaşı'ndaki Ferah Tiyatrosu'nda verdikleri konserden sonra olmuştu." (s. 257).

***

"Emin Bey, ihsan'la "Erenler yine kayıpsın!..." diyerek selamlaştı.

... Emin Dede bir medeniyetin en yüksek cihaz olarak kendisini seçtiği insanlardandı. Neyinden daha narin denilebilecek bir görünüşü vardı... Emin Dede mannesinde ve medeniyetinde gizli bir adamdı. Bu kadar büyük bir sanatkârda, herhangi bir sanatkârâne edayı, şahsiyetini bir uca taşımış, orada kendi iç fırtınalarıyla yaşamış olmanın verebileceği bir değişikliği aramak beyhude idi. Daha ziyade aynı sahile çarpan bir yığın dalganın asırlar boyunca yaladığı, yuttuğu, bütün kenarlarını sildiği hususiyetlerini giderdiği bir çakıl taşına benziyordu. Herhangi bir kumsalda gezerken binlercesini gördüğümüz o yuvarlak ve sert çakıllardan biri... Tevazuu içinde hayatımızdaki bu değişikliğin, kendisini ve sanatını muhteşem bir harabe, yahut güneş batması gibi bir şey yapan üst üste inkârların bile farkında olmadan, herkese karşı eşit ve dosttu..

Ve Mümtaz onun şimdi evinin bahçesinde, sonbahar güneşi altında, siyah elbisesi içinde ve herhangi bir insan gibi oturuşunu seyrederken öbür âlemin o kadar sevdiği ustalarını, Emin Dede'nin varlığından

nation were, we made mistakes like any nation did." (p. 251-253)

***

"(...) While giving his hand to İhsan, Emin Bey asked "Did Tevfik come?". He was close friends with both. He knew Tevfik Bey in his early youth in Yenikapı Mawlawi lodge. Tamburi Cemil introduced İhsan to him during General War. İhsan did not like reed and preferred tambour as the single instrument of Turkish music and its enthusiasm until he met Emin Bey. But he changed his mind when he listened it with its powerful side in the house of the sister of Tamburî Cemil in Kadıköy. That happened after the concert in Ferah Theater in Şehzadebaşı that was organized by Emin Bey and Tamburî Cemil for the benefit of Red Crescent." (p. 257)

***

"Emin Bey saluted İhsan by saying "Erenler Mode of address among dervishes, you have been lost again!".

... Emin Dede was one of the people whom a civilization has chosen as the highest agent. He had an appearance which could be said more tender than his reed... Emin Dede was a man secret in his essence and civilization. It was in vain to look for any artistic posture and the change which carried his personality to the extend and made him lived there with its inner bewilderment in that kind of an artist. Much rather, he looked like a pebble which was licked and swallowed, erased all the edges and cleared the characteristics by a lot of waves hitting the same shore. One of the round shaped and hard pebbles which you see thousands of them in any beach... Being unaware of that change in our lives and that successive denials which made himself and his art like a magnificent ruin or something like sunset, he was equal and friend to everybody.

And no while steering at him sitting in his black dress and like any other person in his garden under the autumn sun, Mümtaz thought the masters of other world he loved and the ones who created spiritual seasons which Emin Dede did not even know.

Both Beethoven, Wagner, Debussy, Liszt

haberdar bile olmadığı ruh iklimlerini yaratanları farkında olmadan düşündü.

Bir Beethoven, bir Wagner, bir Debussy, bir Listz, bir Borodine bu gördüğü ebediyet yıldızından ne kadar ayrı insanlardı. Onların çılgın hiddet ve kinleri, bütün hayatı kendisi için hazırlanmış bir sofra zanneden iştahları ve bunları tek başına yüklenebilmek için imkânsız bir atlas gayretiyle gerilmiş gururları, hiç olmazsa şahsiyetlerini değişik planda göz önüne koyan bir yığın nazariyeleri, garabetleri, yumuşaklığı bile etraflarındaki her şeye bir aslan pençesi gibi geçen mizaçları vardı. Halbuki bu şöhretsiz dervişin hayatı üst üste kendi şahsını inkârdan ibaretti. Bu inkârlar, mutlaka beslenen bir aşkta ve hayatın umumi gürültüsü içinde bu çifte kaybolma kararı sadece Nuri Bey'e ait bir şey değildi. Bu kendi iradesiyle yahut medeniyetinin terbiyesiyle silinmiş çehreyi sonsuz itişlerle geriye doğru götürerek ondan bir Aziz Dede, bir Zekâi Dede, bir İsmail Dede, bir Hafız Post, bir Itrî, bir Sadullah Ağa, bir Basmacızade, bir Kömürcü Hafız, bir Murad Ağa, hattâ bir Abdülkâdir-i Merâgî, hulasa bizim bir tarafımızı, belki en zengin his tarafımızı yapan insanların hepsini çıkarmak mümkündü. Onlar bir kile buğdayın içinde tek bir tane olarak yaşamayı seven insanlardı. Hiçbir azdırıcı ile kendilerini çıldırtmamışlar, saf bir idealin etrafında, içlerindeki hayatın henüz uyanmış mahmur günlerinden yığın yığın baharlar açmakla kalmışlar, sanatlarını bir benliğin behemehal ikrar vasıtası olarak değil, büyük bütünde kaybolmanın tek yolu tanımışlardı. İşin garibi muasırları da bunu böyle görmüşlerdi. İçlerinden en fazla şahsî olan, bize bir yığın ilahi hastalık aşılayan Dede Efendi'den bile, Abdülhak Molla'nın küçük kardeşi jurnalinde ne kadar bir şekilde, yapılan işin sanki manasını anlamadan, âdeta bedbahtça bir cehalet içinde bahsederdi. İhsan bir gün Letaif-i Rivayat-ı Enderun'un Dede'ye ait kısımlarındaki boşluğunu Emin Dede'ye anlatınca karşısındaki gülerek;

– Erenler, yanlış kapı çalıyorsun... demişti. Ötekiler sanat yapıyor. Biz sadece duadayız. Bilirsin bazı tarikatlerde değil eser vermek,

and Borodin were such different people from that eternity star. They had crazy rage and grudge, an appetite which they considered whole life as a table prepared for themselves, pride which were tense with the effort to hold them alone, a lot of theories at least putting forward their personalities in different aspects, strangeness, temper whose softness was gripping everything around like a lion's paw. But he life of that infamous dervish consisted of denial of himself successively. Those denials, that decision of double loosing in love and in the general clamor of life were not something peculiar to Nuri Bey. By taking that face, which was cleaned by his own will or by the discipline of civilization, by endless pushes to the past, it was possible to find both Aziz Dede, Zekâi Dede, İsmail Dede, Hafız Post, Itrî, Sadullah Ağa, Basmacızade, Kömürcü Hafız, Murad Ağa and even Abdulkâdir-i Merâgi, briefly all the people making one of our aspects and maybe our richest emotional side. They were people who loved to live as one seed in one kilogram of wheat. They did not frenzy themselves with any seduction, they were contented with growing piles of flowers from the days of the lives in themselves just wakened around a pure ideal; they esteemed their art not being a means of confession for sure of an ego, but being the only way to get lost in the big whole. The strange thing was that their contemporaries esteemed that as well. The younger brother of Abdulhak Molla mentioned in his journal Dede Efendi, who was the most individual and infused us a lot of sickness, by not understanding the meaning of the work done and almost in a sad ignorance. When one day İhsan told Emin Dede about the gaps in the topic of Dede in Letaif-i Rivayat–ı Enderun, Emin Dede said laughing:

- Erenler, you are knocking at the wrong door. The others are performing art. Bu we are just praying. You know that in some denominations it was not taken good not just to create piece but also write the names on the graves. That was east. As for Mümtaz, that was east, both our cureless disease and unlimited power! Emin Bey was the last successor of those people who would extinguish the short lightning of their lives

kabrinin üzerine adını yazdırmak bile iyi sayılmadı. İşte bu şarktı. Mümtaz'a göre hem şifasız hastalığımız, hem de tükenmez kudretimiz olan şark! Emin Bey bu muhteşem inkârda ellerinden gelse ömürlerinin kısa şimşek parıltısını bile söndürecek insanların son varisi idi.

– Emin Bey'in hayatı da çok temiz ve saftı. Ömrünün uzun bir kısmını ağabeyisinin kat'î vesayeti altında geçirmeğe razı olmuştu.. Alkol, cigara kullanmadı; hiçbir ifratı yoktu. Biraz sonra yine bir medeniyetin ağzından ve çok basit dikkatlerle konuştuğunu gördüler. Aziz Dede'ye, asıl hocası Neyzen Hüseynî Efendi'ye, Cemil Bey'e Zekâi Dede'ye, daha eskilere ait bir yığın fıkrası vardı. Aziz Dede sert, titiz, şişman, son derece afif, okuması, yazması kıt bir adammış. Bir gün yazı yazmak için hokkasına daldırdığı kalemin mürekkepsiz çıktığını görmüş ve bu işaretin manasını anlayarak yalnız kalple ve niyetle Allah'a bağlanmaya karar vermiş. Neyini, kendisini son devrin bazı molla beylerine benzeten iri göbeğine dayayarak oturduğu yerden çalarmış.

– Bir akşam Beylerbeyi iskelesinde kahve zannıyla girdiği bir gazinoda pencere kenarında bir müddet denize daldıktan sonra aşka gelmiş, bir ney taksimi yapmış. Siyah gümrah kaşlarının altında iki ocak gibi yanan gözlerini kapayarak çaldığı için yavaş yavaş gazinonun dolduğunu ve ruhani ilhamının sofrasına bir akşamcı kafilesinin toplandığını görmemiş. Onlar da zaten çıt çıkarmadan demleniyor, garsonlar Dede'yi rahatsız etmemek için ayaklarının ucuna basarak gidip geliyormuş." (s. 257-261).

if possible in that denial.

- The life of Emin Bey was so clean and pure as well. He consented to live for a long term under the absolute custody of his elder brother. He did not use alcohol or cigarette; he had no overdoing. Later on the saw that he spoke with the tongue of a civilization and with some simple care. He had a lot of anecdotes about his teacher Neyzen Hüseynî Efendi, Cemil Bey, Zekai Dede and older ones. Aziz Dede had been harsh, meticulous, fat, very honest and illateral man. One day he had seen that the pen he sank into his inkpot for writing was clean when he pulled him out, and he had understood the meaning of that sign and had decided to dedicate himself to God only by hearth and intent. He had been playing his reed by leaning it to his huge belly which made him look like some molla man of the last era.

- One evening, after he had steered to sea for a while by the window of a casino where he had entered by thinking that was a café at Beylerbeyi pier, he had become exulted and performed a reed improvisation. As he was playing by closing his burning eyes below his busy brows, he had not seen that the casino had become full slowly and a group of tipplers had gathered by his spiritual inspiration. They, as well, had been drinking in strict silence and had come and gone by stepping their feet tips in order not to disturb Dede." (p. 257- 261)

SAHNENİN DIŞINDAKİLER

Ahmet Hamdi Tanpınar

SAHNENİN DIŞINDAKİLER

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Sahnenin Dışındakiler,* Dergâh Yayınları, Birinci Baskı: 1973, İkinci Baskı: Mayıs 1990.

Eser, 1919-1922 yıllarını içine alan İstiklal Harbi sırasında İstanbul'u anlatmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar. *Sahnenin Dışındakiler,* Dergah Publishing, 1st Edition: 1973, 2nd Edition: May 1990.

The book relates İstanbul during İstiklal War between 1919-1922.

"(...) Evimiz Şehzadebaşı ile Horhor arasında yukarıda camisinden bahsettiğim Elagöz Mehmetefendi Mahallesindeydi. Bu mahalle, caminin etrafına toplanmış beş sokakla, onların açıldığı bir tramvay caddesine muvazi ve oldukça geniş, öbürü Aksaray tarafında onun karşılığı, fakat kargacık burgacık iki sokaktan ibaretti. Dört evliyamız, camiden başka bir ahşap mescidimiz, biri Lale devrinden, diğeri ondan biraz daha evvelden kalma iki medresemiz, birinin içinde "Yeşil Tulumba" adı verilen bir de soğuk su kuyusu bulunan birkaç küçük mezarlığımız vardı. Bu yeşil tulumbanın önünden biraz aşağı inildi mi Ağayokuşu'na ve Şirvanîzade'nin Ekşi Karadut mahallesindeki konağının bulunduğu arsaya inilirdi. Mahallenin tramvay caddesine bakan tarafında Hamamizade İsmail Dede Efendi'nin babasının kiralamış olduğu hamam vardı.

İstanbul mahalleleri, otuz senede bir çehre değiştire değiştire yaşarlar ve günün birinde park, bulvar, yol, sadece yangın yeri, "hâlî arsa" geleceğe ait çok zengin bir proje olmak üzere birden bire kaybolurlar. Dedelerimiz, ahşap ev denilen şeyi icat ettikleri gün, bir imkânı bize hazırlamışlardır. Tarihte ve bilhassa felsefedeki "sebep ve netice" davasının bu en iyi misalidir. Böylece ta beş asırdan beri biz son derece "imarcı" bir millet olmaya hazırlanmış olduk. İstanbul mahallelerini, her nesil için yeni baştan denebilecek şekilde vücuda getiren bu yirmi otuz senelik merhaleleri tarihi hadiseler hazırlarlar. Nitekim hadiseler sıkışınca bu gelişmenin de yürüyüşünü o nisbette arttırdığını hepimiz görmüşüzdür." (s. 14-15)

***

"(...) Babamın yetiştiği zamanlarda mahallemiz 93 muharebesinin ve Hamid devrinin ilk yıllarının yeni baştan çizdiği kadro içindeydi. Artık ne Abdülaziz devri paşalarının kapısı herkese açık konakları, ne bir ucu israfa varan, fakat şehirli halkını pek kıskandırmayan debdebe ve kalabalığı, ne de ağızlardan düşmeyen şöhretleri kalmıştı. Onların yerini daha ziyade bir mabeyn kedisini andıran iki Abdülhamit paşası almıştı... Bu paşalar dostsuz, misafirsiz kendi hususi hayatları ve devletten

"(...) Our house was situated in Elagöz Mehmetefendi Neighborhood about which I mentioned its mosque above, between Şehzadebaşı and Horhor. This neighborhood was consisting of five streets around the mosque and two gnarled streets, one of whom was considerably wide and parallel to the tramway street where the other five street is meeting, and the other being on the opposite, on the side of Aksaray. We had four saints, a wooden mesjid besides the mosque, two madrasahs – one from Tulip Era, the other from far before – some small cemeteries, one with a cold water well in it named "Yeşil Tulumba" (Green Pump). When it was walked down alittle, it was reached to Ağayokuşu and a land where the mansion of Şirvanîzade in Ekşi Karadut neighborhood existed. On the tramway street side of the neighborhood there was the hammam, rent by the father of Hamamizade İsmail Dede Efendi.

İstanbul neighborhoods live by changing their faces each thirty years and some day all of a sudden they disappear to be park, boulevard, road, just a fire place, a desolated parcel and a rich project belonging to the future. When our grandfathers invented the thing called "wooden house", they prepared that possibility for us. This is the best example for the issue of "cause and effect" in history and particularly in philosophy. So we have prepared to be an extremely "reconstructive" nation since five centuries. Historical events prepares those twenty-thirty years periods which generate İstanbul neighborhoods in a form that is new for each generation. Nonetheless, we see that when the events get frequent, this development quickens its paces with the same rate." (p. 14-15)

***

"(...) In the times my father had grown up, our neighborhood was in a framework which 93 War and the first years of Hamid period drew from the beginning. Neither the mansions of the pashas of Abdulhamid period whose doors were open to everybody; nor the array and the crowd which was reaching to prodigality on the one side while was not making the city people feel jealous; nor the fame that was spoken by everybody were not standing.

gördükleri ikbal içinde bir mahbus gibi yaşıyorlardı... Babamın anlattığına göre, mahallemize bu son devrin getirdiği en büyük değişiklik, yeniden yapılan evlerin ölçüsünde olmuştu. İmparatorluk küçüldükçe, orta sınıf şehirli evi de küçülüyor, hizmetçi kadrosu daralıyordu. Onun için bu üçüncü devirde ev hanımları konak yavrusu denen evleri tercihe başlamışlar ve Meşrutiyete doğru ise "kutu gibi" "iki bakla bir nohut", "şöyle idaresi kolay" tabirleriyle tarif edilen ölçüye inmişlerdi. Mahallemizdeki Sofya, Vidin, Filibe muhacirleri, bu 93 muharebesinin, oldukları yerden söküp İstanbul'a getirdiği ailelerdi." (s. 18-19)

***

"(...) İşte Elagöz Mehmetefendi Camii, benim yalnız dört devresini saydığım bu ictimai jeolojinin her şeyi ve bütün hayatı etrafında toplayan merkeziydi. O bu hayatı hem aşağı yukarı tanzim eder, hem de onun tesiri altında kalırdı. Etrafında olup bitenlerden hissesini hareketin şiddetine ve mahiyetine göre alırdı. Aziz devri paşaları zamanında camimiz pırıl pırıl imiş. Durmadan tamir edilir, halılar, kilimler, hasırlar, yazı levhaları hediye edilirmiş. Hamîd devrinde bu hediyeler, nezirler, adaklar azalmış. Balkan Harbi'nden sonra ise az çok bakımsız kalmıştı. Evkafın yaptığı cüz'i yardımı mahalle halkının müşterek yardımı tamamlayabiliyor, böylelikle akşam ve teravih namazları kılınabiliyordu. Caminin iki kapısı vardı.

... Caminin iki kapısına giden yolların teşkil ettiği zaviyenin dış tarafında, Hamid devrinde gümrük nazırlığı yapmış İbrahim Ali Beyefendi'nin konağı vardı. Vaktiyle bu konağın yerinde caminin medresesiyle mütevellilerin evi bulunduğu, sonra bir sıkışık zamanda çaresi bulunarak satıldığı söyleniyordu.

Bundan otuz kırk sene evvel insanlar, sadece iş veya eğlence için bir araya gelmezlerdi. Hatta asıl birleştirici olan şey, bunlar değil ibadetti. İman dediğimiz duyguyu içinde duysun veya duymasın, herkes evinden çıkarken onun kisvesine bürünürdü. İman, sadece bizi Allah'a bağlayan bağ değil, müşterek kıyafet, yüz ifadesi, muaşeret şekli, hulasa cemiyet hayatında nezaket ve

Two Abdulhamid pashas, who was resembling a mabeyn cat more instead, have taken their place. Those pashas were living like a prisoner within their private lives and the ranks they got from the state, without any friend or guest... As my father related, the most important change to our neighborhood by the last period has been in the proportion of the newly built houses. While the empire was diminishing, middle class urbanite houses were getting diminished as well and the number of the servants was decreasing. So, the housewives have began to prefer the houses called " little mansion" on that third period; towards Meşrutiyet The constitutional period in Ottoman era. they have lowered the criteria described as "like a box", "small roomed", "easy to manage". Sofia, Vidin and Plovdiv immigrants were the families that 93 War ripped out from their places and brought to İstanbul." (p. 18-19)

***

"(...) There Elagöz Mehmet Efendi Mosque was everthing of that social geology of which I related four periods and was the center of all life. It was almost organizing that life while being affected of it. It was taking, from the happenings around itself,its share according to the intensity and essence of the event. In the time of Aziz period pashas, our mosque had been agleam. It had been constantly under restoration; carpets, rugs, mats and framed inscriptions had been presented. In the Hamîd period those gifts, offerings and votives had been decreased. After Balkan War it was so neglected. The collective aid of the neighborhood people could be completing the small aid of the foundations, so the evening and teravih The night prayer performed optionally in holy month of Ramadan. Prayers could be performed. The mosque had two doors.

... On the corner, where the roads to two doors of the mosque met, was the mansion of İbrahim Ali Beyefendi who was once the customs minister in Hamid period. It was said that once in the place where the mansion existed had been the madrasah of the mosque and the house of the trustees and then when it had been hard up for money, a solution had been found and it had been sold.

merasim dediğimiz şeylerin, yani karşılıklı münasebetlerin tek kaynağıydı. Onu içlerinde gereği gibi bulamayanlar, yahut onun emirlerine gereği gibi itaat etmeyenler de sanki her evin taşlığında, veya kapının yanıbaşında küçük bir dolap varmış gibi onun hallerini, o kendinden geçme, çok yüksek bir varlığa bağlama ve tevekkül maskesini yüzlerine geçirmeden dışarıya çıkıp insanların içine karışmazlardı.

Bu konak otuz, otuz beş odasıyla, dört beş iç güveysi, altı gelini, yedi sekiz yetişmiş kızı ile acayip, dışarıya kapalı bir insan ambarına benzerdi." (s. 21-23)

***

"(...) O geceden hemen biraz sonra Süleyman Bey, Viyana ve Bosna ikametlerinde kadın ve genç kız terbiyesi hakkında edindiği fikirlerden vazgeçerek Sabiha'yı çarşafa soktu. Zaten mahallede hafif dedikodu başlamıştı. Gayet gariptir ki erkeklere ait her haddin ayrı ayrı dualarla, düğünlerle tesbit edildiği eski örfümüzde, genç kızların çarşafa girme hadisesi çok sessiz sedasız geçerdi. Bununla beraber Sabiha'ninki öyle olmadı. Hiç olmazsa bizim evde kahkahalar arasında ilk çarşafını giydi... Annemle ne kadar dost olduklarını yukarıda söylemiştim. Bu çarşafın kumaşının seçilişi, dikilişi, hep onun nezareti ve yardımıyla olmuştu." (s. 37)

***

"(...) Boğaz'a gideceğim ve bilhassa Tevfik Beyi göreceğim için sevinmiştim. Fakat köprüde şahit oduğum bir hadise bu sevincimi âdeta bıçakladı. Kadıköy iskelesinde başlarında bir çavuş bulunan iki Senegalli nefer bir bahriyelimizi iki kolundan tutmuşlar, ite kaka götürüyorlardı. Bu, benim yaşlarımda bir çocuktu. Kendisini hırpalayanlara "Siz bırakın, ben gelirim" gibi bir şeyler söyleyerek ve büyük bir gayret sarfetmeden, galiba sadece sözlerinin manasını anlatmak için hafif hareketlerle kollarını kurtarmaya çalışıyor, bir taraftan da onlara dostça gülüyordu.

Kim bilir belki de neşe ve hayat emniyeti içinde felaketin bile kendisine güler yüzle gelmesini istiyordu. Fakat kuvvet, o kadarcık olsa bile dostluğu ve müsavi muameleyi

Before thirty-forty years from now, people were not getting together just for work or fun. Even the best uniting thing was not those, but the worship. Whether he was feeling that sense we call "faith"... Everybody was covering themselves with it. Faith was not just the connection tying us to God, but also the only source of mutual relationships such as common dress, facial expression, the forms of social intercourse... Even the ones who could not find it in themselves as it was supposed to be or the ones who did not obey its orders, were not going out and being with people before they wore the mask of its forms, that trance, that dedication to a superior entity and trust, as if there was a small closet in each house's hall or just by the door.

That mansion was like a weird and impenetrable storehouse of people with its thirty-thirtyfive rooms, four-five virilocals, six daughter-in-laws and seven-eight mature daughters." (p. 21-23)

***

"(...) Just after that night, Süleyman Bey, by giving up his ideas which he got about the discipline of woman and teenage girls when he was living in Vienna and Bosnia, he made Sabiha to wear chador. Yet a small gossip has began in the neighborhood. It was so strange that in our old custom while each phase belonging to men was ascertained by prayers and ceremonies, the event that a girl was wearing chador for the first time was so silent. Nevertheless Sabiha's event was not like that. At least in our house, she wore the chador among the laughters... I told above how close friends she was with my mother. The fabric of that chador and the sewn was under her supervision and by her help, too." (p. 37)

***

"(...) I was happy for I would go to Bosphorus and especially see Tevfik Bey. But an event I witnessed on the bridge virtually sstabbed by happiness. Two Senegalese soldiers, with a sergeant supervising them, was holding one of our sailors from his two arms and pushing him to proceed. That was a child of my age. By telling the ones who were beating up him like "leave me, I will come" and without spending too much effort, he was trying to make his arms free,

kabule razı değildi. Ona zaferinin maddî üstünlükleri yetmiyordu. Ayrıca bu zaferin manevi istismarını da yapacak, hayatına hâkim olduğu şehri ve insanlarını da küçültecekti. Kıymetleri muhafaza etmenin imkânsızlığı! Onun için birdenbire bütün iskele halkını şaşırtan bir tokat şakladı. Bunun arkasından bir, bir tane daha geldi. Hemen arkasından da düdük sesleri işitildi. İskele, nerden çıktığını bilmediğimiz işgal kuvvetlerine mensup zabit ve askerle doldu.

Dudağından ve burnundan akan kanlara rağmen gülümsemesini hiç terk etmeden kendisini tutanlardan kurtulmaya çalışan bu çocuğun yüzünü hiç unutamayacağım, ne de onu dövenin gözlerindeki zalim ve haşin parıltıyı! Tam, efendi tokadıydı bu. Onları atanın bir gün insanlığı kendisinde yeniden bulabileceğinden şüphe edilebilirdi.

İşte o zaman ikinci hadise oldu. İhtiyar, uzun boylu, kuru ve zayıf, parmakla elmas yüzüklerle dolu bir kadın "Seni domuz herif" diye ileriye atıldı. Elindeki kalın topuzlu şemsiye ile dövenin yüzünün tam ortasına iki defa indirdi. Bütün bunlar bir an içinde olmuştu. "Seni domuz herif, ne istiyorsun zavallı çocuktan!" bütün iskele halkı, şemsiyenin sapının bu ecnebi çehresinde iki parça olduğunu gördük. O âna kadar asabiyet ve çaresizlik içinde çırpınan halk harekete geldi. Ortalık tekrar karıştı. Her şey düzeldiği zaman ne ihtiyar kadını, ne de bahriyeliyi görebildik. Halk ikisini de kaçırmıştı. Bununla beraber bu iki dövme hadisesinden başka bir şey olmadı.

Vapura bu hadisenin heyecanıyla girdim. Kadının vaziyeti, mor çarşafı içinde hiddetle irkilişi, çavuşun şaşkınlığı hakikaten komikti. Komik ve ulvî!

Boğaz vapuru tıklım tıklımdı. Fakat bu, tabii günlerin o yekpâre kalabalığı değildi. Sanki keder ve kinle karışık mütearrız bir sevinç ve şımarıklık insanları ikiye ayırmıştı. Hele deminki vak'anın heyecanı geçince bu daha iyi görüldü. Halkımız, yarınsız bir hayatın bütün ağırlığını sırtında taşıyor gibiydi. Bu ıstırap büyüklerde olduğu gibi, çocuk yüzlerde de açıkça okunuyordu.

Hemen hepsi yavaş sesle, fısıldar gibi konuşuyorlar, yahut sessizce önlerine bakıyorlardı.

perhaps to explain the meaning of his words; and on the other hand he was smiling at them friendly.

Who knows, maybe he wanted a disaster to come with a smiling face with joy and life security. But the power was not contented to accept even that small friendship and equal treatment. The material supremacy of its victory was not enough for it. Besides, it would abuse morally, too, and would disparage the city and the people of whose lives he was dominant upon. The impossibility to save the values! So all of a sudden a crack of a slap was heard that befuddle everybody on the pier. After that, one more and one more... Just after them whistles were heard. Pier got full of military officers and soldiers, whom we did not realize from where they were coming, belonging to invasion powers.

I will never forget neither the face of that child who was trying to escape from the one holding him by not leaving smiling despite the blood coming from his lips and nose, nor the cruel and harsh glitter in the eyes of the one he was beaten by! That was just a smack of a master. It could be doubted that those, who slapped, could find humanity within himself again one day. Then a second incident happened. An old, tall, skinny and thin woman with diamond rings came forward telling "You bastard guy". She hit the face of the beater twice with a thick knobbed umbrella. All those happened all of a sudden. All the people shouted "You bastard man, what do you want from this poor child!". We saw that the handle of the umbrella broke into two on the face of that stranger. People who were struggling in nervousness and despair now mobilized. Turmoil began. When everthing was settled we could see neither the old woman nor the sailor. People have escaped them both. There was no more happening more than those two beating incident.

I got on the steamboat with the excitement of those two events. The stance of the woman, her sudden startle in her purple chador and the fluster of the sergeant were really funny. Funny and sublime!

Bosphorus steamboat was fully crowded. But that was not the massive crowd of those days. It seemed like an offensive happiness and sassiness mixed with grief and hatred

Buna mukabil Rumlar ve Ermeniler acayip bir şımarıklık içinde sağa sola küstahça bakıyorlar, çıngar çıkarmak ister gibi davranıyorlardı. Hele Rumlarda her şey bir meydan okuma halindeydi. Küçük çocukların hepsini ya mavi-beyaz elbiselerle giydirmişler, yahut da bu renklerde bir işaretle süslemişlerdi. Bir kısmının elinde kâğıttan küçük Yunan bayrakları vardı. Güvertenin daha ilerisinde, merdivenin başındaki açıklıkta birkaç palikarya ağız mızıkasıyla o senelerde pek iyi tanıdığımız bir Yunan marşını çalıyorlardı.

"M..." de, biz yeni yetişenler, bu marşı ve buna benzer şeyleri menetmiştik. Fakat burada çaresiz dinlemeye katlanacaktım. Kendi kendime düşünüyordum. Dünyada başka mesut milletler de vardı. Onların bizim yaşlardaki gençleri, hiç de bizim bu anda olduğumuz gibi bir "olmak ve olmamak" meselesiyle meşgul değildiler. Onlar aşkı, sporu düşünüyorlar, yaşlarının tabii iştiyakları ve meseleleriyle meşgul oluyorlar, kurulmuş bir hayatın imkânlarından istifade ederek çalışıyorlardı. Biz ise el parçası kadar bırakılmış, çok harap bir vatanda yaşamak imkânlarını düşünüyorduk.

Vapurdaki kalabalığın içinde işgal kuvvetlerine mensup zabitler ve neferler, kendi milletlerine has vasıflarla sadece muzaffer kuvveti temsil ediyor gibiydiler. Fransızlar gürültücü ve şımarmaya hazır, İngilizler soğuk ve kibirli, İtalyanlar nazik, kibar, hatta biraz da güverteyi dolduran güneşte uyumaya hazırdılar." (s. 142-144)

***

"(...) Bununla beraber vapurdaki halkı, harp arasında ve mütarekenin ilk günlerinde İstanbul'a gelip gidenlerin anlattıkları kadar düşük kıyafetli bulmamıştım. Bulmamıştım ama, ne var, ne yok! Diye girdiğim ikinci mevkide de bir lahzadan fazla duramamıştım. Hele Marmara sahillerinden gelen muhacirlerin hali çok haraptı. Yollarda başları yemeniyle örtülü, sırtlarında yeldirme, ellerinde çıkınlar kadın kafileleri görülüyordu.

Bununla beraber deniz sakin ve aydınlıktı. Güneş varlığın arızasını, içimizdeki perişanlığa varıncaya kadar bir altın meyve

divided the people into two. Especially when the excitement of the recent incident settled, it was seen obviously. Our people seemed they were carrying all the burden of a life without tomorrow. That pain was understood not only from the faces of the adults, but also of the children.

Almost all of them were talking in whispers or just hanging their heads in silence.

On the other hand, Roums and Armenians were arrogantly looking around with a weird pertness and behaving as if they wanted to start a quarrel. Especially all the manners of the Roums were like a challenge. They have dressed children with either blue and white clothes or with some signs of the same colors. Some of them were carrying small paper Greek flags. Some palikars were playing a then well-known Greek march with mouth organs in the hall at the beginning of the stairs ahead of the deck.

In "M...", we, as the new disciples, forbided that and such marches. But here, no way, I had to listen it. I was thinking by myself. There are other happy nations in the world. The youngs of that nations, at our age, were not thinking on "to be and not to be" problems as we were then. They were considering about love, sports; were engaged in their age's natural pleasures and issues; and were profiting from the facilities of a settled life.

Among the crowd in the steamboat, the invasion military officers and soldiers seemed that they were representing the victorious power with the characteristics of their own nation. French were rowdy and ready to get spoiled, English were distant and arrogant; Italians were polite, kind and even ready to sleep under the sun at the deck." (p. 142-144)

***

"(...) On the other hand, I did not find the people in the steamboat very shabby unlike the ones told who came here during the war and in the first days of truce. I did not find; but I did not spend much time in the second class where I entered to have look. Especially the conditions of the immigrants from Marmara coasts were very ratty. On the roads, groups of women with their scarves on their heads, cloaks on their back and bundles in their hands were seen.

yapmıştı. İki kıyıda yalıların arasındaki bahçeler, tepelerdeki korular, yaz denen ihtişamı adım başında bize uzatıyorlardı. Rıhtımlarda, iskele yanlarında, sahile inen dar sokakların ağzında denizde yıkanan küçük şamatacı kalabalıklar vardı.

Kandilli'yi Fransızlar işgal etmişti. Biz iskeleye çıktığımız zaman küçük meydanda bir manga Fransız askeri galiba nöbet değiştirmeye gidiyorlardı. Bu askerlerin bir itisafı, bir haksızlığı yaparken takındıkları ciddîliğe ister istemez şaşırdım. Bu ciddîlikleriyle onlar gülünçtüler.

İskelenin etrafındaki kahvelerde, bu kahvelerin önlerindeki alçak iskemlelerde, tıpkı vapurdakiler gibi, bir yığın yarının şüphesi ve korkusu bakışlarında toplanmış insanlar oturmuşlar, dalgın dalgın etrafa bakıyorlar, yahut birbirleriyle konuşuyorlardı. Bunlar mağlup kafilesiydi. Ve sade insan eliyle hazırlanan talihleri ile öbürlerinin yanında ne kadar asildiler.

Yokuşun başı kalabalıktı. Birkaç Fransız neferi ihtiyar bir adamı zorla bir evin kapısından uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Bir zabit uzaktan bu manzarayı seyrediyordu. Kapının önünde, bu akşama yakın saatte evinden atılan ailenin zaruri eşyası yığılmıştı. Açık pencerelerden birine baktım. Aziz devrinde İstanbul'da o kadar moda olan yaldızlı bir oda takımı yerinde duruyordu. İhtiyar adamın yere devrilen fesini aldım, başına giydirdim. Bana garip bir şekilde baktı. Sonra "Kabahat bende... Mademki mağlup olduk" dedi..." (s. 146-147)

***

"(...) Bu ıstırap günlerinde insanların, yanı başlarından biraz uzaklaşmış olanları tekrar görünce deli gibi sevindiklerini sonra öğrendim. O zamana kadar örfümüzde kucaklaşmak vardı, fakat öpmek yoktu. Hatta sevincin gösterilmesi bile ayıptı. Fakat İstanbul'dakiler gidenlerin dönmemesine o kadar alışmışlar, insanlarımız altı yıldır, birbirlerini tekrar görmekten o kadar ümit kesmişlerdi ki, Tevfik Bey gibi biraz canını sıkan misafirini kovan, çocuğunun doğduğu gece kendisine müjde vermeye gelen kadıncağızı kovduktan sonra yorganını başına çekip uyuyan bir adam bile beni

Besides, the sea was still and bright. Güneş varlığın arızasını, içimizdeki perişanlığa varıncaya kadar bir altın meyve yapmıştı. Gardens between the waterfront houses on both sides and woods on the hills were at every step, extending magnificence called summer. On the docks, by the piers, on the mouths of the streets ending with coast, there were small rackety crowds.

French invaded Kandilli. When we got the pier, on the small square, a squad of France soldiers, were going to, I guess, guard mount. I was surprised necessarily to the seriousness that those soldiers assumed while they were doing an injustice. They were funny with their seriousness.

In the cafes around the pier, on the low chairs in front of those cafes, plenty of people, whose doubts and fears about tomorrow were gathered in their eyes, like the ones in the steamboat, were sitting and and watching around absentminded, or talking to each other. Those were the loser group. And how noble they were with their destiny which prepared just by the hands of human.

The beginning of the slope was crowded. Some French soldiers were trying to take an old man from the door of a house. An officer was watching that seen from a distance. In front of the door, the requisite stuff of a family, who was thrown away from the house at the evening time, were piled. I looked at one of the opened windows. A gilded sitting group, which was trendy in Aziz period, was there. I took the old man's fez from the ground and put it onto his head. He looked at me with an odd way. Then he said "This is my fault... Since we lost..." (p. 146-147)

***

"(...) I learned later that people, on those painful days, were over the moon when thay saw the ones who has gone a little far coming back. Until then in our tradition there was only hug, but not the kiss. Even to show the happiness was nasty. But as the ones in İstanbul got used to the fact that the people were going and were not coming back and as they were disappointed of not seeing each other again in those six years; even Tevfik Bey, who showed the door to a guest annoying him just a little

görmekten ağlayacak derecede mesuttu." (s. 150)

***

"(...) Boğaz bu Eylül gecesinde musiki kadar güzel ve derin, onun insana sunduğu hayaller, açtığı âlemler kadar imkânsızdı. Her şey aydınlık, akis, gölge birbirini devam ettiriyor, tamamlıyordu. Sanki oluş halinde bir dünyada idik. Sanki kainat bizim için ve bizde yeni baştan yaratılıyordu. Bu maddesiz bir dünya idi. Çünkü etrafta bulunan ne varsa hepsi aydınlığın oyununa terk edilmişti. Ve ben ilk defa olarak aydınlığın, her şekilde aydınlığın âdeta musikinin nizamına benzer bir nizamla saltanatını kurduğunu görüyordum." (s. 159)

***

"(...) Bununla beraber yukarıda bahsettiğim değişiklik burada da vardı. Çocukluğumda o kadar yekpâre şekilde bizim olan, bizim zevkimizi veren Boğaziçi'nde şimdi birkaç ayrı musiki birden duyuluyordu.

Rum halkının bindiği sandallardan kitara ve mandolin sesleri geliyordu. Kanlıca koyundan bir türlü çıkmayan genişçe bir istimbotta ise, Amerikan neferleri kendilerine balalayka çaldırtıyorlardı. Bütün bu yabancı akisler bizi öldüresiye rahatsız ediyordu.

Bu nasıl oldu ben de anlayamadım. Kanlıca koyundan tam çıkmak üzere idik ki Tevfik Bey birdenbire Yani'ye "Dön!" dedi. "Şu heriflere bir ders verelim". Ve birdenbire denizin ortasında aya karşı bu toprakta, bu şehirde yaşayanların sesi, kendi medeniyetimizin sesi en geniş bir şekilde yükseldi.

O anda bütün Boğaz tepelerinin, Tevfik Bey'in okuduğu gazeli birbirlerine gönderdiği muhakkaktı.

İlk önce kitara ve mandolin sesleri sustu, sonra istimbottakiler sustular, sonra bütün etraf sustu. Tevfik Bey'in sesi Boğaz'ı tek başına zaptetmişti. Tevfik Bey Yani'ye:

– Bebek'e çek! Dedi.

Halinde, mâlikânesinde isyan çıkmış da onu tenkil etmeye gidiyormuş gibi bir eda vardı. Bebek'e doğru döndük. Fakat bu sefer tek sandal değildik. İstimbotun dışında bütün

and who took his quilt and slept after kicking out the poor woman who came to give good news of his child birt, was tearful by happiness to see me again." (p. 150)

***

"(...) Bosphorus was beautiful and deep as music and was impossible as the dreams it was presenting and worlds it was opening to human on that September night. Everthing, brightness, reflections and shadows were coming after and completing each other. That was an unmaterial world. Because everything around was left to the game of the light. And I, for the first time, was seeing that the light, in all ways, was establishing its reign with an order like the one of the music. (p. 159)

***

"(...) On the other hand, the change I mentioned above existed there. In Bosphorus, which was completely ours and pleasing us in our childhood, there were some different music was heard.

There were ukulele and mandolin sounds were rising from the skiffs of Roum people. In a big steamboat which was keeping stayed in Kanlıca cove, American soldiers were making balalaika played. All those foreign echos were disturbing us to death.

I did not understand how that happened, either. We were about to go out from Kanlıca cove, Tevfik Bey suddenly told Yani "Go back! Let's give these guys their lessons". And all of a sudden, in the middle of the sea, on the land under the moon, the voices of the people of the city, the voice of our own civilization rose.

It was obvious that all the Bosphorus hills were sending the ode Tevfik Bey was singing back to each other.

First kitara and mandolin voices have stopped; then the ones in the steamboats got silent; and then all around got silent. The voice of Tevfik Bey alone occupied Bosphorus. He told Yani:

- To Bebek!

There was a manner in his behaviours as if there was an uprising in his manor and he was going to intervene. We turned towards Bebek. But now we were not just one skiff. All other skiffs on the route were

yoldaki sandallar bizimle beraberdi. Artık yanı başımızdan ayrılmayan bir sandaldaki tanbur, ud, keman, Tevfik Bey'in emrine girmişti.

Bebek koyunda da aynı şey oldu. Yolda sadece Şakir Ağa'dan bir setse ile Hacı Arif Bey'in iki şarkısını söyleyen Tevfik Bey, körfeze girer girmez tekrar gazele başladı. Ve hemen arkasından halkımızın bütün hüzün ve hasretiyle bir maya geldi.

Tevfik Bey'in sesi Boğaz gecesinde "Oğul... Oğul..." diye sızlanırken biz Boğaz tepeleriyle Bingöl dağları öpüşüyor sanmıştık. Hepimiz, galiba Yani ve İstratos da beraber ağlayabilirdik.

Fakat Tevfik Bey coşmuştu. Şimdi doğru eve diyordu. "Eğer bu gece bir zeybek oynayamadan yatarsam, hasta olurum." Neredeyse biraz evvel tenlik ettiği, susturduğu sandalların içindekileri köşke davet edecekti." (s. 160- 161)

***

"(...) Yani, iskelede balığa gitmeğe hazırlanıyordu. Beni akşamdan kalma dostlukla karşıladı... Yolda bana gecenin havadislerini verdi. Sarıyer'de İngilizlerin oturduğu küçük bir yalı yanmıştı. "Bereket versin, etrafı bahçe olduğu için çabuk söndü. Ortaköy'de kim oldukları bilinmeyen birkaç kişi bir millîciyi öldürmüşlerdi. Yine Ortaköy ve Arnavutköyü'nde İngilizler bütün meyhaneleri, kahveleri basmışlar, silah muayenesi yapmışlar, yedi sekiz kişiyi tevfik etmişlerdi. Bunların arasında Arap Ahmet adında bir bıçkın da bulunuyormuş. Ama. Bizim polis ne yapıp yapmış, onu kaçırtmış.

– Hiç bırakırlar mı beyim? Arap Ahmet sekiz insana bedeldir. Sonra daha düşünceli, ilave etti:

– Allah vere de bir daha yakayı ele vermese. Komiteciler bu sefer temizlerler. (s. 166)

***

"(...) –Teşkilat dediğiniz asıl resmî teşkilat mı?

– Hayır, fakat onun emrinde çalışıyoruz. Sonra yine etrafındakilere bakarak devam etti:

–Büyük bir şey değil. Fakat şehrin Türk

with us except steamboat. Tanbur, oud and violin in a skiff nearby now entered into Tevfik Bey's service. The same thing happened in Bebek cove. Tevfik Bey, singing just a setse from Şahir Agha and two songs from Hacı Arif Bey, began to an ode again as we entered the bay. Just after that with all the sadness and longing of our people there came a union.

While the voice of Tevfik bey was moaning as "Son... Son..." in Bosphorus night, we thought that the hills of Bosphorus and the mountains of Bingöl were kissing each other. All of us, I guess Yani and İstratos, too, could cry together.

Tevfik Bey enthused. He said "now, directly to home". He told that "If I sleep before I dance zeibek tonight, I will get sick". He was almost about to invite the people in the skiffs, whom he silenced just before, to the mansion." (p. 160-161)

***

"(...) Yani was preparing on the pier to go fishing. He met me with the friendship of the night before. On the road, he told me the news of the night. A small waterfront house, where English were living, was burned in Sarıyer. "For God's sake, it was extinguished easily as it was all garden around". Some unknown people had killed a nationalist in Ortaköy. Again in Ortaköy and Arnavutköy, English had raided all barrooms and cafés, had checked weapons and had arrested some seven-eight men. Among them there had been a rascal called Arabian Ahmet. But our police had done its best and made him flee.

- Would they let him easily mister? Arabian Ahmet worths eight people.

He said. And added concerned:

- God forbid, he will not get caught. Otherwise, organizers will kill him this time." (p. 166)

***

"- Is this the main official organization?

- No, but we are working under its service. And then he continued, looking at the ones around him:

- This is not a big thing. Bu we are making the lives of the city and the Turkish people

halkının hayatını kolaylaştırıyoruz. Burada bir milyon insan var. Ama yine İhsan'ın dediği gibi asıl yemek orada pişiyor. İstanbul'da bizim gibi başka teşekküller, başka hareketler de var." (s. 168)

***

"(...) İskeledeki yolcuların sefaleti, düşüncelerimin istikametini değiştirdi. Ne İhsan'ın babadan kalma evinde, ne Rasim Bey'in köşkünde, hatta o perişan haline rağmen biraz evvelki yalıda, bu sefaletten eser yoktu. Onlar, arasından çıkıp geldiğim insanların hayatıyla hiçbir alakası olmayan yerlerdi. Halbuki bu küçük Boğaz iskelesinde gördüğüm düşünceli memur, yaralı elini çorabı kadar kirli bir askıya asmış, ince bir değneğe dayanarak topallaya topallaya yürüyen, henüz terhis edilmiş nefer, ağlamaktan yorulmuş gözlerini behemehal aramak lazım gelen ihtiyar kadınlar, ebedî bir vazgeçtimde her şeyden uzaklaşarak zihnî bir şehvet içinde yaşayan, aşkı da cinsiyeti de küçük, iğrenç, insandan ayrı itiyatlar haline getiren her yaşta insan, sadece ıstıraplarıyla, kendilerini yakalayan alakasızlık ve dört taraflarını saran ihtiyaçla öbürleriyle birleşiyordu." (s. 174)

***

"(...) İstanbul'da çok Beyaz Rus var. Gelir gelmez şehrin hayatına girdiler. Daha sen Beyoğlu'nu iyi görmedin. Çok şeyi değiştirdiler... Adım başında lokanta, bar, küçük eğlence yeri... Hele kadınları, bize çok şey aşılayacak gibi görünüyor. Şimdiden hanımlarımızın kıyafeti değişti. Gördüğün o tepeden sıkma başlar onlardan geçti. Artık peçe kalktı diyebiliriz. Düzgün zevki de yine onlardan geçti. Kadınlarımızın artık çalıştığını biliyor musun? İlk önce harbin sonuna doğru fakir kadınlar çöpçü oldular. Yani umumi hizmete girdiler. Sonra okur yazarlar postahâneye filan alındı. Şimdi epeyce memur kadın var. Daha da artıyor. Düşün bir kere, hiçbir zaman istifade edemeyecekleri ictimaî hürriyeti, çöpçülüğe kadar razı olan bîçareler getirdi. Sonra da işlerinden ilk çıkarılan onlar oldu.

Âdetleri gittikçe azalıyor. İstanbul'da müthiş para sarf olunuyor Ruslar tombala diye bir oyun icat ettiler, İstanbul'u alt üst etti. Dün akşam Divanyolu'nda Şûle diye bir kahvede,

easier. Here there is one million people. Bu as İhsan told, the main dish is cooked there. There are other secret organizations and other movements in İstanbul." (p. 168)

***

"(...) The misery of the passangers on the pier changed the direction of my thoughts. There was no piece of misery either in the inherited house of İhsan, or in the mansion of Rasim Bey, or in the last waterfront house despite all its ruined condition. They were the places which had no relations with the lives of the people whom I was among. However that worried officer I saw in the Bosphorus port; newly discharged soldier, who suspended his wounded hand to a strap as dirty as his socks and who was walking limpingly leaning against a thin stick; old women whose eyes, tired of crying, were necessarily seen; people of any age, who was living in a mental lust and deeming the love and sexuality as insignificant, disgusting and habits separate from human, by moving away from everthing with an eternal renunciation were uniting with the others only with their pain, unconcern they were captured by and the need surrounding them." (p. 174)

***

"(...) There are too many White Russians in İstanbul. As soon as they came, they entered city life. You have not seen Beyoğlu yet. They changed a lot of things... Everywhere is full of restaurants, bars, small entertainment places... Especially their women seem to instill us many thing. Even from now, the dress of our wives has changed. These head spins has come from them, as you see. We can say that there is no more veil now. Make-up has come from them as well. Do you know if our women are working now? First, poor women began to work in garbage collecting; in other words they were working in general service. Then literates were employed in post office. Now there are many woman civil servants. The number is increasing. Think now: the helpless, which consented garbage collecting, has brought that social freedom which they would never benefit of. And then, the ones who were fired from their jobs were them.

The traditions are diminishing. A great deal of money is being spent in İstanbul.

zavallı bir memur paltosuna varıncaya kadar her şeyini kaybetti. Müthiş bir kriz geçiriyoruz. Halkımıza çok para lazım... Şimdilik bulunuyor da, fakat sonu nolacak? Bir vaktin olduğu zaman Florya plajlarına git. Orada kadın, erkek beraberce yıkanıyorlar. Bizim polis de fellik fellik oruç bozanların peşinde." (s. 176)

***

"(...) Şu lokantaya bak. Yarısından fazlası Rus muhaciri! Birkaç Rum ve Ermeni bezirgânla, bizim mirasyedilerden başka hepsi Rus. Bunların çoğu geleli bir sene olmadı Mahmutpaşa'da, Sultanahmet'te, Beyazıt'ta bir takım evlere yerleştiler. Amerikalılar fakirlerine günde yirmi, otuz kuruş yardım ediyorlardı. Şimdi hepsi para kazanıyor. Hem nasıl biliyor musun? Kendi sanatlarını bize kabul ettirerek. Sinemalara dekor yaparak, resim yapıp satarak, ev duvarı boyayarak... Bir yığın da musikişinas geldi. Burada, Tepebaşı'nda baletler, oyunlar veriliyor." (s. 177)

***

"(...) Kahvedeki halkın yüzünü gördün. Onların hepsi hayatlarının ıstıraplarında güzel ve büyüktür. Kendi küçük hesaplarında küçük ve biçaredir. Her zaman, herkes için olduğu gibi. Fakat şimdi hiçbirinde ümit dediğimiz şey yok. Hepsini tereddüt kemiriyor. Onları bu kurttan kurtarmak istemez misin?.. Beni iyi dinle! Büyük, çok büyük hadiseler olacak. Anadolu gittikçe kuvvetleniyor. Fakat İstanbul'da mazisi olan bir takım müesseseler var. Bunlar haklı davalara karşı şimdi bir kutup oluyorlar. Unsurlar arasında birlik kalmadı. İstanbul her an bir aksülamelin ocağı olabilir." (s. 215)

***

"(...) Bir gün Muhlis Bey beni Ahmet Haşim'le tanıştırdı. Gül şairinin bir ucu kalkık kaşlarının altından insana çocukça bir neşe ile bakan gözleri, el işaretleri hoşuma gitti. Onun da burnu, Kudret Beyinki gibi marifetli bir burundu ve o da, başka şekilde olmakla beraber sözlerini burnunun hareketleriyle tamamlıyordu. Konuşması ise baştan aşağı sürprizdi.

Yavaş yavaş yeni hayatıma alıştım. Darül-

Russians invented a game called tombola; it turned İstanbul upside down. Last night in a café called Şûle in Divanyolu, a poor civil servant lost his everthing to his coat. We are going through an awful crisis. Our people need a lot of money... Now, it is being found, but what will be in the end? If you have time, go to the shore of Florya. There, they are getting washed men and women together. Our police is after the ones breaking fast." (p. 176)

***

"(...) Look at this restaurant. More than half of them are Russian immigrants! Other than some Roum and Armenian merchants and our spendthrifts are all Russian. They have settled in some houses in Mahmut-paşa, Sultanahmet, Beyazıt before one year they came here. Americans were aiding some twenty- thirty cents per day to their poor; now all of them are earning money. Do you know how? By making their arts to be adopted by us. By building decors of the cinema saloons, by painting and selling them, by painting the walls of the houses... A lot of music lovers have come. Here in Tepebaşı, there are ballets and plays." (p. 177)

***

"(...) You saw the faces of the people in the café. All of them are beautiful and great in the pains of their lives. And they are small and helpless in their small worlds. As usual and as for everything. Now there is no hope in none of them. All of them are eaten by hesitation. Don't you want to save them from this worm? Listen to me carefully! Big, very big events will happen. Anatolia is getting powerful. But there are some organizations which have past in İstanbul. Now they become one axis against the rightful action. There is no unity between the elements. İstanbul might become a center of a reaction." (p. 125)

***

"(...) One day Muhlis Bey introduced me to Ahmet Haşim. I like the eyes of the poet of the roses which are looking with a childish joy below his upturned eyebrows and had signals. His nose, too, was a skilled nose as the one of the Kudret Bey and he was completing his words with the movements of his nose though with other ways. His diction was entirely a surprise.

fünun açıldıktan sonra bir gün Edebiyat Fakültesi'ne giderek Yahya Kemal'i dinledim. Yanı başında saçları birbirine karışık, gözleri melankoli ile etrafına bakan zayıf bir çocuk vardı. Bana şair olduğunu, henüz hiçbir şiir yazmadığını büyük bir saffetle söyledi. ... Bir gün "M..."ye odada rastgeldim. Beni Nuruosmaniye'deki İkbal'e götürdü. Orada ayrı ayrı tanıdığım Haşim'le Yahya Kemal'i bir arada gördüm." (s. 226)

***

"(...) Şehrin manzarası çok değişmişti. Dünyanın her milletinden işgal askerleri, Karadeniz'den gelen vapurların şehre her gün döktüğü Beyaz Ruslar, her cinsten kavim kıyafeti, eski payitahtı bir nevi kadîm İskenderiye'ye, ırkların ve medeniyetlerin birbirine karıştığı devirlerin o büyük yol uğrağı şehirlerine benzetmişti.

İstanbul, Kırım muharebesinden beri bu kadar çeşitli ve karışık bir manzara almamıştı. Fakat doğrusu istenirse Kırım muharebesinin şehre getirdiği değişiklik de bunun yanında ehemmiyetsiz kalırdı. Örfü ve âdeti için çok kıskanç, muayyen hadleri geçişte hemen infilaka hazır, imparatorluğun hiyerarşisine ve haysiyetine, hatta ihtişamına sahip Abdülmecit İstanbul'u ile çözülüş devrinin bu müdafaasız, kolları bağlı İstanbul'u arasında münasebet bile yoktu. Burada hayat bir bakıma göre ancak müsaade edildiği nispette bizimdi.

İşgal ordularının şehre döktüğü para, kazanç şekillerini alt üst etmiş, refah seviyesi tasavvur edilemeyecek şekilde el değiştirmişti. Yabancı kuvvetlerin etrafında, onların gündelik ihtiyaçları için hemen bir yığın yeni iş çıkmıştı. Biraz atılgan, cerbezeli yahut değerlere karşı az çok kayıtsız insanlar bu işlere sarılmışlar, kaybedilmesi, kazanılması kadar kolay servetler elde etmişlerdi. Bu kolay servetin etrafında Beyaz Rus akımının çok başka mecralar ve şekiller verdiği büyük bir eğlence hayatı başlamıştı Beyoğlu'nda bir yığın lokanta, bar, dansing açılmış, ağırbaşlı İstanbul efendilerinin bir vakitler gazetelerini okuyarak, alçak sesle dünya gidişi hakkında bedbinliklerini birbirlerine naklettikleri, sabah kahvesi ve akşam çayı içtikleri İstanbul kahveleri manzarasını değiştirmişti. Beyaz Kafkas

Day by day I got used to my new life. After the university was opened, one day I went to Faculty of Literature and listened to Yahya Kemal. By his side, there was a thin boy with his hair mixed and his eyes looking around with melancholy. He told me artlessly that he was a poet and he could not write a poem yet... One day I came across "M..." in the room. He took me to İkbal in Nuruosmaniye. I saw there Haşim and Yahya Kemal whom I know separately." (p. 226)

***

"(...) The landscape of the city was changed much. Invasion soldiers from every nation of the world, White Russians who were dropped by the steamboats coming from Karadeniz everyday, dresses of any kind of horde turned this ancient capital into the cities which were the intersection points in the times when civilizations and nations melt together, or into ancient Alexandria.

Since Crimean War, İstanbul have not taken such a mixed and complicated landscape. But frankly, the change which was brought to the city by Crimean War was not that important than this. There was even no relation between the İstanbul of Abdulmecit, of which the traditions and custom were too tight, ready to explode if the certain borders were crossed and which had the hierarchy, dignity and even the magnificence of the empire and İstanbul which is bound hand and foot and vulnerable in this dissolution period. Here life was somewhat ours as far as we were allowed.

The money, poured by invasion powers, turned the ways of earning upside down, and the level of welfare passed into else's hands. Around the foreign powers, there appeared immediately new jobs in order to meet their daily needs. Some people, venturesome, cunning or somehow indifferent towards the values, entered those jobs and they gained fortunes which were easy to loose as it was to win. Around that fortune, a great entertainment life began that White Russian flow gave other course and shapes. A lot of restaurant, bar and dancing places were opened; and the picture of İstanbul cafés, where once earnest İstanbul gentlemen was reading newspapers, relating with a low voice their pessimism about the way of life to each

ceketli, ayağı siyah çizmeli, bol pudra içindeki kumral ve beyaz yüzleri düz çizgili, ince, eski hanımlarımızın kullandığı yemenileri andıran eşarplara sarılmış narin Rus kadınları ve kızları, çoğu prenses, kontes, yahut yüksek burjuva ailesine mensup olduklarını iddia ediyorlardı.

...Beyoğlu büsbütün tanınmaz hale gelmişti. Birdenbire kendisine eklediği Sirkeci'den Tepebaşı'na oradan ta Osmanbey'e ve Şişli'ye kadar alaturka ve alafranga çalgılı, hiç olmazsa bir gramofonla müşterilerini eğlendiren bir yığın eğlence yeri açılmıştı. Fakat en civcivli yer şüphesiz Tepebaşı ile Taksim arasında idi.

Yetmiş çeşit milletten insanın hep birden eğlendiği bu birkaç yüz metre uzunluğundaki cadde, kendi tevekkülünün ve ıstırabının gecesine kapanmış eski İstanbul'un yanı başında bugünün ekzotik romanlarında hikayesini okuduğumuz bir nevi Şanghay veya Singapur gibi asıl maddesine çok derinden yabancı, haşin, köksüz ve gürültülü parlıyordu. Fakat İstanbul'un neresi eğlenmiyordu.. Üsküdar iskelesinin hüzünlü manzarası birden bire bir şehrâyin olmuş, Kadıköy iskeleden başlayan bir yığın eğlence yeri ve barla dolmuştu. Mühürdar Bahçesi –o zamanlar Moda bugünkü gibi parlamamıştı- çalgısıyla, eğlencesiyle İstanbul'un en uzak yerlerinden müşteri çekiyordu.

Fakat bu eğlenen İstanbul'un yanı başında çok bahtsız, mustarip bir İstanbul daha vardı. Daha harp içinde el değiştirmeye başlayan servet, içtimai hayatın nizamını bozmuş, beş altı sene evvel müreffeh sanılan ve eski payitahtın asıl hayatını yapan bütün bir orta sınıfı harap etmişti. Umumi harp içinde çıkan yangınlarda evi barkı yananların çoğu hâlâ medreselerdeydi.

İstanbul'un çapraşık yollu, mescitli, bakkallı küçük mahallelerinde, o tahtadan kutu gibi evlerde, her ne pahasına olursa olsun, haysiyetini muhafaza etmeğe, çocuklarını okutmağa, karısını, kızını iyi giyindirmeğe, temiz kıyafetle gezmeğe, misafir kabul etmeğe, şu ve bu vesile ile sağa sola, aile şerefiyle mütenasip hediye vermeğe mecbur insanlar, çoğu eski imparatorluğun rütbe ve nişan sahibi memurları, bir usta elinden çıkmış gibi düzgün zevki ile İstanbul'u ve

other and drinking morning coffee and afternoon tea. Fragile Russian women and girls, with white Caucassian jackets, black boots, covered with scarves resembling the ones that our old women were wearing, were claiming that most of them were belonging to the families of princess, countess or a higher level of bourgeois.

... Beyoğlu became completely unrecognizable. A lot of entertainment places with a la Turca and European music, or at least with just one grammophone were opened from Sirkeci to Tepebaşı – which were added to the city quickly – to Osmanbey and Şişli. But the liveliest place was between Tepebaşı and Taksim.

That street, some hundreds meters long, where seventy kinds of nations were having fun together, were shining deeply stranger to its essence, austerely, rootlessly and noisy like some Shangai or Singapore whose tales we were reading from today's exotic novels, close at hand of old İstanbul which was closed into its own night of trust and pain. Bu which part of İstanbul was not having fun? The sad picture of Üsküdar port became suddenly an artery; Kadıköy was filled with many entertainment places and bars, beginning with the port.

Mühürdar Garden –in those days Moda was not eminent as today– was attracting customers from the distant places of İstanbul with its music and entertainment.

But just beside that entertaining İstanbul, there was another very unlucky and suffering İstanbul, too. The fortune which was changed hands just during the war, spoiled the order of social life; and destroyed all the middle class who were deemed rich and consisting the real life of the capital city. The people whose houses and places were burned in Great War were still living in madrasahs. In the neighborhoods with entangled roads, masjids and groceries, in those small wooden houses, the people, who were obliged to struggle to preserve their dignity at all costs, educate their children, dress their wives and daughters, dress in clean clothes, host guests, giving gifts to the others for some reasons; the civil servants of the rank and positions of old empire; the people who adopted İstanbul and its life

hayatını benimsemiş insanlar, kıt kanaat, gözyaşlarını içlerine akıtarak yaşıyorlardı. Çünkü öbürleri daha az refahlı sayılanlar, ekmeğini her gün kazanmağa mecbur olanlar, yeni başlayan bir yığın meslekle bu geçici ve sun'i refahın bir köşesini zapt etmişlerdi. Onun için oturdukları yere bakılıp, orta halli sanılan aileler yarı aç iken, küçük kulübelerde, üstü teneke örtülü barakalarda, hatta bazı medrese köşelerinde zurnalı, davullu, utlu, kemençeli eğlenceler oluyordu.

Fakat asıl kazanç büyük işadamlarında ve onlarla işbirliği yapmış her cinsten atılgan, vesvesesiz, binaenaleyh kıymet fikri az insanlarda idi. Bunların çoğu uçucu bir yıldız gibi parlayıp sönüyorlardı, bir kısmı ise tutunmasını biliyorlar, yavaş yavaş çabuk kazanılmış para, yer ve el değiştirmesi oldukça güç olan emlâk ve akarla değişiyordu. Bu yüzden şaşırtıcı izdivaçlar oluyor ve henüz ananelerini muhafaza eden, mazisinin izi içinde yürüyen şehir, birden bire şöhreti hâlâ istikbâle ait bir ümit gibi kendilerinde yaşayan bir sonradan görmüşün evlenmesini kendi haysiyetine indirilmiş bir darbe telakki ediyor, haberi gazetede okuyanlar başlarını sallayarak "Ne günlere kaldık!" der gibi birbirlerine bakıyorlardı.

Senegalli nefer, Cezayirli çavuş, siyah sakalı çenesinin altına bağlanmış Hintli gönüllü, İskoçyalı, Kanadalı fedai, Avustralyalı zabit, siyah pelerinli Karabineri, Ermeni tercüman, Rum papazından bozma halk hatibi arasında, işte İstanbul'un böyle karışık, derbeder bir hayatı vardı." (s. 211- 213).

with a proper pleasure were living hand to mouth by pouring their tears inside. Because the others, the ones with less welfare, who had to earn their money everyday, seized one corner of that temporary and artifical richness with many new jobs. So, when the families, which were seen as middle class according to their living place, were half-starving; in the huts, in the sheds covered by tin roofs, and even in some madrasahs there were parties with shrill pipes, drums, ouds and kemanchas.

But the main profit was belonging to big businessmen and the people, of all kind, gutsy, anxious and therefore of no ideas of values, who was in cooperation with them. Most of them were twinkling and vanishing like an evaporating star. Some were successful of hang on and were changing the money with estate and land which were not easy to change hand. For that reason, surprising marriages were happening, the city, which was still preserving its tradition and walking through the trace of its history, was deeming the marriage of a parvenu, who was living the sudden reputation within themselves as a hope belonging to future, as a hit to their honour; and the ones reading that news in the papers were shaking their heads and looking at each other as if they were saying "what are these days we are living!".

There was such a complicated and vagabond life of İstanbul between Senegalese soldier, Algerian sergeant, Indian volunteer with his black mustache fastened under his chin, Scottish, Canadian chucker, Australian army officer, Italian gendermarie with black cloak, Armenian translator and the then Roum priest folk preacher." (p. 211-213)

MİSKİNLER TEKKESİ

Reşat Nuri Güntekin

MİSKİNLER TEKKESİ

Reşat Nuri Güntekin. *Miskinler Tekkesi*, İnkılap Kitabevi. Birinci baskı 1946.

Reşat Nuri Güntekin. *Miskinler Tekkesi*, İnkılap Publishing House. First printed in 1946.

"Yangından sonra Cinci Meydanı taraflarında yine bir eski zaman konağına yerleştik. Öteki gibi bunun da haremi, selamlığı, tırabzanları kopmuş, yelpaze merdivenleri, büyüklerin 'içinde at koştur' diye tarif ettikleri taşlık ve sofaları, yüksek şahnişinli pencereleri, yıllarla kuruya çürüye kav halini alan ve tutuşmak için havadan bir kıvılcım bekleyen oymalı saçakları vardı.

Barınılmaz hale gelen bazı odalar battal edilmiş, yıkılma tehlikesi gösteren tahtaboşların kapısına kalaslar çivilenmişti. Damın yağmurdan akmayan tarafı kalmadığı için yukarı kata yalnız yaz ortasına doğru -Çamlıca'da hava tebdiline gider gibi- hafif eşya ile çıkılırdı. Bununla beraber yağmur şiddetli olursa ikinci kat da akar, böyle zamanlarda yatak odalarına boş gaz tenekeleri ve çamaşır leğenleri dizilirdi.

Tavanlardaki iki ayrı çeşit mimariden anlaşıldığına göre, konak bir tarihte esaslı bir tamir görmüştü. Bünyedeki bozukluğun tamirle düzeleceğine inanan bol paralı ve iyi niyet sahibi bir adamcağız, eski tavanın çöken, akan yerlerini yeni kalfalara yamatıp boyatmış, fakat bir zaman sonra tabiata karşı uğraşmanın nafileliğini anlayarak her şeyi hali üzerine bırakmıştı.

Geniş döşeme tahtalarının araları o kadar açılmıştı ki, ara sıra kaza ile elimizde düşen onluk ve kuruşlar yerde daire çevirerek döndüğü sırada atik davranıp üstüne basamazsak mutlaka bunlardan birine düşer ve kaybolurlardı. Oda ve sofalardaki su tenekelerinin bir vazifesi de, şayet günün birinde bu aralıklar arasına yanar bir sigara kaçarsa onu söndürmekti.

Yanan konaktan pek az eşya kurtarılabilmişti. Bunların kırılır cinsten olanları o kargaşalıkta bostana taşınırken kullanılmaz hale gelmişti. Hele ikinci kattaki misafir odasının pencerelerinden bahçeye atmak suretiyle kurtarılmış bir ceviz koltuk takımı vardı ki bir türlü tamir tutmamış, tahta âzâlı maluller gibi kalmıştı.

Ailemiz, yangından sonra niçin derli toplu bir evceğize sığınmamış da bu berhaneyi başına bela etmişti? Bunu başta büyükannem olmak üzere bütün ev halkının sık

"After the fire, we again settled in a former time mansion around Cinci Meydanı (Cinci Square). Like the previous, that one have had the harem The part of the house for the women, selamlik The part of the house for the men, yards and halls -whose stair rails have broken off, and which the elders have defined as "wide enough to fool around"-high oriel windows and carved baldachins -which turned into tinder in years by drying and rotting and waited for a spark from the air to burn.

Some ruined rooms were closed, pieces of woods were nailed to the doors of terraces that were showing the signs of collapse. As there left no point of roof, where there was no leaking in rain, upstairs were gotten only in the middle of summer -as a change in season in Çamlıca- with a light stuff. Nonetheless, if the rain was strong, the second floor would also being leaked; at those times empty gasoline canisters and washbasins were laid.

As being understood from the two different types of architecture, the mansion had gone under an inclusive repair somewhen in time before. A modest and a pure minded rich man, who believed that the deformity in the structure would be fixed by repairing, have made the leaking and collapsing parts of former roof to be patched up and painted by new workmen; however after a while he have understood the vanity to struggle against nature and have left everthing as it was.

The space between the broad wooden floor coverings were so widened that sometimes onluk (ten-kuruş coin) and pennies that were fallen accidentally from our hands would definitely fall into one of these spaces and get lost -if we did not act quickly and step onto them while they were rotating as a circle on the floor.- If one day a burning cigarette would slip into those holes, extinguishing it were the other function of the water canisters in the rooms and halls, too.

A few stuff were rescued from the burning mansion. The fragile ones became useless when moving to bostan amid that turmoil. Especially, there was a sitting group, which was rescued by being thrown from the windows of the guest room at the second floor to the garden, that refused any repair; and it left like a disabled man with wooden limbs.

sık tekrar ettiği "Allah kimseyi gördüğünden yâd etmesin" sözü kâfi derecede anlatır sanırım. Kocabaşlar ailesi için asalet: Konak ve bir miktar da Arap ve Çerkez halayık demekti. Öyle sanırım ki, yangından sonra yeni bir eve çıkmış olsaydık, hepimiz çadıra çıkmış gibi kendimizi küçük görecektik.

Tabandan kopup sarkan muşamba parçaları üstündeki boyalı ve yaldızlı resim artıkları; kış gelirken kenarlarına bez yahut kâğıt bez çirişlenen ve rüzgârlı havalarda köçek zilleri gibi şangırdayan battal pencereler, renkli camları kırıldıkça yerine âdi cam ve bazen de mukavva takılan merdiven camekânları; içinde çok kere bir gaz tenekesi kuru soğanla biraz kuru fasulye ve pirinçten başka bir şey bulunmayan kiler odası, haremle selamlık arasındaki dönme yemek dolabı; bakkaldan günü gününe alının kömürü mangaldan üfleyerek yakan Arap bacılar, sabahları küçük hanımlarla küçük beyleri dizlerinin arasında Çerkezce şarkılı masallarla oyalayarak saçlarının sirkesini toplayan dadılar; misafirlerinin eteğini öpen başı konaklı, ayağı çorapsız Anadolulu ahretlikler, bu insanlara eski debdebenin devamı gibi görünüyordu: "Allah kimseyi gördüğünden yâd etmesin!" (s. 15–16)

Why did not our family shelter a neat small house after the fire and take that ruined and pestered big house? The expression "May God never deprive anybody from what he lived", which the whole household especially my grandmother repeated frequently, would sufficiently explain the reason, I guess. For the Kocabaşlar family the nobility was: a mansion and some amount of Arab and Circassian female servants. I guess that if we moved to a new house after the fire, we would feel worthless as if we moved to a tent.

Remnants of painted and gilded pictures on the floor cloths, coming off and hanging from the ceiling; huge windows, which were glaired with cloth or paper when the winter was coming and were chinking like the bells of a köçek Men dancing in woman's clothes; stair glazings which were replaced by ordinary glass and sometimes by bristol when its colored glass got broken; the cellar in which usually nothing more than a gasoline canister filled onion and some beans and rice existed; the turning cupboard between harem and selamlık; negro nurses who were burning the coal, which was daily bought from the grocer, with puffing from the brasier; in the mornings, the nannies who were collecting the nits from the hairs of missies and küçük beyler by keeping them busy with cantabile Circassian tales between their laps; dandruffed and bare footed Anatolian adopted maids who were kissing the skirts of the guests... all those were seemed for these people the continuation of that old splendor: "May God never deprive anybody from what he lived!" (p. 15-16)

SON MENZİL

Samiha Ayverdi

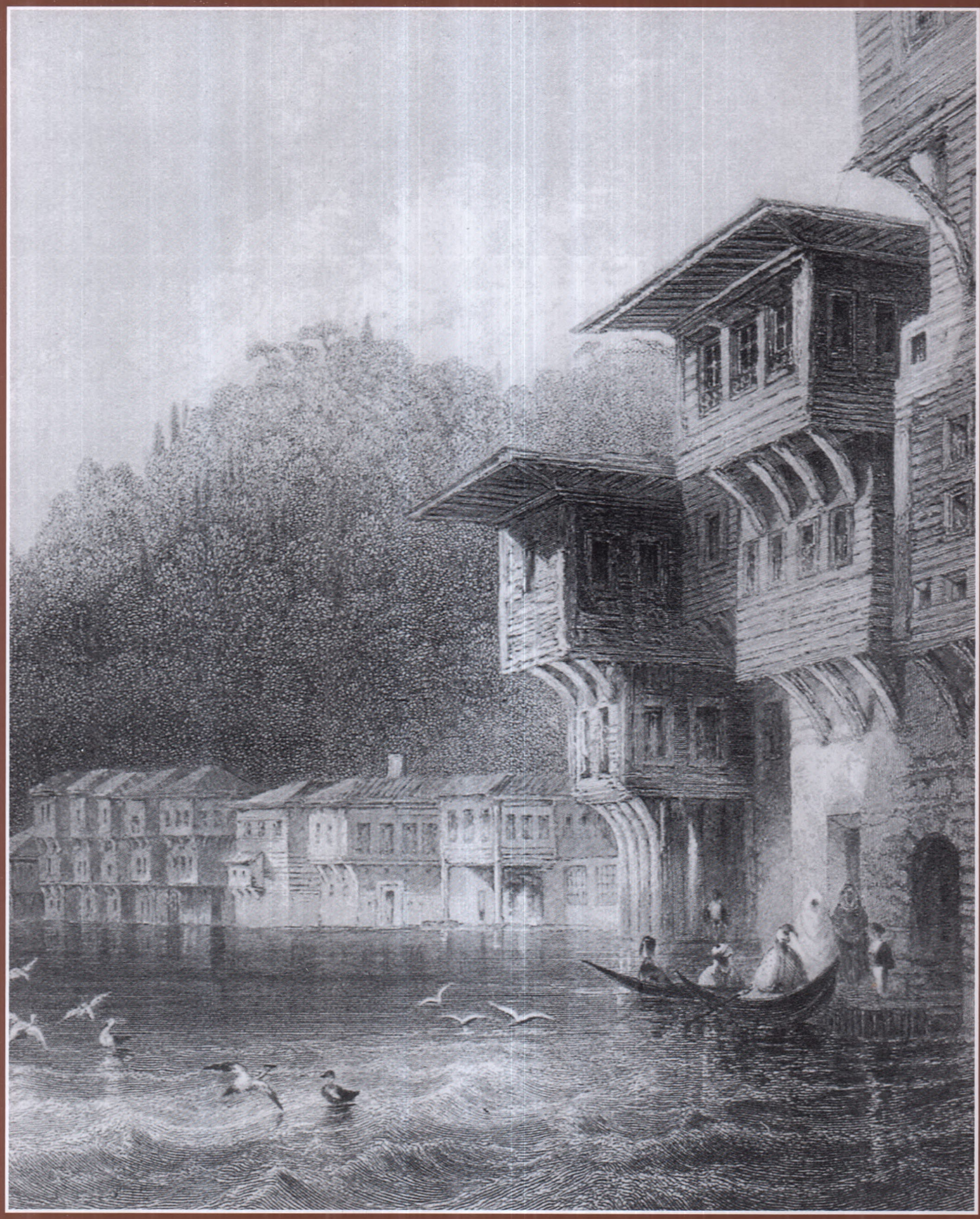

SON MENZİL

Samiha Ayverdi. *Son Menzil*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul: 2007.

Eser, Prof. Dr. Mehmet Demirci'nin takdim yazısıyla yayınlanmıştır.

Samiha Ayverdi. *Son Menzil (Final Reach)*, Kubbealtı Publishing, İstanbul: 2007.

Published with Prof. Mehmet Demirci's presentation.

"(...) Boğaziçi yalılarının eskiden ne kadar zevkli bir mimari tarzı vardı. Ekserisi bir veya iki katı geçmeyen geniş, düz, bol ışıklı binalar, adeta uzayıp giden sahille yarış etmek ister gibi bir baştan bir başa serilip uzanmışlardı. Bunlar, gökyüzüne kafa tutar gibi sivrilen binaların binaların yanında, gurur sahiplerini tevazularıyla mağlup ve mahcup eden mutlak zaferine maliktirler.

Anadoluhisarı ile Kandilli arasında aynı karakteri temsil eden bu binaların son örneklerinden bilhassa bir tanesi, yıllardan beri Boğaz'a, bir sevgiliye bakar gibi bakıp hayran hayran durur. Ne sular onu görmekten ne de o bu diyarın şiirine hayranlıklarını söylemekten bıkmıştır.

Gözyaşlarında bile sevinçli zamanların zevkini taşıyan Boğaz'dan hiç bıkılır mı? Her bir dalgacığında bir sevda namesi gizli olan denizinin, her otunda bir çiçeğin dili ile konuşan dağlarının ne içten, ne sıcak bir aşinalığı vardır! Onda, ne baş üstünde gezdiği devirlerden kalma bir gururun izi ne de düşkün ve yoksul günlerinin ıztırabı görülür; zira hadiselerin mihnet ve horluklarına, iltifat ve alkışları kadar bigâne kalabilmiş, müspet olsun menfi olsun her şey, bu sudan ibaret çehre üstünde iz bırakmadan akıp gitmiştir.

Güzel ve taptaze bir yüz, düzgünlerini yıkadığı zaman nasıl daha latif ve hoş olursa, Boğaz da şeref ve itibar boyalarını atmakla, bu tenhalıkta hakiki sadelik ve asaletini kazanmıştır.

Fakat ne yazık ki eski günleri, eski zevklerin, eski âlemlerin sırları üzerine vurulmuş birer düğüm gibi şurada burada tek tük kalmış olan köşkler, yalılar, ne yapsak bize geçmiş devirlerin hikâyelerinden bir sahife bile ifşa etmezler, ketum, mütehammil ve sabır-lıdırlar.

İşte bunlardan biri olan İlyas Bey Yalısı yalnız Anadoluhisarı'nın değil, belki de Boğaz'ın, içinde en keskin zevk hatıraları taşıyan-larından biridir. Fakat o da dilsizdir, o da diğerleri gibi ne dışından bakana ne de içini gezene bir tek sırrını söylemez.

İlyas Bey'in sağlığında bu yalı her yaz mevsimi tekmil Boğaz'ı bir mıknatıs gibi kendi cazibesi etrafında birleştiren hususi

"(...) Bosphorus mansions used to have such delightful architecture. Most of the time not more then one or two floors, flat, buildings with fair amount of light, almost like they want to race with the beach lying from one end to another. Next to the building with pointy roof tops defying the sky, they have the absolute victory that defeats and embarrass the haughty ones.

Between Anadoluhisarı and Kandilli these buildings which represent the same character are the last examples of their kind, for years they look Bosphorus like a lover, admiring. Neither the sea, from seeing them or they, telling their admirations to poems of this land, got tired.

Can you get tired of the Bosphorus, when it carries the joy of good times even in it's tears? Letters of passion hidden in each tiny wave, in each grass talking to a mountain with a flower's language, such intimacy, such warm familiarity! At him, you could not see a pride from his days of being overhead or either the suffering left from his days of keen and poorness; because against the worries and contempts of incidents, he was a stranger just like compliments and applause, let all be positive, negative, streamed from this visage consisting of water, without any marks.

Beautiful and a fresh face, just like when the sleeks are washed, it gets lighter and better, Bosphorus after loosing it's tilt of glory and reputation, in this loneliness, earned it's true simpleness and royalty.

But unfortunatly like a knot on the old days, old tastes, secrets of the old worlds, few mansions, estates left here and there, whatever we do, they can't even write a single page from their stories, discreet, enduring and patient, they are.

İlyas Bey mansion is one of them, not only in Anadoluhisarı but maybe one of the mansions in Bosphorus, carrying the most joyful memories. But it is dumb, just like the others, it doesn't tell anything to outsiders or the ones visiting them inside.

In İlyas Bey's times of wealth this mansion in every summer, was a magnet uniting the Bosphorus around it's own charm, a personal centre of fun and joy with no limits.

ve ölçüsüz bir zevk ve eğlence mihrakıydı. Kayıklar onun pencerelerinden taşan musikiyi toplamaya gelir, gezmeye çıkanlar onun önünde büsbütün edalı ve çalımlı yürür, vapurla geçenlerin; işlerine gidenlerin bile birer kere İlyas Bey Yalısı'na doğru başları döner, dedikodular o noktada merkezileşir, masum fısıltılar bile aynı menbadan ilham alırdı. Hâsılı gerek hovarda ve zevk ehli bir adam olan İlyas Bey'in şahsından gerek tükenmek bilmeyen servet ve refahından uzanan gizli bir el, bütün alakaları kendi üstüne toplar ve bağlardı." (s. 56-57)

***

"Beyazıt'ın o bitip tükenmeyen güvercin sağanağı içinden geçerek kütüphaneye girdiği zaman içerisini çok kalabalık buldu. Okçu, ortada geziyor ve bir delikanlı atikliği ile oradan oraya gidip geliyordu. Genç adam bir müddet gazetesini okudu, bir müddet de hesaplarını ve defterlerini düzeltti. Öğleye doğru kalabalık azalmıştı. Okçu bahçeye çıkarken Aziz'e de işaret etti." (s. 106)

***

"İlyas Bey Yalısı'nın en güzel odası, binanın tam ortasına gelen birinci kattaki şahnişli salondu. Hemen yerler beraber olan pencerelerin önüne gidildiği zaman, insana bir adım geri çekilmek arzusu veren bu yayvan salonda çok keskin hususiyetler, çok oynak zevk dalgaları baş başa vermişti. Akşamları suların rehavetli kımıldanışları en iyi buradan görülür, gün batıp da dağlara, ateşinden ve renginden yer yeri lekeler, gölgeler bıraktığı, en iyi buranın sükûneti içinde seyredilir. Sonra gecenin o bukalemun esmerliği o tabiata sine sine yayılışı günün mağlûbâne bir itâatla çekilip kayboluşu, gene şu pencerelerin ardından gözlenebilir." (s. 175)

Boats come to collect the music swelling out from it's window, travelers walk with manner rushing passing by it, people on the ferry; even the ones who are going to their works once take a peek at İlyas Bey Mansion, thats what we know from gossips, even the most innocent whispers would be inspired from the same source. In short, a man of taste and licentious İlyas Bey's prosperity and fortune had a mysterious hand reaching for them, used to collect and bound all attention on him." (p. 56-57)

***

"Passing through Beyazıt's that endless pigeon shower, entering the library, he found that it was very crowded. Archer, wandering in the middle and with agility of a young man walking from one point to another. Young man read his newspaper for a while, for another while he fixed his books and accounts. About midday the crowd was lessened. As the archer walked out to the garden, he pointed at the Saint." (p. 106)

***

"The most beautiful room of İlyas Bey Mansion, in the middle of the building, lounge with the bay window on the first floor. When it was reached in front of the windows that were on the deck, in this wide saloon which made people to step back, there were very sharp speacialities and very frisky pleasure waves. In the evenings lazy movements of the water could be easily seen from here, in sunset the mountains, from its fire and color occasionally leaves stains and shades, can be seen from here the best. Later the scattering of that charmeleon tawniness and the setting and the vanishing of the day with a defeated obedience can again be observed from these windows." (p. 175)

İNSAN ve ŞEYTAN

Samiha Ayverdi

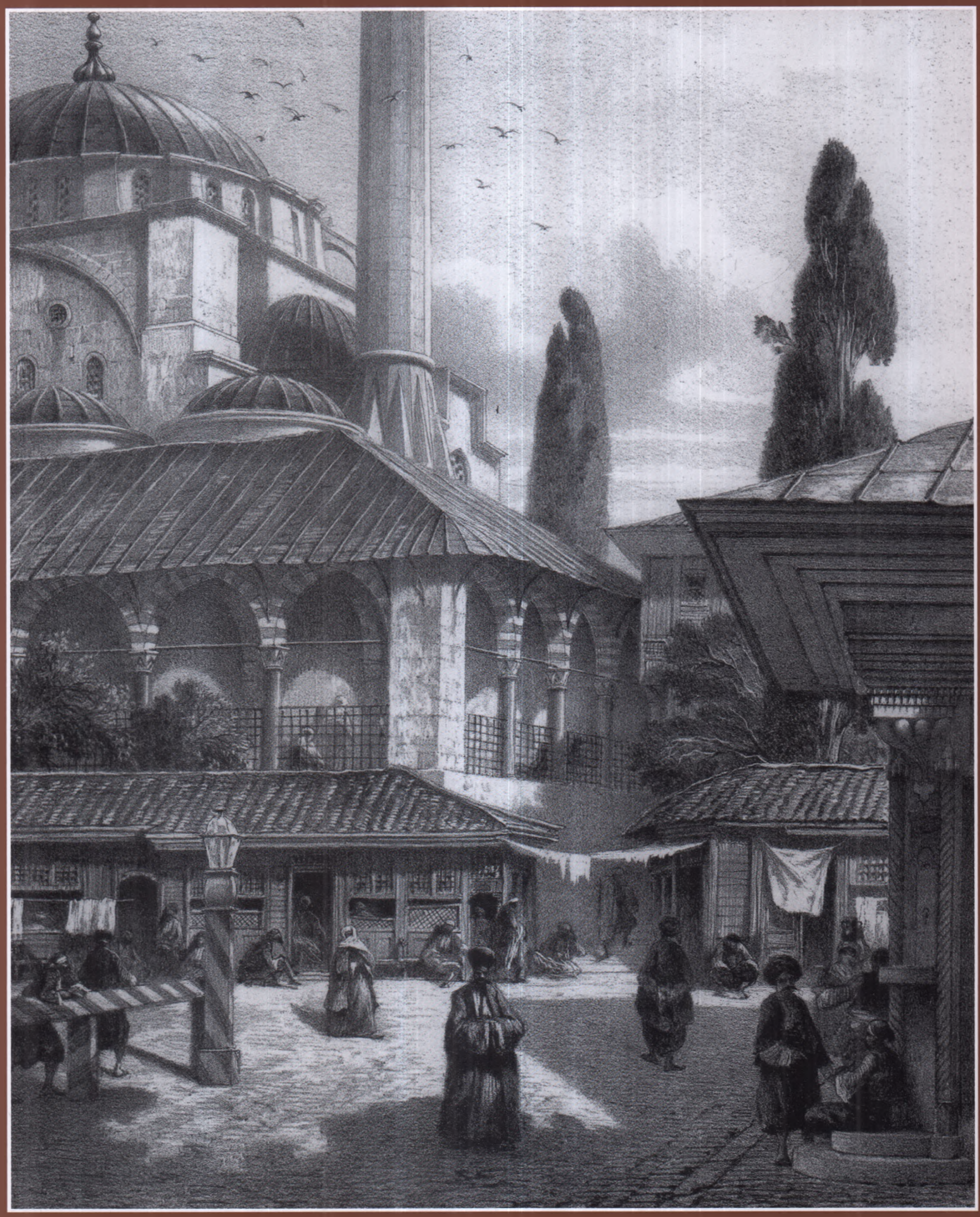

İNSAN VE ŞEYTAN

Samiha Ayverdi. *İnsan ve Şeytan*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul: 2009.

Eser, Ergun Göze'nin 7 Mart 2001 tarihli takdim yazısıyla yayınlanmıştır.

Samiha Ayverdi. *İnsan ve Şeytan (Human and Demon)*, Kubbealtı Publishing, İstanbul: 2009.

This book is published with Ergun Göze's presentation article dated 7th March 2001.

"[...] Halayıkların odası, uşakların dairesinden daha süslü değildi; fakat koğuşla kıyas edilemeyecek kadar temizdi. Hele buradaki pirinç mangal cezve ve kahve bezleriyle oranınkiler arasında anlatılmaz bir fark vardı. Bâhusus burada kimse mangala tükürmüyordu, yemiş kabuklarını yere atmıyor ve cigara içmiyordu. Bazı bazı bohçacı Hâver Hanım, elinde fitil gibi incecik cigarasıyla içeri girdiği zaman odadakilerin yüzleri değişir, bir an kalkıp gitmesi için gözünün içine bakarlar ve gittikten sonra pencereler açılıp oda havalandırılır ve mangala ada çayı ile limon kabuğu atılırdı.

Konağa, bayramlardan kandillerden başka misafir akını olan günler, hamamın yandığı zamanlardı. Ağaç gövdeleriyle ısıtılan külhanlı hamam yanınca evin büyüklerinden sonra bazı yakın dostlar, akrabalar ve civarın fukara komşuları sıra ile gelip yıkanırlardı. Büyük kütüklerle ısıtılan hamam üç gün soğumaz ve konağın lütufkâr sahipleri, dostları izaz için, fukaraları hayrat için davet eder ve yedirip içirirlerdi. Buğusuna sabun kokusu karışmış, mermer taşları ateş gibi kızgın ve kapısı kıpkırmızı çuha ile kaplanmış olan bu güzel hamamdan, yalnız selamlık halkı istifade etmezdi. Kaymamak için küçük çıplak ayaklarımla gidip kurnalardan birinin başına oturduğum zaman içerideki buharın kubbeden soğuk su damlaları hâlinde vücuduma yer yer düşmesini seyrederek bekler ve beni yıkamak üzere arkamdan gelen Şekerpâre Kalfa'nın kuru, porsuk ve esmer vücudunu nalının üstünde denkleye denkleye yürüyüşünü seyrederdim. Nihayet gözlerime sabun kaçmaması için elime verdiği lif ile yüzümü örter ve küçücük vücudumu onun ihtimamına bırakırdım." (s. 45-46)

***

"Çocukluğumun keskin ve silinmez intibalarından biri de, ramazanlarda cemaatle kılınan teravih namazlarıdır. Belki de bu unuttuğum, kaybettiğim hatırlardan biri olabilirdi. Fakat namazı kıldıran imamın sesi o derece güzel, o derece yakıcı bir sesti ki, gene Şekerpâre Kalfa'nın ısrarıyla safların en arkasında duran ben, memnuniyetten, zevkten inlediğimi bilirim. Hisset-

"[...] The room of the female servants were not more ornamented than the chamber of the butlers; however it was clean incomparable to the ward. Particularly there was an unexplainable difference between the brass brazier, coffeepot and fabrics used in making coffee and the ones there. Especially, here no one was spitting to the brazier, throwing the peels of the fruits to the floor and smoking cigarettes.

From time to time, when peddler Hâver Hanım, with a wick like thin cigarette in her hand, went inside, the people of the room have been disturbed, grown impatient for her departure and as she went the windows have been opened and sage tea with lemon peel have been put in the brazier.

Besides the religious festivals and holy nights, the days, which there ocurred visitor flows to the mansion, were the times when hammam was burning. The Turkish bath with the boiler room heated with wood stocks, after the elders of the house, also some close friends, relatives and poor neighbors on the vicinity used to come and take a bath one by one. The bath, heated with huge logs would not get cold for three days, and the gracious owners of the mansion used to invite and wine and dine the friends for hospitality and the poor ones for charity. Only the people of selamlik were not making use of this beautiful Turkish bath where the smell of soap had mixed to its vapor, marble stones were hot as fire and the door was covered with crimson red baize. When I went by my little naked feet and sat by one of the basins in order not to slip, I used to wait, watching the vapor inside falling onto my body in patches as cold waterdrops from the dome, and look at the walking of Şekerpâre Kalfa, coming behind to wash me, trying to balance her skinny, weazened and brunette body on her clogs. Finally, I used to cover my face with the fiber that she gave me for not to hurt my eyes because of the soap and leave my little body to her care." (p. 45-46)

***

"One of my childhood's sharp and indelible impressions is teravih The night prayer peformed in holy month of Ramadan. Prayers performed together with the community. Perhaps, this could be one of the memories that I already have forgotten and lost. But

tiğim derin ve izah edilmez haşyetin yanında ağlamak hiç kalırdı; bütün mesâmelerim göz olup aksaydı, gene o sesin içimde kabaran dalgalarını durultamazdı. Büyük asma lambadan başka, altışar kollu üç şamdanın havayı hafifi islendirerek aydınlattığı salondan bir köşe, paravanalarla bölünerek kadınlara tahsis edilmişti. Ben daima her iki tarafı da görebilen bir noktada durur ve bu kendilerini tek kumandanın emrine teslim etmiş insanların huşûunu seyrederdim." (s. 47)

***

"– Yolcu, Nereye Gidiyorsun?

Dayımın evi ile babamın evi arasında ancak iki sokak vardı. Her ikisi de İstanbul'un karakteristik semtlerinden biri olan Şehzâdebaşı'nda idi. Bekçi Ömer Ağa, ramazan geceleri mahallesine ve başka semtlerinden gelen dinleyicilerine, ahenkdâr davulunu her iki evin önünden de çalarak geçer. O ev de, bu ev de âmâ dilencinin günlük melodisini yine beraber dinler. Lokmacı, kuşlokumcu, tel kadayıfçı, oranın da buranın da esnafıdır. Çeşmemeydanlı köşklü, şehirdeki yangınları soluk soluğa, döne döne her iki kapının önünde de bağırarak haber verir. Donanmalarda her iki ev de fenerler asar; bayramlarda her iki evde de hususi kabul merasimi olur. Aynı kanunlar, aynı örf, aynı mukaddes mefhumlar ve ölçüler, görünüşte her iki binanın da hayat temellerini teşkil eder. Fakat bütün bu müşterek cemiyet kuşaklarına rağmen, babamla dayımın evleri, tamamen ayrı birer ruhun mümessilidir.

Babam ve anam, Tanzimat kitabının iki zavallı izahıdırlar. Onun için bu kitabı onlar da okuyup bellemek isteyenler, tıpkı onlar gibi korkunç hatalara düşerler. Bu kitapta, mâzî ile şuursuz bir istihzâ vardır. Ne vatan duygusu, ne an'ane, ne de geçmiş kıymetler onda yer almıştır." (s. 89)

***

"Sinan'ın izinsiz olmadığı haftalardan bir hafta -ki bu da ancak ayda bir defaya mahsustu- beraberce onun Kızıltoprak'taki evine gidiyoruz. Arkadaşımın, mektebe

the voice of imam who got the prayer performed was insomuch beautiful and poignant that I, who stood by the insistence of Şekerpâre Kalfa again in the hindermost place of lineup, remember that I groaned with gratification and pleasure. Besides that deep and unexplainable fear that I felt, crying was nothing. Even if I cried with all my body pores, that could not stop that voice's waves in me, either. Some part of the saloon - which was enlightened by three chandeliers, six handled each and which were slightly making the air smoked, besides a huge suspended lamp- was allocated for women by seperation with a paravane. I always used to sit at a point from where I could see both sides and watch the awe of the people who surrendered themselves to the orders of one commander." (p. 47)

***

"Traveller, where are you going?

There were just two streets between the houses of my uncle and father. Both of them were in Şehzâdebaşı, one of the characteristic districts of İstanbul. Nightman Ömer Agha passes by these two houses at Ramadan nights, beating his rhythmic drum for his neighborhood and for the other listeners coming from other neighborhoods. Both this house and that house listen together the daily melody of blind beggar.

The vendors selling lokma -some kind of a syrupy friedcafe-, kuşlokumu -small Turkish delight-, tel kadayıf -a kind of sweet pastry- are the artisans of both. Çeşmemeydanlı köşklü, informs the fires in the city, breathlessly and turning around in front of the two doors. In donanma -some sort of festivals performed at night- both houses hangs lanterns, in religious festivals in both houses there are special celebration ceremonies. Same rules, same customs, same holy concepts and norms consist both houses' essentials of life seemingly. However despite all these common society practices, my father's and uncle's houses each are the representatives of completely different spirits.

My father and mother are two pathetic interpretations of Reform book. So, the ones who want to read and adopt this book mistakens terribly like them. In this book there is a senseless mock with the past. Neither patriotism, nor custom, nor the

girdiğim ilk sene, beni evine ilk davetini büyükanneme söylediğim zaman itirazsız kabul etmişti; çünkü İstanbul'un en köklü ailelerinden birine mensup olan büyükannem şehrin seçkin ve belli başlı simalarını canlı bir fihrist gibi tanır ve birçoklarıyla da ahbaplık eder. Bugün büyükannem servetçe orta halli olmasına rağmen, itibarca en ileri gelenlerle beraberdir; zîra herkes bilir ki eğer miras taksiminde haksızlığa uğramasaydı ve eğer tedbirsizlik edip kasalar dolusu elmaslarını satarak (293)te aldığı Kâimeler (295)te batıp Beyazıt meydanında herkesinkilerle beraber yakılmasaydı, o da bir çok İstanbul aileleri gibi zengin olacaktı. Fakat o, böyle şeylere ehemmiyet vermez. Niçin versin ki, nasıl olsa geçinecek birkaç parça emlakı ve arslan gibi oğlu vardır. Hatta servetinin bir kısmıyla kızının evini bile döndüren odur. Fakat biraz zorlukla dayandığı bu evin masrafları, onu mal cihetiyle olmaktan ziyade mana cihetiyle harap etmektedir. Çünkü bu zavallı evlat evi, bütün yardımlara rağmen hergün biraz daha fenalaşmakta, biraz daha acınacak hale girmektedir. En kötüsü, büyükanneme dokunanı, bu haraplıktan, bu perişanlıktan, annemin de babamın da haberleri olmamasıdır. Hâlbuki beri tarafta yeni yeni hanlar, çiftlikler almakla îrat üstüne îrat koyan amcamın da bu çok masraflı, az gelirli kardeş evine bol bol el uzatabilmesi mümkün iken, bize bütün yardımı, bu âciz kardeşin edebiyat lüksünü bozmamaktan, toplantılarını himayeden ibaret kalmaktadır. Şahende Hanım'ın ifadesine bakılırsa, Zîver Paşa'nın bizi maddi mânâda kollamamasının sebebini, karısının tesirinde aramak icap etmektedir. Zîra Yekta Hanımefendi, annemi hiç sevmez. Eltisine nazaran genç, güzel ve kendi ölçüsüne göre de olsa münevver olan annem, bu safâ düşkünü cahil ve görgüsüz kadına, başkaları gibi yaltaklanmaz, hatta üstün vaziyetini çekinmeden daima gösterir. Hoş bunu annem hissettirmese de, birinin Hamamcı Lebîbe'nin, diğerinin de Tercüman Hurşit Paşa'nın kızı olduklarını bilmeyen var mıdır? Fakat arada şunu söylemeliyim ki annemin ceddi asâletinin, büyükbabamdan ziyâde, büyükannemden gelmiş olmasını kabûle meyyâ-

values of the past take place in this book." (p. 89)

***

"One of the weeks when Sinan is permitted from his work –this was just once a month– we are going to his house in Kızıltoprak together. In the first year that I started school, when I told my grandmother about the first invitation of my friend to his house, my grandmother accepted without any objection. Belonging to one of the deep rooted families of Istanbul, my grandmother recognizes the elite and the eminent faces of the city as a live phone book and is friends with most of them. Tough she is in the middle class today in terms of her fortune, she is with the most leading ones in terms of esteem. Because everybody knows that if she was not wronged in the heritage distribution and the Kâime's -banknotes during Ottoman ruler Abdülmecid- which she bought in 293 with imprudence by selling her diamonds, amounted full of safes, did not go bankrupt and not burned with the ones of the other peoples in 295, she would be rich as most of the İstanbul families. But she does not pay attention to such things. Why should she? Somehow she has some properties to make a living and a leonine son. Even, she is the one who supports her daughter's family with some part of her wealth. However, the expenditure she endures with a little hardship, ruins her morally rather than materially. Because despite all the help, this poor house of her child deteriorates and gets miserable a little bit day by day. The worst thing that disturbs my grandmother is the ignorance of both my mother and father of this wretchedness. While on the other side, though it is possible that my uncle, who piles up his revenue by buying new office buildings and farms, could easily give this sister's low income, high expensed house a helping hand, as well, his only help to us consists of not spoiling this helpless sister's luxury of literature and to sponsor her meetings. According to the expressions of Şahende Hanım, it is needed to find the reason, that Zîverpaşa does not protect us materially, in the reality of his wife's effect. Because Yekta Hanımefendi does not like my mother at all. My mother, who is younger, more beautiful and intellectual in her own terms

limdir. Sonra, biz doğmadan evvel ölmüş olan büyükbabamı, nedense kızına saçma ve acemi bir Frenk terbiyesi aşılamış olmakla suçlu bulurum. Dayım da babasının bu cephesini üzgün bir sükût perdesiyle geçiştirerek hissimi sağlamlar. (s. 99–100)

***

"Sinan beni ve Selami'yi almak için Şehzâdebaşı'na kadar gelmişti. Berâber Kızıltoprak'a gidecektik. Fakat hava o kadar sert, o kadar soğuktu ki sulu bir kar durmadan yağıyor ve sokağın çamuru, bu beyaz parçacıkları bir anda yutup balçıklaştırıyordu. Bacaların, soba borularının soğukla mücadele etmek ister gibi havaya doğru hohladıkları dumanlarını, aynı sert rüzgâr bir anda emip yok ediyor, fakat onların inatçı nefesleri, bu yağışlı ve karanlık göğe doğru tekrar tekrar yükseliyordu." (s. 147)

***

"Kızıltoprak sert ve soğuktu. Kâh iri ve gevşek kar parçaları havayı tarayarak bir döğüş, bir yarış telâşıyla yere iniyor, kâh bu inişten koşuşan beyaz taneler sulanıyor, şeffaflaşıp yağmur oluyordu. Eve girer girmez bu dondurucu ve şaşırtıcı rüzgârdan kurtulmuş olmaktan hepimiz âni bir ferahlık, bir rahatlık duyduk. Sinan bizi her zaman oturduğumuz odaya soktuğu zaman, güneşe tutulmuş bir buz parçası gibi yavaş yavaş çözülmeye, gevşemeye başladık. Henüz akşam olmadığı halde hava o kadar karanlıktı ki, sobanın deliğinden dışarı fırlayan oynak bir ışık, halının üstünde zıplıyor, tepiniyor ve renkten renge girerek durmadan şekil değiştiriyordu.

Selami fesini ve paltosunu kurularken, ben de çoktan beri görmediğim kestane ağacına bakmak için pencerenin önüne gittim. Fakat iyi günlerimizi görmeye alıştığımız sevdiklerimizi, aşinalarımızı, mahzun, kederli ve hasta bulduğumuz zaman nasıl bir kahra düşersek, ben de aynı ezici hisse kapıldım. Ağacın son kalan kavruk yapraklının rüzgâr o kadar birden koparıyordu ki, ilk bakışta bunları, dalların arasından ürküp havalanıveren kuş kâfileleri zannettim. Demek ki yazın o fısıldaşan, birbirine sokulan yapraklar bunlardı. Ve ben istesem de artık onları

than his sister-in-law, does not flatter this dissipated, ignorant and rude woman unlike the others; even always shows her superior situation without hesitation. Anyway, even if my mother does not make feel it, isn't there anybody who does not know that one is the daughter of the owner of a Turkish bath. Lebîbe and the other is of Tercüman Hurşit Paşa? However, by the way I have to tell that I lean towards accepting my mother's nobility through my grandmother rather than my grandfather. Then, I find my grandfather, who had died before we were born, guilty of indoctrination his daughter somehow senseless and rude French discipline. My uncle, too, strengthen my feeling by avoiding this aspect of his father with a sad veil of silence." (p. 99-100)

***

"Sinan came as far as Şehzâdebaşı to take me and Selami. We would go to Kızıltoprak together. But the weather was too bad and too cold that continuously a sleet was pouring down and the mud of the street was swallowing this white particles immediately and turning them into slime. The same harsh wind was absorbing the smokes that the chimneys and the stove pipes were breathing into the air as if to struggle against the cold; but their stubborn breaths were rising again and again up to that snowy and dark sky." (p. 147)

***

"It was harsh and cold in Kızıltoprak. Sometimes big and loose snow pieces, rabbling the air, were reaching the ground with a rush of struggle and race, sometimes those white pieces were becoming watery, transparent and turning into rain. As soon as we entered the house, we felt an immediate relief and comfort for escaping those chilling and staggering wind. When Sinan took us to the room we always sat, we slowly started melting and loosening like a piece of ice under the sun. Though it was still not the evening it was so dark that a frisky light from the hole of the stove was jumping, dancing and changing shape by turning into colors on the carpet.

While Selami was drying his fez and coat, I went by the window to see the chestnut tree that I did not see for a long time. But I was seized by the same devastating

bulamayacaktım. Fakat gelecek bahar, ağaç tekrar giyinecek, yapraklar dallara tekrar doluşacak ve bu yeni mevsim, bana geçmişin hüznünü unutturacaktı. Acaba "teceddüd" kânunu bu muydu? Dün kaybettiğimizi bulurken elimize geçen, dünkünün aynı mı, yoksa benzeri miydi? Belki de ne aynı ne de ayrı denebilirdi. Ve biz aynı cevherden gelen yaratılmışları hem ayrı hem de aynı olarak kabul etmeye mecburduk. Belki insanların da dünya ağacındaki vazifeleri buydu. Bir kâfile giderken, gelen kâfilede de gidenin evsâfını görmekten teselli buluyorduk.

Başta kendim, biz bu daimi devrin çemberinde esir oldukça, çok acınacak mahlûklardık. İşte buna isyan ediyor, bunu bilmek istiyordum ki, beni de şu dünya ağacının bir yaprağı yapmış olan kudret, diğer hemcinslerim gibi oradan kopup düşmem için bir güz mevsiminin sillesine mi bırakacaktı? O yapraklar raks ve hareketi, ancak rüzgârdan beklerler; hâlbuki ben içimin bir nefes durulmayan şevki ile daima cûşişteyim. Âlem halkı kahkahadan yastıklara yaslanıp, gaflet içkisiyle mest uyurken, ben durmadan feryat eder ve beni bu ağaca bağlayan eli merak ederim. Ben o yapraklar gibi çamurlara karışıp yok olmak istemiyorum. Hayatta tek korkum bu. Bu mecburî şuursuzluk." (s. 149)

feeling that we feel when we find the loved ones and familiars, whom we used to know in their good times, in their sad, mournful and ill conditions. The wind was breaking off the last dried leaves of the tree so suddenly that at the fisrt glance I thought that they were the bird flocks which were frightened and aired among the branches. So those were the leaves whispering and snuggling to the others in the summer. And even if I wanted, I could not find them. But next spring, that tree would get dressed again, leaves would take their places on the branches again, and that new season would make me forget the sadness of the past. I wondered "if that was the rule of change". When we find the one we lost yesterday, is it the same or a similar with the one yesterday? Perhaps it can not be said "same" or "another". And we were obliged to accept the creatures, coming from the same essence, both "same" and "another". Maybe that was the duty of the people in the world tree. When a group was leaving, we were finding consolation in seeing in the coming group the features of the left.

We, first me, were very miserable creatures as far as we were captured in the circle of recirculation. That was what I was uprising and wanted to know if the power, which made me as a leaf of the world tree, would leave me in the hands of a winter to break off from the tree and fall like my other fellows. Those leaves expects the dance and movement from just the wind; but I am always glowing with the enthusiasm of my soul that never stops even a breath. While the people of the world were leaning towards the pillows with laughters and sleeping in ecstasy by the heedlessness drink, I were steadily shrieking and wondering the hand that connected me to that tree. I do not want to vanish by mixing with mud as the leaves. This is my only fear in life... this enforced nothingness..." (p. 149)

BATMAYAN GÜN

Samiha Ayverdi

BATMAYAN GÜN

Samiha Ayverdi. *Batmayan Gün*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul: 2009. Birinci baskı 1939.

Samiha Ayverdi. *Batmayan Gün (The Non Ending Day)*, Kubbealtı Publishing, İstanbul: 2009. First published in 1939.

"İrfan Paşa Korusu, Boğaz'ın en meşhur korularındandı. Genç kız, buranın çok müstesnâ parçaları arasında, çınar altını her bir köşesine tercih ederdi. Çınar yapraklarının yekpâre kesâfetiyle gölgelenmiş olan bu düzlükte eskiden beri, fındık ağacından yapılmış bahçe koltukları vardı. Aliye burada oturur, ağaçların ve dalların arasından Boğaz'ın kopuk kopuk görünüşüne, kanmadan, doymadan bakardı. Nitekim şimdi de, dünyanın hiçbir köşesinde eşi olmayan bu güzellik mahşerine aynı hayran gözlerle bakıyordu.

Dağ, deniz, koru, vadi, renk, çiçek, hâsılı tabiattan aranan bütün vasıflar Boğaz'da baş başa, omuz omuza yarış etmekte idi. Boğaziçi, gönüle seslenen coşkun bir şiir, Boğaziçi güler yüzlü bir âşina, Boğaziçi konuşulan ve cevap alınan bir arkadaştı. Hem munis ve yakın, hem vahşi güzelliği ile çok okunmuş ama bıkılıp usanılmamış bir kitap, tabiat sergüzeştlerinin baş başa verdiği bir meşveret yeri idi." (s. 29)

"İrfan Paşa Grove was one of Bosphorus' most famous groves. Young girl besides many unusual points of this grove used to choose the bottom of one pine tree. On this flat ground shaded with the entire density of pine leaves, used to have garden chairs made out of hazel tree. Aliye used to sit here, through the trees and branches she kept watching the Bosphorus without saturation. However maybe even today she was watching it with the same admiration, that armageddon of beauty, nothing like it anywhere else on earth.

Mountain, sea, grove, valley, color, flower, in brief, all the features expected from nature, together in the Bosphorus, racing shoulder to shoulder. Bosphorus, shouting out a sharp poem, Bosphorus a smiling familirity, Bosphorus was a friend you could talk to and get answers from. Both sociable and close, and also a like a book which was read too many times with wild beauty, a council of nature's adventures." (p. 29)

İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

Türk Romanından

Bir Demet İstanbul

A BUNCH OF İSTANBUL FROM THE TURKISH NOVEL

En eski edebi türlerden biri olan şiir dalında İstanbul konulu eserlerin geçmişi Bizanslı şairler sayesinde antik çağa uzanmaktadır. Roman ise modern bir türdür. Batı'daki geçmişi Cervantes'e kadar gitmektedir fakat Türk Edebiyatı'na geç bir tarihte girmiştir. Buna rağmen İstanbul, ilk Türk romanı sayılan, Şemsettin Sami'ye ait *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*'tan başlayarak edebiyatımızın bu alandaki en gözde eserlerinde sahne görevi üstlenmiştir.

İstanbul, Türk romanına kimi zaman Boğaz manzaraları, kimi zaman sosyal ilişkileri, kimi zaman da mimarisi ile girmiştir. Abdülhak Şinasi Hisar İstanbul'un Boğaziçi medeniyetini, Sermet Muhtar Alus kabadayılarını, Ahmet Hamdi Tanpınar klasik estetik zevklerini, Peyami Safa ise modernleşme sancılarını sayfalara taşımıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'da bu sancılar "alafrangalık" olarak yer almıştır. Yine de İstanbul'daki alafranga yaşam tarzının tipik romanı, Recaizade Mahmud Ekrem'in *Araba Sevdası*'dır.

"Roman ve İstanbul" dendiğinde akla gelen başyapıt, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur adlı eseridir. Tanpınar bu romanda Türk estetiğinin en seçkin zevklerini paylaşan bireylerin ilişkilerini yansıtır.

Türk Romanından Bir Demet İstanbul adlı çalışmamız İstanbul'u konu eden seçkin romanlardan alıntılanan tasvirlerden meydana gelmektedir. Tabii ki bu seçki öznel tercihlerin ürünüdür. Bununla birlikte kitabın bölümlerini içerdiği romanların edebi değeri konusunda okuyucunun bizimle hemfikir olacağını düşünüyoruz.

The history of the works with Istanbul topics in the poetry, which is one of the oldest literature genres, goes back to ancient ages thanks to Byzantine poets. Novel is a modern genre. Its history in the West goes back to Cervantes, however it got in Turkish literature in a late period. Despite of that, Istanbul has began to used as the scene of the most favorite works of our literature by Şemsettin Sami's Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat (Love of Talat and Fitnat) which regarded as the first Turkish novel.

Istanbul entered into Turkish novel sometimes with the landscapes of Bosphorus, sometimes with its social relationships and sometimes with its architecture. Abdülhak Şinasi Hisar brought the Bosphorus civilization of Istanbul onto the pages so Sermet Muhtar Alus did its hoodlums, Ahmet Hamdi Tanpınar did the classical aesthetic tastes and Peyami Safa did the pains of modernization. In Hüseyin Rahmi Gürpınar's books, those pains took place as "Europeanism". Nontheless, the typical novel of the European life style in Istanbul is Recaizade Mahmud Ekrem's Araba Sevdası (Car Passion).

Ahmed Hamdi Tanpınar's Huzur comes to mind, when "Novel and Istanbul" is told. In this novel, Tanpınar reflects the relations of the individuals who share the most eminent tastes of Turkish aesthetics.

Our work, named A Bunch of İstanbul from the Turkish Novel, consists of the depictions, which are quoted from the eminent novels relating Istanbul. Of course, this selection is a product of subjective preferences. Nevertheless, we think that the reader will be unanimous with us about the literary value of the novels, which the chapters of the book contain.

KÜLTÜR A.Ş.

9 786055 592875